

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 'S-Gravenhage

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

FM/2012/699 M

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen

Datum 29 mei 2012
Betreft Jaarverslagen van de AFM en DNB

Geachte voorzitter,

Onder verwijzing naar artikel 1:36, sub 2, van de Wet op het financieel toezicht alsmede artikel 214 van de Pensioenwet doe ik u, mede namens de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, toekomen:

- de ZBO-verantwoording van De Nederlandsche Bank over 2011;
- het jaarverslag van de Autoriteit Financiële Markten over 2011.

Hoogachtend,
De minister van Financiën,

J.C. de Jager

ZBO-verantwoording 2011

16 maart 2012

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
2	Resultaten en verantwoording toezicht	6
2.1	Belangrijkste ontwikkelingen en resultaten 2011	6
2.1.1	Veranderingen in werkwijze en organisatiestructuur toezicht	6
2.1.2	Resultaatmeting en verantwoording	8
2.1.3	Thematisch toezicht	8
2.2	Verantwoording doelstellingen uit de toezichtbegroting	11
2.2.1	Doelstellingen en resultaten	12
2.2.2	Internationale samenwerking	12
2.3	Onderzoeken	13
2.3.1	Parlementair onderzoek en parlementaire enquête financieel stelsel	14
2.3.2	Onderzoek Algemene Rekenkamer	14
2.3.3	FATF Evaluatie	15
2.3.4	FSAP IMF	15
3	Toezicht per doelgroep	16
3.1	Bankwezen	16
3.1.1	Ontwikkelingen in de sector	16
3.1.2	Toezicht	17
3.2	Verzekeringsmaatschappijen	19
3.2.1	Ontwikkelingen in de sector	19
3.2.2	Toezicht	20
3.3	Pensioenfondsen	22
3.3.1	Ontwikkelingen in de sector	22
3.3.2	Toezicht	24
3.4	Overige instellingen	25
3.4.1	Beleggingsinstellingen en -ondernemingen	25
3.4.2	Trustkantoren en betaalinstellingen	25
3.5	Markttoetreding	26
3.5.1	Algemeen beeld	26
3.5.2	Verklaring van geen bezwaar	26
3.5.3	Inschrijvingen in de registers	27
3.6	Handhaving en interventie	27
3.6.1	Handhaving ten aanzien van illegale instellingen	28
3.6.2	Integriteittoezicht - Wwft en sanctieregelgeving	29
3.6.3	Bezwaar- en beroepsprocedures	30
4	Kosten en financiering	31
4.1	Toezichtkosten	31
4.2	Kosten per doelgroep	32
4.3	Aansprakelijkstellingen	32
4.4	Financiering toezichtkosten	33
5	Verantwoording fec	37
6	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	38
	Bijlage 1 bedrijfsvoering	40
	Bijlage 2 grondslagen kostentoerekening	41
	Bijlage 3 Tabellen toezichtkosten	45
	Bijlage 4 afkortingenlijst	47

I INLEIDING

Als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) houdt de Nederlandsche Bank (DNB) toezicht op financiële instellingen. In deze verantwoording biedt DNB u een overzicht van de resultaten en de kosten van het prudentieel toezicht 2011. Daarnaast worden de kosten van het multidisciplinaire samenwerkingsverband Financieel Expertise Centrum (FEC) in 2011 kort toegelicht.

'Tijdens de verbouwing gaat de verkoop gewoon door!' Deze slogan uit de detailhandel was in 2011 in hoge mate van toepassing op DNB. Terwijl intern de aanpak en organisatie van het toezicht grondig werden vernieuwd, vroegen de steeds verder om zich heen grijpende schulden crisis en de verslechterende economische situatie om de volle aandacht van het toezicht. De lessen uit eerdere fasen van de crisis bleken ook bij deze jongste verschijningsvorm van de marktonrust zeer waardevol, in het bijzonder de vertaling van macroprudentiële risico's naar het microtoezicht. DNB heeft de onder toezicht staande instellingen voortdurend bevraagd over de risico's die ze liepen en de mate waarin ze in staat zouden zijn het hoofd te bieden aan verder verslechterende omstandigheden. Waar nodig zijn maatregelen afgedwongen. De voordelen van het combineren van toezichthouder en centrale bank in één organisatie zijn daarbij groot. Hoofdstuk 2 biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in het toezicht, waarbij ook de onderzoeken naar het optreden van DNB worden besproken.

De turbulentie vraagt om een nog forsere toezichtinspanning dan voorheen. Dit is ook de wens van de samenleving. Dit vraagt veel van mensen en middelen en leidt tot krapte. De directie heeft zorgen over de bestaande capaciteit gedeeld met de ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid en vormt zich momenteel een preciezer beeld van de toekomstverwachtingen ten aanzien van benodigde capaciteit, waarna de uitkomsten met beide ministeries zullen worden besproken.

Niet alleen DNB verandert, ook de sector zelf is nog volop bezig de gevolgen van de turbulentie van de afgelopen jaren te absorberen. Dat betekent herstel van buffers, en in sommige gevallen ook ingrijpende herstructureringsoperaties. Ook hierbij geldt dat de focus op de interne organisatie niet ten koste mag gaan van de aandacht voor de buitenwereld, en dat implementatie van de noodzakelijke structurele veranderingen samen moet gaan met het adresseren van de uitdagingen van het moment. In hoofdstuk 3 doet DNB verslag van de

Kosten en financiering toezicht

EUR miljoen

	Realisatie 2011	Begroting 2011	Verschil	Realisatie 2010	Realisatie 2009	Realisatie 2008	Realisatie 2007
Banken ¹	46,71	49,81	-3,10	42,81	38,16	35,04	45,21
Pensioenfondsen	26,70	26,86	-0,16	23,87	23,71	17,15	21,38
Verzekeraars ²	33,88	34,85	-0,97	27,81	23,70	20,97	25,16
Overige instellingen en sanctiewet	10,76	10,70	0,06	9,86	9,07	7,95	10,51
Totaal toezichtkosten	118,05	122,22	-4,18	104,37	94,63	81,10	102,26
Bijdrage instellingen	92,99	98,52	-5,52	80,82	74,65	58,74	84,94
Gemiddeld aantal fte's ³	656	686	-30	622	635	641	657

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

² Inclusief kosten zorgverzekeraars ad EUR 5,52 miljoen (begroot EUR 5,67 miljoen).

³ Direct personeel plus toegerekende ondersteuning (175,9 fte in 2011).

belangrijkste ontwikkelingen in de financiële sector en de rol en activiteiten van de toezicht-houder per sector: banken, verzekeraars, pensioenfondsen en andere financiële instellingen.

De kosten van het toezicht bedragen EUR 118,0 miljoen. Dat is EUR 4,2 miljoen lager (3%) dan de toezichtbegroting van EUR 122,2 miljoen (na verwerking van de taakstelling van 8% over 2011-2014 en exclusief de kosten voor het Financieel Expertise Centrum).

In 2011 is meer dan begroot besteed aan uitvoerende toezichtactiviteiten. Daartegenover staat dat minder is besteed aan toezichtbrede en ondersteunende activiteiten, met name aan activiteiten ten aanzien van juridisch advies, beleid en regelgeving, communicatie en ICT-ondersteuning. In hoofdstuk 4 wordt dit nader toegelicht.

De verantwoording van de kosten van het FEC is – in tegenstelling tot eerdere jaren – dit keer in een apart hoofdstuk (5) opgenomen. De vergelijkende cijfers in bovenstaande tabel zijn hierop aangepast.

Als bijlagen zijn opgenomen:

1. een toelichting op de bedrijfsvoering van DNB
2. een beschrijving van de gehanteerde grondslagen voor de kostentoerekening en de heffingssystematiek
3. een gedetailleerd overzicht van de kosten van het toezicht in historisch perspectief
4. een afkortingenlijst

Een toelichting op de governance, risicobeheersing, doelmatigheid en rechtmatigheid van DNB in 2011 is opgenomen in hoofdstuk Verantwoording van het DNB Jaarverslag 2011.

2 RESULTATEN EN VERANTWOORDING TOEZICHT

2.1 Belangrijkste ontwikkelingen en resultaten 2011

In dit document beschrijft DNB de belangrijkste ontwikkelingen en toezichtresultaten en legt DNB verantwoording af over de doelstellingen uit haar toezichtbegroting. De resultaten van het toezicht vormen een rode draad door deze verantwoording en komen in alle hoofdstukken aan bod.

2.1.1 Veranderingen in werkwijze en organisatiestructuur toezicht

De veranderingen die DNB in het verslagjaar heeft doorgevoerd, grijpen terug op de plannen die DNB in 2010 heeft opgesteld om te komen tot effectiever en krachtiger toezicht: de Visie op Toezicht 2010-2014 en het Plan van Aanpak Cultuurverandering Toezicht DNB. Daarbij stonden drie uitgangspunten centraal:

- Indringend en vasthoudend toezicht – het streven naar meer doelgericht en efficiënt toezicht, door een grondige kennis van de instellingen en een actieve benadering om resultaat te behalen.
- Juiste focus en daarbij behorende diepgang – de crisis leert dat meer aandacht nodig is voor instellingsoverstijgend en macroprudentieel toezicht, financiële risico's, gedrag en cultuur, en bedrijfsmodel en strategie van instellingen.
- Lerende organisatie – elementen hier zijn innovatieve wijzen van risicoanalyse en -mitigatie, permanente opleiding en training van medewerkers en een organisatie die open staat voor interne en externe toetsing en kritiek. Lessen moeten sneller worden geïnternaliseerd en tot uiting komen in het toezicht.

De veranderingen die DNB in 2011 heeft doorgevoerd zijn grofweg in drieën te verdelen: acties gericht op de beoogde verandering in het gedrag en de cultuur van de organisatie, aanpassing van de werkprocessen en aanpassing van de organisatiestructuur. Daarnaast is gewerkt aan versterking van het instrumentarium.

Cultuurverandering

Indringend en vasthoudend toezicht betekent voor DNB een cultuur waarin het toezicht door instellingen voortdurend gevoeld wordt: door het stellen van kritische vragen, door grondige kennis van de instelling, door tijdige en waar nodig stevige actie om de gewenste veranderingen af te dwingen. Vanuit dit streven heeft een intensief veranderingstraject plaatsgevonden waarin elke medewerker en manager actief heeft geparticipeerd. Eenieder heeft verbeterpunten, casussen en good practices op dit gebied opgeleverd en besproken. De competenties 'indringend' en 'vasthoudend' zijn in functieprofielen opgenomen, om te verankeren dat medewerkers hierop worden geselecteerd en beoordeeld. Er is een opleidingsplan ontwikkeld waarin wordt beschreven wat medewerkers en managers moeten doen om hun competenties en kennis te ontwikkelen en bij te houden. Hierbij speelt de interne DNB Toezichtacademie een grote rol. Tenslotte worden medewerkers gestimuleerd om sneller te rouleren. Roulatie zorgt ervoor dat alle medewerkers voldoende afstand houden tot elke instelling, wat een onafhankelijke besluitvorming bevordert. Het stimuleert bovendien kennisdeling en een brede blik.

Werkprocessen

In 2011 heeft DNB haar belangrijkste werkprocessen uitvoerig tegen het licht gehouden en een nieuwe toezichtaanpak ontwikkeld waarmee de lessen uit de crisis een plek hebben gekregen in de dagelijkse praktijk van het toezicht. De nieuwe werkwijze is er specifiek op gericht om het toezicht van DNB effectiever, indringender en vasthoudender te maken. Om de schaarse toezichtcapaciteit optimaal te kunnen toewijzen, worden instellingen voorafgaand aan de risicoanalyse ingedeeld in vijf klassen, op basis van de mogelijke impact van eventuele problemen bij de instelling. De toezichtklasse bepaalt de intensiteit van de risicoanalyse. Bij de laagste klassen is vooral sprake van groepstoezicht, in de hoogste klassen is de analyse veel meer instellingsspecifiek. Deze a priori categorisering wordt jaarlijks geupdate.

In de nieuwe analysemethodiek staat de toezichtcyclus centraal, bestaande uit de identificatie, beoordeling en mitigatie van risico's. Het is een iteratief proces, waarbij de planning en besturing het hart vormen. Het uitgangspunt voor het identificeren van risico's is een top-down benadering. Gestart wordt bij de, vanuit de financiële stabiliteitsanalyse geïdentificeerde, risicovolle macro-economische ontwikkelingen en het bedrijfsmodel en strategie van een groep en/of instelling. De benodigde koppeling tussen macro- en microprudentieel toezicht, één van de lessen uit de crisis, wordt hiermee verankerd in het toezichtproces. Van hieruit wordt op het gedrag & cultuur en de bedrijfsprocessen ingezoomd. Deze riskdrivers samen bepalen het krachtenveld waaraan de groep en/of instelling blootstaat, het risico-beheer, de risicopositie, het aanwezige kapitaal en de aanwezige liquiditeit.

De risicobeoordeling bepaalt het toezichtregime voor de groep en/of instelling en zet de toon voor de risicomitigatie. De te bereiken doelen en effecten worden bepaald en de verschillende toezichtinstrumenten voor interventie worden op basis daarvan ingezet. Met sectorbrede analyses en themaonderzoeken worden grote groepen instellingen tegelijkertijd onderzocht en met elkaar vergeleken. Op deze wijze kunnen problemen sneller geïdentificeerd worden en kan de beschikbare toezichtcapaciteit meer gericht ingezet worden. DNB kan hierdoor ook expliciete keuzes maken ten aanzien van de risico's die juist wel of niet worden aangepakt, om de pro-activiteit van de organisatie te versterken en het afleggen van verantwoording te vereenvoudigen.

Organisatiestructuur

Per 1 januari 2011 is toezichtbrede kennis samengebracht in de nieuwe divisie Toezicht expertisecentra. De afdelingen binnen deze divisie bundelen specifieke kennis over risico's en interventietrajecten, maken sectoroverstijgende analyses en komen samen met de sector-specifieke toezichtdivisies in actie. Het gaat onder meer om de volgende afdelingen:

- Het expertisecentrum 'Interventie en Handhaving' is betrokken bij alle probleemdossiers, coördineert de formele toezichtmaatregelen van DNB en neemt zonodig de regie over bij interventies. Hierdoor kan DNB tijdiger en consistentere ingrijpen, wat de resultaatgerichtheid van het toezicht versterkt. In dit eerste jaar is de afdeling betrokken geweest bij 38 probleemdossiers, 12 formele maatregelen en heeft zij in 6 gevallen de regiefunctie vervuld bij interventies.
- Het expertisecentrum 'Cultuur, organisatie en integriteit' richt zich op het gedrag en de cultuur van financiële ondernemingen. Doel daarbij is problemen snel te signaleren en effectieve beïnvloedingsmethoden te ontwikkelen. Ook de kennis op het gebied van geschiktheidstoetsingen van bestuurders en commissarissen is hier samengebracht. De extra aandacht die DNB aan deze onderwerpen schenkt heeft in 2011 al tot een aantal verbeteringen bij instellingen geleid. Voor haar baanbrekende werk op het gebied gedrag en cultuur binnen toezicht heeft deze afdeling de Nationale Compliance Award 2012 toegekend gekregen.
- De afdeling 'Risicomanagement Toezichtprocessen' richt zich op de opleiding van toezichthouders, de interne kwaliteitsbewaking en de introductie van nieuwe werkmethode. In 2011 is de DNB Toezichtacademie (het interne opleidingsprogramma) verder uitgebreid en is een nieuw kwaliteitsraamwerk ontwikkeld.

Instrumentarium

De kredietcrisis heeft duidelijk gemaakt dat het huidige wettelijke crisisinstrumentarium van DNB aanpassing behoeft. Het gebruik van het huidige instrumentarium (noodregeling) kan immers leiden tot het wegvallen van de nutsfunctie die financiële instellingen vervullen, waardevernietiging en besmettingsrisico's. Ter versterking van het crisisinstrumentarium heeft het kabinet daarom in nauwe samenwerking met DNB de wet 'Bijzondere maatregelen financiële ondernemingen' ingediend bij het parlement. Bij inwerkingtreding hiervan krijgt DNB de bevoegdheid om – als een instelling dreigt om te vallen – deposito's, (bepaalde) activa of passiva, of aandelen van een probleeminstelling over te dragen aan een derde partij of een brugbank. De minister van Financiën krijgt de bevoegdheid om bij ernstig en onmiddellijk gevaar voor de financiële stabiliteit een financiële instelling tijdelijk over te nemen of anderszins vergaand in te grijpen. Ten slotte bepaalt de wet dat bepalingen in financiële contracten bij ingrijpen van de autoriteiten geen grond kunnen opleveren voor de beëindiging van financiële contracten of de vroegtijdige nakoming van daaruit voortvloeiende verplichtingen.

2.1.2 Resultaatmeting en verantwoording

Het is voor DNB niet altijd gemakkelijk om het resultaat van haar inspanningen te laten zien. Ten eerste komt dat doordat veel acties betrekking hebben op specifieke instellingen en daarmee onder de wettelijke geheimhoudingsplicht vallen. Ten tweede is niet altijd duidelijk wat het effect van toezicht is. De soliditeit van instellingen en de stabiliteit van het financiële stelsel worden door veel factoren beïnvloed, waarvan toezicht er slechts één is. Ten derde: vooruitblikkend toezicht, gericht op het voorkomen van problemen, leent zich slecht voor een overtuigende verantwoording. Hoe laat een toezichthouder zien hoeveel problemen zich niet hebben voorgedaan als gevolg van zijn handelen?

De samenleving vraagt toezichthouders echter in toenemende mate om verantwoording af te leggen over de vervulling van hun taken. De aandacht waaraan DNB de laatste jaren heeft blootgestaan onderstreept het belang van externe verantwoording. Ook de Algemene Rekenkamer doet deze constatering in haar recente rapport 'Toezicht van DNB op de stabiliteit van banken'. DNB onderschrijft dit belang en tracht in dit hoofdstuk meer dan in het verleden informatie te verschaffen over de toezichtinspanningen die DNB heeft ondernomen en de resultaten die dat heeft opgeleverd. Een simpele analyse van de effectiviteit van het toezicht concentreert zich daarbij op drie vragen: wat was het probleem, welke acties heeft de toezichthouder ondernomen en wat was daarvan het resultaat. De instellings- en sectoroverschrijdende thematische onderzoeken waar DNB in het kader van de nieuwe aanpak meer ruimte voor maakt, lenen zich in beginsel goed voor deze wijze van verantwoording. In een aparte paragraaf wordt verslag gedaan van de bevindingen van de verrichte themaonderzoeken, de acties die DNB heeft ondernomen en de resultaten daarvan.

DNB streeft naar voortdurende verbetering in de verantwoording over haar toezichttaken. Met het oog op volgende ZBO-verantwoordingen zal bezien worden of het mogelijk is tot kwantitatieve of andere indicatoren te komen die meer inzicht geven in de effectiviteit van het toezicht.

2.1.3 Thematisch toezicht

Bedrijfsmodellen en strategie

Het toezicht moet meer aandacht besteden aan de bedrijfsmodellen en strategieën van onder toezichtstaande instellingen, om risico's vroegtijdig te kunnen signaleren. Hierbij valt te denken aan vragen als: Hoe creëert de instelling waarde voor klant en financiers? Welke risico's gaan hiermee gepaard? Welke impliciete aannames liggen hieraan ten grondslag? Is sprake van kruissubsidiëring van activiteiten? Is dit houdbaar op de lange termijn? Ook omdat het zogenaamde 'zachte' informatie betreft die moeilijk kan worden gekwantificeerd, is het antwoord op dergelijke vragen vaak niet eenvoudig te achterhalen.

Banken

Het afgelopen jaar heeft DNB een thematisch onderzoek uitgevoerd naar de bedrijfsmodellen en strategieën van ongeveer vijftien banken. De eerste resultaten hiervan laten zien dat dit een waardevolle benadering is. Zo hebben de uitkomsten van het onderzoek bij individuele instellingen geleid tot beslissingen omtrent de financieringsstrategie of de houdbaarheid van het productpakket. Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat instellingen soms rekenen met overmatig optimistische toekomstscenario's, en er soms moeite mee hebben om ook hun zwakkere punten te tonen. Bij de beoordeling door DNB of de instelling grip heeft op haar bedrijfsmodel en adequaat inspeelt op bedreigingen voor de houdbaarheid hiervan, speelt juist deze onderkenning van zwakheden door de instelling een belangrijke rol.

Verzekeraars

Eind 2011 is een sectorbrede uitvraag bij levensverzekeringsmaatschappijen gedaan om de gevoeligheid van maatschappijen voor afnemende kostendekking als gevolg van meerjarige productiedaling te testen. Door middel van deze scenarioanalyse wil DNB inzicht krijgen in de urgentie van het probleem en de beleidsacties die verzekeraars voor ogen hebben om dit risico te mitigeren. Dit alles in het licht van mogelijk verdere negatieve ontwikkelingen in de economie en de markt voor levensverzekeringen. DNB zal de in de scenarioanalyse

opgedane informatie toepassen in het prudentiële toezicht. Tevens zullen de gegevens binnen DNB worden gebruikt voor financiële stabiliteitsanalyses. Dit sluit aan op de macro- en micro-prudentiële verantwoordelijkheden van DNB.

Gedrag en cultuur

De crisis heeft benadrukt dat gedrag- en cultuuraspecten een grote invloed kunnen hebben op de mate waarin wordt voldaan aan prudentiële en integriteitseisen. Reden voor DNB om gedrag en de cultuur in de financiële sector positief te beïnvloeden. Dit heeft in 2011 geleid tot drie themaonderzoeken: besluitvorming, board effectiveness en beloningsbeleid.

Besluitvorming

In het themaonderzoek besluitvorming heeft DNB gekeken naar de wijze waarop besluiten worden genomen in besturen van financiële instellingen. Uit het onderzoek is gebleken dat het soms ontbreekt aan voldoende tegenwicht en dat er te weinig oog is voor risico's. Bovendien zijn bestuurders over het algemeen te optimistisch en denken ze te weinig na over hun eigen functioneren. In de pensioensector (6 fondsen) heeft DNB gekeken naar de risico's die zich kunnen voordoen in de besluitvorming. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de onderzochte fondsen bezig zijn met professionalisering van het fonds, maar dat sommige fondsen hier nog forse stappen te zetten hebben. Bij een aantal fondsen verwacht DNB in dit verband aanvullende maatregelen.

Board effectiveness

Bij 7 banken en verzekeraars is in 2011 het themaonderzoek naar board effectiveness uitgevoerd. Het doel van het onderzoek was om een beeld te krijgen van de groepsdynamiek in een bestuur (RvB en RvC) die de effectiviteit belemmert of versterkt. Leiderschap, communicatie en besluitvorming stonden centraal. Daarnaast richtte het onderzoek zich op andere randvoorwaarden voor effectiviteit, zoals onafhankelijkheid, beschikbaarheid en opvolging. In 2012 zal DNB dit onderzoek voortzetten.

Beloningsbeleid

De crisis heeft aangetoond dat het beloningsbeleid van een financiële instelling risico's voor de stabiliteit van deze instelling met zich mee kan brengen. Op 1 januari 2011 is daarom de Regeling Beheerst Beloningsbeleid van kracht geworden, die beoogt deze risico's te beheersen. In september rapporteerde DNB na onderzoek dat de meeste grote banken en verzekeraars belangrijke aanpassingen in hun beleid hebben doorgevoerd om aan de nieuwe regeling te voldoen. Bij een kleine minderheid heeft DNB ingegrepen omdat het beloningsbeleid onvoldoende in overeenstemming was gebracht met de nieuwe regeling. DNB heeft ook onderzoek uitgevoerd naar kleinere instellingen en pensioenfondsen. Volgend jaar zal DNB in een vervolgonderzoek toetsen of grote banken en verzekeraars zich ook daadwerkelijk aan hun eigen beleid houden.

Toetsing beleidsbepalers

Op 1 januari 2011 is de gezamenlijke Beleidsregel deskundigheid 2011 van DNB en de AFM in werking getreden. Het doel van deze beleidsregel is te verduidelijken wat DNB en de AFM verstaan onder deskundigheid en welke variabelen bij toetsing worden meegenomen. Deskundigheid omvat kennis, vaardigheden en professioneel gedrag en kan worden aangetoond door opleiding, ervaring en competenties. Beleidsbepalers (o.a. bestuurders) moeten doorlopend deskundig zijn en dit in hun optreden aantoonbaar demonstreren. Bij het toetsen van beleidsbepalers wordt primair naar de functie van de persoon gekeken, waarbij voor de invulling van de vereiste deskundigheid wordt meegewogen wat de omvang, complexiteit en het risicoprofiel van een financiële onderneming of pensioenfonds is. Hierbij geldt als vuistregel dat de lat hoger ligt naarmate de complexiteit en het risicoprofiel hoger is. Ook wordt de samenstelling en het functioneren van het collectief in de afweging betrokken, bijvoorbeeld door te wegen of een beleidsbepaler de andere leden voldoende aanvult en of hij/zij een effectieve rol kan spelen in het bestaande collectief. De inwerkingtreding van de beleidsregel betekende voor DNB een aantal wijzigingen in het toetsingsproces, bijvoorbeeld het voeren van gesprekken met de te toetsen persoon.

Tabel 1 Aantal getoetste beleidsbepalers

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kredietinstellingen	236	290	281	319	331	252
Verzekeraars	533	358	440	395	403	335
Overige Wft	-	18	33	5	-	100
Pensioenfondsen	843	716	691	467	460	354
Betaalinstellingen ¹	40	18	34	70	72	104
Trustkantoren	129	178	156	153	119	167
Totaal	1.781	1.578	1.635	1.409	1.385	1.312
<i>Waarvan:</i>						
Afgekeurde aanvragen	2	-	-	1	-	3
Ingetrokken aanvragen	53	58	33	86	96	91
Hertoetsing deskundigheid						1
Hertoetsing betrouwbaarheid						1
Goedkeuring desk. met voorschriften						3

¹ Hieronder zijn ook de Geldtransactiekantoren begrepen

Beleidsbepalers moeten ook betrouwbaar zijn. Dat betekent dat hun integriteit buiten twijfel moet staan. Bij het toetsen van de betrouwbaarheid let DNB op relevante strafrechtelijke, financiële, toezicht, bestuursrechtelijke en overige antecedenten.

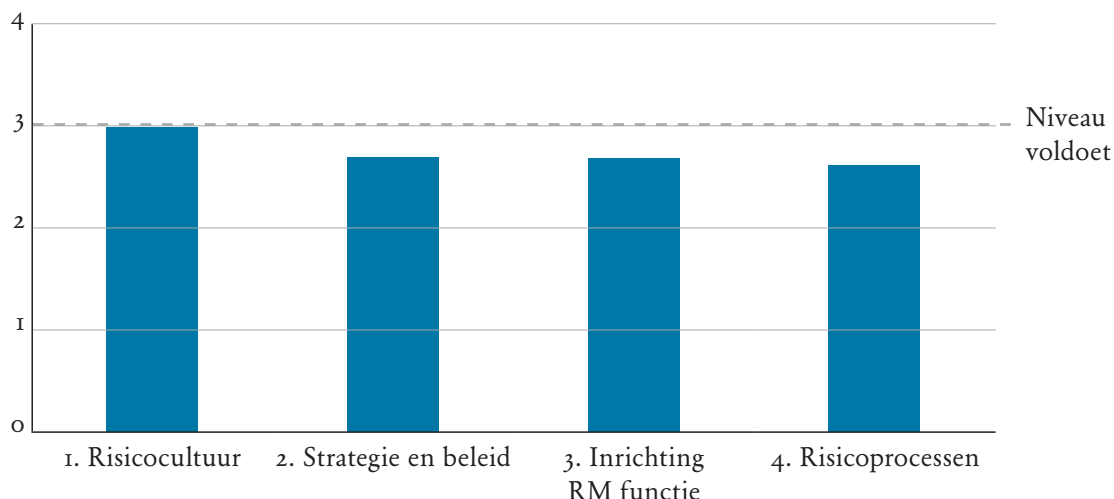
In 2011 zijn 1312 beleidsbepalers getoetst op betrouwbaarheid en/of deskundigheid (zie tabel 1). Er werd 1 aanvraag formeel afgekeurd door DNB in verband met ontoereikende deskundigheid van de kandidaat bestuurder. 91 aanvragen werden gedurende het toetsingsproces ingetrokken. DNB overwoog in een aantal gevallen een negatieve beoordeling. 3 beleidsbepalers zijn onder voorwaarden goedgekeurd. DNB heeft 2 hertoetsingen uitgevoerd. Eén beleidsbepaler heeft de uitkomsten niet afgewacht en heeft zich teruggetrokken.

Kwaliteit en governance van risicomanagement

In 2011 is zowel bij verzekeraars als pensioenfondsen de kwaliteit en governance van het risicomanagement onderzocht. In totaal zijn 4 pensioenfondsen en 12 verzekeraars doorgelicht. Doel was enerzijds om relevante vragen vast te stellen voor de beoordeling van de kwaliteit en governance van het risicomanagement, anderzijds om deze – als kritisch onderdeel van een integere en beheerste bedrijfsvoering – te beoordelen en *good practices* te identificeren.

Uit het onderzoek onder 12 verzekeraars volgt dat het risicomanagement in deze instellingen onvoldoende is geïntegreerd in de bedrijfsvoering. De tone at the top (risicocultuur) voldoet overwegend aan de verwachting, maar de aspecten die te maken hebben met inbedding van het risicomanagement in de organisatie zijn significant minder ontwikkeld en bleken in veel gevallen onvoldoende (zie grafiek 1, normscore is 3 van 4).

Het onderzoek heeft voor de meerderheid van de onderzochte ondernemingen tot concrete aangrijpingspunten voor verbetering geleid. Deze instellingen hebben hiertoe een schriftelijke en mondelinge terugkoppeling van DNB ontvangen. De onderliggende lijst met vragen die DNB bij dit themaonderzoek heeft gehanteerd is gepubliceerd op de website (www.toezicht.dnb.nl). Instellingen kunnen deze vragen gebruiken om te beoordelen in hoeverre de aandachtspunten op de eigen organisatie van toepassing zijn. Op deze manier worden verzekeraars en pensioenfondsen gestimuleerd om tekortkomingen te signaleren en verbeteringen door te voeren.

Kwaliteit van data

Door betere data kan beter toezicht gehouden worden. Hiertoe zijn in 2011 twee projecten opgezet, één bij verzekeraars en één bij banken.

DNB heeft de toereikendheidstoetsen van levensverzekeraars over boekjaar 2010 onderzocht en vergeleken. Verzekeraars moeten adequate voorzieningen aanhouden om de verplichtingen aan de polishouders na te kunnen komen. Goed inzicht in de verplichtingen is essentieel voor de toekomst van de sector. Het ondersteunt de verzekeraar in zijn voorbereiding op het nieuwe toezichtkader Solvency II en kan bijdragen aan vertrouwensherstel. De toereikendheidstoets die verzekeraars uit moeten voeren geeft inzicht in de mate waarin aan deze verplichting wordt voldaan. De rapportages lopen sterk uiteen, bleek uit het onderzoek. DNB moest vaak aanvullende informatie opvragen om de toetsen te kunnen beoordelen. De beoordeling van de toereikendheidstoetsen heeft geresulteerd in de publicatie van een *good practice*. Verzekeraars zullen de rapportage over de toereikendheidstoets verder verbeteren en worden geacht daarbij deze *good practice* te gebruiken.

Banken zijn verplicht om op kwartaalbasis te rapporteren over hun solvabiliteit en bedrijfsresultaten en over genomen specifieke risicoposities zoals renterisico, liquiditeitsrisico en landenrisico. DNB is hierbij afhankelijk van de kwaliteit van de beheersmaatregelen binnen de instellingen en van de kwaliteit van de externe accountantscontrole. Uit onderzoek naar de kwaliteit is gebleken dat zich bij een aantal instellingen onvolkomenheden hebben voorgedaan in de prudentiële rapportages, waardoor in sommige gevallen kapitaal- en liquiditeitsratio's onjuist zijn voorgesteld. In 2012 wil DNB meer zicht krijgen op het totstandkomingsproces van de prudentiële rapportages bij instellingen, op de beheersingsmaatregelen en op de rol van de auditfuncties daarbij, om waar nodig verbeteringen af te dwingen.

2.2 Verantwoording doelstellingen uit de toezichtbegroting

De realisatie van de doelstellingen komt in verschillende hoofdstukken van deze ZBO-verantwoording terug. DNB zet daarom in deze paragraaf de vier hoofddoelstellingen uit de begroting onder elkaar met daarbij verwijzingen naar de tekstpassages waarin de resultaten aan de orde komen.

2.2.1 Doelstellingen en resultaten

Doelstelling 1: Goede en effectieve uitvoering toezicht

Meer aandacht voor gedrag, cultuur, bedrijfsmodellen en strategie van financiële instellingen en erop toezien dat het beloningsbeleid van instellingen past binnen de gestelde richtlijnen.

In paragraaf 2.1.3 geeft DNB aan dat het toezicht op gedrag en cultuur (waaronder beloningsbeleid) en bedrijfsmodellen vorm heeft gekregen in themaonderzoeken. Alle onderzoeken hebben geleid tot mitigerende maatregelen bij onderzochte instellingen. In vervolgonderzoeken wordt gemonitord of de mitigerende maatregelen daadwerkelijk het gewenste effect hebben gehad.

Doelstelling 2: toezichtaanpak aanscherpen

Verdere implementatie van de Visie DNB Toezicht 2010-2014 en het plan van aanpak cultuurverandering DNB en toewerken naar risicogebaseerd, proportioneel toezicht.

In paragraaf 2.1.1 'veranderingen in werkwijze en organisatiestructuur' is beschreven op welke wijze invulling is gegeven aan de implementatie. Onder 'werkprocessen' wordt toegelicht dat DNB een nieuwe toezichtaanpak heeft ontwikkeld waarin de identificatie, beoordeling en mitigatie van risico's centraal staat.

Doelstelling 3: Bijdragen aan en implementeren van wijzigingen in wet- en regelgeving

Bijdragen aan, of implementeren van Basel III, de Europese bankenrichtlijn (CRD), Solvency II, alsmede de institutionele vernieuwing van de pensioensector en bijbehorend toezichtkader. Daarbij instellingen en uitvoerende toezichthouders actief voorzien van relevante informatie t.a.v toezichtregelgeving.

De migratie naar Basel III en CRD IV is beschreven in paragraaf 3.1.2, Solvency II in paragraaf 3.2.2 en het toezichtkader voor de pensioensector in paragraaf 3.3.2.

Doelstelling 4: Internationale samenwerking versterken

Deelname aan de toezichtcolleges voor grensoverschrijdende ondernemingen met dochters waarvan DNB toezichthouder is en onderzoeken of voor andere onder toezichtstaande ondernemingen colleges opgericht dienen te worden.

Uitbouwen van de activiteiten ten aanzien van het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP), uitvoeren van stresstesten en inrichten van het toezicht op financiële instellingen op de BES-eilanden.

De internationale samenwerking en het toezicht op de BES-instellingen wordt beschreven in paragraaf 2.2.2.

In juli 2011 heeft de Europese Banken Autoriteit een stresstest gehouden. Deze wordt beschreven in paragraaf 3.1.2.

2.2.2 Internationale samenwerking

Vanaf 1 januari 2011 is het Europese toezicht fundamenteel gewijzigd en de samenwerking tussen nationale toezichthouders geïntensiveerd. De European Banking Authority (EBA), de European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) en de European Securities and Markets Authority (ESMA) zijn nieuwe zelfstandige organisaties met meer taken en bevoegdheden dan hun voorgangers CEBS, CEIOPS en CESR. Zij maken bijvoorbeeld standaarden voor de uitvoering van het toezicht, die voor alle toezichthouders in de EU gaan gelden. Daarmee leveren zij een belangrijke bijdrage aan meer convergentie van het toezicht in Europa. Ook werken zij samen met de nieuwe European Systemic Risk Board (ESRB), zodat verband wordt gelegd tussen toezicht op individuele instellingen en macro-economi-

sche ontwikkelingen. DNB is lid van EBA, EIOPA en ESRB en vervult een actieve rol in het werk van deze autoriteiten.

Daarnaast heeft DNB verder gewerkt aan de colleges van toezichthouders met betrekking tot het toezicht op internationale financiële groepen. DNB is groepstoezichthouder in zes colleges en vervult daarin dus een leidende rol. Doel is meer samenwerking tussen toezichthouders, ook buiten de EU, en het delen van informatie over de financiële groep. EBA en EIOPA zien toe op goed functioneren van colleges en naleving van regels.

Op mondiaal niveau heeft DNB in het Bazels Comité van bankentoezichthouders (BCBS) gepleit voor consistente en tijdige implementatie van Bazel III. Ook heeft DNB zich in het Comité hard gemaakt voor het belang van consistentie in de risicowaardering van activa tussen banken en ook op landenniveau. Ten derde heeft DNB zich, als een van de pioniers van het liquiditeitstoezicht, in de discussie over het liquiditeitsraamwerk van Bazel III ingezet voor strenge regels.

In de International Association of Insurance Supervisors is DNB actief betrokken geweest bij de totstandkoming van de herziene Insurance Core Principles per oktober 2011 en bij de ontwikkeling het Common Framework for Internationally Active Insurers. Tenslotte is DNB vice-voorzitter geworden van het Supervisory Forum, dat het Executive Committee en het Technical Committee vanuit de uitvoeringspraktijk adviseert.

Toezicht BES-instellingen

Met de staatkundige wijzigingen binnen het Koninkrijk per 10/10/2010 heeft DNB het toezicht op financiële instellingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (gezamenlijk 'BES' of Caribisch Nederland genoemd) overgenomen van de voormalige Bank van de Nederlandse Antillen (BNA). Het door DNB in de BES uit te voeren toezicht bestaat met name uit integriteitstoezicht op bijkantoren van banken en verzekeraars met hoofdkantoor te Curaçao, trustkantoren, geldtransactiekantoren en een casino. Eén zelfstandige instelling valt eveneens onder prudentieel toezicht van DNB, terwijl dit toezicht voor wat betreft de genoemde bijkantoren wordt uitgeoefend door de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS, de voormalige BNA) via de hoofdkantoren. Het integriteitstoezicht omvat het toezicht op de integere bedrijfsvoering, naleving van de specifieke regelgeving ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering, sanctieregelgeving en betrouwbaarheidstoetsing van bestuurders.

Aangezien 2011 het eerste jaar was na de staatkundige wijzigingen heeft DNB de aandacht in het toezicht op de BES-instellingen met name gelegd op het introduceren van en voorlichting geven over de nieuwe toezichtstructuur, het verkrijgen van inzicht in de activiteiten, risico's, organisatie en structuur van de onder toezicht gekomen instellingen en het verkrijgen van informatie betreffende het beheersingskader van integriteitsrisico's van de instellingen. Op grond hiervan zijn de eerste (risico-) analyses uitgevoerd om richting te geven aan de nadere invulling van het toezicht in de BES. De nodige aandacht wordt eveneens gegeven aan de samenwerking met de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten en de Centrale Bank van Aruba om het toezicht op beheersing van integriteitsrisico's op een geharmoniseerde wijze uit te oefenen.

Registers van onder toezicht van DNB gekomen instellingen in de BES zijn ingericht en opgenomen op de speciale BES-website van DNB; www.bes.dnb.nl. Deze registers bevatten voor Bonaire: 8 banken (inclusief 2 kredietverenigingen), 6 verzekeraars, 1 trustkantoor en 1 pensioenfonds, voor Sint Eustatius: 3 banken en voor Saba: 3 banken en 1 verzekeraar.

2.3 Onderzoeken

In 2011 zijn er verschillende externe onderzoeken geweest naar het optreden van DNB. Een aantal van deze onderzoeken is nog niet afgerond. DNB hecht eraan binnen de door de wet gestelde beperkingen zo transparant mogelijk verantwoording af te leggen. DNB meent dat een open discussie nodig is over de vraag of het voor haar toepasselijke geheimhoudingsregime nog voldoet aan de eisen van transparantie die het huidige politiek en maatschappelijke klimaat stellen. Ze beschouwt onderzoeken en de daaruit te trekken lessen als onderdeel van haar continue streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van haar toezicht. Over vier externe onderzoeken en evaluaties wordt in de ZBO-verantwoording gerapporteerd.

Van de reeds afgeronde externe onderzoeken – ook waar het gaat om onderzoeken van voor 2011 – heeft DNB de aanbevelingen in kaart gebracht, benodigde actiepunten geformuleerd en de uitvoering daarvan ter hand genomen. De opvolging van de aanbevelingen wordt nauwgezet bewaakt. DNB is een kritische en lerende organisatie en verwelkomt het feit dat onderzoeken plaatsvinden als daartoe aanleiding is.

2.3.1 Parlementair onderzoek en parlementaire enquête financieel stelsel

Op 7, 16 en 17 maart 2011 vond de parlementaire behandeling plaats van het rapport van 10 mei 2010 van het onderzoek van de Tijdelijke commissie onderzoek financieel stelsel ('Commissie De Wit'). Dit rapport adresseert de oorzaken van de kredietcrisis en bevat 27 aanbevelingen aan de stakeholders binnen het Nederlandse financiële stelsel. De Kamer riep de regering op alle aanbevelingen over te nemen. Waar de 27 aanbevelingen de werkzaamheden van DNB betreffen, bewaakt DNB de opvolging nauwgezet. Zo draagt DNB actief bij aan de versterking van het toezicht op Europees niveau. Verder werkt DNB actief mee aan een versterking van het toezicht- en handavingsinstrumentarium, onder meer door een uitbreiding van interventie-instrumenten en een verdere ontwikkeling van het macro-prudentiële raamwerk. In dat kader zal DNB onder meer jaarlijks een rapportage opstellen ten behoeve van de Kamer over de macro-economische ontwikkelingen in samenhang met ontwikkelingen in de financiële sector. Dit betreft een nieuwe publicatie, naast bestaande DNB publicaties zoals het Jaarverslag, het Overzicht Financiële Stabiliteit en de Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten.

Het tweede deel van het onderzoek wordt uitgevoerd als parlementaire enquête en richt zich op de steunmaatregelen die door de Nederlandse autoriteiten zijn getroffen in reactie op de crisis. DNB werkt volledig mee aan de enquête. Dit ondanks de strikte (inter)nationale regels waarin geen rekening is gehouden met een parlementair onderzoek of enquête. Er bestaat formeel geen uitzondering die uitwisseling van toezichtvertrouwelijke informatie mogelijk maakt in het kader van een parlementaire enquête. Aangezien bij DNB en het ministerie van Financiën de wens bestond om ook toezichtvertrouwelijke informatie te delen heeft, om het belangrijke onderzoek mogelijk te maken, de minister van Financiën de Raad van State de vraag gesteld of de mogelijkheid bestaat de enquêtecommissie onder strikte geheimhouding inzage te verlenen in de toezichtvertrouwelijke informatie die bij DNB berust en zo ja, onder welke voorwaarden. Naar aanleiding van de reactie van de Raad van 11 maart 2011 heeft DNB alle door de enquêtecommissie gevorderde informatie – inclusief toezichtvertrouwelijke informatie – in een dataroom voor de enquêtecommissie ter inzage gelegd.

In de periode 7 november – 9 december 2011 heeft de commissie in totaal 46 personen in het openbaar en onder ede gehoord (waaronder drie huidige en vier voormalig DNB medewerkers). De enquêtecommissie verwacht in het voorjaar van 2012 haar rapport op te leveren.

2.3.2 Onderzoek Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer (ARK) heeft een tweedelig onderzoek uitgevoerd naar het door DNB uitgeoefende (prudentiële) toezicht op de stabiliteit van banken. Het doel van het onderzoek is een beoordeling te geven van de kwaliteit (van de opzet) van het toezicht van DNB en de wijze waarop de Minister van Financiën invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheden ten aanzien van het toezicht. Fase I van het onderzoek, de opzet van het toezicht, is in 2009 afgerond. Ten aanzien van het tweede deel, de waarborgen die DNB in het toezichtproces heeft aangebracht, concludeert de ARK in haar rapport, dat op 9 november 2011 is gepubliceerd (www.rekenkamer.nl) dat DNB vorderingen heeft gemaakt met de verbetering van het toezicht. DNB deelt de conclusies van de ARK dat de methodiek van risicoanalyse kritisch is geëvalueerd en dat DNB voldoet aan de waarborgen voor onafhankelijkheid, functiescheiding, deskundigheid en integriteit. De ARK beveelt aan om de nieuwe aanpak van de risicoanalyse tijdig te evalueren. DNB denkt dit twee jaar na ingebruikname te doen. Tevens neemt DNB de aanbeveling over om meer inzicht te geven in de prestaties en effecten van het eigen toezicht. Tot slot onderschrijft DNB het belang van verduidelijking van haar macroprudentiële taken, van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden als centrale bank en toezichthouder en van het bijbehorend wettelijk kader. Overigens is DNB het niet eens met de conclusie dat de onduidelijkheid hierover het huidige toezicht op individuele instellingen in de weg zou kunnen staan.

2.3.3 FATF Evaluatie

De Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) heeft het Nederlandse systeem ter voorkoming en bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering (AML/CFT) geëvalueerd aan de hand van de 49 Recommendations van de FATF. De evaluatie is uitgevoerd door het IMF. Het proces heeft ruim een jaar geduurd. Het volledige evaluatie rapport is in april 2011 gepubliceerd (<http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/62/43/47665113.pdf>). De FATF evaluatie behandelt een breed gebied van AML/CFT beleid, wetgeving, toezicht, opsporing en vervolging. Het evaluatierapport is kritisch maar opbouwend ten aanzien van enkele specifieke onderdelen van het Nederlandse AML/CFT systeem. Het toezicht van DNB op de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de Sanctiewet 1977 (SW) is als voldoende beoordeeld, waarbij wel een aantal aanbevelingen is gegeven om het Wwft- en SW-toezicht op een aantal sectoren te versterken. DNB heeft deze aanbevelingen meegenomen in de vormgeving van het integriteitstoezicht voor 2011 en 2012.

2.3.4 FSAP IMF

In juni 2011 heeft het IMF de uitkomsten van de FSAP-analyse voor Nederland gepubliceerd (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11144.pdf>). Het 'Financial Sector Assessment Program' is een regulier en internationaal erkend programma van het IMF waarin ervaren experts onderzoek doen naar de stabiliteit van de financiële sector en de kwaliteit van het toezicht in een land. De uitkomsten laten zien dat de financiële sector in Nederland goed in staat lijkt te zijn om schokken op te vangen. Tevens bevat het rapport een zeer positieve beoordeling van de kwaliteit van het toezicht in Nederland: het toezicht voldoet in hoge mate aan internationaal vastgestelde standaarden. Nederland scoort daarin beter dan andere landen die recent een FSAP hebben ondergaan. De goede score van Nederland wordt vooral verklaard door de toezichtbenadering van DNB en de wijze waarop risico's worden beheerst – zoals marktrisico, liquiditeitsrisico en operationeel risico – alsmede de proactieve benadering die DNB heeft laten zien in het trekken van de belangrijkste lessen van de crisis voor de versterking van het toezicht, via onder andere de Toezichtvisie 2010-2014 en het Plan van Aanpak. Het IMF heeft tevens een aantal aanbevelingen gedaan. Deze hebben onder andere betrekking op voldoende beschikbaarheid van financiële gegevens, het waarborgen van de onafhankelijkheid, het toezicht op (internationale) groepen en het versterken van het crisismanagement. Deze aanbevelingen worden geadresseerd in lopende initiatieven van DNB.

3 TOEZICHT PER DOELGROEP

3.1 Bankwezen

3.1.1 Ontwikkelingen in de sector

In 2011 opereerde het Nederlandse bankwezen in een turbulente omgeving. De winstgevendheid bleef weliswaar redelijk op peil, maar de Europese schulden crisis en zorgen over ontwikkelingen in de reële economie leidden tot veel onzekerheid in de financiële markten. Vooral in de tweede helft van het jaar nam het wantrouwen tussen banken sterk toe. Toegang tot financiering en versterking van buffers domineerden de agenda.

Net als in het voorgaande jaar werd 2011 door het Nederlandse bankwezen met winst afgesloten (zie tabel 2). De baten namen licht toe, vooral door een stijging van het resultaat uit financiële transacties. Banken behaalden minder rentebaten als gevolg van een lichte vervlaking van de rentecurve. De netto provisiebaten daalden mede als gevolg van de volatiliteit op de financiële markten en de lagere koersen, waardoor de klantenactiviteit en de provisies per transactie onder druk kwamen te staan. Daarnaast was sprake van een vermindering van assurantieprovisies. De totale lasten bleven op een peil vergelijkbaar met 2010. Enerzijds namen de bedrijfslasten af, waarmee een meerjarige trend van kostenreducties werd voortgezet. Anderzijds stegen de voorzieningen. Vooral vanaf het tweede kwartaal is er meer geld opzij gelegd voor verwachte verliezen op de kredietportefeuilles.

Tabel 2 Kerncijfers banken

EUR miljard ¹

	2007	2008	2009 ⁵	2010	2011 ⁶
Totaal baten	57,4	20,0	44,6	50,4	51,5
– Netto rentebaten	30,0	31,1	30,0	33,1	32,9
– Netto provisiebaten	12,4	11,0	9,7	10,4	9,5
– Opbrengst uit effecten en deelnemingen	2,3	-0,4	0,3	0,0	0,4
– Resultaat uit financiële transacties	4,6	-27,9	1,6	4,4	5,1
– Overige baten	8,0	6,2	3,0	2,6	3,5
Totaal lasten	44,1	49,8	45,1	39,9	41,3
– Bedrijfslasten	41,0	37,0	31,4	33,2	31,4
– Voorzieningen ²	3,0	12,8	13,7	6,7	9,9
Operationeel bedrijfsresultaat voor belastingen	13,4	-29,8	-0,5	10,5	10,0
Winst/verlies ivm beëindiging bedrijfsactiviteiten	8,2	16,5	0,1	1,0	0,0
Belastingen bedrijfsresultaat	1,9	-2,4	0,0	2,7	2,4
Bedrijfsresultaat na belastingen	19,7	-10,9	-0,3	8,8	7,8
Tier 1-Ratio (in %) ³	9,5	9,7	11,3	11,8	11,9
Core Tier 1-ratio (in%) ⁴		6,7	8,8	9,6	9,6
Balanstotaal	3.318	2.995	2.648	2.713	2.833

¹ Door afronding op één decimaal tellen de cijfers in sommige gevallen niet op.

² Som van de waardeveranderingen van vorderingen en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

³ 2008 cijfers zijn gebaseerd op de solvabiliteits eisen uit pijler I van Bazel II inclusief de additionele kapitaalseisen voor de overgangperiode. Cijfers worden beïnvloed door het transformatieproces van ABN AMRO.

⁴ Cijferreeks beschikbaar vanaf 2008 op basis van Bazel II-criteria

⁵ Solvabiliteitscijfers exclusief aangehouden superdividend voor Santander

⁶ Voorlopige cijfers.

Nadat de solvabiliteit van het bankwezen in 2009 fors is verbeterd, is de Tier 1-kapitaalratio in de twee daaropvolgende jaren niet verder toegenomen. In 2011 is er zelfs sprake van een beperkte terugval. Kleine banken hebben hun Tier 1-ratio licht weten te verbeteren, terwijl de solvabiliteit van de grote banken licht afnam (zie grafiek 2). In het kader van de migratie naar Bazel III zal deze trend moeten worden gekeerd. Internationaal gezien is de solvabiliteitsratio van Nederlandse banken niettemin relatief hoog, ook door een lage gemiddelde risicoweging van de activa. Dit komt onder andere door de omvangrijke hypotheekportefeuille van het bankwezen. Nederlandse hypotheeklen kennen een relatief laag risicogewicht. Zonder correctie voor risico is de vergelijking anders. De verhouding tussen het niet voor risico's gewogen balanstotaal en de hoeveelheid kapitaal van Nederlandse banken, de zogeheten hefboom, behoort tot de hoogste van Europa.

3.1.2 Toezicht

Formele en informele interventies

In het verslagjaar heeft DNB drie aanwijzingen aan banken opgelegd. Daarbij dient bedacht te worden dat veel wordt bereikt zonder formele of juridische maatregelen, maar bijvoorbeeld via zogenaamde normoverdragende gesprekken, waarmee onder meer wordt bijgedragen aan de kwaliteit van de beheersfuncties van bancaire instellingen. Hierbij kan gedacht worden aan interventies op het gebied van versterking van het risicomanagement, de financiële en de compliancefunctie en de versterking van liquiditeits- en kapitaalbuffers. In het verslagjaar heeft DNB meer dan duizend van deze normoverdragende gesprekken gevoerd. Vanzelfsprekend wordt nauwgezet gemonitord of de instelling gevolg geeft aan zo'n gesprek, zo nodig worden aanvullende interventies ingezet.

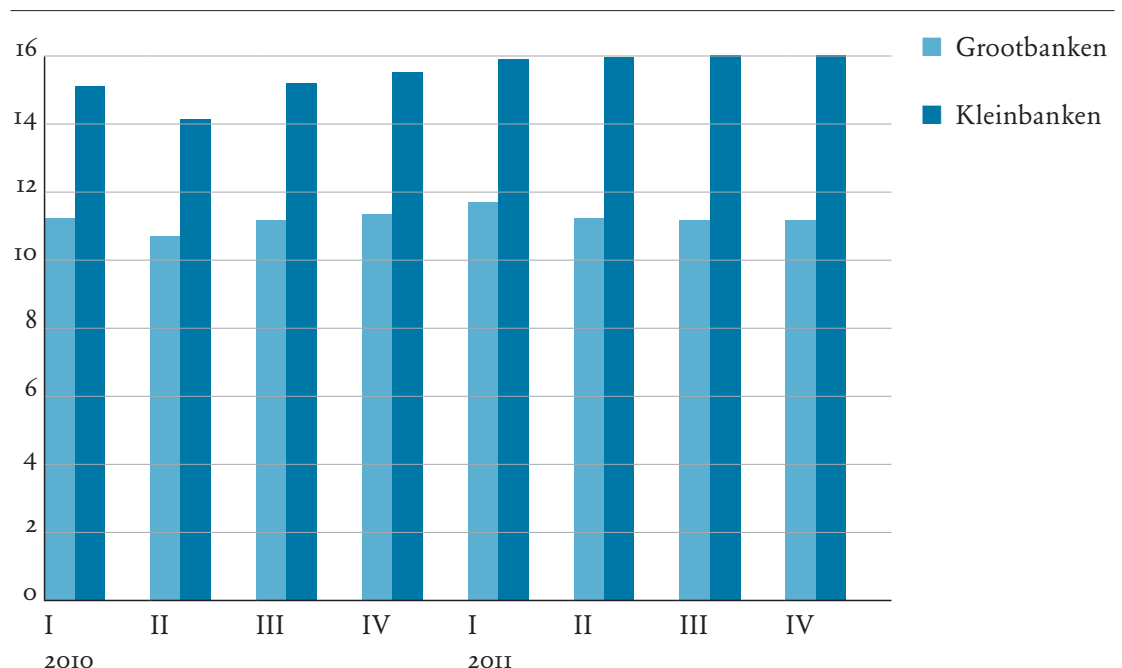
Schuldencrisis

Gedurende het verslagjaar zijn de banken nauwlettend bevraagd naar aanleiding van de ontwikkelingen rondom de Euroschulden crisis. De belangrijkste bereikte effecten zijn dat DNB snel inzicht heeft in de liquiditeitssituatie van de banken en de uitzettingen op relevante landen om daarmee input te leveren voor de te in Europees verband te nemen maatregelen. Hiermee heeft DNB bijgedragen aan het versterken van de crisisplanning van banken.

In juli 2011 heeft de Europese Banken Autoriteit (EBA) een stresstest gehouden voor de grootste Europese banken, uitgaand van een scenario met oplopende rentes, een verslechterde

Grafiek 2 Ontwikkeling solvabiliteit groot- en kleinbanken (Tier 1-ratio in procenten)

In procenten

economie en verliezen in het banken- en het handelsboek. Banken moesten na het doorrekenen van alle stress voldoen aan een minimumnorm van 5% core Tier-1 kapitaal. De Nederlandse banken ABN Amro, ING Bank, Rabobank en SNS Bank namen deel en bleven alle ruim boven de gestelde norm. Een belangrijk aspect van de stresstest was de uitgebreide publicatie van de uitzettingen in alle portefeuilles. Deze transparantie biedt waardevolle informatie voor investeerders, analisten en toezichthouders. Op voorspraak van de Europese Raad heeft EBA in december een herkapitalisatietest gehouden, waarin getest werd of banken een afwaardering van Europees overheidspapier tegen de koersen van eind september 2011 kunnen opvangen, met als norm een core Tier 1-ratio van 9% per eind juni 2012. Waar nodig moet aanvullend kapitaal worden aangetrokken. Voor Nederland deden dezelfde vier banken mee, de herkapitalisatietest leidde voor SNS Bank tot een kapitaaltekort van EUR 159 miljoen.

Project concentratierisico

In een onderzoeksproject naar concentratierisico heeft DNB de specifieke risico's onderzocht bij banken die hun beleid vooral richten op uitzettingen in opkomende landen. Op grond hiervan heeft DNB in individuele gevallen maatregelen getroffen om die risico's te beperken. Hiermee is nadere invulling gegeven aan de beleidsregel Concentratierisico's opkomende landen, die bij diverse banken heeft geleid tot een substantieel hogere kapitaaldekking van extreme landenrisico's en concentraties daarin. Waar de banken nog niet voldeden aan de vereisten zijn nadere afspraken gemaakt, bijvoorbeeld over de aanscherping van hun beleid. DNB beoogt met de regels en eisen ten aanzien van concentratierisico's te bereiken dat banken over een gezond bedrijfsmodel beschikken, met adequate beheersing van activiteiten en een gediversificeerde, passende financieringsmix. Hiervoor is aanvullend beleid in voorbereiding.

Liquiditeit: ontwikkeling van de ILAAP

DNB heeft in het verslagjaar het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP) ontwikkeld, vergelijkbaar met het proces voor kapitaal (ICAAP). Dit houdt in dat banken geacht worden een intern evaluatieproces te hebben voor het beheer van het liquiditeitsrisico. Uit de beoordelingen van de ILAAP's van de eerste tien banken blijkt dat de invoering van het ILAAP zeer zinvol is. Het stelt banken (en DNB) in staat om hun liquiditeits-risicobeheer systematisch tegen het licht te houden, eventuele hiaten te identificeren en deze tijdig aan te pakken. De introductie en evaluatie van het ILAAP hebben tot belangrijke verbeteringen in het liquiditeitsrisicobeheer van banken geleid en zullen in 2012 wederom tot een verdere verbetering leiden.

Migratie naar Bazel III / CRD IV

Om inzicht te krijgen in de effecten van Bazel III en ervoor te zorgen dat banken snel voldoen aan de eisen van Bazel III heeft DNB in 2011 intensieve monitoring opgezet. De individuele banken hebben ieder afzonderlijk een migratieplan bij DNB moeten indienen. Op basis van een beoordeling van deze plannen heeft DNB generieke bevindingen teruggekoppeld aan de banken. Banken bewegen in de goede richting, maar veel banken hebben nog een flinke kloof te overbruggen. In het bijzonder acht DNB de door banken ingeschatte groeiverwachtingen niet altijd realistisch, mede gegeven de onzekere economische situatie: als geplande maatregelen voor tijdige migratie noemden banken vooral inhouding van winst en aantrekken van spaargeld. Wanneer de gehanteerde winst- en groei prognoses te rooskleurig waren, heeft DNB om een herzien plan gevraagd met realistischer aannames. Waar nodig stuurt DNB het migratietraject van banken bij.

DNB neemt voorts deel aan de onderhandelingen over CRD IV, de Europese Richtlijn waarin het Bazel III akkoord wordt omgezet in regelgeving en verdere harmonisatie wordt geregeld. De onderhandelingen gaan door in 2012. DNB pleit voor een zo getrouw mogelijke omzetting van het Bazel III akkoord.

Naleving customer due diligence (CDD)

In de eerste helft van het verslagjaar is onderzoek gedaan naar de naleving van customer due diligence (CDD) zoals opgenomen in de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Het onderzoek spitste zich toe op private banking activiteiten. Uit het onderzoek bleek dat de naleving bij een aantal banken onvoldoende is. DNB vindt het zorgelijk dat er na jaren van integriteitswetgeving nog

steeds (serieuze) tekortkomingen zijn. Door deze tekortkomingen zijn banken niet in staat om op voortdurende en adequate wijze hun integriteitsrisico's, en met name witwasrisico's, te beheersen. Banken lopen hierdoor het risico dat zij bewust of onbewust meewerken aan witwassen. Beheersing van integriteitsrisico's is vooral belangrijk vanuit het bredere perspectief van vertrouwen in en reputatie van de sector. DNB heeft een aantal instellingen formele maatregelen opgelegd opdat banken genoemde tekortkomingen adresseren.

Covered bonds

Een trend die zich in het verslagjaar heeft doorgezet is het aantrekken van lange financiering via de uitgifte van gedekte obligaties, ook wel covered bonds genoemd. Dit zijn door een bank uitgegeven obligaties die worden gedekt door onderpand. De uitgifte van covered bonds is in het verslagjaar fors gestegen van circa EUR 10,6 mrd naar EUR 13,7 mrd, waarmee thans voor circa EUR 52 mrd aan door Nederlandse banken uitgegeven covered bonds uitstaat. De uitgifte van covered bonds kent voordelen voor banken. Het is een additioneel financieringsinstrument dat een relatief goedkope lange termijn financiering levert en als één van de weinige instrumenten in tijden van marktstress lijkt te kunnen worden uitgegeven. Ook bij beleggers lijken covered bonds door de gewijzigde marktperceptie en veranderende internationale toezichtsregelgeving (Bazel III en CRD IV) verder aan populariteit te winnen. Maar de uitgifte van covered bonds heeft niet alleen voordelen. De waarde van het onderpand moet ruim boven de waarde van de aangetrokken lening liggen om investeerders voldoende zekerheid te bieden. Deze zekerheid kan in het geval van een faillissement van de uitgevende bank echter ten koste gaan van de zekerheid van de overige vermogensverschaffers, waaronder de depositohouders. DNB is daarom terughoudend met het toestaan van deze instrumenten om de belangen van de overige vermogensverschaffers te waarborgen en om zeker te stellen dat banken in de toekomst toegang houden tot ongedekte financiering.

3.2 Verzekeringsmaatschappijen

3.2.1 Ontwikkelingen in de sector

Leven

De resultaten van de Nederlandse levensverzekeraars illustreren de moeilijke marktomstandigheden waarin de sector zich bevindt: lage en volatiele beleggingsrendementen en een lage langerentestand. De technische voorzieningen zijn in het derde kwartaal 2011 sterk toegenomen (grafiek 3). De omzet daalt gestaag, vooral door de opkomst van banksparen. De winstgevendheid staat onder druk. In 2011 heeft de sector een negatief netto resultaat behaald van EUR 1,9 miljard. Omdat de balans van verzekeraars grotendeels op marktwaarde staat, wordt de solvabiliteit direct beïnvloed door ontwikkelingen in de financiële markten. De gemiddelde solvabiliteitsratio daalde naar 239% (zie tabel 3).

Indien deze marktomstandigheden aanhouden, zal zonder verdere actie de gemiddelde solvabiliteit verder dalen. Een langdurig lage langerente zet het resultaat onder druk, mede vanwege afgegeven rentegaranties aan polishouders. Het onder de kostprijs verkopen van levensverzekeringen zal op den duur gevolgen hebben voor de solvabiliteitspositie van de instelling. Ten slotte zorgt de krimpende balansomvang ervoor dat de vaste kostenbasis steeds sterker op het resultaat drukt. Verzekeraars zullen deze risico's moeten mitigeren.

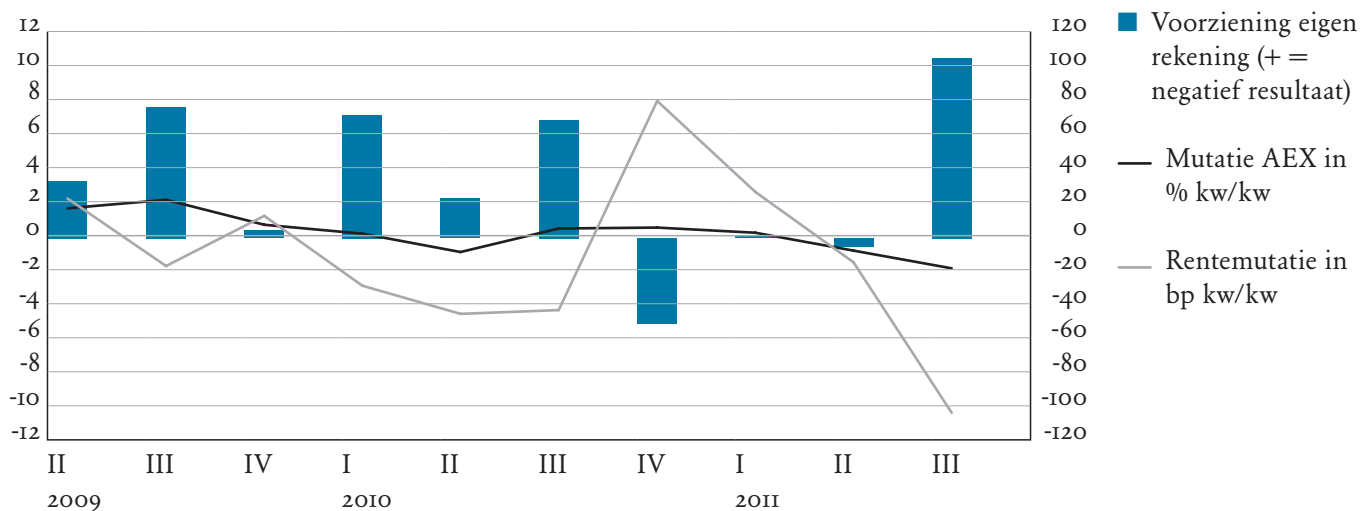
De sector ervaart nog steeds reputatieschade uit de affaire rond beleggingsverzekeringen. Voor alle betrokken partijen is het van belang dat er een einde komt aan de onzekerheid rondom dit dossier. Bij het beoordelen van oplossingen is het belangrijk dat de belangen van alle polishouders, met of zonder beleggingsverzekering, worden mee gewogen.

Schade

De Nederlandse schadeverzekeringsector laat over 2011 een lager netto resultaat en een dalende solvabiliteit zien ten opzichte van 2010 (zie tabel 3). In 2011 werd een netto resultaat behaald van EUR 839 miljoen, waar dat EUR 1.138 miljoen was in 2010. De Net Combined Ratio (NCR), een maatstaf voor het resultaat op het kernbedrijf, laat op basis van cijfers tot en met het derde kwartaal een vergelijkbaar resultaat zien ten opzichte van het voorgaande jaar. Waar de NCR 94% bedroeg over 2010, is deze in 2011 gestegen naar 95%.

Grafiek 3 Wijziging voorziening levensverzekering eigen rekening

EUR miljard

Zorg

In 2011 is de financiële positie van zorgverzekeraars licht verbeterd. De solvabiliteitsratio's en het bedrijfsresultaat bleven op niveau. Dat is vooral te danken aan een goede premiestelling op de basisverzekering, waarin rekening werd gehouden met de kabinetsvisie op de toekomst van het stelsel en de afspraken die met ziekenhuizen en het kabinet werden gemaakt over kostenbeheersing. Voor DNB vormde de toekomstvisie van het kabinet aanleiding om – in lijn met eerdere adviezen – de Minister van Financiën aan te raden de solvabiliteitseis te verhogen van 9% naar 11%. Belangrijkste reden hiervoor was de afbouw van de ex post risicoverevening. Deze maatregel beoogt zorgverzekeraars te prikkelen om de kosten beter te beheersen door verhoging van het gelopen risico. DNB meent dat voor deze verhoogde risicodragendheid meer kapitaal aangehouden moet worden, een mening die het kabinet deelt.

Zorgverzekeraars worden de komende jaren geconfronteerd met een groot aantal wijzigingen in het zorgstelsel, zoals de nieuwe declaratiesystematiek en de vergroting van het aandeel vrij onderhandelbare verrichtingen (B-segment). Ook wordt op termijn het nieuwe toezicht-raamwerk Solvency II ingevoerd. Deze samenloop van veranderingen maakt het moeilijk voor zorgverzekeraars om de komende tijd goed zicht te hebben op hun schadelast.

3.2.2 Toezicht

Formele en informele interventies

Ook Toezicht Verzekeraars maakt, net als Toezicht Banken, lang niet altijd gebruik van formele maatregelen. Veel wordt bereikt via normoverdragende gesprekken. Een voorbeeld hiervan is een verzekeraar die door DNB is aangemoedigd het Asset Liability Management niet binnen de financiële kolom in te richten, maar binnen de risk- en compliance-tak, waardoor functiescheiding op organisatorisch niveau wordt geborgd. Een formele maatregel bleek niet nodig om dit resultaat af te dwingen. Vaak is zo'n 'zachte' maatregel effectiever om de instelling tot snelle actie te manen, maar waar dat niet het geval is wordt geëscaleerd naar formele maatregelen.

Uitvragen

Vanwege de ontwikkelingen op de financiële markten heeft DNB besloten om in aanvulling op de reguliere rapportages bij een aantal levensverzekeraars maandelijks een uitvraag te doen. Deze verzekeraars verstrekken informatie over de solvabiliteitspositie en over hun maatregelen om de risico's zoveel mogelijk te beperken. Op deze manier kan DNB indien nodig snel acties inzetten. De financiële onrust vereist immers niet alleen dat dreigende problemen tijdig worden gesignaleerd, maar vooral dat daar direct op wordt geageerd. Bij enkele verzekeraars die in problemen dreigden te geraken, is het gelukt een portefeuilleoverdracht te

Tabel 3 Kerncijfers verzekeringsmaatschappijen

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ¹
Solvabiliteitsratio (gemiddeld in %) ²						
Levensverzekeraars	326	263	209	245	242	239
Schadeverzekeraars excl. Zorg	386	339	275	319	328	304
Zorgverzekeraars	218	205	197	228	212	218
Bedrijfsresultaat in EUR miljoen						
Levensverzekeraars	3.935	6.951	-5.580	2.070	180	-1.933
Schadeverzekeraars excl. Zorg	1.958	2.402	383	1.236	1.138	893
Zorgverzekeraars	-163	-62	-90	1.475	737	619
Balanstotaal (in EUR miljard)						
Levensverzekeraars	309	311	313	317	338	356
Schadeverzekeraars excl. Zorg	38	46	42	40	41	37
Zorgverzekeraars	22	23	25	26	27	29
Net Combined Ratio ³						
Schadeverzekeraars excl. Zorg	88	90	98	97	94	95
Zorgverzekeraars	106	101	100	98	95	98

¹ Voorlopige cijfers op basis van 4de kwartaal rapportages.

² Op basis van Solvency I.

³ De Net Combined Ratio (NCR) geeft aan hoe de bedrijfskosten (exclusief herverzekering) plus de geleden schadelast voor eigen risico zich verhouden tot de verdiende premie. Een NCR kleiner dan 100 betekent dat de bedrijfskosten en de schadelast lager zijn dan de geïnde premie.

realiseren zodat de belangen van de polishouders beschermd werden. In sommige andere gevallen lopen nog interventietrajecten.

Bij het vragen naar door de instelling te treffen maatregelen, verwacht DNB dat de instelling voor zover mogelijk en nodig anticipeert op Solvency II. Zo heeft DNB haar akkoord gegeven aan door een verzekeraar voorgestelde acties tot herstel van de solvabiliteitspositie, onder de voorwaarde dat ook de effecten voor Solvency II zouden worden doorgerekend.

Beoordeling verslagstaten

Bij de beoordeling van de jaarstaten 2010 is specifieke aandacht besteed aan de staat Organisatie en risico. Naar aanleiding daarvan hebben 25 verzekeraars een herrapportage moeten indienen en is bij één verzekeraar een formeel traject van een last onder dwangsom in gang gezet. Alle 26 verzekeraars hebben tijdig een verbeterde rapportage ingediend die naar het oordeel van DNB voldoende was. De dwangsom is dan ook niet verbeurd.

Motorrijtuigen Aansprakelijkheid

In 2011 is een analyse naar de sector WA-Motorrijtuigen afgerond. Sinds 2008 signaleerde DNB een negatieve trend in het technisch resultaat van verzekeraars Motor WA. In pogingen marktaandeel te behouden of uit te breiden, werden niet-kostendekkende premies in rekening gebracht. Onderzoek heeft uitgewezen dat 12 van de 28 getoetste verzekeraars structureel te lage premies rekenden. Deze verzekeraars moesten maatregelen treffen. Mogelijke maatregelen zijn het verhogen van de premie, het treffen van een voorziening en het aanscherpen van het acceptatiebeleid of de voorwaarden.

Migratie naar Solvency II

De Europese Commissie, lidstaten en EIOPA hebben in het verslagjaar Solvency II (het nieuwe risicogebaseerde toezichtraamwerk) verder ontwikkeld op basis van de vijfde impactstudie (QIS5) die begin 2011 werd afgerond. DNB is actief betrokken geweest bij de opzet, analyse en rapportage over QIS5. Nederlandse verzekeraars doorstonden QIS5 goed; het kapitaalsurplus daalt weliswaar, maar blijft op een comfortabel niveau. Wat betreft het aandeel verzekeraars dat de nieuwe kapitaaleis onder Solvency II haalt, scoort Nederland gunstig.

Op onderdelen heeft DNB een grote bijdrage geleverd aan de Solvency II-werkzaamheden van EIOPA, onder meer bij de ijking van de parameters die het risicoprofiel van de schadeportefeuille van verzekeraars uitdrukken, en ook bij de ontwikkeling van de structuur van de rapportages. Ook dichterbij huis zijn de voorbereidingen op Solvency II in volle gang. Door middel van twee symposia over het nieuwe raamwerk is de dialoog met de sector opgezocht. DNB heeft een oefening gehouden met de integrale beoordeling van de risico's en solvabiliteitsbehoefte (ORSA). Voorts is onderzocht in hoeverre verzekeraars al voldoen aan de eisen voor governance, met als uitkomst dat instellingen daar goed op scoren. De Nederlandse verzekeringssector is duidelijk gevorderd in de voorbereiding op Solvency II. De invoering, beoogd per 2014, blijft dus binnen handbereik.

Administratie pensioenverzekeringen

In 2010 heeft een aantal verzekeraars in opdracht van DNB onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de administratie van pensioenverzekeringen. In 2011 heeft DNB de betrokken verzekeraars gevraagd een plan van aanpak op te stellen om de geconstateerde onvolkomenheden te corrigeren. Er bleken namelijk afwijkingen in de geadministreerde bedragen ten opzichte van de feitelijke pensioenaanspraken. Overigens waren deze materieel meestal beperkt van omvang, zowel in het voordeel als in het nadeel van pensioendeelnemers. De verzekeraars onderkennen dat deelnemers precies moeten kunnen weten waar ze aan toe zijn; daarom voeren zij controles uit op hun bestanden en brengen stapsgewijze verbeteringen aan. De toezichthouder houdt op kwartaalbasis de vinger aan de pols bij de implementatie van het plan van aanpak.

3.3 Pensioenfondsen

3.3.1 Ontwikkelingen in de sector

Actualiteit crisis, ontwikkeling dekkingsgraden

Ook de pensioensector had in 2011 te kampen met moeilijke marktomstandigheden. Een beperkt aantal fondsen heeft in het voorjaar, als uitkomst van de evaluatie van het herstelplan, een korting moeten aankondigen (zie ook paragraaf 3.3.2.). De financiële positie van pensioenfondsen is in 2011 verslechterd. Na een lichte opleving in het eerste halfjaar, is de nominale dekkingsgraad in het derde kwartaal weer ver weggezakt. Hoewel de situatie sindsdien iets is verbeterd, kampen de meeste pensioenfondsen ultimo 2011 met een dekkingstekort. Omdat er door de uitzonderlijke marktomstandigheden te veel onzekerheid bestond over de vraag of op de interbancaire swapmarkt op 30 december 2011 een juiste prijsvorming heeft plaatsgevonden, heeft DNB besloten een correctie toe te passen op de rentetermijnstructuur per ultimo 2011. De gepubliceerde rentetermijnstructuur, die fondsen moeten hanteren voor het berekenen van hun dekkingsgraad ultimo 2011, is het gemiddelde van de rentetermijnstructuur van alle handelsdagen in de periode 1 oktober tot en met 31 december 2011. Vanwege het level-playing field tussen verzekeraars en pensioenfondsen, geldt deze aanpassing ook voor verzekeraars.

Het belegd vermogen van pensioenfondsen is in 2011 gestegen. De pensioenfondsen behaalden gemiddeld een positief beleggingsrendement, ondanks verliezen op aandelen. Het positieve rendement werd mede gedreven door de rentedaling, en de prijsstijging van vastrentende waarden die daarmee gepaard ging. Het belegd vermogen is licht gestegen. De verplichtingen namen fors toe, vooral onder invloed van de rentestand. Door de daling van de rente moeten de pensioenfondsen meer geld opzij zetten om de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

In 2011 heeft een groot aantal pensioenfondsen geen indexatie verleend. De reële dekkingsgraad van 72% indiceert dat ook voor toekomstige prijsindexatie momenteel bij lange na niet de middelen aanwezig zijn. De reële dekkingsgraad bevindt zich weer op het niveau van eind 2008, ondanks het feit dat de indexatieverlening sindsdien flink is achtergebleven bij de ambitie.

Pensioenakkoord/FTK 2

In het verslagjaar is een pensioenakkoord tot stand gekomen tussen werknemers, werkgevers en kabinet. De belangrijkste kenmerken van dit akkoord zijn premiestabilisatie en een

Tabel 4 Kerncijfers pensioenfondsen

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ⁴
Reële dekkingsgraad (%) ¹	102	108	71	81	80	73
Nominale dekkingsgraad marktrente (%) ²	139	144	95	109	107	98
15 jaar zero coupon rente (%)	4,30	4,90	4,00	4,12	3,77	2,93 ⁵
Premies pensioenfondsen (in % van de bruto loonsom)	9,2	8,4	8,3	8,8	9,1	9,7
Belegd vermogen voor risico fonds (EUR miljard, marktwaarde)	660	689	577	557	747	796
Waarvan: Onroerend goed (%)	10,8	10,4	10,9	9,8	10,3	10,2
Aandelen incl. deelnemingen (%)	42,6	40,8	31,0	36,4	35,8	32,8
Vastrentend (%)	40,4	43,0	52,2	48,9	45,3	51,8
waarvan index-linked bonds (in %-punten)		5,0	7,6	6,3	5,0	4,9
Grondstoffen incl. overig (%)	6,2	5,8	5,8	4,9	8,5	5,2
Rendement (%) ³	7,7	3,8	-17,3	15,6	11,9	7,4
Waarvan: Onroerend goed (%)	31,6	0,2	-15,7	1,9	11,6	2,8
Aandelen (%)	14,2	4,5	-41,9	32,1	18,3	-5,3
Vastrentend (%)	1,0	-0,3	3,1	10,9	8,1	14,2
Grondstoffen incl. overig (%)		27,1	-17,6	7,8	10,6	2,6

¹ DNB berekeningen op basis van de 2% inflatie doelstelling van de ECB.

² DNB berekeningen 2006 op basis 15 jaars zero coupon rente; vanaf 2007 op basis van nieuwe rapportage pensioenfondsen.

³ Bron: DNB (inclusief herwaardering). Jaarcijfers van 2006 gebaseerd op data 5 grootste pensioenfondsen; cijfers vanaf 2007 betreffen de gehele sector.

⁴ Voorlopige cijfers.

⁵ Gemiddeld percentage van vierde kwartaal 2011.

automatische koppeling van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting. Dit voorkomt dat de kosten van de tweede pijler pensioenvoorzieningen autonoom verder oplopen. Het beoogde contract gaat daarnaast uit van een waarde- of welvaarts vaste pensioenambitie en de beleggingsrendementen worden via vaste regels verdeeld over de deelnemers. In 2011 is een begin gemaakt met de ontwikkeling van het toezichtkader voor het beoogde contract, de vraag hoe om te gaan met oude rechten en aan nieuwe communicatie-eisen. DNB is hierbij betrokken als adviseur van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. DNB heeft in de Tweede Kamer aandacht gevraagd voor een aantal zorgpunten bij het akkoord. Zo moet worden voorkomen dat pensioenfondsen in de verleiding komen hoge ambities te communiceren terwijl er een significant risico is dat die ambitie niet wordt gehaald. DNB is ook voorstander van een verplichte egaliseringsreserve, die schommelingen van pensioenen en aanspraken kan mitigeren. Door in goede tijden geld opzij te zetten voor slechte tijden wordt voorkomen dat die andere deelnemers onnodig worden belast. Daarnaast heeft DNB gepleit voor een stevig toezichtkader met heldere normen voor de financiële opzet. Die financiële opzet moet er toe leiden dat een eerlijke verdeling van pensioenaanspraken voor alle deelnemers (jong en oud) gewaarborgd is. Strikte voorschriften vanuit de wetgever over de parameters, zoals verwachte rendementen, standaarddeviaties en correlaties die alle pensioenfondsen dienen te hanteren bij het uitvoeren van de haalbaarheidstoets, voorkomen hierbij verkeerde prikkels. Dit komt ook de vergelijkbaarheid tussen fondsen ten goede. Ten slotte is een belangrijk doel dat fondsen begrijpelijk uitleggen welk pensioenresultaat deelnemers mogen verwachten en welke onzekerheid daarbij hoort.

Evaluatie FTK 1

Ook in de verbetering van het toezichtkader voor bestaande pensioencontracten zijn verdere stappen gezet. Uitgangspunt is dat de beoogde zekerheid van pensioenen wordt waargemaakt. DNB werkt daartoe samen met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan de uitwerking van de in april 2010 gepubliceerde Kabinetsinzet met betrekking tot het aanvullend pensioenstelsel. Dit heeft het afgelopen jaar bijvoorbeeld geresulteerd in de publicatie van voorstellen om de benodigde vermogensbuffers van pensioenfondsen beter vast te stellen. Het gaat om voorstellen voor een betere toepassing van de standaardmethode om de buffers te berekenen, een nauwkeuriger risicometing en een herijking van risicoscenario's voor de

berekening. Naar verwachting leiden de verbeteringen tot een gemiddelde stijging van de buffers met circa vijf procentpunt.

3.3.2 Toezicht

Evaluatie herstelplannen

In het voorjaar 2011 hebben 298 pensioenfondsen hun herstelplannen geëvalueerd. Hierbij wordt beoordeeld in hoeverre pensioenfondsen tijdig herstellen, en, zo nee, welke aanvullende maatregelen genomen moeten worden om alsnog op het gewenste herstelpad uit te komen. Voor de fondsen met een dekkingstekort betekent dit dat zij ultimo 2013 minimaal een dekkingsgraad van 105 procent dienen te hebben. Uit de evaluatie bleek dat er uiteindelijk vijf fondsen waren die een voorwaardelijke korting van pensioenaanspraken en –uitkeringen moesten aankondigen om tijdig te herstellen. Het betreft ongeveer 30.000 actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, waarmee een technische voorziening van ongeveer 1,8 miljard is gemoeid. Indien de financiële positie van deze fondsen per ultimo 2011 onvoldoende is verbeterd, dient deze voorwaardelijke korting uiterlijk per 1 april 2012 te worden geëffectueerd. Betrokkenen dienen uiterlijk een maand voor de korting ingaat te worden geïnformeerd.

Sinds de kredietcrisis in het najaar van 2008 heeft DNB in overleg met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verschillende maatregelen genomen om, gegeven de omstandigheden, te voorkomen dat het toezichtkader leidt tot onevenredige uitkomsten voor pensioenfondsen.

Zo is in 2009 besloten om de hersteltermijn bij een dekkingstekort tijdelijk te verlengen van drie naar vijf jaar. Ook is in 2010 aan pensioenfondsen een zogenoemde 'adempauze' gegund met betrekking tot de regel dat de kostendekkende premie 2011 bij een dekkingstekort moet bijdragen aan herstel. Voorwaarde is wel dat deze fondsen per ultimo van het verslagjaar de financiële opzet op orde hebben. In het najaar van 2011 is besloten, in overleg met het Ministerie van SZW, om deze 'adempauze' te verlengen, met uitzondering van de fondsen die hier al in het verslagjaar gebruik van hebben gemaakt en de fondsen die in 2012 daadwerkelijk aanspraken en uitkeringen moeten korten. Aldus wordt een goede balans gevonden tussen de noodzaak de financiële opzet van pensioenfondsen te versterken en het effect van premieverhogingen op economische en financiële ontwikkelingen. In de eerste week van januari 2012 heeft DNB, naast de aanpassing van de rentetermijnstructuur en in overleg met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, pensioenfondsen de mogelijkheid gegeven voorgenomen kortingen voorlopig te maximeren op 7%. Het doel van beide maatregelen is de onzekerheid over pensioenen te verkleinen.

Effectief pensioentoezicht

Eén van de doelstellingen van het pensioentoezicht in het verslagjaar was om de effectiviteit van het pensioentoezicht verder te vergroten, in lijn met onder meer de Visie DNB Toezicht 2010-2014 en het plan van aanpak cultuurverandering 'Van Analyse naar Actie' (www.toezicht.dnb.nl). In het pensioentoezicht heeft zich dit onder meer vertaald in een intensivering van zogenoemde themaonderzoeken en sectorbrede analyses en de inzet van communicatie en directe interactie met de sector en zijn belanghebbenden als instrument van toezicht. Aldus wordt een 'hefboom' gecreëerd, waarbij bevindingen van DNB breder en sneller worden verspreid. Interventiestrategieën zijn bovendien meer gericht op het oplossen van problemen en dienen tot concrete resultaten te leiden, waarover ook verantwoording wordt afgelegd. De resultaten van het pensioentoezicht laten zich als volgt samenvatten.

- Mede als gevolg van de door DNB uitgevoerde beleggingsonderzoeken zijn pensioenfondsen beter voorbereid op de Europese schulden crisis, tot uitdrukking komend in meer aandacht voor risicobeheersing. De beleggingsonderzoeken hebben ook bijgedragen aan een betere aansluiting tussen complexiteit van het vermogensbeheer en de beheersing hiervan. Pensioenfondsen kijken kritischer naar de toegevoegde waarde van illiquide, innovatieve en vaak dure beleggingen.
- Door invloed van DNB is de deskundigheid van pensioenfondsbesturen versterkt, vooral op het gebied van vermogensbeheer en risicomanagement. Door interventie van DNB zijn of worden bestuurders met specifieke kennis op deze gebieden benoemd.

- Het themaonderzoek crisisplannen heeft geleid tot de totstandkoming van een beleidsregel financieel crisisplan die in mei 2012 van kracht wordt. De in het onderzoek betrokken pensioenfondsen hebben in dit verband een actieve bijdrage geleverd.
- Het themaonderzoek 'goed bestuur' heeft bijgedragen aan een verbetering van de bestuurscultuur, meer aandacht voor 'dubbele petten' in pensioenfondsenbesturen en zelfkritiek en tegenwicht in het bestuur van pensioenfondsen.
- Door intensivering van het contact en de communicatie met de sector en zijn 'stakeholders' (onder andere externe accountants, actuarissen, interne toezichthouders en vermogensbeheerders) heeft DNB haar standpunten effectiever kunnen uitdragen ('hefboomwerking'); ook is zo de dialoog tussen DNB en de sector verbeterd.
- Via de sectorbrede analyse 'sterfte' heeft DNB bijgedragen aan een adequate verwerking van zogenoemde ervaringssterfte in de technische voorzieningen van pensioenfondsen. In dit verband zijn niet alleen pensioenfondsen, maar ook actuarissen aangesproken.
- De doorlooptijd van de beoordeling van liquidatietrajecten van pensioenfondsen is aanzienlijk verkort door effectiever optreden van DNB.
- Door gerichte actie van DNB wordt voorkomen dat pensioenopbouw wordt gemist indien hiervoor geen premie wordt afgedragen. De Pensioenwet schrijft immers voor dat de opbouw van pensioen niet afhankelijk mag worden gesteld van de betaling van premies¹.

3.4 Overige instellingen

3.4.1 Beleggingsinstellingen en -ondernemingen

Beleggingsondernemingen bieden voor rekening en risico van hun klanten financiële diensten aan, zoals vermogensbeheer en bemiddeling bij effectentransacties. Het toezicht op deze partijen door DNB is primair gericht op het waarborgen van de continuïteit van hun dienstverlening. In de uitvoering van dit toezicht is DNB meer nadruk gaan leggen op de levensvatbaarheid van het verdienmodel van beleggingsondernemingen. Daarbij wordt van partijen verwacht dat zij pro-actief actie ondernemen om te verzekeren dat zij aan de prudentiële eisen blijven voldoen. In circa een tiental gevallen heeft de nadruk van DNB op de noodzaak van een gezond verdienmodel er mede toe geleid dat partijen besloten hebben, dan wel overwegen, hun activiteiten te beëindigen en hun vergunning bij de AFM in te leveren. In andere gevallen hebben partijen gekozen voor schaalvergroting door fusie met een branchegenoot of overwogen zij dit. In één geval heeft DNB een aanwijzing gegeven vanwege het niet voldoen aan de prudentiële eisen. Behalve op beleggingsondernemingen houdt DNB toezicht op circa 120 beheerders van beleggingsfondsen. In nauwe samenwerking met de AFM is in 2011 opgetreden tegen een handvol beheerders van vastgoedfondsen die door teruglopende inkomsten niet langer aan de prudentiële eisen voldeden. Van drie beheerders van vastgoedfondsen is, mede op verzoek van DNB, de vergunning door de AFM ingetrokken. Omdat het liquideren van het beheerde, illiquide, vastgoed in de huidige marktomstandigheden vaak met grote verliezen gepaard gaat, is in het merendeel van de gevallen het betreffende vastgoed in een andere beheerstructuur ondergebracht.

In 2011 is DNB voorbereidingen gestart voor de implementatie van de Richtlijn inzake beheerders van alternatieve beleggingsfondsen. Met deze Richtlijn komen veel tot nu toe niet gereguleerde fondsen onder toezicht te staan. Het gaat hier om beheerders van fondsen die bedoeld zijn voor professionele partijen, zoals hedgefondsen, private equity fondsen, vastgoed- en overige non-retail fondsen. De Richtlijn introduceert een geharmoniseerd Europees toezichtkader en heeft als doel meer transparantie en bescherming voor beleggers te bieden en beter inzicht in systeemrisico's. De Richtlijn dient medio 2013 geïmplementeerd te zijn.

3.4.2 Trustkantoren en betaalinstellingen

Trustkantoren

DNB heeft in 2011 bij ongeveer 20 procent van de sector onderzoek verricht. Naast onderzoek naar de herkomst en bestemming van middelen, heeft DNB zich geconcentreerd op het thema operationele doelvennootschappen. De bezochte trustkantoren zijn geselecteerd op basis van een risicobeoordeling. Bij een aantal van de bezochte trustkantoren heeft DNB corrigerend opgetreden vanwege tekortkomingen in de bedrijfsvoering ten aanzien van

¹ Een pensioenfonds voert in opdracht van de werkgever de pensioenovereenkomst uit die de werkgever met de werknemer heeft gesloten. Het is de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds om de premie, benodigd om de pensioenovereenkomst uit te voeren, binnen te krijgen van de werkgever of een andere partij die op grond van het pensioenreglement verantwoordelijk is voor de afdracht. Een gebrek in de premieafdracht kan niet op de deelnemer afgewenteld worden. (Eerste Kamer, 30413 C, pag 14).

cliëntacceptatie en/of herkomst en bestemming van de middelen van een doelvennootschap. Het thema operationele doelvennootschappen betreft doelvennootschappen die bijvoorbeeld actief zijn als handels- en/of productiebedrijf. DNB heeft bij deze trustkantoren de herkomst en bestemming van de middelen en de mate waarin de trustkantoren de integriteit-risico's beheersen beoordeeld. Het thema heeft als resultaat dat bij de helft (vier van de acht) van de trustkantoren de bedrijfsvoering is aangepast.

Betaalinstellingen

Het prudentiële toezicht op betaalinstellingen en elektronisch geldinstellingen in 2011 bestond voornamelijk uit vergunningverlening en verdere vormgeving van het normenkader voor deze instellingen. Het integriteitstoezicht op bepaalde betaalinstellingen die geldtransferts verrichten, bestond uit sectorbrede transactieanalyses op basis waarvan toezichtbezoeken zijn verricht. In 2011 heeft dit toezicht onder andere geleid tot sluiting van acht betaaldienstagenten in Nederland.

3.5 Markttoetreding

3.5.1 Algemeen beeld

In 2011 heeft vooral de toetreding van premiepensioeninstellingen en betaaldienstverleners tot de financiële markt het beeld gedomineerd. Sinds 1 januari 2011 kan een vergunning als premiepensioeninstelling (PPI) worden aangevraagd. In 2011 zijn 6 vergunningen verstrekt; er zijn er nog 5 in behandeling. De meeste (aspirant-)PPI's richten zich overigens vooralsnog primair op de Nederlandse markt. Bij vergunningaanvragen blijken uitbesteding, governance en het bedrijfsmodel belangrijke aandachtspunten.

In 2011 is verder aan 19 betaalinstellingen een vergunning als betaaldienstverlener verleend. Hierbij kan gedacht worden aan geldtransferkantoren, creditcardmaatschappijen en internet-betaalkantoren. Daarnaast hebben 20 ondernemingen DNB verzocht om als 'vrijgestelde' betaaldienstverlener te worden ingeschreven in het register. DNB houdt geen toezicht op deze partijen. Wel wordt steekproefsgewijs gecontroleerd of inschrijving terecht is geschied. Naast een beperkt aantal bijkantoren van betaalinstellingen uit Engeland en België hebben bijna 100 betaalinstellingen binnen de Europese Economische Ruimte (EER) zich bij DNB gemeld om grensoverschrijdend actief te zijn in Nederland, dat wil zeggen zonder over een eigen vestiging in Nederland te beschikken. Zij bieden hun diensten vaak aan via Nederlandse betaaldienstagenten (thans meer dan 500), zoals telecomwinkels en reisbureaus. Op deze agenten wordt integriteitstoezicht gehouden.

Wat de uittreding uit de markt betreft vallen vooral de verzekeraars op: het aantal levensverzekeraars is in 2011 afgenomen met 9; het aantal natura-uitvaartverzekeraars met 3 en het aantal schadeverzekeraars met 30 (respectievelijk 15%, 10% en 13%). Ook is het aantal Vrijgestelde Onderlinge Waarborgmaatschappijen afgenomen en wel met 5 (4%). Deels is deze afname te verklaren uit herstructureringen bij grote verzekeringsgroepen. Verder is een aantal kleine verzekeraars tot de conclusie gekomen dat zelfstandig voortbestaan niet reëel is. Ook het aantal pensioenfondsen neemt nog steeds af. Van de totale afname van 53 betroffen er 48 ondernemingspensioenfondsen.

3.5.2 Verklaring van geen bezwaar

Voor deelnemingen van 10% of meer in onder toezicht staande financiële ondernemingen en voor banken bij onder andere materiële deelnemingen, fusies en financiële reorganisaties is een verklaring van geen bezwaar (vvgb) van DNB nodig. Bij een aanvraag wordt de integriteit van de aanvrager getoetst, diens financiële soliditeit, de te verwachten gevolgen van de deelneming op de financiële onderneming en de macroprudentiële effecten van de voorgenomen deelneming voor de financiële sector. Door het verbinden van voorschriften aan een vvgb legt DNB aanvragers op om geconstateerde risico's bij de deelneming te beheersen. In 2011 is het aantal vvgb's opnieuw gestegen (464 tegen 407 in 2010) (zie tabel 5). De stijging komt vooral voor rekening van de verzekeraars, waarbij het echter in de meeste gevallen een herstructurering van de bestaande aandeelhoudersstructuur betrof.

Tabel 5 Aantal verleende vvgb's

	2007	2008	2009	2010	2011
Totaal vvgb's	523	502	384	407	464
- banken	195	175	78	148	90
- elektronischgeldinstellingen				16	1
- coöperatieve banken	-	-	-	-	-
- verzekeraars	190	77	64	56	109
- beleggingsondernemingen en beheerders icbe	138	250	242	187	264

3.5.3 Inschrijvingen in de registers

DNB houdt toezicht op de naleving van de Sanctiewet 1977 en de Wet voorkoming witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). DNB heeft een onderzoek uitgevoerd naar de naleving van de vereisten van de sanctieregelgeving bij de uitvoering van het betalingsverkeer.

Hierbij is speciale aandacht besteed aan de invoering van de EU verordening 'elektronische geldoverboekingen' en het naleven van de Wwft-normen voor correspondent bank relaties. Het onderzoek is uitgevoerd bij 9 banken. Over het algemeen zijn het kennisniveau en het bewustzijn over de sanctieregelgeving voldoende. Echter ten aanzien van de concrete uitvoering van de beheersmaatregelen zijn de bevindingen wisselend. Met name daar waar het gaat om (het vastleggen van) het cliëntenonderzoek voor correspondent bank relaties dient een aantal banken maatregelen te treffen.

3.6 Handhaving en interventie

Het reguliere toezicht is erop gericht dat de financiële instellingen normconform blijven handelen. Wanneer instellingen echter niet langer aan de financiële wet- en regelgeving kunnen of willen voldoen, dan is tijdig ingrijpen noodzakelijk.

In een dergelijke situatie wordt sinds 2011 een nieuwe afdeling ingezet die is gespecialiseerd in interventie en handhaving bij alle soorten onder toezicht staande instellingen. De afdeling Interventie en Handhaving adviseert de reguliere toezichthouders over de te voeren strategie, bewaakt het effect daarvan, en neemt in ernstige gevallen waar nodig de regie. De strategie kan bestaan uit een normoverdragend gesprek en/of een brief waarin het voornemen van een wettelijke maatregel wordt aangekondigd (waarschuwingsbrief), eventueel opgevolgd door de inzet van het wettelijk handhavingsinstrumentarium of onmiddellijke inzet van een wettelijk handhavingsinstrument. Om ervoor te zorgen dat de financiële onderneming de gesignaleerde (dreigende) tekortkomingen tijdig oplost, wordt de voortgang bewaakt aan de hand van strakke tijdslijnen. De nieuwe afdeling wordt ook ingezet bij instellingsoverschrijdende themaonderzoeken. In dat kader is DNB in 2011 op het gebied van het beloningsbeleid en het concentratierisico opkomende landen tot handhaving overgegaan.

Niet alle interventie- en handhavingsacties van DNB hebben geleid tot het opleggen van formele handhavingsmaatregelen. Door in een vroeg stadium (dreigende) overtredingen te

Tabel 6 Inschrijvingen in de registers

	Onder toezicht DNB					Notificatie in Nederland				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
Kredietinstellingen	289	259	249	239	231	460	505	528	546	559
Verzekeraars ¹	457	441	416	377	345	843	893	918	965	1.023
Herverzekeraars		14	15	15	15			11	54	58
Pensioenfondsen	713	656	579	514	461					
Betaalinstellingen ²	30	29	12	14	34				254	459
Trustkantoren	145	152	167	176	185					
PPI					6					

¹ Hieronder zijn ook begrepen de VOW'ers

² Hieronder zijn ook de Geldtransactiekantoren begrepen.

onderkennen en bij de instellingen aan te dringen op herstel, wordt op efficiënte wijze normconform gedrag bereikt. In sommige gevallen zijn onder toezicht staande instellingen erin geslaagd om in de periode tussen aankondiging en besluitvorming de vastgestelde overtreding aantoonbaar te beëindigen. Hierdoor is het doel bereikt en is er geen aanleiding meer om een definitief handhavingsbesluit te nemen.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van het totale aantal definitieve maatregelen dat DNB heeft opgelegd aan onder toezicht staande instellingen. Ten opzichte van 2010 is het totale aantal formele maatregelen gedaald. De voornaamste oorzaak daarvan is gelegen in een daling van het aantal opgelegde herstelplannen en een daling van het aantal opgelegde lasten onder dwangsom aan pensioenfondsen, verzekeraars en beleggingsondernemingen vanwege het niet tijdig insturen van de toezichtrapportages. Dit laatste is conform de trend van de voorafgaande jaren.

In 2011 heeft DNB voor het eerst aan trustkantoren lasten onder dwangsom opgelegd wegens overtreding van de verplichting om tijdig en volledig instellingsspecifieke informatie-formulieren te verzenden. De aanwijzingen die in 2011 zijn opgelegd hebben onder meer betrekking op een beheerste en integere bedrijfsvoering, versterking van de solvabiliteit en vermindering van het concentratierisico bij beleggingen. De bewindvoerder was nodig omdat een bestuur bij het betreffende pensioenfonds ontbrak. De aangestelde curatoren hebben ervoor gezorgd dat de geconstateerde overtredingen zijn beëindigd.

3.6.1 Handhaving ten aanzien van illegale instellingen

Een deel van de handhavingsmaatregelen ten aanzien van illegale instellingen in 2011 heeft DNB genomen in het kader van drie thema-onderzoeken, waarbij sectorbreed wordt ingezoomd op een specifiek probleem. In het eerste kwartaal zijn tien partijen die zich hadden aangemeld als vrijgestelde betaaldienstverleners gecontroleerd. Vier betaaldienstverleners bleken ten onrechte te zijn ingeschreven in het register. Op aandringen van DNB hebben zij hun bedrijfsvoering aangepast. Als gevolg daarvan zijn zij nu conform de regel-

Tabel 7 Maatregelen bij onder toezicht staande instellingen

	2007	2008	2009	2010	2011	Waarvan:						
						Banken ¹	Verzeke- raars	Pen-sioen- fond- sen ²	Betaal- instel- lingen	Trust- kan- toren ³	Beleg- gingsin- stellingen	Beleg- gings- onderne- mingen ⁴
Aanwijzing	11	16	11	12	8	4		2			1	1
Last onder dwangsom	124	319	203	114	93		10	68		15		
Bestuurlijke boete	9	8	2	1	2	1						1
Publicatie					1			1				
Financieringsplan	1	8		1	1		1					
Saneringsplan	2	3	4									
Herstelplan		71	343	13	3		3					
Stille curatele			3	3	3		3					
Aanstelling bewindvoerder					1			1				
Doorhaling uit het register ⁵	1		1	2								
Noodregeling	1	2	1	1								
Aangifte bij het OM												
Totaal	149	427	568	147	112	5	17	72	0	15	1	2
– waarvan gepubliceerd						0	0	1	0	0	0	0

¹ Bestuurlijke boetes voor een bedrag van EUR 0.

² In 17 gevallen dwangsommen verbeurd voor een totaal bedrag van EUR 96.000.

³ In 1 geval dwangsommen verbeurd voor in totaal EUR 2.500.

⁴ Bestuurlijke boete voor een bedrag van EUR 25.000.

⁵ Op initiatief DNB

geving in het register opgenomen. De twee andere handhavingsthema's zijn in samenwerking met de AFM uitgevoerd. Allereerst heeft DNB opgetreden tegen zeven financiële bemiddelaars die in strijd met de wet geld hadden geleend van hun eigen klanten. In de praktijk worden deze leningen vaak gebruikt om de bedrijfsvoering van de bemiddelaar mee te financieren en kan de bemiddelaar het geld niet terugbetalen aan de cliënten. In één dossier bleek het noodzakelijk om een aanwijzing op te leggen. Daarnaast heeft DNB handhavend opgetreden tegen vastgoedfondsen die geld hadden geleend van het publiek en dat weer hadden doorgeleend aan derde partijen. Dit is vaak een vorm van illegaal bankieren, waarbij de belangen van de geldgevers op het spel staan omdat onzeker is of het geld zal kunnen worden terugbetaald. In dit kader is één aanwijzing opgelegd. Verder heeft DNB in 2011 bij de handhaving van illegale activiteiten 28 keer een waarschuwingsbrief gestuurd. Het gaat daarbij veelal om kleinere overtredingen van de toezichtwetgeving. Als bij controle blijkt dat de partij toch door is gegaan, kan dit een boete aan de instelling en/of de leidinggevende persoonlijk tot gevolg hebben. In 2011 heeft DNB in totaal 8 wettelijke maatregelen getroffen bij niet onder toezicht staande instellingen (zie tabel 8). Het betrof hierbij, naast de hierboven genoemde 2 aanwijzingen, een aan een illegale betaal-dienstverlener opgelegde bestuurlijke boete in combinatie met een last onder dwangsom. Tevens is aan een instelling een bestuurlijke boete opgelegd wegens het zonder vergunning aantrekken van opvorderbare gelden. Daarnaast is er één keer een curator benoemd en is tweemaal aangifte gedaan.

3.6.2 Integriteittoezicht - Wwft en sanctieregelgeving

Financiële instellingen spelen een belangrijke rol bij de voorkoming en bestrijding van financiële criminaliteit, onder andere op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de sanctieregelgeving. DNB heeft in 2011 onderzoeken gedaan en heeft daarbij diverse tekortkomingen geconstateerd in het integriteitbeleid van financiële ondernemingen. Deze hadden meestal betrekking op de kwaliteit van de klanten-dossiers, het uitvoeren van onderzoek naar de bron van het vermogen van de klant en identificatie van uiteindelijke belanghebbenden. Hoewel de resultaten een wisselend beeld laten zien, pakken de instellingen de aanbevelingen van DNB serieus op.

Ook door samenwerking in het Financieel Expertisecentrum (FEC) draagt DNB bij aan de bestrijding van financiële criminaliteit. Door het bij elkaar brengen van financiële expertise en informatie vanuit verschillende invalshoeken wordt gekeken naar de samenhang en verbanden in de financiële keten, waardoor de informatiepositie van FEC-partners wordt versterkt. Daarnaast worden ook afspraken gemaakt over gezamenlijke interventiestrategieën en onderzoeken.

Tabel 8 Maatregelen bij niet onder toezicht staande instellingen

	2007	2008	2009	2010	2011	Waarvan in de sectoren:				
						Banken ¹	Verzeke- raars	Pensioen- fondsen	Betaal- instellingen	Trust- kantoren
Last onder dwangsom	4	1	3	1	1				1	
– <i>waarvan gepubliceerd</i>				1						
Bestuurlijke boete	7	15	8	1	2	1			1	
– <i>waarvan gepubliceerd</i>				1						
Publicatie			4	0						
Aanwijzing	3	3	4	5	2	2				
Stille curatele	1	1	2	2	1	1				
Aangifte bij het OM	2		2	2	2	2				
Noodregeling			0	0						
Faillissement op verzoek DNB	1		0	0						
Totaal	18	20	23	11	8	6	0	0	2	0
– <i>waarvan gepubliceerd</i>				2						

¹ Bestuurlijke boetes voor een totaal bedrag van EUR 174.250.

² Dit zijn rapporteurs die uit hoofde van de Wet financiële betrekkingen buitenland 1994 ten behoeve van het opstellen van statistiek aan DNB rapporteren. In 11 gevallen zijn dwangsommen verbeurd voor een totaal bedrag van EUR 41.800. Bestuurlijke boetes voor een totaal bedrag van EUR 175.000.

Verder draagt DNB bij aan de bestrijding van misbruik en (financiële) criminaliteit rond vastgoed. Dit vindt mede plaats door een bijdrage te leveren aan de Regiegroep Aanpak Misbruik Vastgoed. DNB heeft door de verhoogde inherente risico's in de vastgoed activiteiten van onder toezicht staande instellingen de toezichtintensiteit op vastgoedactiviteiten geïntensiveerd. Onder toezicht staande banken, verzekeraars, pensioenfondsen en trustkantoren komen op verschillende wijzen in aanraking met het fenomeen vastgoed: als ontwikkelaar, als financier en als belegger. Voorts zijn variaties te onderkennen in de mate waarin onderdelen van de relevante processen al dan niet zijn uitbesteed. Al die verschillende verschijningsvormen kennen hun eigen risico's. De toezichtaanpak is hierop afgestemd.

Op grond van de sanctieregelgeving moeten instellingen voorkomen dat financiële middelen, direct of indirect, ter beschikking komen van (rechts)personen en entiteiten die onder het sanctieregime vallen. Financiële instellingen moeten hierbij de tegoeden bevriezen, de financiële dienstverlening staken of weigeren en dit onmiddellijk melden aan DNB. In 2011 zijn op grond van de sanctieregelgeving 40 meldingen gedaan, die overigens meerdere bevrozingen kunnen omvatten. Na onderzoek zijn 5 bevrozingen vrijgegeven. Daarnaast is er aan een kredietinstelling een bestuurlijke boete opgelegd vanwege een overtreding van de Sanctiewet. Als gevolg van een lacune in de (oude) regelgeving kon hierbij geen boetebedrag worden bepaald als gevolg waarvan de boete op EUR 0,- diende te worden vastgesteld.

3.6.3 Bezwaar- en beroepsprocedures

Bezwaar- en beroepsprocedures

Ten opzichte van de verslagperiode 2010 is het aantal bezwaarprocedures in 2011 gestegen (zie tabel 9). Deze toename van het aantal bezwaarprocedures is onder andere te verklaren uit het (technische) feit dat in voorgaande jaren collectieve bezwaarprocedures als één procedure werden beschouwd. In deze verslagperiode zijn de onderliggende bezwaren, ingediend door middel van één collectieve procedure, in aanmerking genomen, omdat dit materieel gezien een beter beeld geeft. Daarnaast is de oorzaak van de stijging gelegen in het aantal bezwaarprocedures over de toepassing van het depositogarantiestelsel voor houders van achtergestelde deposito's bij DSB Bank als gevolg van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 30 juni 2011. In totaal hebben 284 houders van achtergestelde deposito's bezwaar gemaakt, waarvan 254 bezwaren door middel van één collectief bezwaar zijn ingediend.

Het aantal (hoger) beroepszaken is ten opzichte van 2010 licht gedaald (zie tabel 9). Een groot deel van deze procedures betreft de toepassing van het depositogarantiestelsel inzake DSB Bank. In 2011 zijn 44 van de in totaal 66 (hoger) beroepsprocedures afgehandeld.

Tabel 9 Bezwaar- en (hoger) beroepsprocedures

	Bezwaarschriftprocedures					(Hoger) beroepsprocedures							
	2007	2008	2009		2010	2011	2007	2008	2009		2010	2011	
Kredietinstellingen (Wtk, Wft)	19	10	45	(32)	88 (81)	316 (284)	14	7	10	(4)	45 (41)	36	(34)
Verzekeraars (Wtv, Wtn, Wft)	21	4	23		14	17	5	7	6		0		5
Pensioenfondsen (Pw, Psw, Wvb, Wet Bpf 2000)	41	36	38		36	54	12	14	5		2		10
Betaalinstellingen (Wgt)	6	2	4		3	1	2				2		
Trustkantoren (Wtt)	4	19	8		3	2	5	6	11		8		5
Beleggingsondernemingen- en instellingen (Wtb, Wte, Wft)	21	43	47	(7)	71 (9)	194 (5)	9	7	6	(2)	8		8
Statistiekrapporteurs (Wfbb)					16	8					6		2
Totaal	112	114	165	(39)	231 (90)	592 (289)	47	41	38	(6)	71 (41)	66	(34)

Toelichting: Dit betreft de in het betreffende jaar afgesloten zaken alsmede de per 31 december van het betreffende jaar nog in behandeling zijnde zaken. Cijfers tussen haakjes in de kolommen vanaf 2009 betreft het aantal zaken van particulieren over de toepassing van het depositogarantiestelsel (Icesave, DSB) resp. het beleggingscompensatiestelsel (TPC, St. George Private Finance) en zijn meegeteld met het totaal aantal zaken van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen.

4 KOSTEN EN FINANCIERING

In paragraaf 4.1 staat de ontwikkeling van de toezichtkosten beschreven. Deze wordt in paragraaf 4.2 uitgesplitst naar doelgroep. De daaropvolgende paragraaf biedt informatie over aansprakelijkstellingen. De slotparagraaf 4.4 geeft tekst en uitleg over de financiering van het toezicht.

4.1 Toezichtkosten

De kosten van het toezicht bedragen EUR 118,0 miljoen. Dat is EUR 4,2 miljoen lager (3%) dan de toezichtbegroting van EUR 122,2 miljoen (na verwerking van de taakstelling van 8% over 2011-2014 en exclusief de kosten voor FEC).

In 2011 is meer dan begroot besteed aan uitvoerende toezichtactiviteiten. Daartegenover staat dat minder is besteed aan toezichtbrede en ondersteunende activiteiten. Met name kosten voor juridische activiteiten, beleid en regelgeving, communicatie en ICT-ondersteuning waren lager dan begroot.

Toezichtkosten lager dan begroot door:	EUR mln
a) Hogere kosten uitvoerend toezicht	+ 4,5
b) Lagere kosten toezichtbrede activiteiten	- 6,5
<i>waarvan Juridische activiteiten (voornamelijk in het banktoezicht)</i>	- 2,2
<i>waarvan Beleid en regelgeving (voor banken en verzekeraars)</i>	- 2,8
<i>waarvan Externe Communicatie (voor banken, pensioenen en verzekeraars)</i>	- 1,2
c) Lagere kosten ondersteunende activiteiten	- 2,2
<i>waarvan ICT-ondersteuning (voor banken, pensioenen en verzekeraars)</i>	- 2,0
Totaal	- 4,2

Het kostenniveau van de activiteiten wordt grotendeels bepaald door de inzet van capaciteit (fte), maar ook door kosten die onafhankelijk zijn van personele inzet, zoals kosten voor inhuur, extern juridisch advies, hard- en software en afschrijvingen. Onder- of overschrijding van het budget op deze kostensoorten hangt niet samen met inzet van capaciteit. Dit geldt voor een deel van de onderschrijding van EUR 4,2 miljoen, de rest is gerelateerd aan de lagere inzet van eigen personeel (30 fte).

Fte-inzet 30 fte lager dan begroot

Voor de toezichttaak als geheel is 30 fte minder eigen personeel ingezet dan begroot. Dit is ten eerste te wijten aan onderbezetting. Het heeft enige maanden geduurd om invulling te geven aan de formatie-uitbreiding per 1 januari 2011. Dit is opgelost met tijdelijke inhuur en leidt daarom weliswaar tot lagere fte-inzet, maar niet tot lagere kosten.

Ten tweede heeft de betrokkenheid van DNB bij het depositogarantiestelsel en bij externe onderzoeken naar de crisis een deel van de toezichtformatie gevegd, evenals in 2010, voornamelijk beleidsmedewerkers en juridische medewerkers. Vanwege het publieke karakter komen deze werkzaamheden niet voor doorberekening via de toezichtkosten in aanmerking. Ook juridische (aansprakelijkheids-)procedures als gevolg van de crisis hebben in 2011 zoals verwacht de nodige DNB-capaciteit en extern juridisch advies gevegd. Het betrof echter voornamelijk dossiers die wegens hun aard niet voor doorberekening via de toezichtkosten in aanmerking komen, waardoor dit heeft geleid tot lagere inzet en kosten voor het toezicht, voor zowel beleid en regelgeving als juridische activiteiten.

Ten derde was rekening gehouden met een grote inzet van ICT in 2011 ten behoeve van de implementatie van de nieuwe toezichtaanpak. Een deel van ICT-activiteiten zullen pas in 2012 plaatsvinden, waardoor zowel inzet als kosten voor ICT-ondersteuning het budget voor 2011 onderschrijden.

Tot slot heeft prioriteitsstelling ertoe geleid dat capaciteit in het uitvoerend toezicht is ingezet, ten koste van toezichtbrede activiteiten.

Ook op kosten die onafhankelijk zijn van personele inzet wordt onderschreden

Kosten voor extern juridisch advies en ICT zijn niet alleen lager dan begroot door minder inzet, maar ook door lagere niet-fte gerelateerde kosten. Zoals hierboven beschreven wordt dit wat externe advieskosten betreft verklaard doordat een deel van de kosten voor (aansprakelijkheids)procedures wegens hun aard niet in aanmerking komen voor doorberekening via de toezichtkosten. Dit leidt tot lagere kosten voor toezichtbrede activiteiten.

Naast lagere ICT-kosten door voornoemde uitstel van ICT-activiteiten, leiden ook lagere kosten van ondersteunende organisatieonderdelen tot lagere kosten voor ondersteunende activiteiten. Het gaat om bijvoorbeeld reiskosten en afschrijvingskosten voor de verbouwing van het pand van DNB.

4.2 Kosten per doelgroep

In deze paragraaf worden in aanvulling op bovenstaande toezichtbrede effecten alleen de specifieke kostenontwikkelingen per doelgroep besproken.

De kosten voor betaalinstellingen overschrijden het budget met EUR 0,5 miljoen doordat meer capaciteit benodigd was voor toezicht op toetreding: in 2011 is aan 19 betaalinstellingen een vergunning als betaaldienstverlener verleend, waar in de begroting was uitgegaan van 15. Ook de kosten voor beleggingsondernemingen overschrijden het budget met EUR 0,3 miljoen doordat meer capaciteit nodig was voor het lopend toezicht en toetreding. Op juridische activiteiten wordt het budget voor deze groep, in tegenstelling tot andere doelgroepen, licht overschreden, door het aantal procedures dat is aangespannen in verband met de bekostigingssystematiek.

4.3 Aansprakelijkstellingen

Het kan voorkomen dat DNB uit hoofde van haar toezichttaak of anderszins aansprakelijkstellingen ontvangt (of aankondigingen van aansprakelijkstellingen). De directie beoordeelt (mede op basis van ingewonnen juridisch advies) of deze (aankondigingen van) aansprakelijkstellingen gezien de strekking, materialiteit en waarschijnlijkheid mogelijk zouden kunnen leiden tot een niet of niet volledig als toezichtkosten verhaalbare claim in welk geval besloten wordt een voorziening te treffen. Indien het bedrag waarvoor de verplichting kan worden afgewikkeld niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden vastgesteld wordt volstaan met vermelding in deze toelichting. De directie heeft ter zake de ontvangen aansprakelijkstellingen geen aanleiding gezien om in het verslagjaar een voorziening te treffen. De relevante lopende zaken worden hieronder toegelicht.

Twee ex-directeuren kredietinstelling

In 2011 is een einde gekomen aan een aansprakelijkheidsprocedure met betrekking tot twee voormalige directeuren van een kredietinstelling. De Hoge Raad heeft DNB en de AFM in het gelijk gesteld en de zaak afgedaan door te bepalen dat de gestelde schade van de twee voormalig directeuren voor hun rekening komt.

Vordering van een geldtransactiekantoor en twee voormalig directeuren daarvan

In deze procedure heeft het gerechtshof Amsterdam in 2011 een tussenuitspraak gedaan in een aansprakelijkheidszaak in verband met een doorhaling in het register van een geldtransactiekantoor in 2004. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) heeft op 31 juli 2007 in hoogste bestuursrechtelijke instantie het hoger beroep tegen het doorhalingsbesluit ongegrond verklaard. In een civiele aansprakelijkheidsprocedure trachten deze instelling en haar bestuurders alsnog schadevergoeding te vorderen wegens vermeende onrechtmatige besluitvorming. Bij vonnis van 14 april 2010 is de vordering van de instelling afgewezen door de rechtbank Amsterdam. De instelling heeft tegen deze uitspraak hoger beroep bij het gerechtshof Amsterdam ingesteld. In 2011 heeft het gerechtshof DNB in een tussenvonnis een bewijsopdracht gegeven.

Vorderingen van Fortisaandeelhouders

Een groep van (Belgische) Fortisaandeelhouders heeft DNB - naast de Nederlandse Staat en Fortis - betrokken in een procedure bij de Rechtbank van Koophandel te Brussel en (onder

andere) een schadevergoeding van EUR 5 per aandeel gevorderd. Onbekend is om hoeveel aandelen het gaat. De Rechtbank van Koophandel heeft in zijn vonnis van 8 december 2009 het beroep op immuniteit van de Nederlandse Staat en DNB in deze procedure gehonoreerd. In 2011 hebben (enkele van) de Fortisaandeelhouders tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld.

Vereniging Icesaving

De Icesaving-Vereniging gedupeerde Icesave spaarders (de 'Vereniging Icesaving') heeft DNB in 2011 gedagvaard voor de rechtbank Amsterdam. De Vereniging Icesaving heeft (onder andere) een verklaring voor recht gevorderd dat DNB onrechtmatig heeft gehandeld jegens de leden van de Vereniging Icesaving (althans jegens spaarders die per 13 oktober 2008 een tegoed aanhielden bij Landsbanki van meer dan EUR 100.000) en dat DNB is gehouden tot vergoeding van de als gevolg daarvan geleden schade. Een uitspraak van de rechtbank Amsterdam wordt niet eerder dan in 2013 verwacht.

In 2011 heeft DNB voorts diverse aansprakelijkstellingen ontvangen, maar deze hebben (nog) niet geleid tot civiele procedures.

4.4 Financiering toezichtkosten

De financiering vindt plaats op basis van een door de minister vastgestelde heffings-systeem (zie bijlage 2). Eens per jaar wordt een rekening verzonden aan de instellingen. In die rekening wordt het exploitatiesaldo van de verschillende groepen financiële instellingen over het voorgaande jaar verrekend met de heffing (op basis van de begroting) voor het lopende jaar. Het exploitatiesaldo over 2011 is het bedrag dat in 2012 met de overheid en instellingen moet worden verrekend. De verrekening gebeurt op basis van de instemming van de minister met een daartoe strekkend voorstel in de verantwoording. Het exploitatiesaldo wordt per groep financiële instellingen in twee stappen vastgesteld. Eerst wordt de definitieve heffing berekend op basis van de werkelijke kosten (zie tabel 11).

Tabel 10 Werkelijke kosten 2011 per groep financiële instellingen

EUR miljoen

	Realisatie 2011	Begroting 2011	Verschil	Realisatie 2010	Realisatie 2009	Realisatie 2008	Realisatie 2007
Banken ¹	46,71	49,81	-3,10	42,81	38,16	35,04	45,21
Pensioenfondsen	26,70	26,86	-0,16	23,87	23,71	17,15	21,38
Verzekeraars	33,88	34,85	-0,97	27,81	23,70	20,97	25,16
<i>Verzekeraars (exclusief Zorg)</i>	<i>28,36</i>	<i>29,17</i>	<i>-0,81</i>	<i>23,68</i>	<i>19,96</i>	<i>17,29</i>	<i>20,31</i>
<i>Zorgverzekeraars</i>	<i>5,52</i>	<i>5,67</i>	<i>-0,15</i>	<i>4,14</i>	<i>3,74</i>	<i>3,68</i>	<i>4,85</i>
Betaalinstellingen ²	3,37	2,84	0,53	2,85	2,41	1,77	2,62
Beleggingsinstellingen	0,80	0,89	-0,09	0,83	0,83	0,63	0,56
Beleggingsondernemingen	3,69	3,41	0,28	3,32	2,71	2,38	2,87
Trustkantoren	2,75	2,97	-0,22	2,72	2,87	2,83	3,73
Casino's, cc-mijen en sanctiewet	0,15	0,59	-0,44	0,13	0,26	0,35	0,72
Totaal toezichtkosten³	118,05	122,22	-4,18	104,37	94,63	81,10	102,26
Bijdrage instellingen voor toezichtkosten	92,99	98,52	-5,52	80,82	74,65	58,74	84,94
Gemiddeld aantal fte's ⁴	656	686	-30	622	635	641	657

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

² Betreft miv 2010 Betaalinstellingen, voorheen Geldtransactiekantoren.

³ Exclusief FEC (zie hoofdstuk 5).

⁴ Direct personeel plus toegerekende ondersteuning (175,9 fte in 2011).

Vervolgens wordt het exploitatiesaldo berekend. Dit gebeurt door het verschil te nemen tussen het definitief te heffen bedrag en de gerealiseerde opbrengsten² (zie tabellen 12 en 13).

Bij de verdeling van de kosten tussen overheid en financiële instellingen is rekening gehouden met de aanvullende overheidsbijdrage voor het voorbereiden van wet- en regelgeving in 2011. Deze bijdrage is het gevolg van de uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven op 18 juni 2008. Ook is rekening gehouden met de overgangsregeling voor beleggingsondernemingen met een publieksfunctie naar aanleiding van de aanpassing van de heffingssystematiek voor deze groep in 2008.

In 2009 is het ministerie van Financiën gestart met een algemene herbezinning op de bekostigingssystematiek, om de systematiek te vereenvoudigen en schommelingen in de te heffen bedragen te verminderen. De overheidsbijdrage zal in de nieuwe systematiek op een vast bedrag worden gebaseerd.

2 De gerealiseerde-opbrengsten bestaan uit de heffing op basis van de begroting en de opbrengsten uit boetes, dwangsommen en leges. Als gevolg van tarifiering en bijbehorende afrondingsverschillen, kan de heffing op basis van de begroting enigszins afwijken van de begrote kosten. Een negatief bedrag betekent dat in 2011 in totaal minder inkomsten uit hoofde van regulier toezicht, leges en boetes en dwangsommen zijn ontvangen dan de gerealiseerde kosten. De oorzaak hiervan is dat de gerealiseerde kosten van deze doel-groepen hoger uit-gekomen zijn dan begroot. De verschillen zullen bij de heffing van 2012 worden meegenomen.

Tabel 11 Nacalculatie overheidsbijdrage en bijdrage instellingen over 2011

EUR miljoen

	Werkelijke kosten 2011	Nacalcula- tie bijdrage overheid	<i>waarvan bijdrage handhaving</i>	<i>waarvan bijdrage wet- en reg.</i>	Nacalculatie bijdrage instellingen
Banken ¹	46,71	9,39	6,07	3,32	37,32
Pensioenfondsen	26,70	3,28	1,87	1,41	23,42
Verzekeraars	33,88	6,67	4,74	1,93	27,21
<i>Verzekeraars (exclusief Zorg)</i>	28,36	5,73	3,97	1,76	22,63
<i>Zorgverzekeraars</i>	5,52	0,94	0,77	0,16	4,58
Betaalinstellingen	3,37	3,05	3,03	0,01	0,32
Beleggingsinstellingen	0,80	0,11	0,03	0,08	0,69
Beleggingsondernemingen	3,69	0,18	0,15	0,03	3,51
Trustkantoren	2,75	2,22	2,20	0,02	0,53
Casino's, cc-mijen en sanctiewet	0,15	0,15	0,15	0,00	0,00
Totaal	118,05	25,05	18,25	6,80	92,99

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

DNB stelt voor om voor alle doelgroepen het exploitatiesaldo over 2011 met de instellingen en de overheid te verrekenen in 2012. Als de minister dit voorstel volgt, betekent dit dat de afrekening van 2011 wordt gecombineerd met de heffing op basis van de begroting 2012. Het bedrag voor de overheid ad EUR 0,20 miljoen wordt separaat met de overheid verrekend.

Tabel 12 Te verrekenen met overheid in 2012

EUR miljoen; inclusief verrekening FEC

	Nacalculatie bijdrage overheid	Voorschot	Te verrekenen
Banken ¹	9,39	9,31	0,08
Pensioenfondsen	3,28	2,41	0,87
Verzekeraars	6,67	6,84	-0,17
<i>Verzekeraars (exclusief Zorg)</i>	5,73	5,72	0,01
<i>Zorgverzekeraars</i>	0,94	1,12	-0,18
Betaalinstellingen	3,05	2,59	0,46
Beleggingsinstellingen	0,11	0,14	-0,03
Beleggingsondernemingen	0,18	2,38	-2,20
Trustkantoren	2,22	0,04	2,18
Casino's, cc-mijen en sanctiewet	0,15	0,59	-0,44
FEC-eenheid	0,95	1,50	-0,55
Totaal	26,00	25,80	0,20

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken). In de nacalculatie is dit over de categorieën verdeeld.

Tabel 13 Te verrekenen met instellingen in 2012

EUR miljoen

	Nacalcula- tie bijdrage instellingen	Voorschot totaal	<i>waarvan regulier</i>	<i>waarvan leges</i>	<i>waarvan b&d²</i>	Te verrekenen
Banken ¹	37,32	41,05	40,44	0,60	0,01	-3,74
Pensioenfondsen	23,42	24,45	24,37	0,05	0,03	-1,04
Verzekeraars	27,21	28,81	27,56	1,25	0,00	-1,60
<i>Verzekeraars (exclusief Zorg)</i>	22,63	23,99	23,01	0,97	0,00	-1,36
<i>Zorgverzekeraars</i>	4,58	4,83	4,55	0,28	0,00	-0,24
Betaalinstellingen	0,32	0,17	0,12	0,05	0,00	0,15
Beleggingsinstellingen	0,69	0,95	0,99	-0,05	0,00	-0,26
Beleggingsondernemingen	3,51	3,30	2,94	0,36	0,00	0,21
Trustkantoren	0,53	0,72	0,58	0,05	0,09	-0,20
Casino's, cc-mijen en sanctiewet						
Totaal	92,99	99,46	97,01	2,32	0,12	-6,47

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

² Boetes en dwangsommen.

5 VERANTWOORDING FEC

Het Financieel Expertise Centrum (FEC) is in 1998 opgericht om de integriteit van de financiële sector te bevorderen en te versterken. Het FEC is een multidisciplinair samenwerkingsverband tussen autoriteiten met een toezicht-, controle-, vervolgings- en opsporings-taak in de financiële sector en bestaat uit de volgende partners: AFM, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), Belastingdienst, DNB, Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), Openbaar ministerie (OM) en Politie. Medio 2008 zijn de ministeries van Financiën en Veiligheid & Justitie vertegenwoordigd als waarnemers bij de niet-operationele activiteiten van het FEC.

In 2009 is het FEC gereorganiseerd om tot een efficiëntere operationele samenwerking te komen. Het FEC bestaat uit een FEC-raad onder voorzitterschap (voor een tweede periode van 2012-2014) van DNB-directeur Kellermann, en een FEC-eenheid, met als standplaats DNB. De FEC-eenheid voert de taken van het FEC uit en legt verantwoording af aan de FEC-raad.

De taken van het FEC zijn:

- het creëren van structurele informatie-uitwisseling tussen de partners;
- het fungeren als kenniscentrum van, voor en door de partners op de voor het FEC relevante kennisgebieden;
- het uitvoeren van projecten met het oog op concrete, operationele bruikbare resultaten.

In 2011 was een belangrijk thema het uitwisselen van informatie en daarmee samenhangend het opstellen van het Informatieprotocol FEC 2011. Daarnaast is uitvoering gegeven aan het project National Threat Assessment (NTA) witwassen, waarbij twee witwasmethoden en één sector nader onderzocht zijn. Verder hebben nadere onderzoeken plaatsgevonden naar integriteitsbedreigingen bij pensioenfondsen. Met geldverstrekkers is bekeken welke nadere acties kunnen worden ondernomen in de bestrijding van hypotheekfraude. Op de gebieden van terrorismefinanciering, identiteitsfraude en facilitators heeft kennisuitwisseling plaatsgevonden. Tot slot heeft het FEC aansluiting gezocht bij initiatieven en samenwerkingsverbanden die het doel en de missie van het FEC raken, zoals de Regiegroep Aanpak Misbruik Vastgoed.

Kosten

DNB faciliteert het FEC met een standplaats binnen haar eigen voorzieningen en medewerkers voor de FEC-eenheid. DNB krijgt de kosten die hier voor haar aan verbonden zijn vergoed door het ministerie van Financiën. De kosten voor de FEC-taak zijn 0,5 EUR miljoen lager dan in de begroting 2011, deels door besparingen op ondersteuning en deels door lagere personeelskosten.

6 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de directie en Raad van Commissarissen van De Nederlandsche Bank N.V.

Wij hebben de ZBO verantwoording (hierna 'het overzicht') voor het jaar eindigend op 31 december 2011 van De Nederlandsche Bank N.V. te Amsterdam gecontroleerd. De verantwoording is gedateerd 16 maart 2012. Deze verklaring heeft uitsluitend betrekking op:

- Tabel 'Kosten en financiering toezicht' op blz 4;
- Tabel 10 op blz 33 'Werkelijke kosten 2010 per groep financiële instellingen';
- Tabel 11 op blz 35 'Nacalculatie overheidsbijdrage en bijdrage instellingen over 2011';
- Tabel 12 op blz 35 'Te verrekenen met overheid in 2012';
- Tabel 13 op blz 36 'Te verrekenen met instellingen in 2012';
- Bijlage 3 'Tabellen toezichtkosten'.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen van het overzicht. De directie is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de directie noodzakelijk acht om het opstellen van het overzicht mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het overzicht op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het overzicht geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Wij zijn overeengekomen de volgende controlewerkzaamheden te verrichten:

- Controle of de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar 2011 een getrouw beeld geven.
- Controle of de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar 2011 in overeenstemming zijn met de Regeling bekostiging financieel toezicht met kenmerk FM 2003-1852 en voldoen aan aanvaardbare bedrijfseconomische grondslagen.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en toelichtingen in het overzicht. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat het overzicht een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen van het overzicht door de vennootschap, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte de grondslagen kostentoe rekening, zoals uiteengezet in Bijlage 2 op de pagina's 41 tot en met 44 en van de redelijkheid van de door de directie van de vennootschap gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van het overzicht.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft het overzicht voor het jaar eindigend op 31 december 2011 van De Nederlandsche Bank N.V.:

- de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar 2011 getrouw weer;
- de kosten, opbrengsten en voorschotten van het toezicht over het jaar 2011 weer in overeenstemming met de Regeling bekostiging financieel toezicht met kenmerk FM 2003-1852 en voldoen deze aan aanvaardbare bedrijfseconomische grondslagen.

Basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op het doel waarvoor het overzicht is opgesteld en met welke basis voor financiële verslaggeving. Hieruit volgt dat het overzicht en onze verklaring daarbij zijn bedoeld voor de directie van de vennootschap ter verantwoording aan Ministerie van Financiën en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het overzicht en onze verklaring daarbij zijn niet geschikt voor andere doeleinden. Wij aanvaarden derhalve geen aansprakelijkheid jegens derde partijen die inzage krijgen in deze verklaring of deze verklaring in handen krijgen. Dit doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Amsterdam, 16 maart 2012

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

P.W.A. Eimers RA

BIJLAGE I BEDRIJFSVOERING

DNB heeft voor zowel de interne als de externe communicatie een nieuwe strategie ontwikkeld. Hiermee kan communicatie onder andere meer gericht ingezet worden ten behoeve van het toezichtsproces. Daarnaast is de nieuwe directie in 2011 gestart met het aanscherpen van de missie en het verder ontwikkelen van een DNB-brede strategie. Deze zal in 2012 worden gefinaliseerd.

In 2011 is het meerjarige grote verbouwings- en renovatietraject afgerond. Dit project bestond uit verschillende deelprojecten, zoals de verplaatsing van de chartale sorteervloer, de opbouw van een nieuwe verdieping, de verbouwing van de uitwijklocatie en asbestsanering. Met de afronding van dit project is tevens de beveiliging aangepast aan het huidige dreigingsniveau.

DNB heeft belangrijke stappen gezet in de verbetering van besturing van ondersteunende processen en projecten. Zowel binnen Facilitaire diensten als Ict is een start gemaakt met het inrichten van een regie-organisatie zodat deze onderdelen zich meer flexibel op kunnen stellen. Door het 'werken onder architectuur' kan de ICT-inspanning integraal worden ingepland en effectiever worden uitgevoerd. Alle projecten zullen in de toekomst volgens dezelfde methodiek uitgevoerd gaan worden, om hiermee de sturing te verbeteren. Hiertoe is een centraal Projectmanagementoffice (PMO) ingericht om de organisatie te ondersteunen en zijn de eerste projectmanagers opgeleid volgens de nieuwe methodiek.

BIJLAGE 2 GRONDSLAGEN

KOSTENTOEREKENING

Deze bijlage geeft een overzicht van de grondslagen die in deze ZBO-verantwoording zijn gehanteerd bij de toerekening van de kosten aan de ZBO-taken van DNB.

Gehanteerde sleutels

De toerekening van de kosten naar de hoofdtaken en toezichtwetten gebeurt voor de primaire divisies aan de hand van de capaciteitsverdeling (in fte's). Voor de toerekening van de interne ondersteuning zijn de sleutels in de onderstaande tabellen gehanteerd.

De verdeling van de gerealiseerde toezichtskosten over de doelgroepen is grotendeels gebaseerd op de verantwoording van bestede capaciteit (urenverantwoording).

Heffingssystematiek

In 2004 is de huidige systematiek voor de bekostiging van het financieel toezicht door de minister van Financiën ingevoerd. Deze systematiek is gebaseerd op het rapport 'Herziening financiering toezicht op de financiële marktsector' (Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28122, nr.16) van een werkgroep van Financiën en de toezichthouders. Mede op grond van het rapport 'Maat Houden' (Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24036, nr.22) is het profijt-beginsel voor de toerekening van de kosten van het toezicht geïntroduceerd.

Tabel Belangrijkste toerekeningsleutels ondersteuning ¹		
Aspect	Belangrijkste element	Toegerekend naar/op basis van
Besturing Directie Finance Iad	Directie Finance Procesoptimalisatie Accountantsonderzoeken	Personele capaciteit afdelingen Personele capaciteit afdelingen Afgenomen uren Personele capaciteit afdelingen
Ict	Ict werkplekken Exploitatie Ict advies en projecten	Aantal pc's Gebruikte applicaties en data-opslag Afgenomen uren
P&O	P&O Advies en beleid	Personele capaciteit afdelingen
Informatie/ communicatie	Informatiedienst ² Externe communicatie Interne communicatie Vertalingen	Personele capaciteit afdelingen Personele capaciteit afdelingen Personele capaciteit afdelingen Afgenomen uren
Facilitair	Huisvesting Fd werkplekken Repro Fd advies	Aantal vierkante meters Aantal werkplekken Gemaakte repro kosten in euro Afgenomen uren
Beveiliging en transport	Standaard bewaking kantoorpand Beveiligingsbeleid, bewaking en transport waarden	Personele capaciteit afdelingen Betalingsverkeer

¹ Voor de overzichtelijkheid zijn hier niet alle producten met hun kostenverdeelsleutel weergegeven.

² Inclusief archief en bibliotheek.

Dit betekent dat:

- a. de kosten voor het toezicht, behoudens de kosten van de repressieve handhaving en het toezicht uit hoofde van Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de Sanctiewet, worden gefinancierd door de onder toezicht staande instellingen;
- b. daarbinnen de kosten van bepaalde toezichthandelingen worden gefinancierd door de instellingen voor wie deze handelingen worden verricht, ook wel leges genoemd.

In 2007 is de bekostiging van het toezicht door het ministerie van Financiën, DNB en de AFM geëvalueerd. Dit heeft op 9 juli 2007 geresulteerd in een rapportage aan de Tweede Kamer. In 2007 is ook de overheidsbijdrage voor het toezicht van DNB geëvalueerd. Op grond van de uitkomsten is per doelgroep een percentage voor de overheidsbijdrage voorgesteld (zie percentages in de tabel in de hiernavolgende paragraaf). Dit percentage is conform de afspraken opnieuw bezien in 2011 voor de begroting 2012. Vanaf 2013 ligt de overheidsbijdrage vast in de nieuwe bekostigingsystematiek (zie ook paragraaf 4.4).

Naar aanleiding van de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) van 18 juni 2008 vergoedt de overheid met ingang van 2007 ook kosten van DNB die rechtstreeks verband houden met het tot stand brengen van wet- en regelgeving. Een raming van deze aanvullende bijdrage voor 2011 is apart opgenomen in de tabel in de hiernavolgende paragraaf 1 (Heffingssystematiek). Deze raming is gebaseerd op de in 2009 gerealiseerde kosten voor het voorbereiden van wet- en regelgeving. Bij het opstellen van de verantwoording over 2011 zullen de werkelijke kosten voor deze werkzaamheden worden vastgesteld.

De heffingssystematiek per doelgroep³ in 2011 is als volgt:

Doelgroep	Kernelementen
Banken	<ul style="list-style-type: none"> - overheidsbijdrage: 13 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 3,01 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,31 miljoen - vast tarief per rapporterende instelling (afdeling I, II en III instellingen) - variabel tarief (van toepassing op afdeling I en II instellingen) op basis van Risk Weighted Assets (RWA) volgens degressief stelsel
Pensioenfondsen	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 7 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 1,31 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,10 miljoen - vast tarief per instelling - variabel tarief op basis van premie-inkomen en directe beleggingsopbrengsten
Verzekeraars	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 14 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 1,86 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,06 miljoen - vast tarief per instelling - variabel tarief op basis van bruto premie inkomen of aantal verzekerden (Zorgverzekeraars)
Betaalinstellingen	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 90 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,00 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,01 miljoen - vast tarief per rapporterende instelling - variabel tarief op basis van geldstromen
Beleggingsinstellingen	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 4 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,08 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,00 miljoen - op basis van het balanstotaal.
Beleggingsondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 4 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,03 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,00 miljoen - op basis van de voor het gedragtoezicht geldende heffingssystematiek
Trustkantoren	<ul style="list-style-type: none"> - reguliere overheidsbijdrage: 80 procent - aanvullende overheidsbijdrage i.v.m. CBb-uitspraak: EUR 0,00 miljoen - aanvullende overheidsbijdrage BES-eilanden: EUR 0,02 miljoen - tarief op basis van omzet
Casino's, cc-mijnen ⁴ en Sanctiewet	<ul style="list-style-type: none"> - overheidsbijdrage: 100 procent
FEC	<ul style="list-style-type: none"> - overheidsbijdrage: 100 procent

³ Doelgroepen worden in de diverse kostenregelingen aangeduid met categorieën.

⁴ Betreft het Wwft-toezicht op casino's en creditcardmaatschappijen. Overige toezichtkosten in verband met de Wwft zijn opgenomen in de kosten per sector.

Leges voor individuele handelingen

In de wet- en regelgeving is vastgelegd dat de toezichthouders voor individuele handelingen leges moeten heffen. Deze bevoegdheid heeft over het algemeen een 'dwingend' karakter. Deze leges worden jaarlijks bij Ministeriële Regeling vastgesteld op voorstel van de toezichthouder. De eenmalige toezichthandelingen waarvoor leges kunnen worden vastgesteld, worden onderscheiden in:

- 'pre-toelatingshandelingen': vergunning, ontheffing, verklaring van ondertoezichtstelling, inschrijving in het register, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing in het kader van vergunning en inschrijving in het register;
- 'post-toelatingshandelingen': verklaring van geen bezwaar, betrouwbaarheids- en deskundigheidstoetsing na melding of in het kader van een verklaring van geen bezwaar.

Boetes en dwangsommen

Door de opgelegde boetes en dwangsommen betalen overtreders (een deel van) de eigen extra toezichtkosten. De boetes en dwangsommen worden niet in de begroting opgenomen. Het

totaal van de in enig jaar ontvangen boetes en dwangsommen wordt sectorgewijs verrekend met de heffingen van de instellingen van het daaropvolgende jaar.

Wijze van heffen en verrekenen

Jaarlijks wordt door DNB voor het doorlopende toezicht een factuur verzonden aan de onder toezicht staande instellingen. Hierbij worden de kosten die voortvloeien uit de goedgekeurde begroting van het lopende jaar in rekening gebracht, gesaldeerd met het exploitatiesaldo en de ontvangsten uit hoofde van boetes en dwangsommen van het voorgaande jaar. Leges voor individuele handelingen worden per handeling gefactureerd.

BIJLAGE 3 TABELLEN

TOEZICHTKOSTEN

Tabel 1 Ontwikkeling toezichtkosten

EUR miljoen

	Banken ¹	Pensioen- fondsen ²	Verzeke- raars ³	Betaal- instel- lingen	Beleggings- instellingen	Beleggings- ondernemen	Trust- kantoren	Casino's, cc-mijen en sanctie- wet	Totaal- begroting	Totaal- realisatie
Begroting 2006	39,46	21,17	23,81	2,27	1,02	3,49	3,27	0,76	95,25	
Realisatie 2006	35,82	20,19	24,94	2,42	0,77	2,76	2,85	0,65		90,39
Begroting 2007	38,01	21,96	26,76	2,52	0,88	2,89	3,13	0,63	96,78	
Realisatie 2007	45,23	21,38	25,16	2,62	0,56	2,87	3,73	0,72		102,28
Begroting 2008	39,61	22,23	26,60	2,29	0,90	2,97	3,05	0,62	98,27	
Realisatie 2008	35,04	17,15	20,97	1,77	0,63	2,38	2,83	0,35		81,10
Begroting 2009	34,81	19,31	22,68	2,09	0,73	2,42	2,66	0,51	85,21	
Realisatie 2009	38,16	23,71	23,70	2,41	0,83	2,71	2,87	0,26		94,63
Begroting 2010	46,92	26,77	30,84	2,97	0,87	3,50	3,04	0,55	115,46	
Realisatie 2010	42,81	23,87	27,81	2,85	0,83	3,32	2,72	0,13		104,37
Begroting 2011	49,81	26,86	34,85	2,84	0,89	3,41	2,97	0,59	122,22	
Realisatie 2011	46,71	26,69	33,88	3,37	0,80	3,69	2,75	0,15		118,05

¹ Banken inclusief Elektronische geldinstellingen en overige kredietinstellingen (niet banken).

² Hieronder is opgenomen materieel toezicht op verzekeraars uit hoofde van Pw en vanaf 2006 toezicht op zorgverzekeraars.

³ Tot 2010 betreft het hier de geldtransactiekantoren.

Tabel 2 Toezichtkosten per doelgroep

EUR miljoen

	Banken	Pensioen- fondsen	Verze- keraars	Betaal- instel- lingen	Beleg- gings- instel- lingen	Beleg- gings- onderne- mingen	Trust- kan- toren	Casino's, cc-mijen en sanc- tiewet	Realisatie IV-2011	Begro- ting 2011	Verskil	Realisatie 2010 excl. Fec	Realisatie 2009 excl. Fec
Uitvoerende activiteiten													
Toetreding	1,36	1,24	1,45	1,09	0,04	0,38	0,62	-	6,19	4,59	1,60	3,71	3,61
Lopend toezicht	18,65	10,74	14,47	0,72	0,23	1,29	0,93	0,06	47,07	44,07	2,99	39,07	31,41
Handhaving	1,70	0,97	0,65	0,22	0,15	0,11	0,09	-	3,89	3,82	0,08	4,09	5,33
Statistiek	1,89	1,04	1,16	-	-	0,20	-	-	4,29	4,45	-0,16	4,41	3,42
Totaal uitvoerend	23,60	13,98	17,73	2,03	0,41	1,98	1,64	0,06	61,44	56,93	4,51	51,28	43,76
Toezichtbrede activiteiten													
Kennisopbouw	0,37	0,09	0,20	-	-	-	-	-	0,66	0,97	-0,31	0,59	0,58
Extern beleid en regelgeving	1,88	0,90	1,02	0,02	0,02	0,01	-	0,00	3,86	5,56	-1,70	4,14	3,50
Intern beleid	1,76	0,75	1,50	0,02	0,04	0,05	0,03	0,03	4,17	5,29	-1,11	4,73	2,95
Juridische activiteiten	2,05	0,79	0,71	0,05	0,02	0,24	0,06	0,00	3,93	6,13	-2,20	4,54	5,70
Externe communicatie	0,32	0,25	0,25	0,02	0,00	0,02	0,02	0,00	0,87	2,02	-1,15	0,96	1,02
Grote projecten												-	-
Totaal toezichtbreed	6,38	2,77	3,68	0,11	0,09	0,32	0,10	0,04	13,49	19,97	-6,48	14,97	13,75
Totaal primaire activiteiten	29,98	16,75	21,41	2,14	0,50	2,31	1,74	0,10	74,93	76,90	-1,97	66,25	57,52
Totaal ondersteunende activiteiten	16,73	9,94	12,47	1,23	0,30	1,39	1,01	0,05	43,12	45,32	-2,20	38,12	37,12
Totaal toezichtkosten	46,71	26,69	33,88	3,37	0,80	3,69	2,75	0,15	118,05	122,22	-4,17	104,37	94,63
Begroting 2010	49,81	26,86	34,85	2,84	0,89	3,41	2,97	0,59		122,22			
Verskil	-3,10	-0,17	-0,97	-0,53	-0,09	0,28	-0,22	0,44			-4,17		

Tabel 3 Toezichtkosten categoriaal

EUR miljoen

	Banken	Pensioen- fondsen	Verze- keraars	Betaal- instellingen	Beleggings- instellingen	Beleggings- onderne- mingen	Trust- kantoren	Casino's, cc-mijen en sanc- tiewet	Totaal
Reguliere bedrijfskosten									
Personeelskosten	33,29	19,38	25,05	2,58	0,61	2,65	2,07	0,08	85,73
Andere beheerskosten	10,73	5,71	6,86	0,60	0,15	0,81	0,53	0,06	25,46
Afschrijvingen	2,89	1,71	2,12	0,20	0,05	0,25	0,16	0,01	7,39
Overige bedrijfsopbrengsten	-0,20	-0,12	-0,15	-0,02	-0,00	-0,02	-0,01	-0,00	-0,52
Geactiveerde kosten	-0,00	-0,00	-0,00	-0,00	-0,00	-0,00	-0,00	-0,00	-0,01
Totaal	46,71	26,69	33,88	3,37	0,80	3,69	2,75	0,15	118,05
Fte									
Primaire activiteiten	182,7	111,1	140,5	14,8	3,5	15,2	11,8	0,4	480,0
Ondersteunende activiteiten	68,3	40,5	50,8	5,0	1,2	5,7	4,1	0,2	175,9
Totaal fte	251,1	151,7	191,3	19,8	4,7	20,8	15,9	0,7	655,9

BIJLAGE 4 AFKORTINGENLIJST

AFM:	Autoriteit Financiële Markten
AIVD:	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
ARK:	Algemene Rekenkamer
BES:	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
BNA:	Bank van de Nederlandse Antillen
CDS:	Credit Default Swap
CDD:	Customer Due Diligence
CRD:	Europese bankenrichtlijn, Capital requirements Directive
Cbb:	College van Beroep voor het bedrijfsleven
CEBS:	Committee for European Banking Supervisors
CEIOPS:	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
EBA:	European banking Authority
ECB:	Europese Centrale Bank, European Central Bank
EER:	Europese Economische Ruimte (EU plus Lichtenstein, Noorwegen, IJsland)
EIOPA:	European Insurance and Occupational Pensions Authority
ESA:	European Supervisory Authority
ESCB:	Europees Stelsel van Centrale Banken, European System of Central Banks
ESFS:	European System of Financial Supervisors
ESMA:	European Securities and Markets Authority
ESRB:	European Systemic Risk Board
FATF:	Financial Action Task Force on Money Laundering
FEC:	Financieel Expertise Centrum
FIOD:	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
FTK:	Financieel ToetsingsKader
FSAP:	Financial Sector Assessment Program
FSB:	Financial Stability Board
ICAAP:	Internal Capital Adequacy Assessment Process
ILAAP:	Internal Liquidity Adequacy Assessment Process
IMF:	Internationaal Monetair Fond
MVO:	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NCR:	Net Combined Ratio
NTA:	National Threat Assessment
OM:	Openbaar Ministerie
PPI:	Premiepensioeninstelling
QIS:	Quantative Impact Studie
RvC:	Raad van Commissarissen
SREP:	Supervisory Review and Evaluation Process
SW:	Sanctiewet 1977
SZW:	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Vvgb:	Verklaring van geen bezwaar
Wft:	Wet op het Financieel Toezicht
Wtt:	Wet toezicht trustkantoren
Wwft:	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme
ZBO:	Zelfstandig BestuursOrgaan

Voorwoord

In dit (digitale) jaarverslag 2011 blikken we terug op een – wederom – roerig jaar op de financiële markten. De marktontwikkelingen en gesignaleerde risico's maken eens te meer duidelijk dat ontwikkeling naar een duurzaam financieel stelsel geboden is; naar een systeem dat tegen een stootje kan. Een systeem dat consumenten en beleggers de mogelijkheid biedt financiële beslissingen te nemen die ook op lange termijn verstandig zijn. Een systeem dat de kapitaalmarkten eerlijk hun werk laat doen, in dienst van de reële economie. Daaraan willen we als toezichthouder graag bijdragen.

Natuurlijk speelt de sector hier zelf de belangrijkste rol. Financiële ondernemingen staan voor grote opgaven. De noodzakelijke heroriëntatie vraagt veel veranderingsgezindheid en het besef dat het op de financiële markt nooit meer helemaal hetzelfde zal zijn. Wij zien als toezichthouder de eerste tekenen van verandering, soms mede ingegeven door nieuwe wetgeving.

In dit jaarverslag staan verschillende voorbeelden van deze positieve beweging in 2011. Tegelijkertijd moet er nog veel gebeuren. Ook daar richt dit jaarverslag de schijnwerpers op.

Hoe draagt de AFM in haar toezicht bij aan blijvende veranderingen in de markt? De aanpak van de AFM richt zich al een poosje meer op voorkomen en genezen dan op straffen. We willen een wezenlijke verandering helpen bewerkstelligen die begint in de bestuurskamers van de financiële wereld en die is gebaseerd op overtuiging en visie. Veranderingen die daaruit voortkomen, kunnen blijvend effect hebben en duurzaam zijn.

Dwang is het uiterste middel dat we gebruiken om de markt in beweging te krijgen. We bereiken ons doel ook met andere meer proactieve middelen zoals leidraden om partijen te helpen om aan de wettelijke vereisten te voldoen of met seminars of digitale trainingen om kennis te delen. Of met gesprekken aan de hand van een 'dashboard' waarmee bestuurders en toezichthouder kunnen bijhouden in hoeverre klantbelangen in het handelen van ondernemingen werkelijk centraal komen te staan. Of door vooraan in het proces mee te denken over nieuwe businessmodellen in de 'Innovation Room' van de AFM.

Steven Maijor en Hans Hoogervorst hebben in 2011 afscheid genomen van de AFM. Graag wil ik hen bedanken voor de belangrijke bedrage die zij de afgelopen jaren hebben geleverd aan het toezicht. Natuurlijk past hier ook een woord van dank aan alle AFM-ers. Ik ben trots op hun inzet en gedrevenheid.

Dit jaarverslag is vooral een terugblik. Met de video's op de website van het jaarverslag willen we - samen met diverse spelers in de sector - juist de blik vooruit werpen en laten zien wat een dialoog kan opleveren.

Graag nodig ik u uit om te reageren op ons jaarverslag. Dat kan telefonisch op 0900 540 05 40 en via e-mail op info@afm.nl. Wij zijn benieuwd naar uw opmerkingen en suggesties. Niet alleen ter inspiratie voor een volgend jaarverslag, maar meer nog ter ondersteuning van onze missie: het bevorderen van eerlijke en transparante financiële markten.

Ronald Gerritse
Voorzitter van het bestuur

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
Samenvatting jaarverslag AFM 2011.....	7
Verslag van de Raad van Toezicht	15
Deel I. Activiteitenverslag	19
1 Risicogestuurd toezicht.....	20
1.1 Missie en kernwaarden	20
1.2 Strategische doelstellingen.....	22
1.3 Marktonwikkelingen	24
1.4 Vooruitzicht strategie 2012	34
1.5 Risicoverklaring.....	35
1.6 Het toezicht geëvalueerd	40
1.7 AFM in cijfers	45
2 AFM-thema's.....	51
2.1 Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen	52
2.2 Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter	58
2.3 Verbetering producten en advies vermogensopbouw.....	61
2.4 Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter	63
2.5 Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit	68
2.6 Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd	71
2.7 Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter	74
2.8 Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar	76
2.9 Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht.....	78
2.10 Beter Bestuur.....	80
3 Organisatie en besturing.....	81
3.1 Organisatie.....	81
3.2 Besturing.....	82
Deel II Jaarrekening	89
Deel III Overige gegevens	135
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	136
Bestemming van het exploitatiesaldo.....	138
Deel IV Bijlagen	139
Bijlage 1: AFM prestatie-indicatoren 2011	140
Bijlage 2: Overzicht lasten per toezichtcategorie ten behoeve van departementaal jaarverslag ministerie van Financiën	141
Bijlage 3: Samenstelling, verantwoordelijkheden en nevenfuncties Raad van Toezicht en managementgroep	142

Samenvatting jaarverslag AFM 2011

Het jaarverslag toont wat de AFM in 2011 heeft gedaan om haar voornemens uit 2011 te realiseren. In deze samenvatting ligt de nadruk op de resultaten die de AFM in 2011 heeft geboekt binnen de toezichtthema's.

Strategische doelstellingen

De AFM heeft drie strategische doelstellingen:

1. De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening;
2. De AFM ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten;
3. De AFM draagt bij aan de stabiliteit van de financiële markten.

We hebben samen met de financiële sector een belangrijke taak bij het herstellen van een gerechtvaardigd vertrouwen in de financiële markten. In het jaarverslag staat beschreven wat de AFM in 2011 heeft gedaan om hieraan bij te dragen.

Risicogestuurd toezicht

De AFM bepaalt op grond van analyse van marktontwikkelingen en risico's haar prioriteiten in het toezicht. In de begroting van 2011 heeft de AFM op basis van deze analyse 10 thema's in het toezicht geselecteerd. In het jaarverslag 2011 wordt ten aanzien van deze toezichtthema's verantwoording afgelegd.

Marktontwikkelingen

Mondiale economische ontwikkelingen zorgen voor onzekere tijden voor beleggers en lagere marges voor (financiële) ondernemingen. De AFM houdt toezicht op financiële markten tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen. Op vrijwel alle terreinen waarop de AFM actief is, spelen zich belangrijke ontwikkelingen af. Deels gedreven door de financiële crisis, deels door de omslag die sectoren aan het maken zijn. De dertien belangrijkste actuele ontwikkelingen in de markt zijn (in willekeurige volgorde):

1. Schulden crisis leidt tot afname vertrouwen in financiële markten;
2. Keteneffecten van schulden crisis vergen integrale signalering van systeemrisico's;
3. AFM werkt intensief samen met andere toezichthouders bij de signalering van systeemrisico's;
4. Effecten schulden crisis op de consument en particuliere belegger;
5. Inrichting van de financiële sector en toezicht hierop onderwerp van maatschappelijk debat;
6. Internationale regulering van en toezicht op financiële sector is toegenomen;
7. Europees raamwerk financieel toezicht in 2011 van start;
8. Het belang van een sterk ESMA voor de Nederlandse sector;
9. Schulden crisis en intensivering van internationale regulering hebben grote impact op Nederlands financieel stelsel;
10. Financiële sector hervormt onder druk van de maatschappij;
11. Verschuivingen in het landschap van handel en infrastructuur;
12. Accountantsorganisaties maken zich op voor noodzakelijke hervormingen;
13. Niet verenigbare perspectieven vormen een bedreiging voor het huidige pensioenstelsel.

Risicoverklaring

Risicogestuurd toezicht houdt in dat de AFM voortdurend marktontwikkelingen en risico's analyseert om prioriteiten te kunnen stellen voor het toezicht. Dit wil niet zeggen dat alle risico's voorkomen kunnen worden door de AFM. Marktpartijen – bedrijven maar ook consumenten en beleggers – hebben en houden een eigen verantwoordelijkheid. De AFM heeft als toezichthouder de verantwoordelijkheid om duidelijk te zijn over de gesignaleerde risico's, te handelen waar we effectief kunnen zijn en vooral daar aanwezig te zijn waar de risico's het grootst zijn.

In de risicoverklaring zijn de voornaamste marktrisico's opgenomen die wij als AFM zien, maar die wij niet voldoende kunnen voorkomen of beheersen. Het zijn de risico's die tot op zekere hoogte onvermijdbaar zijn of samenhangen met de beperkingen in wettelijke bevoegdheden. Deze risico's zijn:

1. Oplossingen voor de Europese schulden- en bankencrisis zijn in belangrijke mate afhankelijk van politieke besluitvorming;
2. Verwachtingen van regulering van derivatenmarkten zijn te hooggespannen;
3. Opbouw van noodzakelijke expertise over nieuwe toezichtgebieden vergt tijd;
4. Opsporing en bestrijding van marktmisbruik en fraude vergt naast internationale samenwerking ook uitbreiding van bevoegdheden;
5. Omslag in de financiële sector naar het centraal stellen van het klantbelang is lastig en zal tijd vergen;
6. Afschaffing van provisies in de financiële dienstverlening kan een verschraving opleveren van het dienstenaanbod;
7. Klanten van financieel adviseurs blijven het risico lopen onjuiste adviezen te krijgen;
8. Transparantie in het pensioenstelsel is onvoldoende.

AFM in cijfers

Financiën

De netto lasten in 2011 bedragen 76,1 miljoen euro en blijven daarmee onder de begroting en het door het ministerie opgelegde kostenkader voor 2011 van 77,2 miljoen euro. De baten in 2011 zijn 79,3 miljoen euro. Van de baten is 62% (49,1 miljoen) afkomstig van bijdragen door marktpartijen en 36% (28,7 miljoen) van bijdragen door de overheid. Naast bovengenoemde primaire financieringsbronnen is 2% (1,5 miljoen) afkomstig uit overige baten die grotendeels verband houden met de verhuur van een deel van het kantoorpand.

Personeel

Het aantal medewerkers in dienst is in 2011 gestegen van 477 fte naar 495 fte. Vooral in de tweede helft van 2011 is de werving succesvol gebleken. Het gemiddeld aantal medewerkers bedraagt in 2011 483 fte en inclusief tijdelijke inhuur 500 fte.

Toezichtmaatregelen

De AFM wil met haar toezicht zoveel mogelijk effect in de markt bereiken. De inzet van middelen is steeds gericht op het beoogde effect: eerlijke en transparante financiële markten, in het belang van consumenten en beleggers. Uitgangspunt is dat marktpartijen zelf verantwoordelijk zijn om zich aan de regels te houden; wij richten ons als toezichthouder op het voorkomen en bestrijden van onwenselijk gedrag en op het bevorderen van gewenst gedrag. We gaan telkens op zoek naar de juiste manier van beïnvloeden. Het is voor de AFM geen doel op zich om zoveel mogelijk formele en informele maatregelen te nemen.

Formele maatregelen

In 2011 zien we een verdere afname van het aantal formele maatregelen, van 366 naar 261. Het aantal opgelegde boetes vertoont een daling in 2011 (36) ten opzichte van 2010 (53). We leggen de eerste boetes op volgens het nieuwe boeteregime. Dit regime kent niet alleen hogere boetes, maar ook meer ruimte voor variatie, waardoor een meer uitgebreide afweging nodig is voor de vaststelling daarvan. De AFM legt met 19 lasten onder dwangsom in 2011 minder lasten op dan in 2010 (42). De lasten worden vooral gebruikt als de AFM twijfels heeft over de legaliteit van bepaalde activiteiten. Ook het aantal aanwijzingen is afgenomen (van 201 in 2010 naar 64 in 2011), terwijl het aantal intrekkingen van een vergunning (29 in 2010 en 102 in 2011) en de publieke waarschuwingen (3 in 2010 en 7 in 2011) juist is toegenomen.

Informele maatregelen

Het aantal informele toezichtmaatregelen stijgt van 673 naar 919. Het gaat hier om de zogenaamde normoverdragende gesprekken en (waarschuwings)brieven. Een gesprek of brief kan reeds het gewenste effect van normconform gedrag hebben; de inzet van wettelijke handhavingsinstrumenten is dan niet meer nodig.

Juridische procedures

Na een grote daling in 2010 is het aantal bezwaren in 2011 verder gedaald. Dit komt met name doordat in 2011 geen nieuwe collectieve procedure is gestart tegen de heffingen die aan de adviseurs en bemiddelaars zijn opgelegd. Op 23 juni 2011 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven de AFM in het gelijk gesteld in de procedure over het heffingsjaar 2008.

AFM-thema's

In de begroting van 2011 heeft de AFM op basis van analyse van marktontwikkelingen en risico's de volgende toezichtthema's geselecteerd:

- Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen
- Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter
- Verbetering producten en advies vermogensopbouw
- Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter
- Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit
- Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd
- Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter
- Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar
- Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht
- Beter Bestuur

Per toezichtthema worden de belangrijkste resultaten beschreven die in 2011 zijn bereikt.

1. Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen

Klanten hebben recht op producten en dienstverlening van goede kwaliteit die voorzien in hun behoefte. De AFM streeft naar een verandering van cultuur, gedrag en werkwijze bij de tien grootste banken en verzekeraars. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

Aanbieders passen hun beloningsbeleid aan. De variabele beloningen zijn veranderd. Er wordt nu meer rekening gehouden met de kwaliteit van voor de klant relevante prestaties. Het interne toezicht op beloningen is verstevigd. De AFM constateert dat de vijf grootste uitvaartverzekeraars hun producten te omzetgedreven verkopen. Dit moet veranderen. Uit onderzoek naar arbeidsongeschiktheidsverzekeringen blijkt dat de informatieverstrekking aan consumenten nog te wensen overlaat. Ook de aanbieders van schadeverzekeringen communiceren niet altijd duidelijk genoeg. De AFM is een initiatief gestart om samen met verzekeraars te werken aan verbetering.

We ontwerpen in 2011 een 'klantbelang dashboard' om meetbaar te maken welke vorderingen grote banken en verzekeraars hier laten zien. We ontwikkelen een Financiële Bijsluitergenerator. Met deze software kunnen marktpartijen hun eigen bijsluiters opstellen. De AFM ontvangt hiermee ook automatisch toezichtsignalen. De productontwikkelingsprocessen bij grote aanbieders zijn alvast onderzocht in aanloop naar nieuwe regels die hiervoor in ontwikkeling zijn.

2. Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter

Een groep van ruim 8.500 adviseurs en bemiddelaars voorziet een groot deel van de Nederlandse consumenten van (advies over) financiële producten. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

Aanbieders zetten in 2011 belangrijke stappen om de keten beter te beheersen en de onderkant van de markt te verkleinen. Ze zijn alerter op bemiddelaars van wie de vergunning is ingetrokken en ze melden ons vaker misstanden. We treden in 2011 op tegen verschillende vormen van schadelijk gedrag in de bemiddelaarmarkt, zoals: ondeskundige en niet passende advisering, ontduikingsconstructies, misleidende verkoopmethodes en hoge verkoopkosten in combinatie met matige dienstverlening.

Een groot deel van de markt heeft leningen waarop niet wordt afgelost in de ban gedaan. De aanbieders van flitskredieten moeten zich nu ook aan de regels in de Wft houden. De AFM is gestart met onderzoeken naar partijen die hoge rentes in rekening brengen. Dit heeft geleid tot een aantal maatregelen. Er is een self assessment uitgevoerd onder financieel dienstverleners. Met de uitkomsten brengen we de risico's in kaart. We geven uitleg en toelichting op nieuwe regels zoals het provisieverbod en de aanscherping van de vakbekwaamheidsregels. De AFM publiceert in 2011 een interpretatie over vergelijkingssites.

3. Verbetering producten en advies vermogensopbouw

Consumenten kunnen door de complexiteit vaak lastig beoordelen welke financiële oplossing het beste aansluit bij hun behoefte om vermogen op te bouwen, bijvoorbeeld voor hun pensioen. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

De nadruk van dit thema ligt op de provisiestructuren van beleggingsondernemingen en op het bevorderen van een zorgvuldige dienstverlening met betrekking tot beleggingen. De AFM heeft aangegeven voorstander te zijn van een provisieverbod voor beleggingsondernemingen. De AFM is ook gestart met onderzoek naar de kosten van beleggingsdienstverlening. Dit onderzoek wordt in 2012 afgerond.

De AFM heeft twee leidraden gepubliceerd. Een over actief en passief beleggen. De AFM vindt dat beleggingsondernemingen een zorgvuldigere afweging moeten maken om een actief of een passief fonds te adviseren. De tweede leidraad is gebaseerd op onderzoek bij (bank)beleggingsondernemingen naar de kwaliteit van het beleggingsadvies en het vermogensbeheer. Dit kan beter door duidelijker inzicht te krijgen in de situatie van de klant en zijn beleggingsdoelstelling.

De AFM heeft een verkennend onderzoek gedaan naar Contracts for Difference (CFD's). De AFM heeft aanbieders hiervan geïnformeerd over de eisen die aan informatieverstrekking worden gesteld. De AFM kijkt kritisch naar bepaalde complexe Exchange Traded Funds (ETF's). Begin 2012 maken we de resultaten openbaar van een onderzoek naar de werking en informatieverstrekking van deze producten.

4. Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenuitvoerders aan hun deelnemers. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

In het Visiedocument pensioenuitvoering stelt de AFM dat deelnemers wel veel gegevens over hun pensioen ontvangen (overzicht), maar dat zij de beschikbare pensioengegevens niet altijd in zijn geheel kunnen interpreteren (inzicht) en geen actie ondernemen. De AFM pleit voor een pensioendashboard en een pensioenbijsluiter om de positie van de deelnemer te verbeteren.

Uit het self assessment blijkt dat de meerderheid van de pensioenuitvoerders nu is aangesloten bij het pensioenregister. Het merendeel voldoet ook aan wettelijke informatieverplichtingen zoals het versturen van start- en stopbrieven en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Ten opzichte van de vorige meting in 2008 is dit verbeterd, tegen achterblijvers is de AFM (in)formeel opgetreden. Met de Leidraad Communicatie voor Pensioenuitvoerders helpt de AFM communicatie met deelnemers verder te verbeteren.

Naar aanleiding van het AFM-rapport 'Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht' gaan pensioenfondsen alle kosten voor pensioen- en vermogensbeheer in kaart brengen en rapporteren. Beleidsvoorbereiding in 2011 leidt tot vergunningplicht in 2012 voor het verlenen van advies aan werkgevers over pensioenverzekeringen. De AFM heeft ook aanvullende inkomensvoorzieningen na pensionering (3^e pijler) getoetst op kostenefficiëntie, nut, veiligheid en begrijpelijkheid. Consumenten die aanvulling op hun pensioen overwegen moeten kunnen kiezen uit eerlijke producten.

5. Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit

De AFM wil bijdragen aan een veilig en integer investeringsklimaat. En ervoor zorgen dat de schade aan vertrouwen en vermogen die (malafide) partijen berokkenen zo beperkt mogelijk blijft. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

Er is een vastgoedrisicoradar ontwikkeld voor het project gedragsverandering bij vastgoedfondsen. Dit project richt zich op de verbetering van: governance, compliance, deskundigheid, integriteit en transparantie. Er zijn acht onderzoeken gestart en zo nodig zijn ook handhavingsmaatregelen opgelegd. We onderzoeken tien aanbieders en bemiddelaars in 'edelmetaalfondsen'. Een aantal heeft alsnog een vergunning aangevraagd, hun aanbod aangepast of de markt verlaten. We waarschuwen tegen opkopers van houtparticipaties en tegen flitskredietaanbieders zonder vergunning. We starten met fraudebijeenvakkomsten om consumenten te informeren over financiële fraude en oplichting.

Accountants en actuarissen die zonder vergunning adviseren over pensioenverzekeringen, hebben deze aangevraagd nadat de AFM hen op de overtreding heeft gewezen. We publiceren een interpretatie over de vergunningplicht voor pensioenadvies. De AFM start de pilot 'versnelde boeteprocEDURE'. Deze is vereenvoudigd en de doorlooptijd van relatief eenvoudige overtredingen wordt verbeterd. De clementieregeling is nog niet geïmplementeerd. Dit komt onder andere doordat er nog besprekingen zijn met het OM over het belang en de uitwerking van de regeling.

6. Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd

Het doel van dit thema is dat de volledigheid, juistheid, tijdigheid en begrijpelijkheid van de financiële informatie wordt verhoogd, zodat de transparantie op de kapitaalmarkten toeneemt. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

De kwaliteit van de financiële verslaggeving neemt toe doordat de verslaggevingvoorschriften beter worden nageleefd. De AFM doet vier thematische onderzoeken naar de financiële verslaggeving. Beursgenoteerde ondernemingen slagen er voor een groot deel in de implicaties van fusies en overnames begrijpelijk weer te geven. Uit het onderzoek 'Winst per aandeel' blijkt dat de presentatie en de toelichting in de financiële verslaggeving over het algemeen voldoende is. Analyse van de financiële verslaggeving van obligatiefondsen geeft in driekwart van de gevallen geen aanleiding tot nader onderzoek. Transparantie over op aandelen gebaseerde beloningen van managers op sleutelposities is verbeterd, maar moet op onderdelen duidelijker.

In 2011 is het aantal goedkeuringen van prospectussen significant hoger dan in vergelijking met voorgaande jaren. De stijging is vooral veroorzaakt door een groter aantal goedgekeurde supplementen van financiële instellingen. Er is veel belangstelling voor de nieuwe AFM-cursus 'Goedkeuringsprocedure prospectus AFM'. Deze digitale training zorgt ervoor dat prospectussen vanaf het begin beter voldoen aan de regels. In 2011 houdt de AFM tien jaar toezicht op openbare biedingen. Dit lustrum leidt tot een bijeenkomst met marktpartijen en een overzicht van het toezicht in het rapport '10 jaar AFM toezicht openbare biedingen'.

De AFM voert het themaonderzoek “Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole” bij alle 15 OOB-kantoren (organisatie van openbaar belang) uit. De AFM geeft in het onderzoeksrapport aan dat zij voorstander is van duidelijke, eenduidige en meer restrictieve regelgeving. In oktober 2011 start de AFM met het reguliere onderzoek naar de kwaliteit van de controledossiers en het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing bij de OOB-kantoren die niet tot de grote vier behoren. De AFM rapporteert in december de uitkomsten van de AFM Monitor accountantsorganisaties in het rapport ‘Sector in beeld’.

7. Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter

De AFM bevordert eerlijke en efficiënt functionerende kapitaalmarkten door toezicht op de integriteit van handel en het goed functioneren van de infrastructuur van de platformen waar die handel plaatsvindt en wordt afgewikkeld. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

In de Europese richtlijn *Markets in Financial Instruments Directive* (MiFID) wordt de concurrentie geregeld tussen de verschillende handelsplatformen waarop financiële instrumenten worden verhandeld. De AFM heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de aanpassingen aan de MiFID. De AFM is een vervolgonderzoek gestart naar de *best execution* praktijk van Nederlandse beleggingsondernemingen. Banken en beleggingsondernemingen hebben een orderuitvoeringsbeleid waarin de plaatsen van uitvoering worden genoemd. Daarbij ziet de AFM wel ruimte voor aanscherping van de wettelijke verplichtingen betreffende *best execution*.

In de tweede helft van 2011 is de AFM voorzitter van het College van toezichthouders op NYSE Euronext. In het college is veel aandacht besteed aan de fusiebesprekingen van NYSE Euronext met Deutsche Börse. In het toezicht op de organisaties die de handel in financiële instrumenten afwickelen, de *clearing & settlementorganisaties*, heeft de AFM eind 2011 toestemming gegeven aan het European Multilateral Clearing Facility N.V. (EMCF) voor de zogeheten interoperabiliteit tussen clearinghuizen voor een aantal van de markten die EMCF cleart.

8. Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar

Voor een eerlijke en efficiënt functionerende markt is marktintegriteit van groot belang. Beleggers moeten erop kunnen vertrouwen dat wordt opgetreden tegen marktmisbruik. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

In totaal zijn in 2011 door de AFM 48 onderzoeken uitgevoerd naar mogelijk marktmisbruik. Er zijn acht boetes opgelegd voor marktmisbruik, waaronder voor het handelen met voorwetenschap en voor marktmanipulatie. De AFM doet in vier gevallen aangifte bij het Openbaar Ministerie. Daarnaast onderbreekt de AFM, in haar rol als commissaris van de handel, vier keer de handel in financiële instrumenten. Uit onderzoek dat de AFM in mei publiceert, blijkt dat het aantal meldingen van marktmisbruik sinds 2007 daalt en relatief lager is dan in omringende landen. Dit is geen goede ontwikkeling. In 2012 brengt de AFM het onderwerp verder onder de aandacht.

In de eerste helft van 2011 actualiseert de AFM haar marktmisbruikstrategie. De AFM zet de komende tijd uitgebreid in op het vergroten van de kennis van bepaalde onderdelen van de effectenmarkt. De AFM heeft eigen onderzoek opgezet in de vorm van *datamining*, waarbij met behulp van statistische programma's analyses worden gemaakt van transacties en koersbewegingen.

9. Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

De kwaliteit van internationale toezichthouders en de regels zijn belangrijk voor Nederland. Mede door de kredietcrisis zijn veel nieuwe Europese regels in de maak en wordt al bestaande regelgeving aangepast. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

Binnen Europa is de AFM vooral actief binnen de *European Securities and Markets Authority* (ESMA) en de *European Systemic Risk Board* (ESRB). De AFM zet in op een gecoördineerde aanpak vanuit ESMA voor verschillende internationale toezichtonderwerpen. De AFM zet zich in voor een grotere inbreng van gedrags- en markttoezichthouders in de ESRB. Met het AFM-Risico Panel, dat nauw samenwerkt met DNB, identificeert de AFM zelf potentiële macrorisico's. De AFM is betrokken bij diverse internationale wetgevingstrajecten.

Binnen IOSCO is een nieuw *Standing Committee on Risk and Research* (SCRR) opgericht. De AFM is lid van dit comité. In april 2011 heeft de internationale toezichtkoepel voor accountantstoezicht *International Forum of Independent Audit Regulators* (IFIAR) overeenstemming bereikt over de kernprincipes voor onafhankelijk toezicht op accountantsorganisaties. De AFM heeft het voorzitterschap overgedragen aan het Financial Reporting Council. De AFM heeft een positie in de Advisory Council gekregen.

10. Beter Bestuur

Individuele bestuurders en het bestuur als geheel hebben een grote invloed op het gedrag van financiële instellingen en daarmee op de duurzaamheid van de financiële sector. *Wat heeft de AFM in 2011 gedaan om bij te dragen aan dit thema en wat heeft het opgeleverd?*

Begin 2011 treedt de gezamenlijke beleidsregel deskundigheid van de AFM en DNB in werking. Deze geeft meer houvast bij het bepalen waar een goed bestuurder en een goed bestuur aan moet voldoen. In 2011 is ervaring opgedaan met de toepassing van de beleidsregel bij diverse concrete situaties. Het begrip geschiktheid zal het huidige begrip deskundigheid vervangen. AFM ontwikkelt hiervoor samen met DNB een normenkader.

Eind 2011 is de infrastructuur van de bestuurdersmonitor gereed gekomen. Deze heeft tot doel om snel een compleet beeld te krijgen van bestaande toezichtinformatie over beleidsbepalers en toezichthouders binnen de financiële instelling.

Verslag van de Raad van Toezicht

Ook het jaar 2011 staat voor de Raad van Toezicht in het teken van herstel van vertrouwen in de financiële markten. De Raad heeft naast haar toezichthoudende taak als klankbord gefunctioneerd voor de managementgroep in het nadenken over de wijze waarop de AFM kan bijdragen aan het herstel van dat vertrouwen.

Uitgangspunt voor de werkzaamheden van de Raad van Toezicht vormen de doelstellingen van de AFM. De AFM kiest op basis van een analyse van de markt thema's in het toezicht. In 2011 heeft de Raad uitgebreid stilgestaan bij de twee nieuwe thema's: 'Beter bestuur' en 'Verbetering producten en advies vermogensopbouw'. De Raad heeft daarnaast de aanpak, voortgang en resultaten betreffende de andere thema's met de managementgroep besproken.

Lees verder:

- Raad van Toezicht bespreekt thema's in toezicht
- Raad van Toezicht op de hoogte gesteld over ontwikkelingen wet- en regelgeving
- Bijeenkomsten Raad van Toezicht en organisatie
- Auditcommissie van de Raad van Toezicht
- Benoemingen- en remuneratiecommissie Raad van Toezicht
- Evaluatie functioneren bestuur en Raad van Toezicht
- Samenstelling en (her)benoemingen Raad van Toezicht en managementgroep

Raad van Toezicht bespreekt thema's in toezicht

In het kader van het thema 'Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter' bespreekt de Raad het onderzoek naar ketenverantwoordelijkheid van aanbieders van financiële producten. In het thema 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' is stilgestaan bij de problematiek van onjuiste advisering veroorzaakt door verkeerde prikkels die voortkomen uit het systeem van retourprovisies bij commissionairs. Gesproken is over de consequenties van een verbodsbepaling rondom deze retourprovisies en de wijze waarop zo'n bepaling inhoud zal moeten krijgen. Binnen het nieuwe thema 'Verbetering producten en advies vermogensopbouw' is met de Raad gesproken over de ontwikkelingen van het toezicht op het productontwikkelingsproces alsmede over de AFM literatuurstudie naar de prestaties van actief en passief beleggen en de leidraad actief en passief beleggen die de AFM in 2011 heeft gepubliceerd. De Raad heeft verder het thema 'Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit' behandeld. Ook het toezicht op kapitaalmarkten is regelmatig aan de orde geweest. Zo is het thema 'Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd' behandeld en heeft de Raad met de managementgroep van gedachten gewisseld over de herziening van Europese en nationale regelgeving zoals de Markets in Financial Instruments Directive (MiFID). De internationale aspecten van het toezicht kwamen uitgebreid aan bod. In iedere vergadering zijn de internationale ontwikkelingen en actuele toezichtkwesties besproken. Daarbij komt de voorgenomen fusie van NYSE/Euronext met Deutsche Börse aan de orde en is voortdurend aandacht voor de schulden crisis. Bijzondere aandacht van de Raad gaat in 2011 uit naar het nieuwe thema 'Beter bestuur', binnen welk thema gevolg wordt gegeven aan de aanbevelingen van onder meer het rapport van de Commissie van Onderzoek DSB Bank (de Commissie Scheltema) over de toetsing van DSB-bestuurders en -commissarissen. De Raad heeft hierbij uitvoerig kennisgenomen van de in 2011 in werking getreden

beleidsregel deskundigheid, het opzetten van een bestuurdersmonitor, de intensivering van de samenwerking tussen AFM en DNB bij de toetsing van bestuurders en commissarissen van financiële ondernemingen en het nieuwe criterium 'geschiktheid' bij die toetsing, dat vanaf medio 2012 zal gelden. Tenslotte is het thema 'Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter' regelmatig aan de orde geweest. Daarbij is veel aandacht geweest voor het pensioenakkoord en de gevolgen daarvan voor het pensioentoezicht door de AFM.

Raad van Toezicht op de hoogte gesteld over ontwikkelingen wet- en regelgeving

Afgezien van de thematische focus is de Raad ook meer algemeen op de hoogte gesteld over de relevante ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving. Daarbij zijn de onderwerpen Toezicht op toezicht, de Wet versterking governance toezichthouders en de Wet beperking aansprakelijkheid toezichthouders behandeld. Tevens is de Raad op de hoogte gesteld van de wetgevingsbrieven aan de ministers van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, waarin de AFM de ministeries informeert over knelpunten in wet- en regelgeving.

Bijeenkomsten Raad van Toezicht en organisatie

De Raad van Toezicht komt in 2011 zeven keer plenair bijeen. De vergaderingen bestaan steeds uit een besloten vooroverleg gevolgd door een bijeenkomst samen met de managementgroep. Daarin heeft de Raad goedkeuring verleend aan het jaarverslag en de jaarrekening over 2010 en de begroting voor 2012. Bij de behandeling van de jaarrekening is de certificerende accountant van de AFM aanwezig. Daarnaast zijn de voor- en najaarsrapportage besproken in de Raad. In het kader van interne risicobeheersing bespreekt de Raad geïdentificeerde interne risico's bij de AFM en de in dat kader (voor)genomen maatregelen. Ook is uitgebreid stilgestaan bij het nieuwe communicatiebeleid en de wijze waarop de AFM intern toepassing geeft aan maatschappelijk verantwoord ondernemen door het voeren van een duurzame bedrijfsvoering. Conform de toezichtagenda van de Raad, waarin is bepaald welke onderwerpen regulier aan de orde komen, zijn het personeelsbeleid, de opvolgingsplanning van het management, het overzicht van juridische procedures en klachten en de IT strategie besproken. Daarnaast is aandacht voor de samenwerking met het ministerie van Financiën en andere toezichthouders, in het bijzonder De Nederlandsche Bank. Ook heeft de Raad van gedachten gewisseld over de versnelde boeteprocedure van de AFM en over de toekomstige uitvoering van de AFM Pensioenregeling.

Leden van de Raad zijn verder aanwezig bij vergaderingen van de Ondernemingsraad. Ook is door de Raad deelgenomen aan seminars, de managementdag en de buitendag van de AFM. Tijdens de strategiedag in december heeft de Raad met de managementgroep uitvoerig gesproken over de strategie van de AFM ten aanzien van verschillende thema's.

Wijziging van sommige regelingen is onderworpen aan goedkeuring van de Raad. In 2011 heeft de Raad onder meer zijn goedkeuring verleend aan de wijzigingen in het integriteitsbeleid van de AFM, de declaratie- en faciliteitenregeling van bestuur en directeuren, het reglement van de Auditcommissie en de systematiek en procedure voor de evaluatie van de Raad van Toezicht en de managementgroep.

Auditcommissie van de Raad van Toezicht

De Auditcommissie van de Raad van Toezicht vergadert in 2011 vier keer. De certificerende accountant is bij deze vergaderingen aanwezig. In 2011 is door de Auditcommissie wederom veel aandacht besteed aan het onderwerp interne risicobeheersing en 'control self assessment'. Daarnaast zijn de herziening van de bekostigingssystematiek en het rapport met de bevindingen van de Rijksauditedienst over de controle van de declaraties over 2010 van de managementgroepleden aan de orde geweest. Verder zijn ook de reguliere onderwerpen uit de planning- en controlcyclus behandeld, de rapporten van de Interne Auditdienst en de managementletter van de certificerende accountant.

Benoemingen – en remuneratiecommissie Raad van Toezicht

In verband met de opvolging van de voorzitter van het bestuur heeft de Benoemingen- en remuneratiecommissie in samenwerking met de managementgroep een door de Raad van Toezicht vastgesteld profiel voor de nieuw te benoemen voorzitter ontwikkeld. Op basis van de criteria in dit profiel heeft de Raad van Toezicht, na gesprekken met een aantal kandidaten, op voorstel van de Benoemingen- en remuneratiecommissie aan de minister van Financiën Ronald Gerritse voorgedragen voor de functie van voorzitter van het bestuur. In verband met de inwerkingtreding van de Wet versterking governance van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten is voorts, in samenspraak met de managementgroep, een functieprofiel voor bestuurders van de AFM evenals een profielschets voor het bestuur van de AFM opgesteld. De Raad en de managementgroep richten zich bij de samenstelling van het bestuur op een evenwichtige combinatie van competenties in relatie tot de taken en verantwoordelijkheden van de AFM.

Evaluatie functioneren bestuur en Raad van Toezicht

In de loop van 2011 heeft de Raad een nieuwe systematiek en procedure voor de evaluatie van het bestuur en de Raad van Toezicht van de AFM alsmede van de individuele leden van deze organen ontwikkeld. Daarbij zijn de verschillende kennisgebieden, vaardigheden en competenties beschreven. Deze sluiten aan bij het door de Raad ontwikkelde functieprofiel voor bestuurders en de profielschets voor het bestuur. Hiervoor is gebruik gemaakt van (nieuwe) evaluatieformulieren die door de leden van de Raad van Toezicht en de managementgroep waren ingevuld. Buiten aanwezigheid van de managementgroep bespreekt de Raad het functioneren van zowel de Raad van Toezicht als de Benoemingen- en remuneratiecommissie, de Auditcommissie en de managementgroep. De conclusies hiervan zijn met de managementgroep besproken. Eind 2011 hebben, in het kader van de reguliere evaluatie van de leden van het bestuur, leden van de Raad gesprekken gevoerd met de afzonderlijke leden van de managementgroep en hoofden van de afdelingen, waarin het functioneren van de bestuursleden is geëvalueerd.

Samenstelling en (her)benoemingen Raad van Toezicht en managementgroep

Per 1 februari 2011 is Joop Feilzer tot de Raad van Toezicht toegetreden. Hij heeft vanaf de oprichting in 1990 tot december 2006 bij Fortis gewerkt waar hij lid is van de raad van bestuur en het 'Executive Committee'. Op 15 september 2011 loopt de eerste termijn van George Möller af. Hij stelt zich beschikbaar voor een nieuwe termijn en is bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 2011 herbenoemd tot voorzitter van de Raad van Toezicht per 15 september 2011. Per 1 februari 2012 treedt Tjalling Tiemstra af teneinde als adviseur een samenwerkingsovereenkomst aan te kunnen gaan met Deloitte. De Raad is

hem erkentelijk voor de inbreng van zijn kennis van de financiële markten en jaarverslaggeving en bedankt hem voor zijn werkzaamheden als lid en voorzitter van de Auditcommissie van de Raad van Toezicht. Op voordracht van de Raad van Toezicht heeft de minister van Financiën Theodor Kockelkoren opnieuw benoemd tot lid van het bestuur van de AFM. De herbenoeming gaat in op 1 februari 2012 en geldt voor een periode van vier jaar. Van 15 oktober 2011 tot 15 mei 2012 is de secretaris van de Raad van Toezicht, Loes van den Berg, vervangen door Simone Meijer-Hulsen.

De AFM leeft waar mogelijk de bepalingen uit de Nederlandse Corporate Governance Code na. Voor de informatie als bedoeld in de *best practice*-bepalingen III.1.3 (gegevens betreffende de leden van de Raad van Toezicht) en III.5.2 (gegevens betreffende de commissies) van de Code wordt verwezen naar de bijlage 'Samenstelling, verantwoordelijkheden en nevenfuncties Raad van Toezicht en managementgroep' achter in dit jaarverslag. Naar het oordeel van de Raad zijn alle leden van de Raad onafhankelijk in de zin van *best practice*-bepaling III.2.2.

De Raad heeft in 2011 afscheid genomen van Hans Hoogervorst als voorzitter van het bestuur en Steven Maijor als directeur, in verband met hun benoemingen tot voorzitter van de IASB respectievelijk ESMA. De Raad is hen zeer erkentelijk voor hun inzet voor en betrokkenheid bij de AFM. Tot genoegen van de Raad is Ronald Gerritse bij Koninklijk Besluit van 22 maart 2011 benoemd tot voorzitter van het bestuur per 1 mei 2011 en is de managementgroep per 15 september 2011 versterkt met het aantreden van Gerben Everts als directeur.

De Raad van Toezicht spreekt tot slot zijn waardering uit voor de plezierige en constructieve samenwerking met de managementgroep en de inzet van de managementgroep en de medewerkers bij het realiseren van de doelstellingen van de AFM.

Drs. G.A. (George) Möller (voorzitter)

Mr. D.C.C. (Diana) van Everdingen (vice-voorzitter)

Prof. dr. H.M. (Henriëtte) Prast

Drs. J.S.T. (Tjalling) Tiemstra RA (tot 1 februari 2012)

B.J.H.S. (Joop) Feilzer (per 1 februari 2011)

Deel I. Activiteitenverslag

1 Risicogestuurd toezicht

De AFM houdt risicogestuurd toezicht, we stellen prioriteiten om vooral daar aanwezig te kunnen zijn waar de risico's het grootst zijn. Risicogestuurd toezicht houdt in dat de AFM voortdurend marktontwikkelingen en risico's analyseert om prioriteiten te kunnen stellen voor dat toezicht. Het stellen van prioriteiten is nodig omdat het voor de AFM niet haalbaar en te kostbaar is om overal aanwezig te zijn.

Marktrisico's en risicoanalyse

Marktrisico's komen vooral voort uit ontwikkelingen op de financiële markten, vloeien voort uit het gedrag van ondernemingen, consumenten en beleggers al dan niet in samenhang met (hiaten in) wet- en regelgeving. De AFM probeert de belangrijkste risico's te selecteren en haar toezicht daarop te richten.

In de begroting van 2011 heeft de AFM op basis van een risicoanalyse tien thema's in het toezicht geselecteerd. De AFM wil vooral daar aanwezig zijn waar de risico's het grootst zijn. In 2011 is het toezicht van de AFM er vooral op gericht de effecten van de risico's in deze thema's te matigen en zo haar toezichtdoelen te realiseren. In het jaarverslag 2011 wordt ten aanzien van alle thema's verantwoording afgelegd. In de begroting van 2012 staan de thema's die de AFM op basis van de risicoanalyse heeft gekozen voor het komende jaar.

Dit wil niet zeggen dat de AFM alle risico's kan voorkomen. Marktpartijen – bedrijven maar ook consumenten en beleggers – hebben en houden hun eigen verantwoordelijkheden. De AFM heeft als toezichthouder wel de verantwoordelijkheid om duidelijk te zijn over de gesignaleerde risico's, te handelen waar we effectief kunnen zijn en vooral daar aanwezig te zijn waar de risico's het grootst zijn.

Risicoverklaring

In de risicoverklaring zijn de voornaamste marktrisico's opgenomen die wij als AFM zien, maar die wij niet voldoende kunnen voorkomen of beheersen. Het zijn de risico's die tot op zekere hoogte onvermijdbaar zijn of samenhangen met beperkingen in de wettelijke bevoegdheden.

1.1 Missie en kernwaarden

Consumenten en beleggers beschikken over minder informatie dan ondernemingen. Het speelveld tussen consumenten, beleggers en ondernemingen is hierdoor niet vanzelf in evenwicht. De AFM voert daarom gedragstoezicht uit in het belang van consumenten en beleggers.

De AFM voert het gedragstoezicht uit in het belang van consumenten en beleggers, de eindgebruikers in de markt. Tegelijkertijd bieden we bescherming aan belangen van financiële ondernemingen die moeten kunnen rekenen op een gelijk speelveld met hun concurrenten. Ook beschermen we belangen van bedrijven die toegang willen hebben tot de kapitaalmarkt. Door bij te dragen aan het vertrouwen in de financiële markten draagt de AFM bij aan het goed functioneren van de Nederlandse economie.

De missie van de AFM luidt:

De AFM bevordert eerlijke en transparante financiële markten. Wij zijn de onafhankelijke gedragstoezichthouder op de markten van sparen, lenen, beleggen en verzekeren. De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten en ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van kapitaalmarkten. Ons streven is het vertrouwen van consumenten en bedrijven in de financiële markten te versterken, ook internationaal. Op deze manier draagt de AFM bij aan de welvaart en de economische reputatie van Nederland.

Waarom is de AFM nodig?

In een ideale financiële wereld kunnen consumenten en beleggers vertrouwen op de goede werking van financiële markten. In deze wereld worden zij eerlijk behandeld en krijgen zij begrijpelijke informatie, die hen in staat stelt om financiële producten te kopen die overeenstemmen met hun verwachtingen en die voorzien in hun behoefte. Financiële ondernemers en ondernemingen kunnen rekenen op eerlijke concurrentie. Bedrijven die kapitaal willen aantrekken, hebben daartoe voldoende mogelijkheden.

Wij zien dat:

- consumenten in de praktijk nooit zo goed geïnformeerd en onderlegd zijn als professionals (informatieasymmetrie);
- ook professionele partijen niet allemaal beschikken over dezelfde informatie en hun interacties niet per se gericht zijn op het collectieve belang van een effectieve en efficiënte markt.

Daarom is toezicht door de AFM nodig.

Wat doet de AFM daaraan?

Uiteindelijk gaat het op de financiële markten om vertrouwen. Ons streven is het gerechtvaardigd vertrouwen van consumenten en bedrijven in de financiële markten te versterken, ook internationaal. Er zijn regels en toezicht nodig om onwenselijk gedrag te voorkomen en te bestrijden.

De AFM hanteert in haar toezicht vijf kernwaarden:

Doortastendheid

Als handhaver van wet- en regelgeving treedt de AFM waar nodig doortastend op. Bij het toezicht op de naleving van de wet hebben wij verschillende instrumenten tot onze beschikking. De inzet van onze instrumenten is steeds gericht op effectieve beïnvloeding, opdat de regels worden nageleefd.

Zorgvuldigheid

Bij doortastendheid hoort zorgvuldigheid; een doortastende toezichthouder dient zelf zorgvuldig te zijn. De AFM brengt altijd eerst de feiten in beeld alvorens hierover een oordeel te vormen en tot acties over te gaan. De AFM heeft daarbij steeds oog voor een gelijk speelveld tussen marktpartijen.

Oriëntatiepunt

Wij willen een oriëntatiepunt zijn voor de markt. Wij geven waar nodig duidelijkheid over wat moet of mag, en wat niet mag. We voeren een dialoog met degenen die onder toezicht staan en met anderen die belang hebben bij het werk van de AFM. Wij zijn zo voorspelbaar mogelijk.

Doelmatigheid

We zijn ons bewust van de kosten van toezicht, van de directe kosten van de AFM én van de kosten van de naleving van wetgeving. Dit bewustzijn vertaalt zich in de ambitie de financiële en andere (administratieve) lasten, zoveel mogelijk te beperken, en onze middelen zo doelmatig mogelijk in te zetten. Wij werken daarvoor samen met andere toezichthouders en handhavers, zowel in Nederland als over de grens.

Verantwoordelijkheid

Wij gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van burgers en bedrijven. Burgers dienen zich ook zelf te verdiepen in de financiële producten waarvoor zij belangstelling hebben. Bedrijven zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun producten en diensten en daarmee voor het vertrouwen in de financiële markten. Ons toezicht is op maat: het toezicht is meer op afstand naarmate we kunnen vertrouwen op naleving.

1.2 Strategische doelstellingen

De missie van de AFM is vertaald in drie strategische doelstellingen:

De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening.

De AFM ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten.

De AFM draagt bij aan de stabiliteit van de financiële markten.

De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening

Consumenten moeten kunnen vertrouwen op zorgvuldige financiële dienstverlening. De AFM bevordert deze zorgvuldigheid door toe te zien op het gedrag van financiële ondernemingen.

De AFM is de gedragstoezichthouder op de markten van sparen, lenen, beleggen en verzekeren en bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten. Concreet betekent dit dat de AFM erop toeziet dat:

- bedrijven en personen die financiële diensten verlenen, deskundig en betrouwbaar zijn;
- bedrijven goede financiële producten aanbieden. Dit zijn producten die kostenefficiënt, nuttig, veilig en begrijpelijk zijn.
Er zijn tal van financiële producten: spaarproducten, betaalproducten, consumptieve kredieten, hypotheeklen, verzekeringen, beleggingsobjecten, financiële instrumenten (zoals aandelen, obligaties, opties en beleggingsfondsen) en elektronisch geld. Ondernemers op de markten voor deze producten moeten een vergunning hebben, tenzij een wettelijke uitzondering geldt;
- informatie van financiële ondernemingen en pensioenuitvoerders feitelijk juist, begrijpelijk en niet misleidend is;
- ondernemingen in het belang van hun klanten handelen. Ondernemingen hebben een zorgplicht richting hun klanten.

Alle financiële ondernemingen in Nederland staan daarom onder doorlopend toezicht van de AFM.

De AFM ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten

Beleggers moeten kunnen vertrouwen op eerlijk en efficiënt functionerende kapitaalmarkten. Vertrouwen in kapitaalmarkten draagt bij aan een gunstig investeringsklimaat en is daarmee goed voor de Nederlandse economie. De AFM bevordert de eerlijke en efficiënte werking van kapitaalmarkten door toe te zien op de handhaving van de spelregels voor kapitaalmarkten.

Het toezicht van de AFM op de kapitaalmarkten richt zich op die markten waar vragers en verschaffers van kapitaal (kapitaalbehoeftige ondernemingen en beleggers) en de vragers en verschaffers van zekerheden elkaar (moeten kunnen) vinden. Het functioneren van deze kapitaalmarkten, en de daaruit voortkomende informatiestromen, is afhankelijk van het gedrag van een zeer diverse groep van spelers, uiteenlopend van uitgevende instellingen, handelsplatformen, tot en met accountants. Het toezicht moet bewerkstelligen dat dit op een eerlijke en efficiënte wijze gebeurt door te waarborgen dat deze spelers voldoen aan randvoorwaarden voor kwaliteit en stabiliteit, waarbinnen zij concurreren op kwaliteit en efficiëntie. Het is in dit belang dat het financiële systeem tevens integer en stabiel is.

Spelregels voor de markt

De AFM handhaaft de spelregels voor diegenen die actief zijn op de markt van financiële instrumenten. Concreet betekent dit dat de AFM erop toeziet dat:

- marktmisbruik wordt gestraft. Onder marktmisbruik wordt verstaan het gebruik van voorwetenschap en koersmanipulatie of misleiding. Deze activiteiten zijn verboden;
- beursgenoteerde bedrijven koersgevoelige informatie (kgi) tijdig en correct naar buiten brengen;
- de gestelde regels voor de uitgifte van effecten en openbare biedingen, voor financiële verslaggeving en voor accountants die de verslaggeving controleren worden nageleefd; het aanbieden van effecten en het uitbrengen van een openbaar bod dient te voldoen aan verschillende regels. De AFM controleert of hieraan wordt voldaan.

Daarnaast gelden er wettelijke regels voor effectenmarkten en hun infrastructuur, voor financiële verslaggeving en voor accountantsorganisaties. Bij dit laatste kijkt de AFM vooral naar accountantsorganisaties die organisaties van openbaar belang controleren. Er is dus toezicht op financiële ondernemingen, maar ook op andere (beursgenoteerde) bedrijven.

De AFM draagt bij aan de stabiliteit van de financiële markten

De kredietcrisis heeft laten zien hoe systeemrisico's de stabiliteit van het financieel systeem kunnen bedreigen. De AFM creëert samen met DNB randvoorwaarden gericht op financiële markten met beheersbare en transparante risico's.

De missie van de AFM kan niet los worden gezien van de noodzaak van stabiliteit in het financiële systeem, die weer van groot belang is voor de economie als geheel. De AFM wil bijdragen aan de versterking van deze stabiliteit. Ook met het oog daarop werken wij aan het bevorderen van eerlijke en transparante financiële markten.

De kredietcrisis heeft aangetoond dat op de financiële markten grote systeemrisico's kunnen ontstaan en dat deze risico's op gedrags- en prudentieel terrein met elkaar samenhangen en in elkaars verlengde kunnen liggen. Deze systeemrisico's gaan dus zowel prudentiële als gedragstoezichthouders aan. Dit geldt

op het niveau van zowel individuele bedrijven als het financiële systeem. De AFM is daarom in 2011 in nauwe samenwerking met DNB gestart met het signaleren en identificeren van systeem- en systeemrelevante risico's op nationaal niveau en op internationaal niveau via de Europese samenwerkingsverbanden ESMA en ESRB en de internationale organisatie van effectentoezichthouders IOSCO.

1.3 Marktontwikkelingen

Mondiale economische ontwikkelingen zorgen voor onzekere tijden voor beleggers en lagere marges voor (financiële) ondernemingen. De AFM houdt toezicht op financiële markten tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen. Op vrijwel alle terreinen waarop de AFM actief is, spelen zich belangrijke ontwikkelingen af. Deels door de financiële crisis, deels door de omslag die sectoren aan het maken zijn. De dertien belangrijkste actuele ontwikkelingen in de markt schetsen we hier.

Schuldencrisis leidt tot afname vertrouwen in financiële markten

De schuldencrisis heeft tot een dramatische afname van het vertrouwen in de financiële markten geleid, vooral in Europa. De ontwikkelingen op de financiële markten blijven in belangrijke mate afhankelijk van daadkrachtige politieke besluitvorming.

Daadkrachtige politieke besluitvorming

Het blijft onzeker hoe de schuldencrisis zich verder gaat ontwikkelen. Structurele oplossingen zijn noodzakelijk maar in belangrijke mate afhankelijk van politieke besluitvorming. Geen van de politieke actoren in Europa heeft zelfstandig voldoende kracht om een oplossing te bewerkstelligen. Het is een proces waar gemeenschappelijk besluiten moeten worden genomen. De actoren moeten onderling beleidsmaatregelen afstemmen en hervormingen doorvoeren. Er moet geloofwaardigheid naar de toekomst gecreëerd worden en op korte termijn moet steun gegeven worden voor de acute problemen bij banken en overheden.

Vertrouwen neemt af

De voortdurende onzekerheid op de financiële markten in Europa verhindert dat het vertrouwen toeneemt. Beleggers zijn op zoek naar relatief veilige beleggingen en hebben steeds vaker de voorkeur voor liquide staatsobligaties, grondstoffen en andere kortlopende investeringen. Deze marktontwikkeling zorgt voor veel volatiliteit op de markten en de vlucht uit risicovolle beleggingen veroorzaakt het opdrogen van financieringsstromen voor als riskant aangemerkte banken en overheden. De voortdurende onzekerheid in de markt over passende politieke besluitvorming heeft de kredietwaardigheid van Europese landen onder druk gezet in de beoordelingen van kredietbeoordelaars. Bovendien zijn de aangekondigde hervormingen in de financiële sector en het toezicht nog volop in ontwikkeling.

Banken en verzekeraars opereren in een lastige (internationale) omgeving

Het afgenomen vertrouwen op de financiële markten heeft een moeilijke omgeving gecreëerd voor banken en verzekeraars. De kredietwaardigheid van sommige banken staat voor andere banken en investeerders niet meer buiten twijfel en het is lastig om een bedrijfsmodel te vinden waarmee langjarig gezonde rendementen zijn te behalen. Verzekeraars hebben daarnaast onder andere te kampen met een sterke concurrentie van banken en een slecht imago.

Draagvlak voor hervormingen neemt toe

Het draagvlak voor hervormingen die het stelsel stabiel maken groeit ondertussen, ook in Nederland. Bijvoorbeeld ten aanzien van hypotheekschulden, pensioenen en Europese coördinatie van begrotingen. Maar de prijs hiervoor is hoog, en de markt vraagt om veel snellere oplossingen dan haalbaar is voor veel financiële ondernemingen en overheden.

Keteneffecten van schuldencrisis vergen integrale signalering van systeemrisico's

De financiële sector is sterk internationaal verweven waardoor financiële problemen kunnen overslaan naar andere landen. Dergelijke systeemrisico's worden door de AFM samen met andere toezichthoudersesignaleerd.

Verwevenheid levert systeemrisico's op

De schuldencrisis is een ernstige bedreiging voor het Nederlandse financiële stelsel. De keteneffecten van de schuldencrisis kunnen namelijk groot zijn. Door de internationale verwevenheid van de financiële sector (en daarmee overheden) leidt een financieel probleem van het ene land tot een kettingreactie in andere landen met vergelijkbare schuldposities en hervormingsproblemen.

De groeiende concurrentie, complexiteit en snelheid van kapitaalmarkten leveren efficiëntie maar ook (systeem- of systeemrelevante) risico's op. Het gaat hierbij zowel om risico's die kunnen uitgroeien tot een systeemrisico (bijvoorbeeld een technologische handelsfout als 'trigger event') als om risico's die beheersing van systeemrisico's bedreigen (bijvoorbeeld het ontbreken van corrigerende maatregelen). Omdat deze systeemrisico's grote invloed kunnen hebben op de stabiliteit van de financiële markten en het vertrouwen daarin houdt de AFM deze risico's – ook in internationaal verband – nauwlettend in de gaten.

De signalering van systeemrisico's gaat voorbij Twin Peaks

De kredietcrisis heeft aangetoond dat op de financiële markten grote systeemrisico's kunnen ontstaan en dat deze risico's op gedrags- en prudentieel terrein met elkaar samenhangen en in elkaars verlengde liggen. Deze systeemrisico's gaan dus zowel prudentiële als gedragstoezichthouders aan. Dit geldt op het niveau van zowel individuele bedrijven als het financiële systeem.

De AFM is daarom in 2011 in nauwe samenwerking met DNB gestart met het signaleren en identificeren van systeem- en systeemrelevante risico's. De samenwerking tussen DNB en AFM zal, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, verder worden versterkt.

AFM werkt intensief samen met andere toezichthouders bij de signalering van systeemrisico's

Systeemrisico's hebben een brede impact. Om die risico's goed te kunnen overzien, is nauwe samenwerking noodzakelijk, zowel nationaal als internationaal.

Samenwerking op nationaal niveau

De AFM signaleert samen met DNB systeem- en systeemrelevante risico's op nationaal en internationaal niveau via het tot stand gebrachte 'AFM-DNB Risicopanel' dat analyses van prudentiële en gedragsaard bijeenbrengt. Binnenkort verwachten we via een op te richten 'stabiliteitscomité' waarin het ministerie van Financiën, DNB en AFM zullen samenwerken om stabiliteitsrisico's te detecteren en waar nodig tijdig actie te ondernemen.

Monitoring van effecten schulden crisis

Een multidisciplinair schulden crisis team kijkt in overleg met DNB en het ministerie van Financiën de specifieke kwetsbaarheden van bepaalde producten en diensten op korte termijn. Het team onderzoekt op continue basis de manieren waarop de AFM kan optreden waar de problemen ook de Nederlandse markt raken. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar onderwerpen als de risico's van het uitlenen van effecten door beleggingsfondsen en verzekeraars, het zogenaamde 'securities lending', vermogensscheiding bij beleggingsondernemingen en wettelijke bevoegdheden zoals bijvoorbeeld een eventueel verbod op short selling.

Samenwerking op internationaal niveau

In internationaal en Europees verband werken wij samen met Europese toezichthouder ESMA (European Securities and Markets Authority), de ESRB (European Systemic Risk Board) en samen met collega-effectentoezichthouders binnen IOSCO (International Organization of Securities Commissions). Hierbij moet worden onderkend dat de bevoegdheden voor de AFM en haar collega-markttoezichthouders in binnen- en buitenland beperkt zijn. Zie voor meer informatie hierover de ontwikkeling 'Internationale regulering van het toezicht op financiële sector is toegenomen'.

Effecten schulden crisis op de consument en particuliere belegger

De schulden crisis heeft niet alleen effect op (financiële) ondernemingen. De consument en particuliere belegger merken ook de effecten van verminderd vertrouwen en lagere groei.

Financiële risico's voor huishoudens

De huizenmarkt staat onder druk. Dit vergroot de financiële risico's voor huishoudens, die vaak al kwetsbaar zijn door aanmerkelijke schulden. Ook de inkomenspositie van Nederlandse huishoudens staat onder druk door oplopende werkloosheid en dalende koopkracht. Verder zijn in 2011 de normen voor hypotheekverstrekking aangescherpt om de financiële weerbaarheid van consumenten te beschermen. Zo moet een hypotheek meer in verhouding staan tot de waarde van de woning en is het aflossingsvrije gedeelte van de hypotheek beperkt tot maximaal 50% van de waarde van de woning.

Brede discussie over hypotheekschulden

Ondanks deze nieuwe gedragsregels voor financiële ondernemingen bij hypotheekverstrekking is de schuld van huishoudens bijna nergens zo groot als in Nederland. De hoogte van de hypotheekschulden heeft een negatieve invloed op de financiële weerbaarheid van consumenten. De AFM ziet dat de hypotheekrenteaftrek leidt tot maximale financiering, en de fiscaliteit geen prikkels geeft om af te lossen. Dat leidt niet alleen tot aanzienlijke risico's voor individuele consumenten maar ook tot stabiliteitsrisico's. De AFM vindt het van belang dat een brede discussie plaatsvindt over voorstellen die de risico's terugdringen die gepaard gaan met hoge hypotheekschulden.

Effecten schulden crisis op particuliere belegger

De mondiale economische ontwikkelingen zorgen voor onzekere tijden voor beleggers, ook voor Nederlandse particuliere beleggers. De schulden crisis en de neerwaartse trend van de meeste beurzen hebben tot een afname van het vertrouwen in de financiële markten geleid. Het beleggingsklimaat is mede hierdoor flink veranderd en, hoewel het aantal particuliere beleggers in 2011 is gestegen, het sentiment onder beleggers is pessimistischer geworden.

De belegger is meer op zoek naar zekerheid

De overtuiging dat beleggen op langere termijn meer oplevert dan sparen blijft nog steeds het belangrijkste motief om te beleggen. De grillige ontwikkelingen op de financiële markten brengen echter specifieke risico's voor beleggers met zich mee. Waar voorheen bijvoorbeeld een staatsobligatie in de perceptie van beleggers een grote mate van zekerheid gaf, is deze perceptie in het huidige economische klimaat veranderd. Men is daarom meer dan ooit op zoek naar zekerheid en kijkt anders aan tegen risico's en prognoses. In combinatie met de concurrentie op de spaarmarkt verwacht de AFM dat sparen ten opzichte van actief beleggen populairder zal worden, en dat beleggers meer aandacht zullen krijgen voor risico-rendementsverhoudingen en kosten van beleggingsdienstverlening.

Inrichting van de financiële sector en toezicht hierop onderwerp van maatschappelijk debat

De huidige schulden crisis zorgt opnieuw voor discussies over toezicht en de inrichting van de financiële sector. Niet alleen in Nederland, maar ook op Europees en internationaal niveau.

Maatregelen op het gebied van short selling

De ontwikkelingen op de financiële markten hebben het afgelopen jaar toezichthouders in een aantal Europese landen ertoe gebracht om maatregelen tegen short selling te treffen. Short selling is een belangrijk instrument bij het afdekken van economische risico's en vervult in het algemeen een nuttige rol in het prijsvormingsproces. Negatieve verwachtingen worden namelijk sneller in koersen verwerkt wat bijdraagt aan efficiënte prijsvorming. In uitzonderlijke marktomstandigheden kunnen verkoopstrategieën die gebruikmaken van short selling (eventueel in combinatie met het verspreiden van geruchten) echter als marktmanipulatie worden beschouwd. Tot nu toe heeft de AFM in de ontwikkelingen op de Nederlandse markt geen aanleiding gezien hier een verbod op *short selling* in te stellen. In het belang van eerlijke en transparante financiële markten blijft de AFM de koersontwikkelingen op de financiële markten nauwlettend in de gaten houden en zet hierbij, maar ook bij andere maatregelen, sterk in op een gecoördineerde aanpak met andere Europese toezichthouders.

Aandacht voor High Frequency Trading (HFT)

Het toenemende aandeel van *High Frequency Trading* (HFT) in de beurshandel heeft ook het afgelopen jaar tot discussies geleid. De AFM is nauw betrokken bij de ontwikkeling van adequate, proportionele regelgeving op dit terrein. Zij neemt hierbij het standpunt in dat zolang men legitieme strategieën inzet, er geen reden is om high frequency traders anders te behandelen dan andere marktdeelnemers. Als de strategieën echter gericht zouden zijn op marktmisbruik dan zal de AFM daar tegen optreden. De AFM erkent dat HFT zeker niet zonder risico's is. Deze liggen vooral op het gebied van de robuustheid van de handelssystemen, de betrouwbaarheid van de gebruikte algoritmes en het voorkomen van onjuiste orderinvoer. Daarnaast stelt het geautomatiseerde karakter van de handel en de daarmee gepaard gaande snelheid en complexiteit van orderstromen nieuwe eisen aan het toezicht.

Afhankelijkheid en transparantie van ratings van CRA's

De Europese Commissie heeft een voorstel aangekondigd om meer maatregelen te nemen in relatie tot kredietbeoordelaars. Het huidige toezichtregime, dat is opgezet naar aanleiding van de kredietcrisis, voorziet in toezicht op Credit Rating Agencies (CRA's) door middel van registratieverlening en doorlopend toezicht door ESMA, de Europese autoriteit voor effectenmarkten. Het nieuwe voorstel voorziet in het reduceren van te grote afhankelijkheid van ratings en het verder vergroten van de transparantie van die ratings.

Internationale regulering van en toezicht op financiële sector is toegenomen

Als gevolg van de kredietcrisis is (in Europees verband) in relatief korte tijd veel regelgeving ontwikkeld. Niet alleen in Europees verband, maar ook in de Verenigde Staten via de Dodd-Frank Act.

Deze regelgeving heeft als doel om het financiële systeem robuuster te maken en als onderdeel daarvan het financieel toezicht te versterken en in het bijzonder om systeemrisico's beter te adresseren.

Europees gecoördineerd toezicht

Een nieuw Europees raamwerk voor het financieel toezicht is per 1 januari 2011 in werking getreden, waardoor de samenwerking tussen de AFM en collega-toezichthouders is geïntensiveerd. Het *European System of Financial Supervision* is een eerste stap naar Europees (gecoördineerd) toezicht en past in de trend om bevoegdheden steeds meer naar internationale instituten te verplaatsen. Het accent van deze bevoegdheden ligt voorlopig nog sterk op coördinatie. Het nieuwe Europese raamwerk is een rechtstreeks gevolg van de kredietcrisis waarin de tekortkomingen van het Europese toezichtstelsel duidelijk zijn blootgelegd. De nieuwe Europese toezichtstructuur moet eraan bijdragen dat de financiële stabiliteit gewaarborgd wordt en de negatieve gevolgen voor de interne markt en de reële economie worden beperkt. Ook heeft zij tot doel om te waarborgen dat overal in de EU gelijke regels gelden.

Een riskboard en drie toezichthoudende autoriteiten

Het nieuwe Europees raamwerk bestaat uit een comité voor de monitoring van systeemrisico's, de European Systemic Risk Board (ESRB), en drie sectorale toezichthoudende autoriteiten (European Supervisory Agencies – ESA's);

- *European Banking Authority (EBA)*
- *European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA)*
- *European Securities and Markets Authority (ESMA).*

De ESRB moet de risico's detecteren die het financiële stelsel als geheel raken en in een vroeg stadium aanbevelingen en waarschuwingen uitbrengen. Deze adviezen worden door bijvoorbeeld ESA's, nationale autoriteiten, of Europese Commissie in maatregelen omgezet. Hiermee wordt een betere samenhang tussen macro- en microprudentieel toezicht beoogd. De drie sectorale toezichthoudende autoriteiten komen in de plaats van oude comités en hebben ruimere bevoegdheden en taken. De AFM is vooral actief binnen de ESRB en ESMA, en beperkt bij een aantal activiteiten van EBA en EIOPA.

De oprichting van ESMA en de andere ESA's is een eerste stap

De verwachtingen over de Europese organisaties, en dus ook ESMA, waren bij aanvang hooggespannen. Een toekomstig sterk ESMA is niet vanzelfsprekend. Het blijft een uitdaging om de leden op één lijn te krijgen bij de belangrijkste ontwikkelingen. Om daadwerkelijk problemen op te lossen, en over de verschillende belangen van individuele lidstaten te kunnen stappen, moet de oprichting worden gevolgd door versterking van het mandaat.

Europees raamwerk financieel toezicht in 2011 van start

Een nieuw Europees raamwerk voor het financieel toezicht is per 1 januari 2011 in werking getreden waardoor de samenwerking tussen de AFM en collega-toezichthouders is geïntensiveerd.

Europees toezicht als reactie op achterblijvende nationale modellen

De oprichting van een Europees raamwerk per 1 januari 2011 voor financieel toezicht, het European System of Financial Supervision, is een eerste stap naar Europees (gecoördineerd) toezicht en past in de trend om bevoegdheden steeds meer naar internationale instituten te verplaatsen. Het accent van deze bevoegdheden ligt voorlopig nog sterk op coördinatie. Het nieuwe Europese raamwerk is een rechtstreeks gevolg van de kredietcrisis waarin de tekortkomingen van het Europese toezichtstelsel duidelijk werden blootgelegd. De nieuwe Europese toezichtstructuur moet eraan bijdragen dat de financiële stabiliteit gewaarborgd wordt en de negatieve gevolgen voor de interne markt en de reële economie worden beperkt.

Betere samenwerking tussen toezichthouders

De veelal nationaal georiënteerde toezichtmodellen blijven ver achter bij de realiteit van geïntegreerde en samenhangende Europese financiële markten. Het nieuwe raamwerk heeft tot doel om de financiële stabiliteit binnen Europa te versterken, aanwezige systeemrisico's in een vroeg stadium te onderkennen, te waarborgen dat overal in de EU gelijke regels gelden en worden toegepast en te zorgen voor betere samenwerking tussen de nationale toezichthouders.

Het belang van een sterk ESMA voor de Nederlandse sector

De oprichting van ESMA is, gezien haar nieuwe taken en bevoegdheden, van groot belang voor zowel het toezicht van de AFM als voor Nederlandse instellingen.

Het belang van ESMA voor Nederland

Gezien de vergaande taken en bevoegdheden zal ESMA van groot belang zijn voor het toezicht van de AFM en Nederlandse instellingen. Zo is ESMA, naast het directe toezicht op CRA's, in uitzonderlijke gevallen zelfs bevoegd om een besluit te nemen dat direct gericht is tot een individuele financiële instelling. Belanghebbenden kunnen overigens wel bezwaar aantekenen tegen besluiten van ESMA. Daarnaast is het de verwachting dat ESMA in de toekomst meer directe toezichttaken zal krijgen, bijvoorbeeld op het gebied van clearing en settlement.

Nieuwe bevoegdheden aan ESMA

De belangrijkste taken en bevoegdheden van ESMA zijn:

- Direct toezicht op Credit Rating Agencies (CRA's);
- Opstellen van (concept) bindende technische standaarden om Europese regels verder uit te werken;
- Toezicht op een consistente toepassing van EU regelgeving op nationaal niveau en mogelijk bindend ingrijpen bij een onjuiste toepassing;
- Tijdens crises coördineren en faciliteren van activiteiten van nationale toezichthouders en indien nodig bindende crisismaatregelen opleggen;
- Tijdelijk verbieden / beperken van specifieke financiële activiteiten;
- Bemiddelen bij geschillen tussen nationale toezichthouders en eventueel een bindend eindoordeel vellen.

Toezicht op kredietbeoordelaars overgedragen aan ESMA

De AFM heeft haar toezichttaken kredietbeoordelaars (CRA's) per 1 juli 2011 overgedragen aan ESMA. Via ESMA blijft de AFM indirect verantwoordelijk voor het toezicht op kredietbeoordelaars aangezien de Board of Supervisors, waar de AFM constituerend lid van is, namens ESMA toezichtmaatregelen op kan leggen aan CRA's. ESMA kan tevens bepaalde toezichttaken delegeren aan nationale toezichthouders. Ten slotte blijft de AFM zelfstandig bevoegd om het gebruik van ratings in prospectussen te controleren.

Schuldencrisis en intensivering van internationale regulering hebben grote impact op Nederlands financieel stelsel

De Nederlandse financiële instellingen opereren in een lastige internationale omgeving. Enerzijds staan zij al financieel onder druk, anderzijds dienen zij zich verder financieel te versterken.

Banken en verzekeraars operen in een lastige internationale omgeving

Het afgenomen vertrouwen op de financiële markten heeft een moeilijke omgeving gecreëerd voor banken en verzekeraars. De kredietwaardigheid van sommige banken staat voor andere banken en investeerders niet meer buiten twijfel, en het is lastig om een bedrijfsmodel te vinden waarmee langjarig gezonde rendementen zijn te behalen. Verzekeraars hebben daarnaast te kampen met een slechte reputatie door het geschonden vertrouwen van consumenten. Verzekeringen zijn in de woekerpolisaffaire herhaaldelijk negatief in het nieuws geweest vanwege hoge berekende kosten en achterblijvende rendementen.

Maatregelen die het financieel stelsel versterken

Alle banken en verzekeraars worden door risico-aversie van investeerders en nieuwe kapitaalvereisten (Basel III/ Solvency II) tegelijkertijd gedwongen meer kapitaal aan te trekken voor het versterken van hun balans. De onzekerheid over de solvabiliteit van banken en overheden is inmiddels omgeslagen in gebrek aan vertrouwen tussen banken onderling en daarmee in de onderlinge kredietverstrekking. Het uitlenen en opnemen van geld door de ECB is hierdoor sterk toegenomen, en ondernemingen komen moeilijker aan financiering.

Meer beheerders van beleggingsinstellingen straks gereguleerd

Met de Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFM) komen activiteiten van tot nu toe vaak ongereguleerde alternatieve beleggingsinstellingen als hedge funds, private equity en vastgoedfondsen vanaf juli 2013 onder toezicht te staan. De AIFM-richtlijn is in beginsel van toepassing op alle beheerders van beleggingsinstellingen die niet onder het Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS) regime vallen. Concreet houdt dit in dat beheerders van deze fondsen een vergunning- of registratieplicht hebben en onder doorlopend toezicht komen te staan van de AFM. De verwachting is dat met de implementatie van de richtlijn ongeveer 100 tot nog toe niet-gereguleerde beheerders en een groot deel van de huidige groep van vergunninghoudende instellingen onder het AIFM-regime gaan vallen. De AFM is zich hierop aan het voorbereiden.

AFM bereidt zich voor op implementatie AIFM-richtlijn

Het doel van de AIFM-richtlijn is om meer grip te krijgen op de systeemrisico's die door het gedrag van grote (alternatieve) beleggingsfondsen kunnen worden verspreid en/of worden versterkt. Tegelijkertijd wil men de gevolgen van desbetreffende risico's voor beleggers en markten in de Europese Unie op een

samenhangende wijze kunnen aan pakken. De nieuwe regelset moet robuust zijn en voldoende aansluiten bij de door Europa gekozen richting. De AFM heeft een AIFM-team opgericht dat zich fulltime bezighoudt met het voorbereiden van deze nieuwe toezichtstaak.

Financiële sector hervormt onder druk van de maatschappij

De financiële sector initieert hervormingen onder druk van stakeholders, klanten, maatschappij en toezichthouders. Het is van groot belang om er met behulp van deze hervormingen voor te zorgen dat de sector als geheel het vertrouwen herwint.

Financiële instellingen proberen het vertrouwen van klanten te herwinnen

De hervormingen van de sector worden mede ingegeven doordat financiële instellingen proberen het klantbelang centraal¹ te stellen en het vertrouwen te herwinnen. Niet alleen nieuwe nationale wetgeving leidt tot hervormingen in de financiële sector, de financiële instellingen zelf zijn hierin ook belangrijke initiatiefnemers.

De financiële sector realiseert zich dat teleurstellingen bij klanten aan de basis liggen van veel van de kwesties, en zelfs schandalen, die de financiële sector de afgelopen decennia heeft veroorzaakt en doorgemaakt en realiseert zich tegelijkertijd dat deze levensbedreigend kunnen zijn.

Elke bank met een substantiële aanwezigheid op de Nederlandse markt heeft dan ook een visie op hoe zij de belofte om het belang van de klant centraal te stellen, waar wil maken. Steeds meer banken zijn ervan overtuigd dat het belang van de klant een cruciaal aspect is voor gerechtvaardigd vertrouwen op lange termijn en dat dit drastische consequenties heeft voor hun verdienmodel. Banken moeten zichzelf vanuit deze visie opnieuw uitvinden in een economisch onzekere tijd.

Dit vraagt om ingrijpende veranderingen en plaatst de financiële sector voor veel moeilijke vragen en de paradox tussen winstgevendheid en teleurstellingen bij klanten. De uitdaging voor financiële instellingen is nu deze strategische doelstellingen om te zetten in concrete acties en beleid.

Bovenstaande wordt gestimuleerd door wetgeving. Het ministerie van Financiën heeft een pakket maatregelen voorbereid om financiële ondernemingen te bewegen verdienmodellen te herzien, productontwikkeling te herstructureren en klanten beter te adviseren. Verdienmodellen zullen hier en daar ingrijpend moeten veranderen.

Nationale wetgeving noopt tot vergaande hervormingen

Alle (voor)genomen maatregelen proberen te bevorderen dat de financiële sector beweegt naar nieuwe bedrijfsmodellen die op lange termijn rendabel en stabiel zijn en voldoende gerechtvaardigd vertrouwen hebben van hun klanten. Het gaat om maatregelen op het gebied van beloningen, deskundigheid, vakbekwaamheid en het productontwikkelingsproces van productaanbieders. Het pakket aan maatregelen vraagt om vergaande hervormingen van financiële ondernemingen.

¹In de tekst wordt gesproken over 'het klantbelang centraal stellen' om extra tot uitdrukking te brengen dat dit meer omvat dan bijvoorbeeld alleen het instellen van een klantenservice of het verhogen van de klanttevredenheid. Wij zijn ons ervan bewust dat in het stakeholdersmodel zoals dat in Nederland geldt, alle bij de vennootschap betrokken belangen afgewogen dienen te worden.

Ingrijpende veranderingen in de financiële dienstverlening

Een aantal van de nieuwe regels treedt waarschijnlijk per 1 januari 2013 in werking en heeft een grote invloed op de bedrijf- en verdienmodellen van financiële ondernemingen. Vooral in de financiële dienstverlening hebben de veranderingen een grote impact. De sector als geheel staat voor de opgave om het vertrouwen van klanten te herwinnen. En dat terwijl de bestaande bedrijfsmodellen van bijvoorbeeld verzekeraars al onder druk staan, onder meer door scherpere kapitaalseisen die worden gesteld onder Solvency II, door deuken in het imago én massaclaims als gevolg van de woekerpolisaffaire.

Verschuivingen in het landschap van handel en infrastructuur

Europese regelgeving heeft een verschuiving ingezet in handel en infrastructuur. De consolidatieslag binnen platformen, afwikkeling en bewaring van effecten staat tijdens de crisis niet stil en zet zich ook in 2012 voort.

Handelsplatformen in beweging

Binnen het Europese regulerend raamwerk gaat inmiddels vooral aandacht uit naar het vergroten van de stabiliteit van handelsplatformen. In het recente verleden is, mede onder invloed van veranderingen in de marktstructuur door MiFID (*Markets in Financial Instruments Directive*), concurrentie ontstaan tussen handelsplatformen en heeft een consolidatieslag van de traditionele beurzen plaatsgevonden. De toetreding van TOM als *Multilateral Trading Facility* voor derivaten en eventuele beurzenfusies of overnames kunnen een grote impact hebben op zowel de handel als het toezicht op Nederlandse handelsplatformen.

Systemen en regels voor clearing & settlement aangescherpt

Naast de herziening van de MiFID heeft ook de introductie van EMIR (*European Market Infrastructures Regulation*) grote gevolgen voor de handelsinfrastructuur, buitenbeurs handel (OTC) en derivatenmarkt. Via EMIR wordt het centraal afwickelen (*clearen*) van gestandaardiseerde derivaten verplicht gesteld, waarmee tegenpartijrisico's worden verminderd, en wordt door regels voor centrale tegenpartijen (CCP's) de *post-trading* infrastructuur versterkt. Het laatste is ook het oogmerk van nieuwe Europese regelgeving voor een geharmoniseerd wettelijk kader voor het houden van effecten (*Securities settlement rules*) en regels voor centrale effectenbewaarinstituten (*Central Securities Depositories*, ofwel CSD's).

Accountantsorganisaties maken zich op voor noodzakelijke hervormingen

Zowel nationaal als internationaal worden vergaande voorstellen gedaan voor de aanpassing van de markt voor controle- en adviesdiensten. De markt maakt zich op voor ingrijpende veranderingen.

Europese voorstellen voor verhoging onafhankelijkheid accountant

De discussie over de noodzakelijke hervormingen in de accountancysector is al door de kredietcrisis ingezet. Accountants hadden, in de perceptie van publiek en politiek, te weinig oog voor risico's bij het beoordelen van jaarverslagen. Er is bovendien discussie over hun onafhankelijkheid van de opdrachtgever.

Op Europees niveau zijn het afgelopen jaar voorstellen gedaan voor onder meer het strikt scheiden van controle- en adviesdiensten en het verplicht rouleren van accountantskantoor. Het doel van deze voorgestelde maatregelen is om de onafhankelijkheid, en daarmee de kwaliteit, van externe accountants te verhogen. Daarnaast wordt nagedacht over het versterken van het toezicht op accountantsorganisaties op Europees niveau. Hierbij zou ESMA een belangrijke coördinerende rol kunnen krijgen (onder andere

faciliteren samenwerking en informatie-uitwisseling) en zullen Europese toezichthouders meer moeten gaan samenwerken, bijvoorbeeld in zogenaamde *colleges of regulators*.

Overigens vindt al periodiek overleg plaats tussen Europese toezichthouders voor een aantal grote accountantsorganisaties die in meerdere EU-landen actief zijn en een Europese ondernemingsstructuur kennen. Doel is om de consistentie van het optreden op Europees niveau te waarborgen.

Accountancysector in Nederland bereidt zich voor

In Nederland is tevens het besef gekomen dat heroriëntatie van de accountantspraktijk noodzakelijk is. Vanuit zowel de politiek als de sector zelf zijn verschillende initiatieven genomen voor maatregelen, om de onafhankelijkheid van de controlerende accountant tegenover zijn klanten te waarborgen. Het gaat hierbij vooral om voorstellen rondom de scheiding tussen controle en advies, de aanscherping van de onafhankelijkheidsregels, en het vergroten van transparantie over controlewerkzaamheden.

Op het moment van publicatie van dit jaarverslag is de politieke discussie nog volop in beweging en wordt aan de plannen van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie Accountants) verder invulling gegeven.

Niet verenigbare perspectieven vormen een bedreiging voor het huidige pensioenstelsel

De discussie die ontstaat over het verdelen van de kosten voor het oplossen van de financiële problemen bij pensioenfondsen kan afbreuk doen aan het draagvlak voor solidariteit tussen generaties pensioendeelnemers.

De houdbaarheid van het pensioenstelsel staat onder druk, doordat verschillende belanghebbenden vinden dat vooral anderen moeten opdraaien voor de kosten van het verhogen van de dekkingsgraden. Enkele pensioenfondsen hebben al aangekondigd aanspraken en uitkeringen in 2012 te korten. Meerdere fondsen hebben aangegeven dat mogelijk al in 2013 te zullen doen. Gepensioneerden zullen dan ook worden geconfronteerd met een inkomensverlaging en werkenden met een lager pensioenvooruitzicht, wat een gevoel van onrechtvaardigheid zal oproepen bij deze belanghebbenden.

De verschuiving van risico's naar deelnemers en pensioengerechtigden in het afgelopen decennium (bijvoorbeeld door overgang van DB- naar DC-regelingen) zal zich hoogstwaarschijnlijk de komende tijd doorzetten. Niet alleen geven werkgevers aan dat zij met hun premiebijdragen aan een natuurlijk maximum zitten, ook vanuit verslaggevingregels (IFRS) en aandeelhouders komen prikkels om de blootstelling van werkgevers aan financiële risico's door pensioenverplichtingen te verminderen. Deze risicoverschuiving van werkgevers naar deelnemers en gepensioneerden is door de huidige economische crisis nog duidelijker geworden.

Pensioendeelnemers hebben over het algemeen verwachtingen over de hoogte van hun pensioenuitkeringen die niet waargemaakt kunnen worden. Deze verwachtingen zijn voor een deel te wijten aan een gebrekkige communicatie over de voorwaardelijkheid van de aanspraken in het verleden. De maatregelen tegen de lage dekkingsgraden in pensioenfondsen leiden ertoe dat nog minder van de verwachtingen van deelnemers over de hoogte van pensioenuitkeringen zal worden waargemaakt. Dit zal waarschijnlijk tot teleurstellingen leiden bij alle pensioendeelnemers. Belangrijker nog is dat deze teleurstellingen de discussie voeden over de verdeling van kansen en risico's tussen verschillende generaties pensioendeelnemers.

Uit maatschappelijke discussies komt naar voor dat tegengestelde percepties tussen generaties pensioendeelnemers over de aanspraken een bedreiging vormen voor de solidariteit die ten grondslag ligt aan het huidige pensioenstelsel. Jongere deelnemers in het huidige pensioenstelsel vinden vanuit hun perspectief dat hun pensioenbijdragen onredelijk zijn. Steeds meer jongere pensioendeelnemers hebben het idee dat zij, onder het mom van solidariteit, tekorten uit het verleden betalen en beter af zijn wanneer ze individueel een pensioen zouden opbouwen.

Anderzijds heeft de oudere generatie pensioendeelnemers de perceptie dat zij voldoende heeft bijgedragen en nu recht heeft op de in het vooruitzicht gestelde uitkeringen. De verplichtstellingen en de deling van risico's tussen generaties vormen de kern van het huidige pensioenstelsel en de uiteenlopende percepties van generaties pensioendeelnemers zetten deze kern van het in principe sterke pensioensysteem onder druk.

1.4 Vooruitzicht strategie 2012

In 2011 kiest de AFM op basis van haar strategische doelstellingen en een risicoanalyse voor tien thema's. Voor 2012 komt de AFM uit op negen thema's. Deze zijn beschreven in de begroting van 2012.

De thema's voor 2012 zijn niet volstrekt nieuw. Ze zijn anders geordend en er hebben accentverschuivingen binnen de thema's plaatsgevonden. Ten opzichte van 2011 is het thema 'Toezicht op Marktmisbruik' wordt meer zichtbaar' in 2012 onderdeel geworden van het cluster 'Integere en stabiele infrastructuur'. Vanwege toenemende complexiteit door bijvoorbeeld de groei van geautomatiseerde handel wordt onder meer het toezicht op marktmisbruik geïntensiveerd.

De thema's voor 2012 zijn verdeeld in drie clusters die overeenkomen met de strategische doelstellingen van de AFM. Daarnaast opereert het thema dat zich richt op de versterking van het internationaal financieel toezicht op alle clusters.

Zorgvuldige financiële dienstverlening

Het eerste cluster van thema's richt zich vooral op de bescherming van de belangen van consumenten waar zij producten en diensten afnemen van aanbieders, bemiddelaars en adviseurs.

Eerlijke en zorgvuldige dienstverlening en informatievoorziening aan deze groep is niet alleen een maatschappelijk belang, het is ook in het langetermijnbelang van de sector om vertrouwen te herwinnen. Het gaat hier om de volgende thema's:

- Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen;
- Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter;
- Verbetering producten en advies vermogensopbouw;
- Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter;
- Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit.

Naast deze thema's vallen ook het doorlopend toezicht op gedrag en informatieverstrekking, toetsing van bestuurders en vergunningverstrekking onder dit cluster.

Eerlijke en efficiënte kapitaalmarkten

In het tweede cluster staan belangen van consumenten en beleggers op kapitaalmarkten centraal. Zij hebben behoefte aan informatie over effectenuitgevende instellingen waarop zij kunnen vertrouwen. Dit

geldt in de gehele cyclus van kapitaalmarkten: bij de uitgifte van effecten (emissies en overnames), bij de handel in effecten (koersgevoelige informatie, regels tegen marktmisbruik), bij de financiële verslaggeving en bij de toetsing daarvan door accountantsorganisaties.

Het gerechtvaardigd vertrouwen van beleggers is vervolgens in het belang van te goeder trouw handelende ondernemingen omdat het leidt tot lagere kosten voor het aantrekken van kapitaal. Het thema is:

- Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd;
- Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit.

Stabiele infrastructuur

Het derde cluster is gericht op een integere en stabiele infrastructuur. Door de ontwikkelingen op de financiële markten gedreven door technologie, internationalisering, intense concurrentie en schulden crisis is zowel stabiliteit als integriteit van de markten geen vanzelfsprekendheid meer. Het is in het belang van een ieder dat marktmisbruik en systeemrisico's worden tegengegaan. Het thema is:

- Handel en infrastructuur blijven integer en bestendig.

Overkoepelend

Daarnaast opereert het thema dat zich richt op de versterking van het internationaal financieel toezicht op alle clusters.

- Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht.

1.5 Risicoverklaring

De AFM analyseert risico's en stelt prioriteiten. Op die manier houdt de AFM risicogestuurd toezicht. Een aantal marktrisico's kan de AFM onvoldoende beheersen of voorkomen.

Risicogestuurd toezicht houdt in dat de AFM voortdurend marktontwikkelingen en risico's analyseert om prioriteiten te kunnen stellen voor het toezicht. Dit wil niet zeggen dat alle risico's voorkomen kunnen worden door de AFM. Marktpartijen – bedrijven maar ook consumenten en beleggers – hebben en houden een eigen verantwoordelijkheid. De AFM heeft als toezichthouder de verantwoordelijkheid om duidelijk te zijn over de gesignaleerde risico's, te handelen waar we effectief kunnen zijn en vooral daar aanwezig te zijn waar de risico's het grootst zijn. In de risicoverklaring zijn de voornaamste marktrisico's opgenomen die wij als AFM zien maar die wij niet voldoende kunnen voorkomen of beheersen. Het zijn de risico's die tot op zekere hoogte onvermijdbaar zijn of samenhangen met de beperkingen in wettelijke bevoegdheden.

Oplossingen voor de Europese schulden- en bankencrisis zijn in belangrijke mate afhankelijk van politieke besluitvorming.

Internationale consistentie is noodzakelijk om het vertrouwen in financiële markten te herstellen. Maar het kan ontbreken aan internationaal draagvlak en voldoende handelingsmogelijkheden.

De huidige financiële crisis laat zien dat zich grote systeemrisico's kunnen voordoen op de financiële markten en dat deze risico's op gedrags- en prudentieel terrein met elkaar samenhangen en in elkaars verlengde liggen. Veel gedragsrisico's manifesteren zich op effectenmarkten die nog niet onder toezicht

staan. Ook hebben de markten een sterk internationaal, en daarmee grensoverschrijdend, karakter. Een structurele oplossing van de huidige (Europese) schulden crisis en herstel van vertrouwen vragen om gezamenlijk en doortastend optreden van Europese lidstaten en instituties. De barrières die daarvoor overwonnen moeten worden, zijn vooral politiek van aard. Hierdoor wordt de bijdrage die de AFM kan leveren beperkt. De AFM legt de nadruk op signalering van risico's en stimulering van maatregelen, lees hier meer over in 'AFM werkt intensief samen met andere toezichthouders bij de signalering van systeemrisico's'.

Hierbij moet worden onderkend dat de mogelijkheden voor de AFM, en haar collega markttoezichthouders in binnen- en buitenland beperkt zijn. Dit komt zowel door de beperkte mandaten en bevoegdheden (met name bij de Europese toezichthouders) als door het complexe karakter van de relevante (derivaten- en OTC) markten. De verwachtingen over deze toezichthouders zijn over het algemeen groter dan wat zij kunnen waarmaken met hun huidige bevoegdheden.

Mogelijkheden voor Internationale coördinatie beperkt

De AFM blijft de koersontwikkelingen op de financiële markten nauwlettend in de gaten houden, in het belang van eerlijke en transparante financiële markten. De AFM zet hierbij, maar ook bij andere maatregelen, sterk in op een gecoördineerde aanpak met andere Europese toezichthouders via European Securities and Markets Authority (ESMA). Dit geldt ook voor de voorbereiding van beleid. Een belangrijk aspect voor kapitaalmarktspelers is dat zij erop kunnen vertrouwen dat interpretaties internationaal consistent worden toegepast. De AFM oefent druk uit op collega-toezichthouders in Europa om consistentie te bereiken, maar de mogelijkheden om zaken af te dwingen zijn zeer beperkt. Ook voor ESMA.

Transparantie en internationale consistentie is essentieel

De AFM is van mening dat transparantie van risico's, bij effectenuitgevende instellingen en van financiële producten, essentieel is voor het goed functioneren en de stabiliteit van de financiële markten. Op nationaal niveau kunnen we deze transparantie stimuleren door in ons toezicht extra aandacht te schenken aan financiële verslaggeving en door duidelijkheid te geven over bijvoorbeeld de blootstelling van ondernemingen aan staatsobligaties van minder kredietwaardige landen in Europa.

Verwachtingen van regulering van derivatenmarkten zijn te hooggespannen

Als gevolg van de kredietcrisis komen bepaalde derivatenmarkten via EMIR (European Market Infrastructure Regulation) onder toezicht te staan. De verwachte effecten van dit toezicht zijn waarschijnlijk hoger dan het daadwerkelijke effect.

De AFM signaleert dat voor in ontwikkeling zijnde regelgeving om de derivatenmarkten te reguleren (EMIR, MiFID en Dodd-Frank in de VS) het risico bestaat dat de doelstellingen van de wet niet stroken met het effect dat er uiteindelijk vanuit zal gaan. Dit komt door de grote complexiteit van de materie maar ook door uiteenlopende visies op wat wetgeving kan en moet bewerkstelligen.

In het wetgevingsproces zien we dat een krachtenveld van deels concurrerende financiële vestigingsplaatsen en van verschillende politieke visies op rol en regulering van financiële markten grote impact heeft op de totstandkoming van de regelgeving. In de onderhandelingen kan het politieke compromis ertoe leiden dat de wetgeving gecompliceerd of minder consistent raakt.

Opbouw van noodzakelijke expertise over nieuwe toezichtgebieden vergt tijd

De steeds complexer wordende kapitaalmarkten komen meer onder toezicht te staan. De opbouw van benodigde expertise zal echter nog de nodige tijd vergen.

De kapitaalmarkten worden complexer en toezicht is versnipperd

De internationale kapitaalmarkten worden steeds complexer. Ook zorgt de verdere fragmentering en de groei van geautomatiseerde handel voor meer complexiteit van de kapitaalmarkten. Nationale en Europese regelgeving wordt ontwikkeld om in te spelen op deze snel veranderende markt. De internationalisering van de kapitaalmarkten vraagt ook om versterking van toezicht op dit gebied. Zeker aangezien het internationale kapitaalmarkttoezicht nog steeds in hoge mate versnipperd is.

Expertise is nodig

Investerings in middelen en expertise bij toezichthouders zijn nodig om aangehaakt te blijven bij de elkaar snel opvolgende technologische ontwikkelingen in de markt. De AFM zal altijd volger zijn van de markt. Deze achterstand moet zoveel mogelijk verkleind worden. Dit wordt vooral zichtbaar bij het beschermen van de integriteit van de markt en het bestrijden van marktmisbruik. De opbouw van expertise en de wijze waarop deze expertise in internationaal verband adequaat gedeeld en vertaald kan worden in effectieve handhaving, vergt de nodige tijd.

Opsporing en bestrijding van marktmisbruik en fraude vergt naast internationale samenwerking ook uitbreiding van bevoegdheden

De internationalisering, fragmentering en automatisering van handel en handelspatronen stelt toezichthouders voor grote uitdagingen. Ondanks internationale samenwerking zijn bevoegdheden om marktmisbruik tegen te gaan, beperkt.

Er is nationaal meer capaciteit nodig voor strafrechtelijke afdoening

Bij de opsporing en handhaving van fraude (waaronder marktmisbruik) werkt de AFM op nationaal niveau zoveel mogelijk samen met het Openbaar Ministerie (OM) en de Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst (FIOD). Toch zou de AFM graag zien dat meer capaciteit beschikbaar komt voor de strafrechtelijke afdoening van marktmisbruikdossiers. Ook heeft de AFM de voorkeur voor het publiceren van alle boetes in het kader van schikkingen die het Openbaar Ministerie treft met verdachten, naar analogie van de bestuursrechtelijke verplichting voor de AFM vanuit de Wft. Het publiceren van boetes komt ten goede aan de zichtbaarheid van het toezicht op het voorkomen van marktmisbruik.

Monitoring van handelspatronen vergt internationalisatie van toezicht

De snelle verandering in de markt, fragmentering en automatisering stelt toezichthouders voor een grote uitdaging om deze nieuwe en complexe handelspatronen in kaart te brengen. De totale hoeveelheid order- en transactiedata is dusdanig gegroeid dat de analyse ervan met de huidige middelen bemoeilijkt wordt. Bovendien strekt de handel zich uit over handelsplatformen die gevestigd zijn in verschillende jurisdicties. Met de huidige Europese informatiesystemen is het momenteel voor toezichthouders onvoldoende mogelijk om een samenhangend en volledig beeld te verkrijgen van het gedrag van individuele spelers op de Europese kapitaalmarkten. Om de integriteit te beschermen en marktmisbruik te bestrijden is een effectieve monitoring van de markt noodzakelijk. De AFM zet zich in voor verdere integratie en harmonisatie van het Europese toezicht op marktmisbruik.

Omslag in de financiële sector naar het centraal stellen van het klantbelang is lastig en zal tijd vergen
Om het gerechtvaardigd vertrouwen in de financiële sector te herstellen is het centraal stellen van het klantbelang door financiële ondernemingen een noodzakelijke, maar ook lastige opgave.

Consumenten zijn vaak niet in staat om de samenhang tussen kosten, fiscaliteit, rendement en risico's te doorgronden en op basis daarvan financiële diensten en producten te beoordelen. Hierdoor kunnen consumenten onvoldoende druk uitoefenen op financiële ondernemingen om nuttige en veilige producten en dienstverlening aan te bieden. Dit levert een inefficiënte marktwerking op. Mede daardoor zijn in het verleden met regelmaat producten aangeschaft die geen of weinig toegevoegde waarde boden aan consumenten.

De AFM zet zich sinds 2006 in voor het centraal stellen van het klantbelang door financiële ondernemingen. We zien verbeteringen bij financiële onderneming maar signaleren tegelijkertijd dat de sector nog een lange weg te gaan heeft bij het centraal stellen van het klantbelang. Het is een langdurig proces en een lastige opgave.

De AFM kan niet elk product vooraf toetsen. Het (beoogde) toezicht op het proces van productontwikkeling is een flinke stap vooruit. De AFM kan echter niet uitsluiten dat producenten de markt bereiken die niet in het belang zijn van consumenten. Dit vormt een risico voor consumenten en ook voor het langzaam herstellend vertrouwen in de sector.

Afschaffing van provisies in de financiële dienstverlening kan een verschraving opleveren van het dienstenaanbod

Consumenten moeten voor advies over complexe producten hun dienstverlener direct betalen. Dit kan consumenten afschrikken en de gang naar advies belemmeren.

De AFM steunt de afschaffing van het verbod op provisies bij de advisering van complexe producten (zoals hypotheek en levensverzekeringen). Financieel dienstverleners die voornamelijk in complexe producten adviseren, worden zo aangespoord om kritisch te kijken naar hun bedrijfs- en verdienmodel.

Van het provisieverbod wordt verwacht dat het een positieve uitwerking zal hebben op de kwaliteit van het advies. Adviseurs krijgen niet langer prikkels die strijdig zijn met het belang van de klant. Tegelijkertijd bestaat nog onzekerheid over bijeffecten. Voorkomen moet worden dat via andere wegen alsnog vergoedingsprikkels worden geïntroduceerd die ingaan tegen het belang van de klant.

Tevens bestaat het risico dat consumenten worden afgeschrikt omdat zij hun adviseur direct moeten betalen. Zij kunnen diensten betrekken bij aanbieders die alleen hun eigen producten aanbieden. Deze ontwikkeling zou een verschraving van de dienstverlening tot gevolg kunnen hebben.

De AFM bereidt samen met het ministerie van Financiën flankerend beleid voor om dit risico tegen te gaan.

Klanten van financieel adviseurs blijven het risico lopen onjuiste adviezen te krijgen

De AFM heeft herhaaldelijk onderzoeken gedaan naar de kwaliteit van financiële dienstverlening. Diverse onderzoeken wezen uit dat de vakbekwaamheid van de sector voor verbetering vatbaar is.

Om consumenten van een passend advies te voorzien, moeten de kennis en vaardigheden van aanbieders, adviseurs en bemiddelaars van voldoende niveau zijn. Uit verschillende onderzoeken van de

AFM is gebleken dat een deel van de financiële dienstverleners niet of niet volledig voldoet aan de huidige vakbekwaamheidseisen.

Deze problematiek neemt af maar zal nog enkele jaren duren voordat ze tot een minimum beperkt is. De nieuwe en verhoogde eisen aan de kennis en vaardigheden (de vakbekwaamheidseisen) zullen vanaf 2014 gaan gelden. Ook zal het nog de nodige tijd kosten om bestuurders die niet voldoen aan eisen van betrouwbaarheid, volledig uit beleidsbepalende functies in de sector te weren.

Consumenten moeten zelf ook verantwoordelijkheid nemen

Consumenten zijn in de praktijk nooit zo goed geïnformeerd en onderlegd als professionals (informatieasymmetrie). De AFM merkt op dat consumenten kritischer worden, maar dat tevens een grote groep consumenten nog altijd onvoldoende verantwoordelijkheid neemt bij het maken van financiële beslissingen. Onderdeel van de missie is het verkleinen van de informatieasymmetrie tussen professionele partijen en consumenten en beleggers. De AFM probeert consumenten dan ook beter in staat te stellen financiële beslissingen te nemen. Consumenten zijn echter niet gevrijwaard van hun verantwoordelijkheden.

Transparantie in het pensioenstelsel is onvoldoende

Behalve een gezonde dekking en houdbare verdeling vergt de houdbaarheid van het pensioensysteem ook een eerlijke verdeling van kansen en risico's tussen verschillende generaties en een adequate betrokkenheid van de verschillende groepen deelnemers bij de in dat opzicht te maken keuzes. Bij de uitvoering van haar toezicht zet de AFM zoveel mogelijk in op transparantie voor deze pensioendeelnemers. Zo willen we hen in staat stellen om inzicht te verkrijgen in de aard en de hoogte van het pensioen en de daarbij behorende risico's. De evaluatie van de Pensioenwet biedt handvatten voor de verbetering van de informatieverstrekking.

Met het Pensioenakkoord is een eerste stap gezet naar een transparantere verdeling van de risico's. De grote belangen, in combinatie met onzekerheden rondom rendement en risico, maken dit echter geen eenvoudig proces. Het risico bestaat dat de uitwerking van het Pensioenakkoord leidt tot regelingen die minder transparant zijn over risico's dan mogelijk is. Wellicht om onrust en weerstand bij deelnemers te voorkomen. De AFM ziet het als haar rol om de discussies rondom wetgeving en implementatie van het nieuwe pensioenakkoord op dit punt te beïnvloeden, zodat ook in de nieuwe pensioencontracten sprake is van voldoende transparantie.

1.6 Het toezicht geëvalueerd

De AFM hecht grote waarde aan vormen van externe evaluatie. Dat komt de transparantie van de organisatie ten goede en creëert ruimte voor verbetering. We beschrijven een aantal belangrijke analyses van het toezicht.

- Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel
- Wet versterking governance
- IMF-rapport
- Stakeholderonderzoek onder consumenten
- Stakeholderonderzoek onder zakelijke belanghebbenden

Onderzoek Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel in 2011

In 2011 doet de Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel onderzoek naar de crisismaatregelen die de Nederlandse overheid nam tijdens de kredietcrisis. Ook de AFM, als een van de toezichthouders op de financiële sector, is onderwerp van onderzoek door de enquêtecommissie.

De Commissie heeft schriftelijke informatie gevorderd bij de AFM. De AFM heeft daarbij alle medewerking verleend. Bij het verschaffen van informatie en documenten is een zorgvuldige afweging gemaakt tussen enerzijds het belang van parlementaire waarheidsvinding en anderzijds het belang van vertrouwelijkheid van toezichtinformatie.

Van 7 november tot 9 december 2011 verhoort de Enquêtecommissie in het openbaar 46 getuigen. Hans Hoogervorst is gehoord vanuit zijn voormalige functie als bestuursvoorzitter van de AFM. Ronald Gerritse is door de enquêtecommissie gehoord vanuit zijn toenmalige functies als secretaris-generaal en thesaurier-generaal op het ministerie van Financiën. Daarnaast zijn onder andere ook voorgesprekken gevoerd door de commissie met Steven Maijor en René Maatman.

Wet versterking governance versterkt checks en balances binnen de AFM

In februari 2011 heeft de minister in het rapport Toezicht op Afstand geconcludeerd dat de interne governance van zowel DNB als AFM op onderdelen versterkt kan worden. Daartoe is op 20 december 2011 door de Eerste Kamer de ‘Wet versterking governance van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten’ aangenomen.

De voor de AFM belangrijkste voorstellen zijn:

- een verbreding van de wettelijke taak van de Raad van Toezicht (RvT) van de AFM;
- een beperking van het aantal mogelijke herbenoemingen binnen het bestuur van de AFM;
- de invoering van profielschetsen, functieprofielen en een betrouwbaarheid- en geschiktheidstoets voor de bestuurders en leden van de Raad van Toezicht van de AFM;
- De mogelijkheid voor de minister om beleidsregels vast te stellen ten aanzien van de toepassing van wat bepaald is in de hoofdstukken 1.2 (toezichthouders) en 1.3 (samenwerking andere autoriteiten) van de Wft.

IMF-rapport (Financial Sector Assessment Program)

Het IMF heeft bij de AFM en DNB onderzocht of zij voldoen aan internationale toezichtstandaarden. Dit is gedaan aan de hand van het Financial Sector Assessment Program (FSAP), waarin het IMF de financiële stabiliteit van de sector en de kwaliteit van het toezicht in een land analyseert. In 2011 zijn de definitieve resultaten bekendgemaakt. Die kwamen overeen met de voorlopige resultaten van december 2010. De belangrijkste conclusies van het IMF-rapport, zijn hier te lezen.

Onderwerp: Wetgevingsbrief

Ieder jaar maakt de AFM gebruik van een wetgevingsbrief om bij de ministers van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan te geven op welke terreinen de AFM problemen in de uitvoering van of gebreken aan wettelijke bevoegdheden ervaart. De minister van Financiën heeft de meest recente wetgevingsbrief op 20 oktober 2011 inmiddels aangeboden aan de Tweede Kamer. Hij geeft hierin een overzicht van de lopende beleids- en wetgevingsinitiatieven.

Stakeholderonderzoek

Als toezichthouder kijken we kritisch naar partijen die actief zijn op de financiële markt. We kijken ook kritisch naar ons eigen functioneren door aan belanghebbenden hun mening over ons werk te vragen.

De AFM heeft eind 2011 externe marktonderzoekbureaus onderzoek laten doen onder onze stakeholders om de meningen van de buitenwereld te peilen. Dit zijn zowel consumenten en particuliere beleggers als zakelijke belanghebbenden, zoals financieel dienstverleners, vermogensbeheerders en accountants. De resultaten van deze onderzoeken zijn recent. In 2012 gaat de AFM met de uitkomsten aan de slag.

Stakeholderonderzoek onder consumenten

De AFM kijkt kritisch naar haar eigen functioneren door aan consumenten en particuliere beleggers hun mening over ons werk te vragen.

Tweederde consumenten kent AFM

Ongeveer een kwart van de consumenten noemt de AFM bij de vraag: “Welke instanties houden toezicht op de financiële markten?” Deze spontane naamsbekendheid is de afgelopen jaren redelijk stabiel. De geholpen naamsbekendheid (“In hoeverre kent u de AFM”) is in drie ongeveer even grote groepen te verdelen: 35% weet (globaal) wat de AFM doet, 29% kent ons van naam en 36% heeft niet eerder van de AFM gehoord. In 2006 kent een derde van de consumenten de AFM.

Onder bepaalde doelgroepen is onze naamsbekendheid hoger: bijna negen op de tien particuliere beleggers kennen de AFM en ongeveer driekwart van de recente sluiters van een hypotheek kent de AFM. Meer dan de helft van de particuliere beleggers weet ook wat de AFM doet. Van consumenten die een hypotheek hebben waar de rentevastperiode van afloopt, weet meer dan de helft (globaal) wat de AFM doet.

Naamsbekendheid is geen doel op zich, maar een middel om onze doelstellingen te halen. Een randvoorwaarde voor succes bij financiële voorlichting is dat de AFM een bekende en betrouwbare afzender is.

Beleggers positiever over AFM dan gemiddeld

Zeven op de tien particuliere beleggers hechten (veel) belang aan het toezicht van de AFM. Verder is 40% van de beleggers (zeer) positief over de AFM tegenover 7% (zeer) negatief. Bijna 30% van de Nederlanders is (zeer) positief over de AFM, tegenover 11% (zeer) negatief. Beleggers zijn dus positiever dan de doorsnee financiële consument.

Ook geldt dat hoe beter men de AFM kent, hoe positiever men is. Een op de tien consumenten die de AFM alleen van naam kent, is positief over de AFM. Van de consumenten die vrij goed weten wat de AFM doet, is meer dan de helft positief over de AFM.

Beleggers en consumenten zien nog wel mogelijkheden tot verbetering in de toegankelijkheid en de efficiëntie van de AFM. 35% van de consumenten vindt de AFM niet toegankelijk tegen 10% die de AFM wel toegankelijk vindt.

Een op de tien consumenten vindt dat de AFM haar missie niet waarmaakt en dat ze niet eerlijke en transparante financiële markten bevordert. Hiertegenover staat tweederde van de consumenten die zegt dat de AFM meer middelen moet krijgen om ervoor te zorgen dat de financiële markten eerlijker en transparanter worden (4% is het hier niet mee eens). Een op de drie consumenten is door het optreden van de AFM kritischer geworden bij de aanschaf van een financieel product.

Vergroot zichtbaarheid

Uit interviews met consumenten blijkt dat ze de AFM meer in de media willen zien: “Neem een voorbeeld aan de Ombudsman. Daar hoor je regelmatig wat van en dat geeft vertrouwen. Laat je kop eens zien!”. Kwantitatief onderzoek bevestigt dit, ruim tweederde (68%) vindt dat de AFM vaker de publieke discussie moet aangaan over de risico's die ze signaleert. Ook vindt een meerderheid (52%) dat de AFM zich meer in financieel-economische discussies moet mengen.

Slechts 13% van de recente hypotheeksluiters vindt niet dat de AFM zich meer moet mengen in discussies over de woningmarkt. Terwijl bijna eenderde van de recente hypotheeksluiters zegt dat de aangescherpte hypotheeknormen het voor hem moeilijk gemaakt hebben een hypotheek te sluiten, vindt maar een op de tien dat toezicht op de hypotheekmarkt niet voor beter hypotheekadvies heeft gezorgd.

Onafhankelijke informatie op consumentenwebsite

Consumenten zijn in onderzoeken zeer positief over www.afm.nl/consumenten, ons voornaamste communicatiekanaal met consumenten. Dit onderdeel op de AFM-website specifiek voor consumenten, is voor veel van hen nu nog geen onderdeel van het zoekproces bij een grote financiële beslissing. Over de website zegt een consument: “Eigenlijk wist ik helemaal niet dat ze zo consumentgericht waren. Ik kende ze toch vooral als toezichthouder en minder als informatieverzender. Ze zouden veel duidelijker moeten aangeven dat ze dit doen, dat dit de plek is waar je onafhankelijke informatie kan krijgen.”

Een andere consument over de AFM website: “Ik zag een paar tools en eigenlijk zou je jezelf enorm helpen en tijd besparen als je daar eerst naar toe zou gaan”

Bij belangrijke financiële beslissingen zoeken consumenten naar betrouwbare informatie van een betrouwbare afzender. De AFM wil daar een rol spelen met onder meer haar [informatie](#) en [digitale hulpmiddelen](#) op haar consumentenwebsite en met het [Meldpunt Financiële Markten](#). Om die reden werken we ook samen met het platform Wijzingeldzaken.nl.

Over eigen verantwoordelijkheid

Bij de aanschaf van een financieel product vindt tweederde van de consumenten (67%) vooral de aanbieder verantwoordelijk en eenderde vooral zichzelf, blijkt uit een meting in najaar 2011. In eerdere metingen uit 2009 en 2010, vindt ruim de helft (rond de 55%) de aanbieder vooral verantwoordelijk. Voor recente hypotheeksluiters of mensen met een verlopen rentevastperiode geldt nog wel dat ongeveer 55% vindt dat de aanbieder primair verantwoordelijk is. Bij bezitters van een beleggingsverzekering stelt 88% dat de aanbieder vooral verantwoordelijk is en vindt 12% zichzelf de meeste verantwoordelijkheid dragen bij de koopbeslissing van een financieel product.

Stakeholderonderzoek onder zakelijke belanghebbenden

De AFM kijkt kritisch naar haar eigen functioneren door aan zakelijke stakeholders hun mening over ons werk te vragen. Van de zakelijke belanghebbenden van de AFM is 41% (zeer) positief over de AFM, terwijl 16% (zeer) negatief is. Verder is bijna een derde tevreden over de effectiviteit van de AFM terwijl ruim een op de tien dat niet is. Ruim de helft van deze professionals is van mening dat de markt zonder de AFM niet goed zou functioneren en bijna de helft vindt dat de AFM bijdraagt aan het vertrouwen van consumenten en beleggers in de Nederlandse financiële markt.

Minder autoritair

Een zakelijke stakeholder hierover: “De AFM mag meer de dialoog met marktpartijen zoeken om het vertrouwen van consumenten en de werking van de markt te verbeteren. Veelvuldig komt de AFM erg star over met vooringenomen standpunten.”

Een andere belanghebbende verwoordt het als volgt: “Minder autoritair, meer begrip voor het feit dat er ook goed werk wordt verricht zonder alle wetsartikelen ernaast te houden. Veel minder zwaar op formaliteiten en vastleggingen focussen, meer op de werkelijkheid. Bij misstanden is ingrijpen gewenst, maar bij kleine formele zaken, meer adviseren en ondersteunen in plaats van bangmakerij en autoritair gedrag tonen.”

Suggesties uit de markt

Belanghebbenden zien punten waar de AFM nog verder aan kan werken. Ze gaven ons de volgende suggesties mee:

- toon vaker je praktijkkennis;
- wees transparanter over je prioritering;
- sta open voor kritiek;
- zorg voor een prettigere tone of voice in contacten en brieven;
- ga vaker in gesprek met de markt.

Dialoog met AFM

Een aantal belanghebbenden heeft duidelijk behoefte aan meer dialoog met de AFM:

“Ga de dialoog aan! Bouw samen met de markt op een constructieve manier aan de financiële sector van de toekomst.” Een tussenpersoon vult aan: “Doorgaan op de ingeslagen weg maar meer samen met ons als tussenpersonen om samen zaken te verbeteren.” En een andere marktpartij: “Dialoog met de branche om feeling te houden en meer begrip te krijgen voor de obstakels in de (advies)praktijk waar je als marktpartij tegenaan loopt in de uitvoering van het gewenste beleid.”

Minder juridisch

Over de manier waarop zegt een ander: “De toon in de communicatie mag ook best wat minder juridisch ogen. Het lijkt wel of je in een rechtsproces zit.” Bij sommige partijen is behoefte aan meer informeel contact met de AFM, buiten de toezichtonderzoeken: “Minimaal jaarlijks ‘onderhoudsgesprek’ bij onder toezicht geplaatste voeren, los van periodiek formeel onderzoek. Zorgdragen voor structurele informatieuitwisseling met DNB, gezamenlijke (elektronische) dossiervorming. Hanteren van korte tijdlijnen voor afhandeling van zaken met onder toezicht gestelden.”

Prioritering

Over het stellen van prioriteiten zegt een belanghebbende het volgende:

“Sommige uitspraken helpen zeker niet om het vertrouwen in de financiële industrie te herstellen; beter om wederom met de industrie samen een agenda met prioriteiten op te stellen hoe het vertrouwen teruggewonnen kan worden; dit moet niet via de pers worden gespeeld.”

Kritische rol

Er zijn ook belanghebbenden die een professionaliseringsslag waarnemen bij de AFM:

“We hebben een constructieve dialoog met de AFM. Ik heb afgelopen jaren een enorme verbetering en professionalisering waargenomen bij de AFM. De AFM moet niet alleen in een kritische rol zitten. Als er binnen organisaties bepaalde verbeteringen zijn doorgevoerd dan heeft de AFM enorme moeite om dat ook te melden in een terugkoppelingsbrief. Dat is jammer. Zeg gewoon wat goed gaat en waar verbeteringen zichtbaar zijn doorgevoerd en wat niet goed gaat. AFM blijft nu steken in haar puur kritische rol.”

1.7 AFM in cijfers

Hieronder beschrijven we de belangrijkste cijfers van de AFM.

AFM in cijfers	2011 realisatie	2010 realisatie	2009 realisatie
Algemeen			
Som der lasten (in miljoenen euro's) 1	80,3	83,7	77,1
Netto lasten (in miljoenen euro's) 2	76,1	77,7	70,8
Totale baten (in miljoenen euro's)	79,3	90,8	80,9
Aandeel overheidsbijdrage als percentage van de totale baten	36%	34%	35%
Aandeel marktbijdrage als percentage van de totale baten	62%	65%	64%
Aandeel overige baten als percentage van de totale baten	2%	1%	1%
Gemiddelde bezetting medewerkers in dienst (in fte's)	483	474	456
Gemiddelde totale bezetting (inclusief tijdelijke inhuur; in fte's)	500	495	493
Percentage direct toezicht	53%	54%	52%
Aantal onder toezicht staande instellingen 3	12.600	13.300	14.100
Overzicht toezichtmaatregelen			
<i>Formele toezichtmaatregelen</i>			
Opgelegde boetes	36	53	52
Opgelegde lasten onder dwangsom	19	42	59
Aangiftes	11	12	15
Intrekking vergunning	102	29	38
Aanwijzingen	64	201	242
Publieke waarschuwingen	7	3	9
Instelling van een Wft curator	0	1	6
Civielrechtelijke maatregelen (Wtfv)	22	25	33
Totaal aantal formele toezichtmaatregelen	261	366	454
<i>Gepubliceerde boetes</i>	35	35	35
<i>Gepubliceerde lasten onder dwangsom</i>	23	23	37
<i>Informeel toezichtmaatregelen</i>			
Aantal normoverdragende gesprekken/brieven	919	673	1.605

1. Dit zijn de totale jaarlijkse lasten zoals deze zijn gepresenteerd in de staat van baten en lasten van de betreffende jaarrekening.
2. Dit zijn de totale jaarlijkse lasten zonder de afschrijvingslasten op geactiveerde voorbereidingskosten van nieuwe taken, zonder de geactiveerde lasten die verband houden met intern ontwikkelde software en zonder de lasten die door derden worden vergoed, grotendeels in verband met de onderverhuur van een deel van het kantoorpand aan de Vijzelgracht in Amsterdam.
3. Dit betreft een telling op basis van het aantal instellingen per heffingscategorie. Wanneer een instelling onder meerdere toezichtcategorieën valt, wordt deze ook meer keren geteld.

Financiën

De netto lasten in 2011 bedragen 76,1 miljoen euro en blijven daarmee onder de begroting en het door het ministerie opgelegde kostenkader voor 2011 van 77,2 miljoen euro. De baten in 2011 zijn 79,3 miljoen

euro. Van de baten is 62% (49,1 miljoen) afkomstig van bijdragen door marktpartijen en 36% (28,7 miljoen) van bijdragen door de overheid.

Naast bovengenoemde primaire financieringsbronnen is 2% (1,5 miljoen) afkomstig uit overige baten die grotendeels verband houden met de verhuur van een deel van het kantoorpand.

In 2011 is er sprake van hogere lasten voor hard- en software, informatievoorziening en voorzieningen ten behoeve van het AFM pensioenfonds. Als gevolg van de achterblijvende dekkingsgraad heeft het pensioenfonds in februari 2012 een gewijzigd herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Om de dekkingsgraad tijdig op het gewenste niveau te brengen heeft de AFM een storting voorwaardelijk toegezegd. Afgesproken is dat de aan het pensioenfonds toegezegde storting wordt verlaagd als op 31 december 2013 blijkt dat een lagere bijdrage volstaat om per die datum uit het dekkingstekort te geraken. Eén van de overige voorwaarden is dat de AFM haar pensioenregeling op 31 december 2013 nog steeds heeft ondergebracht bij haar huidige pensioenuitvoerder. Dat is onzeker, aangezien de AFM haar pensioenregeling eind 2012 of begin 2013 wil onderbrengen bij een andere pensioenuitvoerder. De AFM streeft ernaar om de dekkingsgraad van de verplichtingen uit de AFM-pensioenregeling per die overgangsdatum te brengen op een niveau van ten minste 105%. De AFM heeft hiertoe in 2010 een voorziening gevormd die in 2011 is verhoogd. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'voorzieningen' in de jaarrekening. De extra lasten worden gecompenseerd door lagere personeelslasten en een lagere dotatie aan de voorziening die verband houdt met de mogelijke oninbaarheid van vorderingen

Personeel

Het aantal medewerkers in dienst is in 2011 gestegen van 477 fte naar 495 fte. Vooral in de tweede helft van 2011 is de werving succesvol gebleken. Het gemiddeld aantal medewerkers bedraagt in 2011 483 fte en inclusief tijdelijke inhuur 500 fte. Dit is lager dan de voor 2011 begrote gemiddelde bezetting van 515 fte.

Percentage direct

Het percentage direct toezicht geeft aan welk deel van het totaal aantal gewerkte uren van AFM-medewerkers wordt besteed aan het direct aan categorieën van instellingen te relateren deel van het toezicht. Het percentage direct stabiliseert en komt in 2011 1% onder de begroting uit op 53%. Het indirecte toezicht bestaat uit toezicht en toezichtondersteunende activiteiten die niet direct zijn toe te rekenen aan een groep van onder toezicht staande instellingen en uit overhead.

Onder toezicht staande instellingen

In 2011 is het aantal onder toezicht staande instellingen met 700 gedaald naar 12.600 instellingen. De daling is in lijn met voorgaande jaren en wordt veroorzaakt door de financiële crisis, schaalvergroting en doordat de AFM vergunningen heeft ingetrokken aan de 'onderkant' van de markt.

Signalen

Ook in 2011 weten consumenten het Meldpunt Financiële Markten van de AFM te vinden, al nemen zij minder vaak contact op (11.195 keer in 2011, 12.360 in 2010). De AFM ontvangt in 2011 ook minder signalen van marktpartijen en consumenten over mogelijke misstanden in de financiële sector dan in 2010. Hiermee zet een trend zich voort. Waren er in 2009 nog 7.845 signalen, in 2010 daalde dit aantal naar 6.766 en in 2011 verder naar 5528.

Toezichtmaatregelen

De AFM wil met haar toezicht zoveel mogelijk effect in de markt bereiken. De inzet van middelen is steeds gericht op het beoogde effect: eerlijke en transparante financiële markten, in het belang van consumenten en beleggers.

Voorkomen en bestrijden van risico's

De AFM heeft, om haar missie waar te maken, het vertrouwen van de verschillende partijen nodig. Van consumenten en beleggers, die ook zorgen voor maatschappelijk draagvlak. Van ondernemingen, die onder ons toezicht staan, die onze 'diensten' gebruiken en die baat hebben bij ons toezicht. Van de overheid, die onze opdrachtgever is. Op basis van respect en moreel gezag en autoriteit kunnen wij, waar nodig, gedrag van ondernemingen, consumenten en overheden beïnvloeden.

Uitgangspunt is dat marktpartijen zelf verantwoordelijk zijn om zich aan de regels te houden. Wij richten ons als toezichthouder op het voorkomen en bestrijden van onwenselijk gedrag en op het bevorderen van gewenst gedrag. We richten ons toezicht op verbetering van de gehele markt, onze handhaving legt de nadruk op schadelijk en illegaal gedrag. Het gaat de AFM om het voorkomen en bestrijden van risico's. Het gaat de AFM hierbij altijd om werkelijke, materiële verbeteringen en niet om de formaliteiten.

Beïnvloedingscommunicatie

We gaan telkens op zoek naar de juiste manier van beïnvloeden. Het is voor de AFM geen doel op zich om zoveel mogelijk formele en informele maatregelen te nemen. De AFM zet 'beïnvloedingscommunicatie' in om toezichtdoelen te bereiken, bijvoorbeeld door uitleg te geven over letter en geest van regels. We verrichten bijvoorbeeld ook thematische onderzoeken en geven uitleg in leidraden. We dragen waar nodig ook actief bij aan het bevorderen van veranderingen van cultuur.

De AFM is in gesprek met haar omgeving. Door te differentiëren in wijze van benadering, kunnen we partijen efficiënt beïnvloeden. We werken samen met bondgenoten en zijn in gesprek met critici. Daarbij is een constructieve dialoog met alle betrokkenen essentieel, juist ook om signalen voor en over ons toezicht te ontvangen.

Toelichting handhavingsbeleid

We hebben in 2011 een toelichting gepubliceerd op het handhavingsbeleid, dat samen met DNB is vastgesteld. De toelichting maakt inzichtelijk welke omstandigheden in de praktijk van belang blijken te zijn bij de keuze om bij constatering van een overtreding al dan niet over te gaan tot formele handhaving. Onder meer de mate van compliance-gericht gedrag binnen een onderneming kan van invloed zijn.

Onze aanpak, risicogestuurd en effectgericht, brengt met zich mee dat cijfers per type maatregel van jaar tot jaar kunnen verschillen. Hierna geven wij een toelichting op de belangrijkste informele en formele maatregelen.

Informele maatregelen

Het aantal informele toezichtmaatregelen stijgt van 673 naar 919. Het gaat hier om de zogenaamde normoverdragende gesprekken en (waarschuwing)sbriefven. Een gesprek of brief kan al het gewenste effect van normconform gedrag hebben; de inzet van wettelijke handhavinginstrumenten is dan niet meer nodig. Dit betekent overigens niet dat in alle gevallen waarin een overtreding wordt geconstateerd, in eerste instantie een normoverdragend gesprek zal worden gevoerd of een waarschuwingsbrief zal worden verzonden.

Formele maatregelen

In 2011 zien we een verdere afname van het aantal formele maatregelen, van 366 naar 261.

Boetes

Het aantal opgelegde boetes, dat in 2010 stabiliseert (53), vertoont in 2011 een daling (36). De totale hoogte van de boetes is mede door het nieuwe boeteregime gestegen van 2,1 miljoen euro in 2010 naar 3,5 miljoen euro in 2011. De afname van het aantal boetes wordt deels veroorzaakt doordat er in 2010 een sterke focus ligt op handhaving bij aanbieders en kredietverleners. In de aard van dit toezicht (overkreditering) ligt besloten dat in één feitencomplex meerdere boetes opgelegd kunnen worden. Door het verleggen van de toezichtfocus is dit in 2011 minder vaak het geval geweest.

Daarnaast hebben we in 2011 de eerste boetes opgelegd op basis van het nieuwe boeteregime. Dit regime kent niet alleen hogere boetes, maar kent ook meer ruimte voor variatie, waardoor een uitgebreide afweging nodig is voor de vaststelling daarvan. De meeste boetes zijn in 2011 opgelegd binnen de toezichtcategorieën Adviseurs en bemiddelaars (13) en Aanbieders van financiële producten (7) of in verband met marktmisbruik (8). Daarnaast zijn er boetes opgelegd in het kader van het toezicht op accountantsorganisaties (4), pensioenuitvoerders (2), voor het verlenen van beleggingsdiensten en – activiteiten (1) en de Wet handhaving consumentenbescherming (1).

Het instrument van boetes dient ertoe om zoveel mogelijk effect te bereiken, veelal in grotere zaken.

Lasten onder dwangsom

De AFM legt met 19 lasten onder dwangsom in 2011 opnieuw minder lasten op dan in 2010 (42). De lasten worden vooral gebruikt als de AFM twijfels heeft over de legaliteit van bepaalde activiteiten. De betrokken ondernemers worden dan bijvoorbeeld verplicht informatie te leveren. Ondernemingen blijken in 2011 beter te voldoen aan informatieverzoeken, waardoor minder lasten nodig zijn.

Intrekken vergunningen

Het aantal intrekkingen van een vergunning is in 2011 fors gestegen, van 29 naar 102. Het gaat hier grotendeels om adviseurs en bemiddelaars die zonder vergunning niet langer activiteiten mogen verrichten op de financiële markt. Intrekking als maatregel kan volgen op ondermaats presteren. Het gaat hierbij vooral om de ‘onderkant’ van de markt, die bestaat uit ondernemingen die niet kunnen voldoen aan de eisen die de wet stelt.

Aanwijzingen

Het aantal aanwijzingen daalt fors, van 201 naar 64. Het gaat hier om aanwijzingen over financiële verslaggeving (26), over adviseren en bemiddelen (28) en in het kader van het integriteitstoezicht (2). Op het gebied van financiële verslaggeving blijken minder formele maatregelen nodig omdat meer financiële verslagen voldoen aan de wettelijke vereisten en omdat vaker een informele benaderingswijze kan worden gekozen.

Waarschuwingen

Het aantal publieke waarschuwingen neemt toe, van 3 naar 7. De publieke waarschuwing helpt ook om consumenten alert te maken.

Aangiftes

Het aantal aangiftes bij het Openbaar Ministerie is stabiel gebleven, 11 aangiftes in 2011, 12 in 2010. Er zijn 5 aangiftes in het kader van het integriteittoezicht, 4 over vermoedens van marktmisbruik en 2 in het kader van de Wet handhaving consumentenbescherming.

Beroepen en overige procedures	Aantal ingediende procedures	Aantal afgehandel de procedures	Onderverdeling afgehandelde procedures				
			Aantal ingetrokken procedures	Aantal niet-ontvankelijk verklaarde procedures	AFM in het ongelijk gesteld	AFM gedeeltelijk in het gelijk gesteld	AFM volledig in het gelijk gesteld
Beroepen	42	48	9	8	5	7	19
Hogere Beroepen	23	13	3	2	0	0	8
Voorlopige voorzieningen (bestuursrechtelijk)	26	24	2	0	9	1	12
Voorlopige voorzieningen (civielrechtelijk)	0	0	0	0	0	0	0
Civiele procedures	0	3	0	0	0	0	3
Totaal beroepen en overige procedures 2011	91	88	14	10	14	8	42
Bezwaren	Aantal ingediende bezwaren	Aantal afgehandel de bezwaren	Onderverdeling afgehandelde bezwaren				
			Aantal bezwaren ingetrokken	Aantal bezwaren niet-ontvankelijk verklaard	Aantal bezwaren (gedeeltelijk) gegrond verklaard	Aantal bezwaren ongegrond verklaard	
Bezwaar heffingen Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta)	8	10	2	2	3	3	
Bezwaar heffingen Wet op het financieel toezicht (Wft)	219	2164	1991	52	47	74	
Bezwaar heffingen Pensioenwet (Pw)	25	26	1	6	6	13	
Bezwaar heffingen Wet toezicht financiële verslaggeving (Wtftv)	10	10	2	4	1	3	
Totaal aantal bezwaren op heffingen	262	2210	1996	64	57	93	
Overige bezwaren	100	98	18	15	7	58	
Totaal aantal overige bezwaren	100	98	18	15	7	58	
Totaal aantal bezwaren 2011	362	2308	2014	79	64	151	

Juridische procedures

Na een grote daling in 2010 is het aantal bezwaren in 2011 verder gedaald. Dit komt vooral doordat in 2011 geen nieuwe collectieve procedure is gestart tegen de heffingen die aan de adviseurs en bemiddelaars zijn opgelegd. Op 23 juni 2011 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven de AFM volledig gelijk gegeven in de procedure over het heffingsjaar 2008. Deze uitspraak heeft er eveneens toe geleid dat de bezwaren tegen de heffing 2009 en 2010 - die op verzoek van de gemachtigde van de collectief procederende partijen werden aangehouden - zijn ingetrokken. Dit verklaart het grote verschil in het aantal afgehandelde en ingediende bezwaarschriften in 2011.

Het aantal overige ingediende bezwaren is in 2010 gedaald van 120 naar 100 en daarmee weer vergelijkbaar aan het aantal in 2009 (93). De meeste bezwaren hebben betrekking op het intrekken van vergunningen (29) en opgelegde boetes (28). Er is acht keer bezwaar gemaakt tegen een opgelegde last onder dwangsom of daaraan gerelateerde beschikking, vijf keer tegen een aanwijzing en vijf keer tegen de afwijzing van een aanvraag tot een betalingsregeling.

Bezwaarprocedures

Voordat de AFM op een bezwaar beslist, stelt zij belanghebbenden in de gelegenheid om de bezwaren mondeling toe te lichten bij de hoorcommissie. Alleen als er redelijkerwijs geen twijfel mogelijk is over de te nemen beslissing op bezwaar, wordt hiervan afgezien. Dit geldt voor het overgrote deel van de heffingsbezwaren. Wanneer belanghebbenden verklaren geen gebruik te willen maken van het recht om te worden gehoord, wordt uiteraard ook geen hoorzitting gehouden.

De hoorcommissie van de AFM bestaat in de regel uit een externe voorzitter, een jurist van de afdeling Juridische Zaken van de AFM en een vertegenwoordiger van de afdeling die het primaire besluit, waartegen bezwaar wordt gemaakt, heeft voorbereid. De hoorcommissie had in 2011 één externe voorzitter: de heer mr. drs. C.O.W. Dubbelman. De heer mr. P.P. de Koning heeft in juni 2011 op eigen verzoek afscheid genomen.

In 2011 vinden er 36 hoorzittingen plaats. Bij het merendeel van de zittingen draait het om besluiten die de AFM ambtshalve heeft genomen (zoals een boete, last onder dwangsom of een aanwijzing). Van de hoorzitting wordt een verslag gemaakt. Dit is onderdeel van de uiteindelijke beslissing op bezwaar. De AFM heeft in 2011 in ongeveer 85% van de gevallen een beslissing op bezwaar genomen binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen.

Onderwerp/primair besluit	2011	2010
Aanwijzing	1	3
Boete	15	11
Last onder dwangsom	5	6
Intrekking/afwijzing/toewijzing vergunning of ontheffing	10	10
Overig	5	6
Totaal	36	36
<i>Geen doorgang</i>	3	10

2 AFM-thema's

Op basis van de risicoanalyse heeft de AFM tien thema's uitgewerkt. Een aantal van de gekozen thema's heeft meerdere jaren prioriteit. Op basis van concrete signalen past de AFM gedurende het jaar de prioriteiten binnen de thema's aan.

In de begroting van 2011 heeft de AFM op basis van een risicoanalyse tien thema's in het toezicht geselecteerd. De AFM werkt sinds 2010 met deze toezichtthema's en ook in 2011 is het toezicht van de AFM erop gericht de effecten van deze risico's te matigen en zo de toezichtdoelen te realiseren. Een aantal van de gekozen thema's krijgt meerdere jaren prioriteit omdat de AFM substantiële veranderingen in de markt wil bereiken. In het begrotingsproces voor 2012 zijn de thema's opnieuw bekeken in het licht van nieuwe ontwikkelingen. In dit hoofdstuk legt de AFM verantwoording af over haar activiteiten op het gebied van de tien thema's in 2011.

- Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen
- Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter
- Verbetering producten en advies vermogensopbouw
- Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter
- Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit
- Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd
- Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter
- Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar
- Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht
- Beter Bestuur

In de begroting van 2012 staan de thema's die de AFM op basis van de risicoanalyse heeft gekozen voor het komende jaar. Voor een vooruitzicht van de strategie van 2012, lees [hier](#) verder.

2.1 Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen

Klanten hebben recht op producten en dienstverlening van goede kwaliteit die voorzien in hun behoefte. Dat is de essentie van het klantbelang centraal stellen.

Voor een duurzame financiële sector is het belangrijk dat banken en verzekeraars het klantbelang centraal stellen. Dat betekent dat ze producten en dienstverlening aanbieden die van goede kwaliteit zijn en voldoen aan een reële behoefte van de klant. Het belang van de klant moet leidend zijn bij de productontwikkeling, advisering en verkoop van producten en in de doorlopende klantrelatie. De AFM streeft naar een verandering van cultuur, gedrag en werkwijze bij – in eerste instantie – de tien grootste banken en verzekeraars. Deze aanbieders maken 80% van de financiële producten en zij verkopen in ongeveer de helft van de gevallen deze producten zelf.

Met de introductie van de Wfd (later opgegaan in de Wft) heeft de AFM niet alleen bij tussenpersonen maar ook bij de grote banken en verzekeraars aangedrongen op de verbetering van de dienstverlening. Bij de verzekeraars was het toezichtprogramma voor een belangrijk deel bepaald door het rapport over beleggingsverzekeringen dat de AFM in 2005 opgesteld heeft. Het openbaar worden van de conclusies van dit rapport zorgt voor een versnelling in het denken van samenleving en verzekeraars. Verzekeraars hebben uiteindelijk het programma Verzekeraars Vernieuwen en het Keurmerk Klantgericht Verzekeren opgezet. De AFM heeft in de afgelopen jaren in eerste instantie de aandacht bij verzekeraars gelegd op de beleggingsverzekeringen, pensioenverzekeringen (zowel de producten als de advisering daarover) en de ketenbeheersing. De ketenbeheersing gaat over hoe de verzekeraar bijdraagt aan de kwaliteit van de distributie van haar producten.

Het denken bij banken over het centraal stellen van het klantbelang is in een stroomversnelling gekomen na de kredietcrisis en meer specifiek het faillissement van DSB. Deze voor veel mensen ingrijpende gebeurtenissen hebben geleid tot het rapport met aanbevelingen voor de sector van de Adviescommissie Toekomst Banken (de Commissie Maas), waarin het centraal stellen van de klant de rode draad vormt. De AFM legt in 2007 en 2008 de nadruk op hypotheekverstrekking en de advisering daarover. Daarna zijn ook verschillende andere onderwerpen onder de loep genomen, zoals spaarrekeningen. Inmiddels leeft het onderwerp Klantbelang Centraal in grote mate bij zowel banken als verzekeraars.

Belangrijke stappen banken en verzekeraars in 2011

Banken en verzekeraars hebben in 2011 een aantal belangrijke stappen gezet. Aanbieders zijn zich meer bewust wat ervoor nodig is om de belofte, het belang van de klant centraal te stellen, waar te maken. Dit merken we in de gesprekken die de AFM met banken en verzekeraars voert en de onderzoeken die we verrichten, en aan de manier waarop zij in hun externe communicatie het klantbelang (jaarverslagen, presentaties, interviews) benoemen. De mate waarin dit leidt tot een hogere kwaliteit van dienstverlening varieert, onder meer omdat sommige aanbieders veel aandacht besteden aan de turbulente kortetermijnontwikkelingen. Ondanks de moeite die een consument heeft om goed in te kunnen schatten of het klantbelang centraal staat, heeft hij er wel een mening over. De Nederlandse consument is van mening dat de banken en verzekeraars zijn klantbelang nog niet centraal stellen, zo blijkt uit de AFM Consumentenmonitor uit het najaar 2011. We beseffen dat 'klantbelang centraal' een veelomvattend onderwerp is dat de komende tijd aandacht van de spelers op de financiële markt blijft verdienen. Dit thema blijft ook in 2012 hoog op de agenda van de AFM staan.

De doelstellingen van ons toezicht op klantbelang centraal zijn in te delen in:

- Aanbieders sturen en beheersen hun dienstverlening zodat het klantbelang meetbaar meer centraal komt te staan.
- Financiële producten worden zo vormgegeven dat zij het klantbelang meer centraal stellen.
- Verkoop en distributie van financiële producten worden meer gericht op het centraal stellen van het klantbelang.
- Overige acties gericht op het centraal stellen van het klantbelang

Aanbieders sturen en beheersen hun dienstverlening zodat het klantbelang meetbaar meer centraal komt te staan

Door veranderingen in de dienstverlening meetbaar te maken is goed aan te tonen in hoeverre het klantbelang meer centraal is komen te staan. Alleen zo is een werkelijke verandering te constateren.

- *AFM volgt veranderaanpak van grote aanbieders kritisch*
- *Klantbelang dashboard*
- *Beloningsbeleid is in beweging*
- *Indicatoren meten of klantbelang centraal staat*

AFM volgt veranderaanpak van grote aanbieders kritisch

De AFM heeft naar aanleiding van een *white paper* van de Monitoringscommissie Code Banken in een breder perspectief aangekaart hoe financiële ondernemingen de 'klantbelang centraal' gedachte vertalen naar hun integrale risicomanagement. Daarnaast is de AFM met commissarissen van banken en verzekeraars een dialoog aangegaan over het thema 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' klantbelang centraal en hun rol in het realiseren van deze belofte.

Ook heeft de AFM in 2011 wederom gekeken naar de veranderingsaanpak van de tien grootste aanbieders. De meesten hebben de door de AFM geïdentificeerde risico's uit 2010 aangegrepen om de veranderingsaanpak in 2011 te verbeteren. Aanbieders hebben de wens om het belang van de klant centraal te stellen nog niet integraal gerealiseerd in hun personeelsbeleid. Een aantal aanbieders moet ook de vaak goede doelstellingen op hoofdniveau nog beter vertalen naar het aansturen van het veranderproces op basis van concrete 'mijlpalen'. Mijlpalen zijn nodig om tussentijds te monitoren of instellingen voortvarend op weg zijn naar een organisatie waar het klantbelang centraal staat. Ook hierbij jaagt de AFM veranderingen aan.

Klantbelang dashboard meet in welke mate klantbelang centraal staat

De AFM geeft de grote banken en verzekeraars cijfers voor de mate waarin zij er in slagen het belang van de klant centraal te stellen. Dat doet de AFM door de diverse producten, diensten en processen van deze organisaties te onderzoeken. We bespreken deze resultaten ook met de bestuurders van deze banken en verzekeraars gezamenlijk. Met dit klantbelang dashboard faciliteert de AFM het veranderproces door deze partijen te helpen elementen uit het thema 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' verder te concretiseren. We stimuleren dit proces ook door aan de hand van het dashboard te wijzen op mogelijkheden tot verbetering en de prestaties van aanbieders af te zetten tegen die van hun concurrenten.

In overleg met de markt is in 2011 gewerkt aan het verbreden en het meer solide maken van dit dashboard. We hebben in de zomer van 2011 met bestuurders van de grote banken en verzekeraars gesproken in twee extra CEO-meetings, om het draagvlak voor het dashboard als instrument te vergroten. De CEO's hebben de meetings als constructief ervaren. We bieden ook meer openheid over onze werkmethoden. Dat doen we bijvoorbeeld door te publiceren hoe we aanbieders beoordelen op het gebied van modern spaarbeleid.

Beloningsbeleid is in beweging

De AFM ziet sinds 1 januari 2011 samen met DNB toe op een beheerst beloningsbeleid bij financiële ondernemingen. Van een beheerst beloningsbeleid gaan geen prikkels uit die kunnen leiden tot het nemen van onverantwoorde risico's of onzorgvuldige behandeling van klanten. Vanaf 1 januari 2011 moeten financiële ondernemingen voldoen aan de regels die voortvloeien uit het Besluit Beheerst Beloningsbeleid. Aanbieders hebben onder meer een analyse moeten maken van de risico's die kunnen uitgaan van de werkzaamheden of activiteiten van medewerkers die kunnen leiden tot het onzorgvuldig behandelen van klanten. Hier moet het beloningsbeleid op worden afgestemd.

Naar aanleiding van onderzoeken van de AFM hebben aanbieders hun beloningsbeleid aangepast. Zo zijn de variabele beloningen verlaagd, wordt er meer rekening gehouden met de kwaliteit van voor de klant relevante prestaties en is het interne toezicht op beloningen verstevigd. Diverse aanbieders moeten nog aanvullende maatregelen treffen. In 2012 zal de AFM de voortgang hiervan bewaken.

Indicatoren meten of klantbelang centraal staat

Een aantal instellingen heeft in 2011, mede naar aanleiding van een handreiking van de AFM, een aantal indicatoren geformuleerd om te waarborgen dat klantbelang op gestructureerde wijze een onderdeel vormt van de besluitvorming en sturing van de organisatie. Denk hierbij aan het meten van de kwaliteit van het advies, de kwaliteit van de beleggingsportefeuilles en de begrijpelijkheid van de productinformatie. Ook kijken we hoe het intermediair de belangen van de gemeenschappelijke klant dient. De AFM zal in 2012 controleren of de indicatoren die aanbieders hanteren, bijdragen aan de gewenste sturing van de organisatie om te handelen vanuit het klantbelang.

Financiële producten worden zo vormgegeven dat zij het klantbelang meer centraal stellen

De vormgeving van financiële producten is van groot belang voor de klant. Daar gaat hij vaak in eerste instantie op af. De AFM stuurt er dus op dat al in de vormgeving van de producten het klantbelang centraal komt te staan. In 2011 ging onze aandacht uit naar:

- *Productontwikkelingsproces*
- *Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen*
- *Hypotheektarieven en prolongatiebeleid*
- *Financiële bijsluitergenerator*

Productontwikkelingsproces

De AFM vindt het belangrijk dat producten zo zijn vormgegeven dat het klantbelang centraal staat. De minister van Financiën kondigt in 2011 aan dat er een wettelijke norm moet komen voor het productontwikkelingsproces van financiële ondernemingen, om te bevorderen dat al bij het ontwikkelen van het product het klantbelang centraal staat. De AFM bereidt zich voor op deze toezichtstaak en bevordert voorafgaand aan inwerkingtreding van deze norm dat aanbieders hun productontwikkeling verbeteren. De AFM heeft bij grote aanbieders de productontwikkelingsprocessen onderzocht en zal in 2012 beoordelen hoe goed deze processen in de praktijk werken.

KNVB

Voor de AFM betekent klantbelang centraal bijvoorbeeld dat een financiële onderneming alleen producten maken die kostenefficiënt, nuttig, veilig en begrijpelijk zijn. De AFM noemt dit de 'k.n.v.b.' criteria. Aan de hand van deze criteria kunnen financiële ondernemingen duurzame waarde creëren voor hun klanten.

Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen

Uit onderzoek in 2011 naar arbeidsongeschiktheidsverzekeringen blijkt dat de informatieverstrekking aan consumenten nog te wensen overlaat. Zo staan in geen van de onderzochte brochures alle relevante productkenmerken van de arbeidsongeschiktheidsverzekering beschreven. De consument heeft uitleg van deze productkenmerken nodig om het product te doorgronden en te kunnen beoordelen. Ook is de informatie in brochures en polisvoorwaarden vaak niet begrijpelijk, bijvoorbeeld door het gebruik van onduidelijke termen en jargon.

Hypotheektarieven en prolongatiebeleid

De AFM heeft in de eerste helft van 2011 een onderzoek verricht naar hypotheektarieven en prolongatiebeleid van aanbieders. In het onderzoek is gekeken naar de volgende elementen:

- risico-opslag bij het bepalen van de hoogte van de rente
- transparantie over kortingen bij rentetarieven
- prolongatie; tijdige informatie aan de klant bij de verlenging van de rentevaste periode

Op basis van dit onderzoek is de AFM tot een aantal aanbevelingen gekomen. Deze aanbevelingen heeft de AFM neergelegd bij de onderzochte aanbieders, hun concurrenten en de brancheorganisaties (de Nederlandse Vereniging van Banken en het Verbond van Verzekeraars). Banken en verzekeraars zijn in overleg hoe de consument beter inzicht kan krijgen in zijn hypotheekschuld en de (verwachte) waarde van het (opbouw)product. De AFM verwacht dat de aanbieders ook in 2012 verder gaan met het uitvoeren van de aanbevelingen.

Financiële bijsluiter generator

De AFM heeft in 2011 een Financiële bijsluiter-generator ontwikkeld. Met deze generator kunnen marktpartijen hun eigen bijsluiter opstellen. Daarnaast ontvangt de AFM signalen op basis van de ingebouwde controles. Een voorbeeld van een check betreft afwijkingen waarbij de invuller (marktpartij) de vraag krijgt of de ingevulde waarde juist is. Een ander voorbeeld van een signaal is een bovennormaal rendement. Ook kan de AFM op grond van de gegevens in de database opvallende feiten verder onderzoeken. Zo blijft de AFM op de hoogte van nieuwe producten.

Verkoop en distributie van financiële producten worden meer gericht op het centraal stellen van het klantbelang

Niet alleen in de informatievoorziening, ook in het verkoopproces zijn verbeterlagen te maken om het klantbelang meer centraal te stellen.

- *Uitvaartverzekeringen*
- *Klantcontact schadeverzekeringen*

Uitvaartverzekeringen

De AFM komt in december 2011 met haar rapport over uitvaartverzekeringen. We constateren in het onderzoek dat de vijf grootste uitvaartverzekeraars (90% marktaandeel onder gespecialiseerde aanbieders) meer kunnen en moeten doen om het belang van de klant centraal te stellen. Zo blijkt bijvoorbeeld dat het in de telefonische verkoopsgesprekken schort aan duidelijke en correcte informatieverstrekking. De sterke omzetgedrevenheid van de verzekeraars lijkt daarbij een grote rol te spelen.

Klantcontact schadeverzekeringen

Aanbieders van schadeverzekeringen communiceren niet altijd duidelijk genoeg met hun klanten. Hierdoor is het voor klanten vaak niet duidelijk hoe hun product in elkaar zit, en wat de risico's en (on)mogelijkheden van het product zijn. Ook tijdens de looptijd laat de informatieverstrekking te wensen over, waardoor de klant informatie over gebruikersvragen niet kan vinden of het antwoord niet kan begrijpen. Uit AFM-onderzoek blijkt dat consumenten in slechts 52% van de gevallen de juiste informatie kunnen vinden en dat 46% de informatie met het antwoord begrijpt. De AFM is een initiatief gestart om samen met verzekeraars te werken aan verbetering van vindbaarheid en begrijpelijkheid van informatie, en vervult daarbij de rol van sparringpartner. Diverse verzekeraars zijn hier al enthousiast mee aan de slag gegaan.

Overige acties gericht op het centraal stellen van het klantbelang

Ook op enkele andere gebieden heeft de AFM nadrukkelijk gekeken naar de positie van het klantbelang.

- *Doorlopend toezicht informatieverstrekking*
- *Marktscans*
- *Nieuwe businessmodellen*

Doorlopend toezicht informatieverstrekking

De AFM houdt voortdurend informatiedocumenten (vooral reclame-uitingen) en websites in de gaten. Dit betekent dat de AFM die bronnen nader onderzoekt op mogelijke normschending. Als er reden toe is dan onderneemt de AFM gepaste actie. Dit kan zowel informele normoverdracht zijn (telefonisch of per brief) of toepassing van formele maatregelen. De AFM streeft ernaar dat partijen niet 'in de grijze zone' gaan zitten maar 'overduidelijk duidelijke informatie' verschaffen. Voorbeelden van acties in 2011 zijn: een reclame waarin ten onrechte werd gesproken over 'gratis advies', misleidende informatie over een spaarrekening in een radioreclame, het gebruik van de term 'sparen' voor een verzekeringsproduct, het niet vermelden van essentiële informatie over de financiële positie van een bedrijf dat beleggingsproducten aanbiedt, het schermen met een onrealistisch hoog rendement op een belegging en het niet wijzen op de specifieke risico's daarvan.

Marktscans

In deze onderzoeken toetst de AFM marktbreed de informatieverstrekking over een product of dienst. Zo is in 2011 onder andere gekeken naar de actualiteit van de informatie in de Financiële bijsluiter voor beleggingsinstellingen, de tijdige verstrekking van Dienstverleningsdocumenten door tussenpersonen (met behulp van mystery shoppen) en de plaatsing van de risico-indicator op de websites van beleggingsinstellingen. Andere marktscans in 2011 gaan over minileningen/flitskrediet en de informatieverstrekking over scheepsinvesteringen.

Nieuwe businessmodellen

De markt is continu in ontwikkeling door sociale, technische, economische en wettelijke veranderingen. We zien dat deze ontwikkelingen ondernemingen ertoe hebben aangezet om nieuwe businessmodellen te ontwikkelen. Soms in de vorm van een heel nieuw product en soms in de vorm van een nieuwe manier van dienstverlening. Zo is in 2011 het nieuwe concept crowdfunding in aantal initiatieven flink toegenomen, maar zo zien we ook financiële ondernemingen naar aanleiding van het komend provisieverbod nadenken over nieuwe innovatieve businessmodellen.

De AFM staat open voor nieuwe initiatieven die als doel hebben het belang van de klant centraal te stellen. In 2011 hebben wij regelmatig met financiële ondernemingen maar ook met nieuwkomers in de markt gesproken om met hen van gedachte te wisselen over de manier waarop het belang van klant het best centraal kan worden gesteld. Hier hebben wij door middel van open dialoog nieuwe innovaties bevorderd, maar ook tegelijkertijd gewaarborgd dat het klantbelang centraal wordt gesteld. De Innovation Room is het loket waar partijen zich kunnen melden om met de AFM van gedachte te wisselen over nieuwe innovaties.

2.2 Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter

De AFM bevordert de zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten. Een groep van ruim 8.500 adviseurs en bemiddelaars voorziet een groot deel van de Nederlandse consumenten van (advies over) financiële producten. Deze groep staat de komende jaren voor een aantal grote veranderingen.

De invoering van het provisieverbod voor complexe producten en de aanscherping van de vakbekwaamheidsregels in 2014 (publicatie in 2013), grijpen diep in op de huidige praktijken in de markt. Het provisieverbod dwingt financieel dienstverleners er toe om de omslag te maken van transactiegerichte productverkoop naar meer relatiegerichte (onafhankelijke) advisering. Daarnaast moeten de aangescherpte vakbekwaamheidsregels eraan bijdragen dat de adviseurs passend advies geven dat in het belang is van de consument.

Ontwikkeling vanaf 2006

Vanaf 2006 houdt de AFM toezicht op eerlijke en zorgvuldige financiële dienstverlening. Onderzoeken naar de kwaliteit van hypotheekadvies en advisering over beleggingsverzekeringen in 2007 en 2008 maken duidelijk dat de kwaliteit van advisering tekort schiet. Tevens is de consument onvoldoende beschermd doordat alleen complexe producten onder de adviesregels vallen. Uitbreiding van de reikwijdte van de adviesregels en regels over transparantie van provisies hebben sindsdien tot minder productgerichte verkoop geleid. Leidraden die de AFM vanaf 2007 uitbrengt geven ook richting aan de adviseurs hoe zij de adviespraktijk kunnen verbeteren.

Sinds 2007 heeft de AFM zich bovendien in haar risicogestuurde toezicht geconcentreerd op de onderkant van de markt, waar financiële dienstverleners structureel slechte adviezen geven. Deze onderkant wordt gaandeweg kleiner, zij het dat er nog steeds relatief veel aandacht naar uit moet gaan. Behalve op de onderkant van de markt probeert de AFM sinds enige jaren ook excellente dienstverlening zichtbaar te maken zodat er van geleerd kan worden. Ook werkt de AFM al enige tijd samen met andere partijen, zoals brancheorganisaties en softwareleveranciers, zodat dienstverleners op de juiste wijze ondersteund worden bij het waar nodig verder verbeteren van hun dienstverlening.

De kwaliteit van de dienstverlening is een onderwerp dat hoog op de agenda staat in de sector. Veel partijen zijn bezig de omslag van transactiegerichte verkoop naar klantgerichte advisering te maken. Een voorhoede heeft deze omslag al gemaakt. De komende jaren zullen opnieuw gekenmerkt worden door grote mate van veranderingen.

AFM en de markt bereiden zich voor

De AFM is het afgelopen jaar begonnen met de voorbereiding op de invoering van de nieuwe regelgeving. Onze inspanningen zijn aan de ene kant gericht op de voorbereiding van ons eigen toezicht op de nieuwe regels. Aan de andere kant richten wij ons op het ondersteunen van de markt. Waar mogelijk geven we uitleg en toelichting op de nieuwe ontwikkelingen zodat ook marktpartijen zich tijdig en zo goed mogelijk kunnen voorbereiden. Zo worden we in 2011 door veel partijen benaderd die vragen hadden over de nieuwe Wft-opleidingsmodule pensioenverzekeringen die per 1 januari 2012 van kracht is. Daarnaast hebben wij een stappenplan opgesteld voor hypotheekverstrekkers ter voorbereiding op de komst van het provisieverbod. In de markt van hypotheekadvies ziet de AFM ook al een duidelijke beweging naar advies op basis van directe betaling door de consument, in plaats van op basis van provisie. Ook is er

regelmatig contact met brancheorganisaties, opleidings- en exameninstituten en anderen betrokkenen zodat iedereen op tijd de juiste en vereiste stappen kan zetten.

Mix van zachte en harde beïnvloeding

Steeds meer financieel dienstverleners hebben in de afgelopen tijd de stap gezet van omzetgerichte verkoop naar advies dat het belang van de klant dient. Er zijn echter nog altijd financieel dienstverleners die deze stap niet maken. Het is ons doel om er voor te zorgen dat deze partijen alsnog de benodigde gedragsverandering inzetten of de markt verlaten. Dit doen we voor een belangrijk deel door het op informele wijze stimuleren en ondersteunen van gedrag- en cultuurverandering. Maar waar nodig grijpen we ook hard in, bijvoorbeeld door het opleggen van formele maatregelen en intrekken van vergunningen. Deze harde aanpak moet bijdragen aan het verkleinen van de onderkant van de markt, dat wil zeggen de evident niet integere en onbekwame partijen.

Ook aanbieders spelen belangrijke rol

Om de onderkant van de markt te verkleinen ziet de AFM ook een belangrijke rol voor aanbieders. Aanbieders hebben dagelijks te maken met bemiddelaars en hebben direct zicht op de kwaliteit en ontwikkelingen in de keten. Onderzoek naar de beheersing van de keten heeft laten zien dat aanbieders in 2011 in vergelijking met een jaar eerder belangrijke stappen hebben gezet om de keten beter te beheersen. Zo zijn aanbieders steeds alerter op bemiddelaars van wie de vergunning is ingetrokken en melden aanbieders ons steeds vaker misstanden in de markt. Voor de komende periode zijn er nog belangrijke verbeteringen te realiseren op het gebied van het sturen op de kwaliteit van bemiddelaars en het overdragen van portefeuilles na intrekking van de vergunning van bemiddelaars.

Gezamenlijke aanpak

Om de markt te bewegen richting betere kwaliteit van dienstverlening is er natuurlijk meer nodig dan nieuwe wet- en regelgeving en toezicht door de AFM. Het is bemoedigend om te zien dat een telkens groter deel van de markt inziet dat fundamentele gedragsveranderingen onontkoombaar en noodzakelijk zijn. En dat meer en meer partijen ook intrinsiek gemotiveerd zijn om bij te dragen aan de professionalisering van de sector. Hierbij past ook het benoemen van voorbeeldgedrag van marktpartijen die wat ons betreft echt een stap in de goede richting hebben gemaakt. Daarnaast blijft de AFM intensief samenwerken met haar bondgenoten – zeker nu ook de Stichting Financiële Dienstverlening haar activiteiten heeft beëindigd.

Inzet self assessment

Tot slot is ook in 2011 het self assessment (SA) uitgezet onder de financieel dienstverleners. Het SA past in de gedachte van de AFM om zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid te leggen daar waar die hoort: bij de marktpartijen zelf. Financiële dienstverleners die de vragenlijst invullen worden geconfronteerd met hun eigen gedragingen met als doel hier bewust van te leren. Daarnaast is het self assessment een effectieve en kostenefficiënte manier om toezicht te houden. Met de uitkomsten brengen we risico's in kaart waarmee de AFM gericht onderzoek kan doen binnen de populatie. Zo is één van de belangrijkste uitkomsten van het self assessment 2010 dat veel financiële dienstverleners niet over de vereiste Wft PE certificaten beschikken. Op basis van dit signaal hebben we hier in 2011 extra aandacht aan besteed.

In 2011: Harde aanpak onderkant

Ook in 2011 heeft de AFM veel tijd en energie gestoken in het verkleinen en het beheersbaar houden van de onderkant van de bemiddelaarmarkt. We zijn opgetreden tegen verschillende vormen van schadelijk gedrag zoals ondeskundige en niet passende advisering, ontduikingsconstructies, misleidende verkoopmethodes en hoge verkoopkosten in combinatie met matige dienstverlening. Daarbij is het opvallend dat in de financiële sector ook veelvuldig call centers worden ingezet bij deze misleidende methoden. Verder geldt dat consumptief krediet onze bijzondere aandacht had. Tot onze grote tevredenheid zien we dat een groot deel van de markt leningen waarop niet wordt afgelost in de ban heeft gedaan. Hierdoor zal de looptijd van de lening beter aansluiten op de economische levensduur van het product dat met de lening wordt gekocht.

In 2011: Aanbieders van flitskrediet aangepakt

De mogelijkheden van de AFM om onverantwoorde kredieten aan te pakken zijn het afgelopen jaar flink gegroeid. Ook leningen met een kortere looptijd dan drie maanden vallen nu onder toezicht, tenzij uitsluitend onbetekenende kosten in rekening worden gebracht. Dit betekent dat nu ook de aanbieders van flitskredieten zich aan de regels in de Wft moeten houden. De AFM is direct en met succes gestart met onderzoeken naar partijen die hoge rentes in rekening brachten en dat heeft geleid tot een aantal maatregelen. In 2012 verwachten we hier verder mee te gaan.

In 2011: Vergelijkingsites

De AFM heeft in december 2011 een interpretatie gepubliceerd over vergelijkingssites. Vergelijkingssites moeten 'redelijkerwijs relevante informatie' geven aan consumenten en hen hierover 'duidelijk' informeren. Het moet voor consumenten duidelijk zijn welke waarde zij kunnen hechten aan (het resultaat van) een vergelijking.

2.3 Verbetering producten en advies vermogensopbouw

Consumenten kunnen vaak lastig inschatten welke financiële oplossing het beste aansluit bij hun behoefte om vermogen op te bouwen of te laten groeien. Door de lange looptijd en complexiteit van veel producten is het moeilijk te voorzien welke oplossing verstandig is voor de lange termijn.

Daarom heeft de AFM in 2011 diverse stappen gezet om beleggingsondernemingen aan te sporen de kwaliteit van hun dienstverlening te verbeteren. Daarnaast heeft de AFM aanbieders gestimuleerd om alleen producten voor vermogensopbouw aan te bieden die in het belang van de klant zijn. Met de onzekerheid over de toekomstige hoogte van de pensioenen zullen consumenten zelf meer voor de oudedagsvoorziening gaan zorgen. Het is dan ook belangrijk dat de hiervoor bestemde producten van goede kwaliteit zijn. Daarnaast is het belangrijk dat consumenten hierover bij een adviseur een goed advies krijgen. Het thema ‘Verbetering producten en advies vermogensopbouw’ richt zich hier vanaf 2010 specifiek op.

Provisiestructuren in beeld

De nadruk van dit thema ligt op de provisiestructuren van beleggingsondernemingen en op het bevorderen van een zorgvuldige dienstverlening met betrekking tot beleggingen. De AFM heeft aangegeven voorstander te zijn van een provisieverbod voor beleggingsondernemingen. Provisies kunnen deze ondernemingen een prikkel geven om niet zonder meer in het belang van de klant te handelen, maar het belang voorop te stellen van degene die de provisie betaalt. Dit vindt de AFM onwenselijk.

Een mogelijk provisieverbod maakt het voor beleggingsondernemingen noodzakelijk om na te denken over hun bedrijfsmodel en hun toegevoegde waarde voor de klant. Dit kan leiden tot nieuwe vormen van dienstverlening, bijvoorbeeld het gebruik van *online tools*. De AFM stimuleert de markt om hierbij steeds de behoefte van de klant als uitgangspunt te nemen. De AFM is ook gestart met onderzoek naar de kosten van beleggingsdienstverlening. Dit onderzoek wordt in 2012 afgerond.

Leidraden gepubliceerd

Om beleggingsondernemingen aan te sporen kritisch te kijken naar de kwaliteit van hun dienstverlening heeft de AFM eind 2011 leidraden gepubliceerd. Eén heeft betrekking op actief en passief beleggen. Veel beleggingsondernemingen verkiezen voor hun particuliere klanten actieve boven passieve beleggingen, terwijl actieve fondsen – na aftrek van kosten - vaak niet beter presteren. De AFM vindt dat zij een zorgvuldigere afweging moeten maken om een actief of een passief fonds te adviseren aan een klant. Ook spoort de AFM fondsaanbieders aan kritischer te kijken naar de toegevoegde waarde van de fondsen die zij aanbieden voor de belegger.

De tweede gepubliceerde leidraad is gebaseerd op onderzoek van de AFM bij (bank)beleggingsondernemingen naar de kwaliteit van het beleggingsadvies en het vermogensbeheer. Er is ruimte voor verbetering, zo kwam hieruit naar voren. Dit kan vooral door beter inzicht te krijgen in de situatie van de klant en zijn beleggingsdoelstelling. Dit moet vervolgens nadrukkelijker worden meegenomen in de dienstverlening. De leidraad biedt hiervoor verschillende handvatten. De AFM is van mening dat een verbetering van de vakbekwaamheid van beleggingsadviseurs en vermogensbeheerders eraan kan bijdragen dat er een sterkere focus komt op de behoeften en doelstellingen van de klant.

AFM kijkt kritisch naar complexe ETF's

Als het gaat om de producten om vermogen op te bouwen, kijkt de AFM op dit moment kritisch naar bepaalde Exchange Traded Funds (ETF's). Deze worden ook wel indextrackers genoemd. Het gaat om constructies die zo complex zijn dat de retailbelegger ze niet meer kan begrijpen. Hierdoor kunnen ze risico's bevatten waar de belegger geen rekening mee houdt.

De AFM probeert een gebalanceerde kijk op passieve en actieve beleggingsstrategieën te bevorderen. Ondoorzichtige en complexe ETF's zijn gevaarlijk ongeacht of ze in een passieve of actieve strategie worden gebruikt. Tegelijkertijd kan een passieve strategie een interessante toevoeging aan de portefeuille van een belegger zijn, ongedacht of deze strategie als ETF of als een regulier beleggingsfonds wordt aangeboden.

In de leidraad over actief en passief beleggen moedigt de AFM beleggingsinstellingen aan extra kritisch te kijken naar ETF's, vooral als het gaat om de kosten voor de klant. Begin 2012 maakt de AFM de resultaten openbaar van haar onderzoek naar de werking en informatieverstrekking van ETF's.

Onderzoek naar Contracts for Difference (CFD's)

De AFM heeft een verkennend onderzoek gedaan naar CFD's. Een CFD (Contract For Difference) is eenvoudig gezegd een financiële afspraak (contract) tussen een koper en verkoper om het verschil te betalen/ontvangen tussen de openingskoers en de sluitingskoers van het CFD contract. De AFM heeft aanbieders van CFD's geïnformeerd welke eisen aan informatieverstrekking worden gesteld.

2.4 Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter

De AFM houdt toezicht op de informatie en communicatie van pensioenfondsen en verzekeraars aan hun deelnemers. We werken samen met DNB, die toezicht houdt op prudent beheer van pensioenvermogen. We bevorderen dat deelnemers realistische verwachtingen van hun pensioenen hebben.

Deelnemers moeten toegang hebben tot een overzicht van hun totale pensioeninkomen. Op basis van dat totaaloverzicht moeten zij het inzicht kunnen krijgen of het pensioeninkomen toereikend zal zijn. Helaas is 69% van de werknemers volledig pensioenonbewust. Onder andere tijdens de Pensioen3Daagse werkt de AFM samen met Wijzer in Geldzaken om het pensioenbewustzijn in Nederland te verhogen. Platform Wijzer in geldzaken is een initiatief van de Rijksoverheid en ruim 40 partijen, waaronder de AFM.

Pas als een deelnemer inzicht heeft in de hoogte en onzekerheden van zijn pensioen, kan hij tot enige actie overgaan, bijvoorbeeld door advies in te winnen. Dat is meer dan ooit nodig. Dekkingsgraden van veel fondsen liggen onder de wettelijke grens. Ook stijgende levensverwachting en tegenvallende beleggingsrendementen leggen druk op het pensioenstelsel. In het voorstel voor het Pensioenakkoord is aandacht voor deze problemen. De AFM vindt dat het pensioenakkoord vraagt om duidelijkheid over risico's. Dat hebben we in een position paper meegedeeld aan de vaste Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer.

In het Visiedocument pensioenuitvoering stelt de AFM dat deelnemers wel veel gegevens over hun pensioen ontvangen (overzicht), maar dat zij de beschikbare pensioengegevens niet altijd in zijn geheel kunnen interpreteren (inzicht) en geen actie ondernemen. De AFM pleit voor een pensioendashboard en een pensioenbijsluiter om de positie van de deelnemer te verbeteren.

De resultaten van ons pensioentoezicht in 2011 zijn in te delen in:

- Pensioenoverzicht
- Inzicht in pensioen
- Deelnemers kunnen actie ondernemen
- Efficiënt beheer van pensioenen

Pensioenoverzicht voor consumenten

*Digitale hulpmiddelen helpen consumenten overzicht van hun pensioenen te krijgen.
www.mijnpensioenoverzicht.nl is een goede eerste aanzet voor een pensioendashboard.*

Pensioenregister

Om te kunnen weten of het pensioen toereikend is moeten deelnemers om te beginnen het overzicht kunnen krijgen van hun toekomstig pensioeninkomen, dus minimaal hun AOW en aanvullend pensioen. Het pensioenregister www.mijnpensioenoverzicht.nl ging in januari 2011 live en maakt het voor consumenten makkelijker overzicht van hun pensioen te krijgen.

Bijna drie miljoen mensen hebben al op deze site hun AOW en werknemerspensioen geraadpleegd. Slechts drie van de tien Nederlanders kent de site niet, blijkt uit de AFM Consumentenmonitor. En sinds oktober 2011 zijn ook netto aanspraken zichtbaar.

De AFM houdt na een wetswijziging toezicht op de begrijpelijkheid en volledigheid van gegevens in het pensioenregister en zorgt ervoor dat alle pensioenuitvoerders aangesloten zijn. De AFM heeft een protocol opgesteld met daarin afspraken over de uitoefening van het toezicht op het pensioenregister.

Uit het [AFM self assessment](#) blijkt de overgrote meerderheid van de pensioenuitvoerders aangesloten te zijn op www.mijnpensioenoverzicht.nl. Bij slechts enkele pensioenfondsen heeft de AFM apart moeten aandringen op tijdige aansluiting.

Informatieverplichtingen

Ook voldoet het merendeel van de pensioenuitvoerders aan [wettelijke informatieverplichtingen](#) zoals het versturen van start- en stopbrieven en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Ten opzichte van de vorige meting in 2008 is de informatieverstrekking verbeterd. In het algemeen scoren pensioenfondsen beter dan verzekeraars. De AFM heeft pensioenuitvoerders geïnformeerd over de vereiste en gewenste verbeteringen. Signalen over pensioenuitvoerders die mogelijk niet voldoen worden nader onderzocht.

Het AFM-onderzoek was ook belangrijke input voor de [evaluatie](#) van informatiebepalingen in pensioenwetgeving.

Instellingsgerichte onderzoeken

Bij acht instellingsgerichte onderzoeken onder zes pensioenfondsen en twee pensioenverzekeraars, is echter gebleken dat zij niet (volledig) alle verplichte informatie verstrekken. Zo blijken bijvoorbeeld startbrieven, UPO's of stopbrieven niet altijd (tijdig) te worden verstuurd of ze zijn niet volledig. Zo komt het voor dat bijvoorbeeld arbeidsongeschikten geen, onvolledige of foutieve informatie ontvangen over hun pensioenopbouw.

In totaal heeft de AFM twee maal een nog te publiceren bestuurlijke boete opgelegd en een voornemen tot een aanwijzing met publicatie verzonden. De signalen uit de self assessments worden ook in 2012 nader onderzocht. Waar functioneel stuurt de AFM signalen door aan DNB.

Pensioeninzicht voor consumenten

De AFM werkt aan initiatieven om pensioeninzicht te verhogen, zodat pensioendeelnemers weten welk pensioen ze kunnen verwachten en hoe ze hun financiële toekomst kunnen beïnvloeden.

De AFM is actief deelnemer in projecten van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om het Pensioenakkoord verder uit te werken, onder andere in een project over pensioencommunicatie. Dit project maakt gebruik van onze ervaringen met [self assessment](#) en de AFM Consumentenmonitor.

Leidraad communicatie

In maart 2011 publiceert de AFM de [Leidraad Communicatie voor Pensioenuitvoerders](#) om pensioenuitvoerders te helpen om hun communicatie met deelnemers verder te verbeteren. Samen met pensioenfondsen en verzekeraars wil de AFM consumenten meer inzicht geven in hun pensioen. Alle pensioenuitvoerders kennen de leidraad. Meer dan driekwart van de pensioenuitvoerders zegt de leidraad te gebruiken om de eigen informatieverstrekking te controleren. We vullen de leidraad regelmatig aan, begin 2011 bijvoorbeeld met een verduidelijking van het verschil tussen uitleggen en adviseren zodat pensioenuitvoerders hun deelnemers meer inzicht kunnen geven zonder vergunningplichtig te worden onder de Wft.

Eén loket

In het rapport *Een volgende stap naar meer pensioeninzicht: pensioeninformatie actief gebruiken* pleiten we voor een integratie van initiatieven. Bijvoorbeeld het Wijzer in geldzaken Geldloket of een pensioendashboard met digitale gegevens uit www.mijnpensioenoverzicht.nl. De AFM adviseert om de consument via één loket met online hulpmiddelen de mogelijkheid te geven om inzicht in zijn totale pensioensituatie te krijgen. Net als de AFM in haar [Visiedocument pensioenuitvoering](#) en haar [position paper](#), pleit minister Kamp in 2011 voor een pensioendashboard. Hij deed dit op het AFM- congres "[Pensioen in onzekere tijden](#)".

Verheugend is dat www.pensioenkijker.nl toegankelijk blijft voor consumenten en dat [Stichting Pensioenregister](#) een aantal uitbreidingen bekend heeft gemaakt en deels ook al heeft doorgevoerd. Overigens is ook het Nibud van belang, met haar expertise op het gebied van budgetplanning maar ook van [pensioen](#), als onderdeel van de [toereikendheid](#) van het pensioeninkomen.

Pensioenbijsluiter

De AFM pleit voor een pensioenbijsluiter die het mogelijk maakt pensioenregelingen te vergelijken. Informatie over onder meer de kwaliteit, kosten en risico's van de regeling kan consumenten inzicht geven en ondersteunen bij het maken van pensioenkeuzes. Wanneer een werknemer van baan en pensioenuitvoerder verandert, kan een (digitaal) register van pensioenbijsluiters hem ondersteunen bij bijvoorbeeld de beslissing of waardeoverdracht verstandig is.

De pensioenbijsluiter kan werkgevers ook helpen bij het kiezen van een rechtstreeks verzekerde regeling. De AFM wil het inzicht in pensioenregelingen verhogen zodat werkgevers een goede regeling kunnen sluiten voor hun werknemers. [AFM onderzoek uit 2010](#) toont aan dat driekwart van de pensioenadviezen aan het MKB onvoldoende was. De AFM heeft daarom voor werkgevers een [folder](#) gemaakt over goed pensioenadvies.

Vergunning pensioenverzekeringen

Beleidsvoorbereiding in 2011 heeft geleid tot vergunningplicht van pensioenverzekeringen in 2012. Er is vanaf 1 januari 2012 een aparte vergunning nodig voor adviseren en bemiddelen in [pensioenverzekeringen](#) en pensioenproducten van een premiepensioeninstelling (PPI). Door de verbeterde vakbekwaamheid gaat de kwaliteit van pensioenadvies omhoog. De AFM heeft nauw

samengewerkt met het ministerie van Financiën en College Deskundigheid Financiële Dienstverlening bij het vaststellen van de eisen.

Evaluatie Pensioenwet

De resultaten van de evaluatie van de pensioenwet en -regelgeving zijn aan de Tweede Kamer gezonden. Belangrijk is dat de minister onder andere onderkent dat de huidige informatiebepalingen te gedetailleerd zijn. Hierdoor krijgen pensioenuitvoerders te weinig ruimte om bij de informatieverstrekking maatwerk te leveren aan hun eigen deelnemers. Zo is bijvoorbeeld een deel van de verplichte informatie niet voor alle deelnemers even duidelijk. Dat komt door de vele vaktermen en het ingewikkelde taalgebruik. Ook krijgen deelnemers teveel informatie in één keer waardoor ze afhaken.

Deze constatering bieden voor de AFM een goede basis om met marktonderzoek duidelijk te krijgen hoe deelnemers kunnen worden geactiveerd en gewaarschuwd. Ook kan worden gekeken op welke wijze vergelijkbaar gemaakte informatie deelnemers kan helpen aan inzicht.

Onder leiding van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) zijn verschillende projecten van start gegaan, onder meer gericht op het verbeteren van pensioencommunicatie. De AFM is samen met DNB, pensioenuitvoerders en communicatiedeskundigen vertegenwoordigd in de werkgroep Communicatie waarin wordt geprobeerd de effectiviteit van communicatie en in het bijzonder de functie van communicatie na het pensioenakkoord te verbeteren. Na het pensioenakkoord zullen risico's explicieter bij pensioendeelnemers liggen. De informatieverstrekking over deze risico's aan deelnemers wordt daardoor nog belangrijker. De uitkomsten van de werkgroep en de pensioenevaluatie zullen input vormen voor de wijzigingen van de Pensioenwet.

Deelnemers kunnen actie ondernemen

Consumenten kunnen informatie over hun pensioen gebruiken en keuzes maken. Bijvoorbeeld zelf iets regelen of passend advies vragen.

De financiële planning voor de oude dag bevat voor veel mensen een combinatie van AOW, aanvullend pensioen en privé gesloten inkomensvoorzieningen in de derde pijler. Ook de aflossing van een hypotheek is van belang bij pensionering.

De AFM stimuleert pensioenuitvoerders hun deelnemers meer te ondersteunen bij het bepalen of ze aanvullende maatregelen moeten nemen. Ook houdt de AFM toezicht op adviseurs en verstrekkers van derde pijlerproducten.

Digitale hulpmiddelen (pensioenkijker.nl, mijnpensioenoverzicht.nl, GeldGripper) en fysieke loketten (Wijzer in geldzaken Geldloket) kunnen mensen helpen bij het maken van keuzes voor de financiële oude dag.

Derderijlerpensioen

De AFM heeft aanvullende inkomensvoorzieningen na pensionering getoetst op kostenefficiëntie, nut, veiligheid en begrijpelijkheid. De aanbieders van de onderzochte verzekerings- of bancaire producten hebben de bevindingen van de AFM ontvangen over de mate waarin het belang van de klant centraal

stond afgezet tegen andere producten. Het belang van dit onderzoek is dat consumenten die aanvulling op hun pensioen overwegen uit eerlijke producten moeten kunnen kiezen.

Nieuwe soort pensioenuitvoerder: PPI

De premiëpensioeninstelling (PPI) is een nieuwe soort pensioenuitvoerder waar de AFM toezicht op houdt. De PPI verzekert geen risico's en voert alleen beschikbare premieregelingen in de opbouwfase uit. De deelnemer bouwt individueel kapitaal op. AFM en DNB hebben met elkaar en met (potentiële) aanvragers van een PPI-vergunning intensief overleg gevoerd. In 2011 zijn er zes vergunningen verleend aan PPI's.

In de wetgevingsbrief aan het ministerie van Financiën van oktober 2011 pleit de AFM voor strengere eisen aan de afscherming van pensioenvermogens in het belang van deelnemers.

Efficiënt beheer van pensioenen

Een kostenverlaging van 0,25 procentpunt levert op een termijn van veertig jaar 7,5 % meer collectief pensioenvermogen op. Daaruit blijkt dat efficiency duidelijk voordeel oplevert.

Veel pensioenfondsen blijken onvoldoende inzicht te hebben in hun beleggingskosten, schreven we in april in het rapport Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht. Kosten bij de kleinste pensioenfondsen zijn gemiddeld 12 keer hoger dan bij de grootste fondsen. Ook bij grotere fondsen zijn er pensioenfondsen die relatief hoge kosten hebben. Naar aanleiding van ons rapport, heeft de Pensioenfederatie Nederlandse pensioenfondsen aanbevolen alle kosten voor pensioenbeheer en vermogensbeheer in kaart te gaan brengen en daarover eenduidig te rapporteren.

Vooraf kleine en middelgrote pensioenfondsen kunnen kosten besparen door samenvoeging van fondsen (consolidatie).

Complexiteit van pensioenregelingen maakt de uitvoering moeilijk communiceerbaar, kostbaar en onnodig foutgevoelig. Door vereenvoudiging van regelingen is kostenefficiëntie te bereiken wat weer kan doorwerken in hogere uitkeringen voor deelnemers.

Ook heeft de AFM geconstateerd dat vooral pensioenverzekeraars in de praktijk soms niet overgaan tot samenvoeging van verschillende pensioenrechten op één Uniform Pensioen Overzicht (UPO). Dat doet afbreuk aan de duidelijkheid en begrijpelijkheid. Het uitgangspunt is dat per pensioenregeling één UPO wordt verstrekt.

In het toezicht op efficiënt beheer door pensioenuitvoerders werkt de AFM nauw samen met prudentieel toezichthouder DNB. Zo heeft DNB, na een melding van de AFM, onderzoek gedaan naar pensioenfondsen die ten onrechte verwerving van pensioenen afhankelijk stelden van de betaling van de premie.

2.5 Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit

Niet integer gedrag jegens financiële consumenten en beleggers schaadt het vertrouwen in de financiële markten. Het komt voor binnen alle toezichtgebieden van de AFM. Van kleine tussenpersoon tot aanbieder, van financiële onderneming tot prospectusplichtige. Zij zijn vergunninghouder, vrijgesteld of werken illegaal. Daarbij ziet de AFM grote verschillen in schadelijk gedrag.

Wat doet de AFM?

De AFM wil bijdragen aan een veilig en integer investeringsklimaat. Wij willen ervoor zorgen dat de schade aan vertrouwen en vermogen die (malafide) partijen berokkenen zo beperkt mogelijk wordt gehouden. Het volledig weren van malafide partijen is niet reëel. Daarvoor is de markt te groot en zijn de capaciteit en middelen van de AFM te klein. Onze focus ligt daarom op de meest schadelijke zaken met maatschappelijke impact. Dat bepalen we voor een groot gedeelte door de signalen die we uit de markt en van buitenlandse toezichthouders krijgen.

Het aantal fraudesignalen blijft ook in 2011 onverminderd hoog. In 2011 ontvangen we 1110 signalen.

Waar liggen de risico's?

Elk jaar bekijken we op welke delen van de markt wij onze pijlen richten. Aan de hand van onder andere signalen, risicoanalyses en samenwerking met andere diensten, zoals de Belastingdienst en DNB, beoordelen we waar de meest urgente en schadelijke toezichtsproblemen zitten. In 2011 hebben we ons vooral gericht op vastgoedaanbieders, boiler rooms, illegale aanbieders van beleggingsobjecten (zoals grond, edelmetalen en hout), illegale kredietaanbieders en grove integriteitsschendingen door bemiddelaars.

Wat hebben we concreet bereikt?

- Snelle waarschuwingen en een persbericht over opkopers van houtparticipaties. Hiermee willen we voorkomen dat beleggers in deze beleggingsvorm stapten. Het aantal signalen over dit soort aanbieders is daarna significant afgenomen.
- In juli 2011 hebben we een persbericht uitgebracht waarin we waarschuwen tegen flitskredietaanbieders die (nog) zonder vergunning actief zijn (en meer dan 'onbetekenende kosten' in rekening brengen) en tegen aanbieders die meer rente rekenen dan wettelijk is toegestaan (namelijk 16%). Tegen een aantal flitskredietaanbieders is al actie ondernomen en een aantal worden nog nader onderzocht. Flitskredieten vormen een klein onderdeel van de markt, maar het is wel populair onder consumenten en daardoor van grote invloed op het vertrouwen van de consument in de financiële markt.
- De AFM doet onderzoek naar tien aanbieders en bemiddelaars in 'edelmetaalfondsen'. We zien dat de hoge goudprijs heeft geleid tot een verhoogde interesse bij consumenten. Een aantal aanbieders heeft alsnog een vergunning aangevraagd, hun aanbod aangepast of de (Nederlandse) markt verlaten.
- Accountants en actuarissen die zonder vergunning adviseren over pensioenverzekeringen, en daarmee de Wft overtreden, hebben een vergunning aangevraagd nadat de AFM hen op de overtreding heeft gewezen. Ook heeft de AFM in november 2011 een interpretatie over de vergunningplicht voor pensioenadvies gepubliceerd.

Kritischer en weerbaarder consument

Behalve dat de AFM zich in dit thema richt op niet-integer en vaak strafbaar gedrag bij ondernemingen en partijen, wil zij ook consumenten kritischer en weerbaarder maken. Als de Nederlandse consument slimmer wordt doordat hij kennis opdoet over de rechten van financiële consumenten, de toegevoegde waarde van het toezicht en de werkwijze van illegale partijen, zal hij deze malafide partijen sneller herkennen. De AFM hoopt dat deze ondernemingen hierdoor minder snel voet aan de grond krijgen in Nederland.

Daarom is de AFM in 2011 gestart met het organiseren van fraudebijeenkomsten. AFM-medewerkers hebben een groep consumenten een kijkje gegeven in de wereld van financiële fraude en oplichting. Ze hebben de deelnemers geïnformeerd over het toezicht van de AFM en tips en trucs gegeven waarmee de consument zich kan wapenen tegen financiële fraude. De eerste twee bijeenkomsten waren een succes en zullen daarom een vervolg krijgen in 2012. Op die manier komt het onderwerp ook extra in de publiciteit.

Ook is er een checklist op onze website gepubliceerd, die de consument attent maakt op de (verborgen) risico's van vastgoedbeleggingen. De checklist biedt een handreiking om zelf onderzoek te verrichten naar een beleggingsvoorstel.

Vastgoed

Vanwege de negatieve marktontwikkelingen en de integriteitsrisico's in de vastgoedsector, hebben vastgoedbeleggingen blijvend de aandacht van de AFM. Het afgelopen jaar is een project gestart dat zich richt op een gedragsverandering bij vastgoedfondsen op het gebied van governance, compliance, deskundigheid, integriteit en transparantie. Voor dit project hebben we een vastgoedrisicoradar ontwikkeld. Dit model helpt ons om het risicoprofiel van vastgoedfondsen te bepalen. Met de risicoradar zijn circa 85 partijen in beeld gebracht, waarbij 25 partijen als risicovol werden aangemerkt. Er zijn vervolgens 8 onderzoeken gestart. De AFM stuit daarbij op ondoorzichtige ondernemingstructuren, gebrekkig financieel beheer, fiscale antecedenten van bestuurders en vermoedens van strafbare feiten. De AFM heeft waar nodig handhavingsmaatregelen opgelegd, of aangifte gedaan bij het OM.

Tot slot heeft de AFM ook in 2011 deelgenomen in de Regiegroep Aanpak Misbruik Vastgoed, een door de ministeries van Financiën en Veiligheid en Justitie ingesteld orgaan om de overheidsaanpak van vastgoedgerelateerde fraude te coördineren.

Versnelde boeteprocedure en clementieregeling

De AFM is in november 2011 gestart met de pilot 'versnelde boeteprocedure'. De procedure is vereenvoudigd en de doorlooptijd van relatief eenvoudige overtredingen wordt verbeterd. Hiermee hopen wij sneller een grotere hoeveelheid illegale bemiddelingszaken af te handelen.

De clementieregeling die de AFM in 2010 heeft ontworpen, is nog niet geïmplementeerd. Dat komt onder andere doordat er nog besprekingen zijn met het OM over het belang en de uitwerking van de regeling. Wij vinden de clementieregeling nog steeds noodzakelijk. Het helpt om de drempel voor marktpartijen te verlagen om ernstige overtredingen waar zij bij betrokken zijn aan de AFM te melden.

Samenwerking FEC

De AFM werkt samen in het Financieel Expertise Centrum. Het FEC richt zich op samenwerking ten aanzien van informatie-uitwisseling, kennisdeling en preventie. Het afgelopen jaar is deze samenwerking geïntensiveerd. Deelnemers aan het FEC hebben een nieuw protocol opgesteld waardoor de informatie-uitwisseling tussen de deelnemers is verbeterd en versneld.

Voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

Het toezicht van de AFM op de naleving van Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) is in 2010 geëvalueerd door het IMF. De AFM is in Nederland de verantwoordelijke toezichthouder voor het (Wwft) toezicht bij beleggingsondernemingen, beleggingsinstellingen en financiële dienstverleners, voor zover zij bemiddelen bij de totstandkoming van levensverzekeringsovereenkomsten. De voornaamste bevindingen uit het IMF-onderzoek waren: 1. Een gebrek aan specifiek Wwft gerelateerde onderzoeken, 2. Een gebrek aan Wwft guidance voor onder toezicht staande instellingen.

De AFM heeft mede naar aanleiding van deze bevindingen in 2011 een marktbreed onderzoek uitgevoerd bij beleggingsondernemingen naar de mate waarin zij de bepalingen uit de Wwft naleven. In Q1 2012 publiceert de AFM haar Wwft leidraad met daarin handvatten voor de toepassing van Wwft bepalingen. De AFM heeft zich hierbij vooral gericht op onderwerpen die zoals blijkt uit het marktbreedonderzoek onduidelijk waren. Ook in 2012 zal de AFM de nodige aandacht besteden aan de naleving van de Wwft bepalingen bij haar onder toezicht staande instellingen.

2.6 Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd

Het doel van dit thema is dat de volledigheid, juistheid, tijdigheid en begrijpelijkheid van financiële informatie wordt verhoogd, zodat de transparantie op de kapitaalmarkten toeneemt. De AFM richt zich op het tijdig detecteren van gebreken in de kwaliteit van de financiële informatie en op het informeren van de markten daarover.

Dit wordt gedaan via het reguliere toezicht waarbij rekening wordt gehouden met een aantal wettelijke beperkingen. Tegelijkertijd streeft de AFM naar het slechten van de *Chinese walls* waar nodig en naar verbetering van de bevoegdheden van het toezicht op de financiële verslaggeving.

Verbetering financiële verslaggeving

De kwaliteit van de financiële verslaggeving lijkt toe te nemen doordat de verslaggevingsvoorschriften beter worden nageleefd. Het verbeteren van de kwaliteit van de financiële verslaggeving is een traject voor de langere termijn. Twee jaar na de start van het thema worden de eerste resultaten duidelijk zichtbaar. De AFM heeft dit jaar 85 onderzoeken afgerond:

- 41 follow-up onderzoeken waaruit is gebleken dat 85% van de mededelingen goed is opgevolgd
- 44 desktopreviews, waarbij het aantal onderzoeken dat tot een vraag om meer toelichting leidt is gedaald naar 64% (was 86%)

De afgeronde follow up onderzoeken hebben bij twee ondernemingen aanleiding gegeven tot het doen van één of meer mededelingen en de 44 afgeronde desktopreviews bij 22 ondernemingen. Bij vier van de laatst bedoelde ondernemingen is de mededeling vergezeld van een aanbeveling om een persbericht algemeen verkrijgbaar te stellen.

De AFM heeft in 2011 ook meer contact gezocht met ondernemingen over hun financiële verslaggeving om op meer informele wijze te komen tot verbeteringen, zonder meteen formele maatregelen in te zetten. Deze aanpak heeft ertoe geleid dat er meer effect is bereikt, met minder formele maatregelen. In 2012 zal de AFM deze aanpak daarom vaker voorstaan, bij meer onderzoeken.

Themaonderzoeken financiële verslaggeving

In 2011 heeft de AFM vier thematische onderzoeken gedaan naar de financiële verslaggeving:

- Beursgenoteerde ondernemingen slagen er voor een groot deel in de implicaties van fusies en overnames begrijpelijk weer te geven voor de gebruikers van de jaarrekening.
- Uit het themaonderzoek Winst per aandeel blijkt dat de presentatie en de toelichting in de financiële verslaggeving over het algemeen voldoende is.
- Analyse van de financiële verslaggeving van obligatiefondsen gaf in driekwart van de gevallen geen aanleiding tot nader onderzoek.
- Transparantie over op aandelen gebaseerde beloningen van bestuurders en managers op sleutelposities is verbeterd, maar moet op onderdelen duidelijker.

De AFM ziet wel op verschillende punten mogelijkheden om de financiële verslaggeving verder te verbeteren op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken. Mede daarom kiest de AFM ervoor deze bevindingen al in het lopende jaar te publiceren. Zodat alle betrokkenen (onderneming, accountant) vroegtijdig op de hoogte zijn van de conclusies. En deze conclusies bij het opstellen en de controle van de jaarlijkse financiële verslaggeving kunnen worden meegenomen.

In 2012 gaat de AFM in haar toezicht op financiële verslaggeving themaonderzoek doen naar vier specifieke onderwerpen:

- Vastgoed
- Waardering van en transparantie over staatsobligaties en andere beleggingen met landenrisico
- Bijzondere waardeverminderingen vaste activa
- Toelichting op minderheidsbelangen

De keuze voor deze onderwerpen is mede ingegeven door de schulden crisis en de gepubliceerde tussentijdse financiële verslaggeving 2011 van ondernemingen.

Specifieke beleidsissues Wtfr

Beleidsvoornemens van het ministerie van Financiën lijken erop te wijzen dat het ministerie een aantal wensen van de AFM, om de werkwijze verder te kunnen verbeteren, wil realiseren. Het gaat om het verlengen van de termijn tot het doen van een informatieverzoek bij de Ondernemingskamer van zes naar negen maanden. En om het kunnen afdwingen van opvolging van een aanbeveling. Ook wordt voorgesteld om binnen de AFM de mogelijkheid te creëren om effectief informatie uit te wisselen binnen bestaande bestuursrechtelijke kaders.

Prospectus toezicht en toezicht openbare biedingen

In 2011 is het aantal goedkeuringen van prospectussen significant hoger in vergelijking met voorgaande jaren. Ook is er een sterke afwijking van het aantal goedkeuringen ten opzichte van de begroting 2011 (503 versus 327 goedkeuringen). De stijging is vooral veroorzaakt door een groter aantal goedgekeurde supplementen van financiële instellingen en vormt geen indicatie voor een sterk aantrekkende emissiemarkt. Ondanks het hoger aantal goedkeuringen is het totaal aantal bestede uren aan het prospectustoezicht lager dan begroot. Dit heeft ondermeer te maken met het feit dat voor het afwerken van aanvragen voor supplementen relatief weinig uren nodig zijn. Het aantal aanvragen voor de goedkeuring van equity prospectussen blijft achter bij de verwachting, mede als gevolg van onzekerheid op de kapitaalmarkten.

Veel belangstelling is er in 2011 voor de AFM-cursus 'Goedkeuringsprocedure prospectus AFM'. De cursus richt zich op kleine en middelgrote ondernemingen. De eerste cursus is in oktober 2011 gehouden. Omdat er meer animo voor blijkt te zijn dan beschikbare plaatsen, is er eind 2011 gewerkt aan een gefilmde uitvoering die via de website van de AFM is te bekijken. Deze is begin 2012 beschikbaar gekomen.

Het huidige economische klimaat zorgt er voor dat het, vooral voor kleine en middelgrote ondernemingen, lastiger is om financiering te vinden. Daarnaast zorgen wijzigingen in wet- en regelgeving ervoor dat het lastiger wordt om effecten onder een vrijstelling, dus zonder goedgekeurd prospectus, aan te bieden. Zo is de grens voor vrijstelling van de prospectusplicht per 2012 verhoogd naar € 100.000,-. Mede door deze ontwikkelingen beoogt de AFM met de hiervoor genoemde cursus, een goede werking van de (toegang tot de) kapitaalmarkt te bewerkstelligen en adequate transparantie voor beleggers.

De activiteiten op de voor het toezicht relevante biedingenmarkt nemen in 2011 voorzichtig toe. Begin 2011 lijken deze activiteiten ook tot een toename van het aantal daadwerkelijk uitgebrachte openbare biedingen te leiden. Deze toename heeft zich naar het einde van 2011 niet doorgezet.

In 2011 houdt de AFM sinds 10 jaar toezicht op openbare biedingen. In een bijeenkomst met marktpartijen is hieraan aandacht besteed. Dit lustrum heeft tevens geleid tot een overzicht van het toezicht door de AFM op openbare biedingen dat is beschreven in het rapport '[10 jaar AFM toezicht openbare biedingen](#)'.

Toezicht accountantsorganisaties

Volgens plan richt de AFM zich in het voorjaar 2011 op het themaonderzoek "Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole". Aanleiding voor dit onderzoek zijn de bevindingen uit het AFM-rapport "Algemene bevindingen kwaliteit accountantscontrole en kwaliteitsbewaking" uit september 2010, naar aanleiding van het reguliere onderzoek bij de Big-4 accountantsorganisaties. Het themaonderzoek vindt plaats bij alle 15 OOB-kantoren. Onderzocht wordt welke waarborgen er zijn en welke afwegingen de accountant maakt om onafhankelijk te functioneren. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre financiële prikkels en kwaliteitsprikkel meewegen in de benoeming, beoordeling, beloning en sanctionering van accountants. De uitkomsten van het onderzoek publiceert de AFM begin oktober 2011 in een rapport. De AFM geeft hierin aan dat zij voorstander is van duidelijke, eenduidige en meer restrictieve regelgeving op beide onderwerpen. Met dit rapport draagt de AFM bij aan het lopende debat in Nederland en Europa over de rol en positie van de externe accountant op de financiële markten en de mogelijkheden om de kwaliteit van de controles verder te verbeteren. Een ander initiatief op dit vlak is de succesvolle ronde tafel bijeenkomst met de sector en gebruikers van accountantsverklaringen eerder in 2011.

In oktober 2011 start de AFM met het reguliere onderzoek naar de kwaliteit van de controledossiers en het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing bij de niet Big-4, OOB-kantoren. Voor het tweede achtereenvolgende jaar rapporteert de AFM in december de uitkomsten van de AFM Monitor accountantsorganisaties in het rapport 'Sector in beeld'.

Op internationaal terrein is in 2011 overeenstemming bereikt met de Amerikaanse toezichthouder op accountantsorganisaties de *Public Company Accounting Oversight Board* (PCAOB) over de voorwaarden voor samenwerking. Deze samenwerking is begin 2012 geformaliseerd. Hierdoor zijn de eerste '*joint-inspections*' bij de Big-4 kantoren vanaf 2012 mogelijk. De AFM neemt verder actief deel aan diverse internationale overlegorganen, waaronder ook de in 2011 opgerichte *European Audit Inspections Group*. Inzake de niet OOB-accountantsorganisaties evalueert de AFM in 2011 de samenwerking met de vereniging voor Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-administratieconsulenten (SRA). Dit heeft geleid tot de ondertekening van een nieuw convenant over samenwerking in het toezicht op de SRA-kantoren. Met de NBA voert de AFM verkennende gesprekken over een soortgelijke vorm van samenwerking.

In december 2011 heeft de minister van Financiën een consultatie publiek gemaakt over de toekomst van het accountantsberoep in Nederland. Dit mede ingegeven door de initiatiefnota van Kamerlid Plasterk evenals de Europese concept-Verordening en –Richtlijn die ter onderhandeling voorliggen in de Raad van Ministers en het Europees Parlement. De AFM heeft actief bijgedragen aan de totstandkoming van de consultatie en heeft eind januari 2012 in het kader van deze consultatie een [analyse](#) gepubliceerd van de impact en wenselijkheid van betreffende Europese wetgevende initiatieven.

2.7 Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter

De huidige mondiale economische ontwikkelingen en de Europese schuldencrisis benadrukken het belang van financiële markten die transparant en ordelijk werken. De AFM bevordert eerlijke en efficiënt functionerende kapitaalmarkten door toezicht op de integriteit van handel en het goed functioneren van de infrastructuur van de platformen waar die handel plaatsvindt en wordt afgewikkeld. Daarbij is toezicht op de verschillende initiatieven op dit gebied, zoals de toetreding van TOM als Multilateral Trading Facility voor derivaten en eventuele beurzenfusies of overnames, essentieel.

Geautomatiseerde handel rukt verder op

De handel op kapitaalmarkten wordt steeds complexer en sneller. Automatisering en algoritme-trading spelen een steeds belangrijkere rol. De complexiteit wordt verder vergroot door de sterke verwevenheid van markten, de ingewikkelde en samengestelde producten en de fragmentering van handelsplatformen. De snelheid wordt gevoed door het toenemende aandeel van *High Frequency Trading* (HFT) en het feit dat professionele beleggers steeds vaker kwantitatieve, in plaats van fundamentele beleggingsstrategieën moeten toepassen.

Regels voor het beheersen van geautomatiseerde handel

Zolang men bij deze geautomatiseerde handel legitieme strategieën inzet, ziet de AFM geen reden om *high frequency traders* anders te behandelen dan andere marktdeelnemers. Als de strategieën echter raken aan marktmisbruik, dan zal de AFM daartegen optreden. De groeiende concurrentie, complexiteit en snelheid van kapitaalmarkten (inclusief technologische ontwikkelingen) zorgen voor efficiëntie, maar leveren tegelijkertijd mogelijke (systeem)risico's op. De in 2011 door Europees effectentoezichthouder ESMA uitgegeven *Guidelines* voor handelsplatformen die betrekking hebben op *systems and controls* moeten ervoor zorgen dat handelssystemen robuust en bestendig blijven.

Herziening MiFID

In de Europese richtlijn *Markets in Financial Instruments Directive* (MiFID) wordt onder meer de concurrentie tussen de verschillende handelsplatformen geregeld waarop financiële instrumenten zoals aandelen en opties verhandeld worden. MiFID is in 2007 van kracht geworden en wordt nu herzien. De AFM levert een belangrijke bijdrage aan de lopende herzieningen, die in oktober 2011 zijn voorgesteld. De AFM is in gesprek gegaan met marktpartijen die actief zijn op de Nederlandse markt. Zij zijn zich hierdoor meer bewust geworden van de regelgeving die voor hen geldt en de kansen die de regelgeving biedt.

EMIR helpt risico's te verduidelijken

De risico's op de handel die buiten de beurzen om gaat (de zogenoemde Over the Counter (OTC) handel) blijken voor beleggers, marktpartijen en toezichthouders niet inzichtelijk genoeg. Het is niet helder waar de risico's zitten en de omvang van producten en posities is onduidelijk. Via de EMIR-regelgeving wordt nu voorgeschreven dat de gestandaardiseerde OTC-derivatencontracten afgehandeld moeten worden door een centrale tegenpartij (CCP). Op deze manier beoogt EMIR de OTC markt transparanter te maken en het tegenpartijrisico te reduceren.

NYSE Euronext

In de tweede helft van 2011 is de AFM voorzitter van het College van toezichthouders op NYSE Euronext. In het college is veel aandacht besteed aan de fusiebesprekingen van NYSE Euronext met Deutsche Börse. Uiteraard zijn goede contacten met de nationale en internationale betrokkenen zoals het ministerie van Financiën, De Nederlandsche Bank en de Europese collega-toezichthouders hierbij van groot belang.

In het toezicht op de organisaties die de handel in financiële instrumenten afwikkelen, de *clearing & settlementorganisaties*, heeft de AFM eind 2011 toestemming gegeven aan EMCF voor de zogeheten interoperabiliteit tussen clearinghuizen voor een aantal van de markten die EMCF cleart. Hiervoor is intensief samengewerkt met onder meer DNB, de Britse toezichthouder FSA en de Zwitserse FINMA en SNB.

Best execution

In 2011 is de AFM een vervolgonderzoek gestart naar de *best execution* praktijk van Nederlandse beleggingsondernemingen. Uit dit onderzoek volgt dat banken en beleggingsondernemingen een orderuitvoeringsbeleid hebben waarin de plaats van uitvoering of plaatsen van uitvoering worden genoemd en dat dit beleid wordt toegepast. Daarbij ziet de AFM wel ruimte voor aanscherping van de wettelijke verplichtingen omtrent *best execution*.

2.8 Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar

Ook voor de beurzen staat 2011 in het teken van de schulden crisis. Onzekerheid is troef bij veel beleggers wat zich vertaalt in een onrustig beursklimaat. Na het jaar op iets minder dan 360 te zijn begonnen, daalt de AEX-index in september naar een dieptepunt van 260, om het jaar af te sluiten op 311.

Omdat het voor beleggers juist in turbulente tijden van het grootste belang is dat zij kunnen vertrouwen op het goed functioneren van de markten, heeft de AFM extra aandacht besteed aan het tijdig publiceren van koersgevoelige informatie. Ook heeft zij de regels hiervoor verder toegelicht aan beursgenoteerde ondernemingen. De AFM neemt direct contact op bij mogelijke overtredingen. De AFM blijft actief de dialoog opzoeken met marktpartijen op de Nederlandse markt. Daarbij richt zij zich uiteraard ook op de obligatiemarkt en de markt voor *credit default swaps* (cfs - kredietverzekeringsderivaten).

Onderzoeken koersgevoelige informatie

In 2011 zijn onderzoeken gestart naar niet tijdig publiceren van koersgevoelige informatie en naar verschillende soorten manipulatieve gedragingen. Ook zijn verscheidene onderzoeken gestart naar mogelijke handel met voorwetenschap. In totaal zijn in 2011 door de AFM 48 onderzoeken uitgevoerd naar mogelijk marktmisbruik. Er zijn acht boetes opgelegd voor marktmisbruik, waaronder voor het handelen met voorwetenschap en voor marktmanipulatie. De AFM doet in vier gevallen aangifte bij het Openbaar Ministerie. Daarnaast heeft de AFM in haar rol als commissaris van de handel vier keer de handel in financiële instrumenten onderbroken.

Meldingen van marktmisbruik

Financiële ondernemingen in Nederland zijn verplicht signalen van mogelijk marktmisbruik door hun klanten te melden bij de AFM. Uit onderzoek dat de AFM in mei publiceert, blijkt dat het aantal meldingen sinds 2007 daalde. In vergelijking met andere Europese toezichthouders krijgt de AFM relatief weinig meldingen. Ook blijkt dat een beperkt aantal van de beleggingsondernemingen mogelijke misstanden meldt en 80 procent van deze meldingen van de grotere beleggingsondernemingen afkomstig zijn. De meldingsplicht is van groot belang voor de eerlijkheid van de financiële markten. Aan bijna de helft van de onderzoeken van de AFM liggen een of meer meldingen ten grondslag. In 2012 brengt de AFM het onderwerp verder onder de aandacht.

Ook de wettelijke verplichting om bepaalde transacties bij de toezichthouder te melden, moet bijdragen aan optimale transparantie in de zeggenschap en kapitaalbelangen in beursgenoteerde ondernemingen. Bedrijven en personen die verplicht zijn dit te melden, zijn zich hiervan bewust. De AFM is dan ook tevreden over het aantal en de kwaliteit van de meldingen die zij op dit gebied ontvangt. Op 1 januari 2012 wordt een wettelijke verplichting van kracht om economische belangen (*longposities*) te melden die de houder ervan in de gelegenheid stelt invloed uit te oefenen in een beursgenoteerde onderneming.

Marktmisbruikstrategie geactualiseerd

In de eerste helft van 2011 heeft de AFM haar marktmisbruikstrategie geactualiseerd. Zij heeft in dit kader gesprekken gevoerd met marktpartijen en met andere Europese toezichthouders. Goede ervaringen uit het buitenland zijn gebruikt om de AFM-strategie verder te verbeteren. De AFM zet de komende tijd uitgebreid in op het vergroten van de kennis van bepaalde onderdelen van de effectenmarkt. Dit willen we onder meer doen door het uitwisselen van personeel tussen de AFM en marktpartijen. Ook de verdere automatisering van monitoring en onderzoeksactiviteiten vormen een uitdaging. De AFM heeft in 2011 eigen onderzoek opgezet in de vorm van *data mining*, ofwel het statistisch analyseren van transacties en koersbewegingen.

Communicatie vanuit de AFM naar de belegger

Het toezicht van de AFM speelt een belangrijke rol bij het vertrouwen dat beleggers hebben in beleggingen. De AFM ziet er op toe dat de door aanbieders verstrekte informatie begrijpelijk, duidelijk, juist en tijdig is. Dat de AFM hierbij als alert wordt gezien, is in 2011 bevestigd door de toewijzing van Gouden Stier aan de AFM door Belegger.nl. De site voor beleggers prijst de AFM voor haar heldere communicatie aan particuliere beleggers en de inspanningen om beleggers op te leiden en te behoeden voor missers.

2.9 Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

Het is belangrijk dat internationale toezichtsonderwerpen gezamenlijk worden opgepakt en dat het toezicht hierop verder wordt geprofessionaliseerd. Mede door de kredietcrisis zijn veel nieuwe Europese regels in de maak en wordt al bestaande Europese regelgeving aangepast. De kwaliteit van internationale toezichthouders en de regels zijn belangrijk voor Nederland en de AFM. Dit met het oog op het goed functioneren van de financiële markten in Nederland.

ESMA als Europese toezichthouder

Toezichthouders werken meer en meer internationaal samen. In de tweede helft van 2011 en in 2012 ligt de focus van de AFM vooral op het verbeteren van de internationale samenwerking en het versterken van het Europese toezicht.

Binnen Europa is de AFM vooral actief binnen de European Securities and Markets Authority (ESMA) en de *European Systemic Risk Board* (ESRB). De AFM zet in op een gecoördineerde aanpak vanuit ESMA voor verschillende internationale toezichtsonderwerpen. De contouren van de ESRB staan. Centrale banken zullen daarbij een belangrijke rol naar zich toetrekken. De AFM zet zich in voor een grotere inbreng van gedrags- en markttoezichthouders in de ESRB. Binnen het AFM-Risico Panel, dat nauw samenwerkt met DNB, identificeert de AFM zelf potentiële macrorisico's.

Toezicht kredietbeoordelaars naar ESMA

Het toezicht op kredietbeoordelingsorganisaties is op 1 juli 2011 van de nationale toezichthouders – en dus ook van de AFM - overgegaan naar ESMA. De registratieaanvraagprocedures voor kredietbeoordelaars is in het najaar van 2011 afgerond. Ondanks deze overgang van toezicht naar ESMA, blijft de AFM betrokken bij dit toezicht als lid van ESMA.

Europese regelgeving

Ook aan de ontwikkeling van Europese wet- en regelgeving werkt de AFM actief mee. Zij kijkt daarbij onder meer naar de bescherming van de consument en let erop dat de positie van Nederland niet onnodig verschaalt.

De AFM is onder meer betrokken bij de volgende wetgevingstrajecten:

- *Directive on Alternative Investment Fund Managers (AIFM)*: hiermee komen tot nu toe vaak ongereguleerde beleggingsinstellingen als *hedge funds*, *private equity* en vastgoedfondsen, onder toezicht. De AIFM-richtlijn moet uiterlijk in juli 2013 in de Nederlandse wet zijn vastgelegd. De AFM heeft een AIFM-team opgericht om deze nieuwe toezichtstaak voor te bereiden.
- *Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS)*: deze richtlijn heeft betrekking op beleggingsfondsen en –maatschappijen voor de particuliere markt. Een eerdere versie van de richtlijn is gemoderniseerd en meer toegerust op grensoverschrijdend verkeer. Er is nu een beheerderspaspoort, grensoverschrijdende fusies zijn mogelijk, de notificatie is vereenvoudigd en er is een nieuwe Financiële Bijsluiter geïntroduceerd onder de noemer Essentiële Beleggersinformatie. Dit document geldt in Nederland ook voor niet-UCITS. De AFM heeft de opgedane ervaring met de Nederlandse Financiële Bijsluiter breed uitgedragen en er mede voor gezorgd dat het nieuwe Europese model zich werkelijk op consumenten richt en een bruikbare risico-indicator kent.

- *Packaged Retail Investment Products (PRIIP's)*: gelijke transparantie- en adviesregels voor met elkaar concurrerende producten als beleggingsfondsen en -maatschappijen, gestructureerde producten en beleggingsverzekeringen. Ook hiervoor wordt gewerkt aan een Europese Financiële Bijsluiter. Deze zal op termijn de huidige Nederlandse Financiële Bijsluiter vervangen. De IMD (*Insurance Mediation Directive*) wordt aangepast om het klantbelang meer centraal te stellen in het advies over verzekeringsproducten. De AFM ondersteunt dit streven door binnen de EIOPA en ESMA uit te dragen dat de sectoroverstijgende benadering in Nederland goed werkt. Inwerkingtreding wordt niet voor 2014/2015 verwacht. Een belangrijk aandachtspunt voor de AFM is de reikwijdte van PRIIP's.

Lidmaatschap IOSCO

Na beëindiging van het voorzitterschap van het *Technical Committee* van de *International Organization of Securities Commissions* (IOSCO) is de AFM in 2011 als actief lid betrokken gebleven bij belangrijke *workstreams* van IOSCO. Binnen IOSCO is een nieuw *Standing Committee on Risk and Research* (SCRR) opgericht dat zich bezighoudt met het uitwerken van methoden voor het identificeren van mogelijke systeemrisico's en het ontwikkelen van *best practices* voor markttoezichthouders om met systeemrisico om te gaan. De AFM is lid van dit *committee*. De werkzaamheden van de SCRR vloeien voort uit de in 2010 aangenomen nieuwe IOSCO *principles* met betrekking tot systeemrisico. Op basis van de IOSCO *principles* kunnen landen nagaan of hun toezicht voldoet aan de hierin beschreven toezichtsvereisten.

Toezicht op accountants via IFIAR

In april 2011 heeft de internationale toezichtkoepel voor accountantstoezicht *International Forum of Independent Audit Regulators* (IFIAR) overeenstemming bereikt over de kernprincipes voor onafhankelijk toezicht op accountantsorganisaties. Deze principes moeten bijdragen aan het ontwikkelen van het nationale toezicht en aan grotere consistentie wereldwijd van het accountantstoezicht. De AFM heeft het voorzitterschap overgedragen aan het Financial Reporting Council in het Verenigd Koninkrijk. De AFM heeft een positie in de Advisory Council.

2.10 Beter Bestuur

Individuele bestuurders en het bestuur als geheel hebben een grote invloed op het gedrag van financiële instellingen en daarmee op de duurzaamheid van de financiële sector.

Gezamenlijke beleidsregel deskundigheid van DNB en AFM

Begin 2011 is de gezamenlijke beleidsregel deskundigheid van de AFM en DNB in werking getreden. Deze beleidsregel geeft de sector en de toezichthouders AFM en DNB meer houvast bij het bepalen waar een goed bestuurder en een goed bestuur aan moet voldoen. In 2011 is ervaring opgedaan met de toepassing van de beleidsregel bij diverse concrete situaties. In een aantal gevallen heeft de AFM maatregelen getroffen. De beleidsregel deskundigheid is hierbij gebruikt om onwenselijk gedrag te stoppen en in de toekomst te voorkomen.

Geschiktheid vervangt deskundigheid

De wetgever heeft in 2011 besloten om de commissarissen van de vier grootste banken en verzekeraars bij voorrang te laten toetsen op geschiktheid. Het begrip geschiktheid zal het huidige begrip deskundigheid vervangen zonder dat dit tot grote wijzigingen leidt. Voor de toetsing van deze bestuurders ontwikkelt de AFM samen met DNB een normenkader om te bepalen wanneer een commissaris geschikt is. De huidige beleidsregel deskundigheid van beleidsbepalers zal hierbij als basis dienen. AFM zal bij de voorbereiding en uitvoering van deze geschiktheidstoetsen nauw samenwerken met DNB.

Bestuurdersmonitor

Eind 2011 is de infrastructuur van de bestuurdersmonitor gereed gekomen. Deze monitor heeft tot doel om snel een compleet beeld te krijgen van bestaande toezichtinformatie over beleidsbepalers en toezichthouders binnen de financiële instelling. In het komende jaar zal de bestuurdersmonitor verder gevuld gaan worden met gegevens en verder worden ingebed in de organisatie.

Panels DNB-AFM

Om de consistente toepassing van de beleidsregel en de behandeling van betrouwbaarheidsvraagstukken te waarborgen, werken DNB en AFM samen in panels. In deze panels bespreken de toezichthouders concrete situaties uit de toezichtpraktijk en zaken van meer beleidsmatige aard op het gebied van deskundigheid van beleidsbepalers. Het effect van deze panels is geweest dat de samenwerking tussen AFM en DNB verder is gestroomlijnd.

3 Organisatie en besturing

De AFM staat middenin de maatschappij. Niet alleen door samenwerkingsverbanden aan te gaan maar ook door actief in gesprek te gaan met diverse publieksgroepen en door verantwoording af te leggen over haar handelen. De wijze van besturen is helder vastgelegd net als het financieel beheer. Zo werkt de AFM ook aan haar eigen transparantie.

3.1 Organisatie

De maatschappelijke betrokkenheid van de AFM uit zich niet alleen in het streven naar duurzaamheid van financiële markten en de eigen organisatie maar ook naar samenwerking op nationaal en internationaal niveau en een actieve dialoog met de omgeving

Samenwerking op nationaal niveau

De AFM werkt samen met DNB om de wetten en regels voor de financiële sector te handhaven. Dat betekent dat we samen afspraken maken om te bevorderen dat financiële instellingen zich aan de regels houden. De AFM werkt ook samen met veel andere organisaties, zoals het Financieel Expertise Centrum (FEC) en het Markttoezichthoudersberaad (MTB).

Samenwerking op internationaal niveau

In internationaal en Europees verband werken wij samen met Europese toezichthouder ESMA (European Securities and Markets Authority), de ESRB (European Systemic Risk Board), IFIAR (International Forum of Independent Audit Regulators) en samen met collega-effectentoezichthouders binnen IOSCO (International Organization of Securities Commissions).

Dialoog

De AFM gaat de dialoog aan met haar omgeving over haar doelstellingen, activiteiten, middelen en effecten. Dit gebeurt via traditionele en nieuwe communicatiemiddelen, maar ook via meer geïnstitutionaliseerde structuren. De dialoog met belanghebbenden kent een overlegstructuur met enerzijds bilateraal overleg (met koepelorganisaties en onder toezicht staande ondernemingen) en anderzijds een aantal vaste overlegfora. Vaste fora zijn het 'Adviserend Panel van vertegenwoordigende organisaties' en een aantal expertcommissies waarin specifieke kennis van de markt samenkomt.

Het Adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties bestaat uit leden van organisaties van zowel ondernemingen als consumenten. De ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vaardigen toehoorders af. Het bestuur van de AFM bespreekt met het panel voornamelijk de kerndocumenten uit de planning- en controlcyclus.

De Commissie Kapitaalmarkt bestaat uit elf externe experts. Zij adviseert de AFM over casuïstiek, wetgevingsaspecten en interpretaties op het gebied van openbare biedingen, marktmisbruik en prospectusvraagstukken.

De Commissie Financiële Verslaggeving adviseert de AFM op gelijke wijze als de Commissie Kapitaalmarkten over onderwerpen op het gebied van financiële verslaggeving en toezicht op accountantsorganisaties en daaraan gerelateerde onderwerpen.

De AFM overlegt periodiek met de verschillende brancheorganisaties op het terrein van financiële dienstverlening en pensioenuitvoering. Op de agenda staan beleidsthema's die een ieder raken, zoals toezichtstrategie, en efficiëntie en effectiviteit van gezamenlijke zelfreguleringsinitiatieven. Met verschillende relevante brancheorganisaties is in 2011 bestuurlijk overleg gevoerd.

De AFM heeft in 2011 het gebruik van Twitter geïntensiveerd. Sociale media zijn een communicatiekanaal om een boodschap te verspreiden, maar ook om signalen op te ontvangen. Ook nodigt de AFM vier keer per jaar, in 'BuitensteBinnen-bijeenkomsten', externe criticasters van de AFM uit. Deze worden dan gevraagd om hun standpunt nader toe te lichten en om in gesprek te gaan met medewerkers van de AFM. Dit wordt door beide partijen gewaardeerd.

Duurzaamheid en maatschappelijke betrokkenheid

Hoewel de AFM geen onderneming maar een publieke toezichthouder is, sluit zij aan bij principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Het gaat om 'de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen' zoals die voorkomen in de Corporate Governance Code (II 1.2, III 1.6).

De kern van het MVO-beleid voor de AFM is als volgt geformuleerd:

Maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent voor de AFM dat de organisatie haar effect op de omgeving wil optimaliseren, ook waar zij niet onmiddellijk samenhangt met de primaire toezichtstaak van de AFM. Concrete doelstellingen zijn:

- Vanuit haar aard als toezichthouder bijdragen aan een duurzaam functioneren van de financiële markten;
- Het verduurzamen van inkoop en leveranciers;
- Het beperken van de CO2 uitstoot;
- Het invullen van *human resources* conform de ontwikkeling van de samenleving (bijvoorbeeld door een actief diversiteitsbeleid);
- Het verbinden van maatschappelijke betrokkenheid met het MVO-beleid van de AFM. Dit doet de AFM bijvoorbeeld door deelname aan projecten met scholen en jongeren.

3.2 Besturing

Om de AFM zorgvuldig en transparant te besturen, hanteert de AFM een helder besturingsmodel. Dit model geeft duidelijk aan binnen welke grenzen de AFM opereert en op welke manier zij verantwoording aflegt.

Governance bij de AFM

De AFM is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) met bevoegdheden voor het gedragstoezicht op de financiële markten. De wetgever heeft deze bevoegdheden toegekend aan de AFM. De AFM draagt de verantwoordelijkheid voor de concrete uitoefening van het toezicht. Een ZBO valt niet direct onder het gezag van een ministerie. De Raad van Toezicht ziet toe op de wijze waarop het bestuur van de AFM zijn taken verricht. De minister van Financiën benoemt de leden van de Raad van Toezicht. Daarnaast stemt de minister van Financiën in met, onder andere, statutenwijzigingen, de begroting en de jaarrekening. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stemt in met het onderdeel van het toezicht op pensioenuitvoerders in de begroting en in de jaarrekening.

De Wet op het financieel toezicht (Wft) bevat diverse bepalingen over de ‘governance’ van de AFM. Het betreft onder meer regels over de benoeming en bezoldiging van de leden van het bestuur en de Raad van Toezicht maar ook de taken van de AFM. De statuten van de AFM bevatten een nadere uitwerking van deze bepalingen.

De AFM conformeert zich aan de ‘Corporate Governance Code’ (Code) voor zover deze code kan worden toegepast op een semipublieke organisatie. De AFM heeft een overzicht opgesteld van alle bepalingen uit de Code waarin wordt aangegeven welke bepalingen worden toegepast binnen de organisatie en welke bepalingen niet. Dit is de ‘Corporate Governance Code matrix’.

Corporate Governance Code

De Nederlandse Corporate Governance Code gaat uit van de structuur van een beursvennootschap, de AFM is een stichting. Een groot aantal bepalingen uit de Code moet worden vertaald naar de AFM-context. In het algemeen geldt dat bepalingen over de Raad van Commissarissen worden vertaald naar de Raad van Toezicht. Waar de Code bevoegdheden toekent aan de algemene vergadering van aandeelhouders, worden deze voor toepassing binnen de AFM gespiegeld aan de bevoegdheden van de minister van Financiën. De AFM heeft een overzicht opgesteld waarin wordt aangegeven welke bepalingen van de Code zijn geïmplementeerd. Dit overzicht wordt ook wel aangeduid met de ‘Corporate Governance Code-matrix’. De matrix is te vinden op de website van de AFM. Een aantal *best practice* bepalingen is niet van toepassing op de AFM. Het betreft de bepalingen II.1.6, II.1.9 t/m II.1.11, II.2.1 t/m II. 2.7, II.2.10 t/m II.2.13, II.2.15, III.3.4, III.6.4, III.6.6, III.7.1, III.7.2, III.8, IV en V.1.2, V.2.1 en V.3.3. De overige bepalingen worden door de AFM toegepast.

De hoofdlijnen uit de Nederlandse Corporate Governance Code-matrix voor de AFM zijn:

- De AFM hanteert de Code met betrekking tot de benoemingsperiode voor het bestuur, nevenfuncties van bestuursleden, de procedure ter vaststelling van de bezoldiging en de maximale vergoeding bij onvrijwillig ontslag;
- De Raad van Toezicht stelt de bezoldiging van het bestuur vast. De bezoldiging behoeft de instemming van de minister van Financiën;
- De AFM kent een incompatibiliteitenregeling (regeling met betrekking tot onverenigbare functies) en een verschoningsregeling (voor het omgaan met situaties van potentieel tegenstrijdige belangen) die voldoen aan de eisen van de Code;
- De AFM legt een *in control* verklaring af in lijn met wat door de Monitoring Commissie Corporate Governance is voorgesteld als ‘*good practice*’ van de *best practice* bepaling II.1.5, namelijk dat de verklaring zich alleen richt op de financiële verslaggevingsrisico’s en wordt aangevuld met een beschrijving van de overige risicomanagementactiviteiten;
- De AFM heeft een complianceregelgeving die op onderdelen strikter is dan de Code voorschrijft;
- Begroting en jaarrekening worden ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht en behoeven instemming van de minister van Financiën. Het jaarverslag wordt na goedkeuring door de Raad van Toezicht uitgebracht aan de minister. Met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn voor het toezicht op pensioenuitvoerders afspraken gemaakt over de begroting en de verantwoording die aansluiten bij de verhouding tussen de AFM en de minister van Financiën;

- De certificerend accountant van de AFM wordt conform de Code benoemd door de Raad van Toezicht. De accountant heeft rechtstreeks toegang tot de auditcommissie van de Raad van Toezicht;
- De AFM heeft een Interne Audit Dienst (IAD). De bevindingen van de IAD worden besproken in de auditcommissie.

Compliance en integriteit

De AFM heeft als gedragstoezichthouder op de financiële markten een belangrijke voorbeeldrol waar het gaat om integer handelen. Belangrijke onderdelen van het integriteitbeleid zijn: de eisen en toetsing bij indiensttreding, de complianceregelgeving, de regeling nevenwerkzaamheden, de regeling geschenken, uitnodigingen en externe optredens, de klokkenluiderregeling en de declaratieregelingen.

Sinds de actualisatie van het integriteitbeleid (waar ook een nieuwe complianceregelgeving onderdeel van uitmaakt) in 2010, ligt de nadruk zowel op normoverdracht (integriteittrainingen en presentaties over de reikwijdte van het nieuwe integriteitbeleid) als op het inventariseren en toelichten van integriteitdilemma's die (kunnen) spelen bij de dagelijkse werkzaamheden. Naast normoverdracht wordt ook de naleving van het integriteitbeleid gecontroleerd. Genoemde inspanningen hebben ook in 2011 bijgedragen tot een hoog integriteitbewustzijn bij medewerkers.

In 2011 zijn in het kader van het toezicht op de naleving van de complianceregelgeving 44 steekproeven afgerond. Hierbij zijn geen overtredingen geconstateerd. De informatieverzoeken hebben wel geresulteerd in administratieve aanpassingen in een aantal compliancedossiers.

Klachtenregeling

Een ieder heeft recht om door de AFM en haar medewerkers op een correcte manier te worden behandeld. Als een persoon van mening is dat dit niet het geval is geweest dan kan hij of zij een klacht indienen bij de AFM. Klachten worden door de AFM zorgvuldig behandeld. Het klachtenproces staat beschreven in het Klachtenreglement AFM.

In 2011 heeft de klachtencoördinator in tien dossiers een inhoudelijk oordeel over een ingediende klacht gegeven. In twee dossiers betreft dit nog een klacht uit 2010. De klachten betreffen - kort samengevat - het gebrek aan communicatie door AFM-medewerkers, de opstelling van AFM-medewerkers in de contacten met klager gedurende een onderzoek van de AFM en klachten over het buiten behandeling stellen van een vergunningaanvraag en het langdurige proces van intrekking van een vergunning. Daarnaast is in een klacht een beweerde schending van de geheimhouding door AFM medewerkers onderzocht en betrof een andere klacht de restrictieve toepassing van de geheimhoudingsplicht door een AFM medewerker. In vijf gevallen heeft de AFM de klacht geheel ongegrond verklaard. In twee gevallen is een onderdeel van de klacht gedeeltelijk gegrond verklaard naast een ongegrondverklaring van de overige onderdelen. In één geval kan op een onderdeel van de klacht geen uitspraak worden gedaan en zijn de overige onderdelen van de klacht ongegrond verklaard. In twee gevallen is de klacht geheel gegrond verklaard. In een van deze gevallen is de AFM overgegaan tot het toekennen van een gedeeltelijke vergoeding van door de klager opgevoerde kosten. De klager wijst ons terecht op onjuist handelen door een medewerker van de AFM. In het andere geval heeft de AFM een besluit dat tot de klager was gericht, teruggenomen. In acht dossiers heeft de klachtencoördinator geen inhoudelijk oordeel hoeven geven op de klacht omdat klagers aan hebben gegeven (of dit namens klager is gedaan) geen verder belang bij een dergelijk oordeel te hebben respectievelijk dat de klacht is ingetrokken. Eind 2011 is nog één klachtdossier in behandeling.

Besturingscyclus

Ten behoeve van de interne sturing en de externe verantwoording maakt de AFM gebruik van een besturingscyclus. In deze cyclus vindt binnen de financiële randvoorwaarden het proces plaats van (strategische) planning, uitvoering, (bij)sturing en verantwoording. Het jaarverslag is een van de producten die tot stand komt in dit proces. Aan de hand van diverse tussentijdse meetmomenten wordt beoordeeld of de AFM 'op koers' ligt en wordt bijgestuurd als dat nodig is. Ook worden de externe belanghebbenden tussentijds geïnformeerd over de voortgang. In het jaarverslag legt de AFM verantwoording af over de resultaten en effecten van onze inspanningen.

Prestatie- en effectmeting

De AFM maakt bij haar sturing en verantwoording gebruik van prestatie- en effectmeting. Hierbij wil zij zichtbaar maken in welke mate de AFM erin slaagt haar doelstellingen, bevorderen van eerlijke en transparante financiële markten, te realiseren. Het is voor de AFM niet altijd mogelijk om de effecten van haar inspanningen te kwantificeren. Vragen als 'Zijn de doelstellingen gehaald?' en 'Wat heeft de AFM hieraan bijgedragen?' zijn lastig te beantwoorden.

De AFM kan bijvoorbeeld niet eenvoudig concluderen: 'de werking van de financiële markten is in de achter ons liggende periode over het algemeen verbeterd, want...'. De markten zijn zeer divers en in verschillende stadia van ontwikkeling. Bovendien is de interpretatie van een ontwikkeling niet altijd evident. Als de AFM bijvoorbeeld misstanden aanpakt die eerst verborgen waren dan kan dit het vertrouwen in de financiële markt op korte termijn schaden terwijl de AFM juist ten doel heeft dit vertrouwen te waarborgen.

Hoe bepaalt de AFM dan of toezicht werkt? De AFM analyseert de effectiviteit van haar optreden in specifieke gevallen. In meer algemene termen meet de AFM het effect aan de hand van:

- Analyses van de markt en marktpartijen, zoals met het dashboard Klantbelang Centraal; Onderzoeken onder consumenten en andere belanghebbenden.
- Het stakeholderonderzoek over het gebruik van financiële informatie op de kapitaalmarkten is daar een recent voorbeeld van;
- Beleidsevaluaties. Deze worden veelal door het ministerie van Financiën uitgevoerd, met medewerking van de AFM, bijvoorbeeld de evaluatie van de Wtfv;
- Toezichtevaluaties zoals de evaluatie uitgevoerd in het kader van het rapport "Vijf jaar toezicht op marktmisbruik."

In 2011 is de AFM gestart met het verder professionaliseren van effectmeting. Bij de afdeling Financiële Ondernemingen zijn pilots gestart op het gebied van de thema's 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' en 'Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter'. Bij de afdeling Kapitaalmarkten bouwt men verder op de al geïnventariseerde risico's en doelstellingen van het toezicht. Ook zijn zogenaamde doelenbomen opgezet. Deze bomen beschrijven ieder thema vanaf het meest abstracte en grootste doel van het thema tot de meest concrete doelstellingen en indicatoren om het succes van die doelstellingen te meten.

Voor de beoordeling van de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van de AFM zijn enkele graadmeters beschikbaar. Het meest concreet is het percentage direct toezicht. Dit percentage geeft aan welk deel van de gewerkte uren van AFM-medewerkers wordt besteed aan het direct aan categorieën van instellingen te relateren deel van het primaire proces van de AFM, het houden van toezicht. Dit percentage is in 2011 ten opzichte van 2010 nagenoeg gelijk gebleven en komt uit op 53 procent (2010 54 procent). De overige inzet bestaat naast overhead uit toezicht en toezichtondersteunende activiteiten die niet direct zijn toe te rekenen aan (een groep van) onder toezicht staande instellingen.

Risicobeheersing

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's, die het bereiken van de organisatiedoelstellingen onzeker maken, evenals het vaststellen, uitvoeren en evalueren van beheersmaatregelen. Uitgangspunt is dat het bestuur en het management verantwoordelijk zijn voor de effectieve identificatie, analyse, beheersing en bewaking van risico's.

Het risicomanagementproces is verankerd in de besturingscyclus en maakt integraal onderdeel uit van de besturingsdialoog tussen de Raad van Toezicht, managementgroep en de afdelingshoofden. De opzet van risicobeheersing is afgestemd met de Raad van Toezicht en de externe accountant.

De AFM onderneemt onder meer de volgende activiteiten om risico's te beheersen:

- Strategische sessies waarin het gevoerde beleid en zijn implicaties worden geëvalueerd;
- Risicomanagementsessies waarin een afweging wordt gemaakt van de implicaties op het gevoerde beleid van de gesignaleerde risico's;
- Stelsel van 'In control verklaringen' in het bijzonder ten aanzien van de financiële verslaggevingsrisico's;
- Onderzoeken en rapportages van de Interne Audit Dienst.

De AFM maakt onderscheid tussen de risico's die in de markt optreden (marktrisico's) en de risico's die de AFM als organisatie ondervindt (organisatierisico's).

Marktrisico's

Marktrisico's komen vooral voort uit ontwikkelingen op de financiële markten, vloeien voort uit het gedrag van ondernemingen, consumenten en beleggers al dan niet in samenhang met (hiaten in) wet- en regelgeving. In de risicoverklaring zijn de voornaamste marktrisico's opgenomen die wij als AFM zien, maar die wij niet voldoende kunnen voorkomen of beheersen. Het zijn de risico's die tot op zekere hoogte onvermijdbaar zijn of samenhangen met beperkingen in de wettelijke bevoegdheden. Het toezicht van de AFM is gericht op het matigen van de effecten van de marktrisico's.

Jaarlijks worden de marktrisico's geïnventariseerd. De resultaten worden gebruikt voor het opstellen van de begroting en onder meer vertaald naar toezichtthema's. In een vast ritme worden prioriteitensessies georganiseerd om de toezichtfocus te verdiepen of te verschuiven. Op deze manier wordt geborgd dat de strategische doelstellingen van de AFM aansluiten bij de risico's in de markt.

Organisatierisico's

De organisatierisico's bevinden zich in de onmiddellijke invloedssfeer van de AFM en hebben betrekking op de bedrijfsvoering van de AFM in al haar facetten. Onder organisatierisico's vallen de risico's die de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsprocessen beïnvloeden evenals de financiële verslaggevingrisico's. Dit zijn de risico's die van invloed zijn op de getrouwheid van het beeld in de jaarrekening en de rechtmatigheid van inkomsten en uitgaven. Uit de periodieke risico-identificatie zijn in 2011 de volgende belangrijke organisatierisico's voor de AFM naar voren gekomen (inclusief beheersmaatregelen):

Risico: de internationale samenwerking van toezichthouders houdt geen gelijke tred met de vereiste internationalisering van het toezicht en is daardoor onvoldoende effectief.

De AFM is zich bewust van het belang van internationaal toezicht en neemt actief deel in diverse internationale samenwerkingsverbanden van toezichthouders. Voor een nader inzicht in onze activiteiten verwijzen we naar de beschrijving van het thema: 'Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht'.

Risico: de verwachtingen van belanghebbenden stroken niet met de effectiviteit van het AFM-toezicht.

Aan het risico van een 'verwachtingskloof' ligt mede ten grondslag dat de AFM relevante toezichtinformatie niet met de markt mag delen en dat als gevolg van het risicogestuurd toezicht de AFM sommige risico's wel onderkent maar niet aanpakt. Diverse beheersmaatregelen zoals interactieve informatiebijeenkomsten met beleggers en consumenten, periodieke stakeholdersanalyses, het gebruik van externe experts bij het identificeren van risico's (bijvoorbeeld in de Commissie Financiële Verslaggeving en in de Commissie Kapitaalmarkten) en de risicoverklaring proberen de verwachtingskloof te verkleinen.

Risico: De AFM raakt verkleefd met haar stakeholders.

Het is voor het gezag en de effectiviteit van de AFM van groot belang om onafhankelijk te zijn. Hechte relaties met stakeholders (verkleefing) brengen het risico met zich mee dat de (perceptie ontstaat dat de) AFM haar onafhankelijkheid verliest. Het risico op verkleefing ontstaat echter alleen wanneer de AFM slechts door de bril van een specifieke stakeholder kijkt en vervolgens geen onafhankelijke positie meer inneemt.

De AFM voert veelvuldig overleg met zowel ministeries, onder toezicht staande instellingen en brancheorganisaties. De AFM is daarnaast regelmatig in dialoog met belangenverenigingen van consumenten en beleggers. Verder gaat de AFM proberen de afstand tot de individuele consument te verkleinen, bijvoorbeeld door gebruik van social media. Op die manier ontstaat een gelegenheid om de uitwisseling van informatie te verbeteren en het aantal contactmomenten te vergroten. Dit zorgt voor een natuurlijke balans in contacten met alle stakeholders.

Risico: De kwaliteit en functionaliteit van ICT-systemen biedt onvoldoende ondersteuning bij het uitvoeren van toezicht.

De in 2011 vastgestelde ICT-strategie omvat een programma van vernieuwing van bestaande IT-hulpmiddelen en ontwikkeling van nieuwe. In 2012 wordt de basisinfrastructuur vernieuwd, worden faciliteiten voor plaatsonafhankelijk werken vernieuwd en uitgebreid en wordt onder meer geïnvesteerd in de IT-ondersteuning van het toezicht op het productontwikkelingsproces.

Er is een ICT-Governance structuur ingericht. Die stelt de AFM in staat om functionaliteit en kwaliteit van de geleverde en gewenste ICT-diensten afdoende te bepalen en te doen realiseren.

Risico: Toezichtsignalen worden onvoldoende gedeeld tussen de AFM-afdelingen en de integrale analyse van de toezichtsignalen schiet tekort.

In 2011 is het proces toezichtsignalen geanalyseerd en zijn verbeterpunten geformuleerd ten aanzien van de signalering, analyse en prioritering van toezichtsignalen en het delen van signalen tussen afdelingen in het bijzonder. Eind 2011 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen.

Verantwoording rechtmatigheid financieel beheer

Het financieel beheer wordt binnen de AFM gestructureerd vormgegeven. Om de financiële risico's te beheersen hanteert de AFM een stelsel van interne procedures met ingebouwde controles, zoals autorisatie, functiescheidingen, verplichte documentatie en vastlegging van het financieel beheer. In 2011 heeft de afdeling Planning, Control en Financiën, volgens een vooraf opgesteld programma, interne audits en controles uitgevoerd. Ook heeft de externe accountant een interimcontrole uitgevoerd. Deze was onder meer gericht op de opzet, het bestaan en de werking van de belangrijkste interne controleprocessen en specifiek de rechtmatigheid van de baten, de lasten en de balansmutaties over 2011. De aanbevelingen hieruit, zijn of worden overgenomen.

Voor de financiële rechtmatigheid van de AFM over 2011 zijn de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende eisen van overeenkomstige toepassing. Op basis van deze regelgeving hebben zich geen onrechtmatigheden voorgedaan die de geldende normen overschrijden.

In control verklaring

Gelet op het voorgaande en de *best practice* bepalingen van de Corporate Governance Code volgend, is de AFM van oordeel dat ten aanzien van de financiële verslaggevingrisico's de systemen van interne risicobeheersing en controle een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat ten aanzien van de verslaggevingrisico's de systemen van interne risicobeheersing en controle in het verslagjaar naar behoren hebben gefunctioneerd.

Onafhankelijke accountantscontrole AFM

De jaarrekening van de AFM wordt gecontroleerd door een accountantsorganisatie die, in lijn met het bepaalde in artikel 35 lid 3 van de Wet toezicht accountantsorganisaties, niet onder het toezicht van de AFM valt. Gekozen is voor de Rijksauditedienst (RAD) die de interne auditfunctie verzorgt bij meerdere ministeries, waaronder het ministerie van Financiën. Binnen het ministerie van Financiën, waaronder de RAD ressorteert, zijn voor de controleopdracht bij de AFM specifieke maatregelen getroffen om de onafhankelijkheid van de certificerende accountant te waarborgen. Zo is de controle belegd bij een accountant en medewerkers die geen verantwoordelijkheid hebben voor de accountantscontrole binnen het beleidsterrein van de directie Financiële Markten van het ministerie van Financiën.

Deel II Jaarrekening

INHOUDSOPGAVE JAARREKENING

STAAT VAN BATEN EN LASTEN VOOR DE JAREN EINDIGEND OP 31 DECEMBER	91
BALANS PER 31 DECEMBER	92
KASSTROOMOVERZICHT VOOR DE JAREN EINDIGEND OP 31 DECEMBER	93
TOELICHTING	94
TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	98
LASTEN PER TOEZICHTCATEGORIE	111
TOELICHTING OP DE LASTEN PER TOEZICHTCATEGORIE	113
TOELICHTING OP DE BALANS	114
REALISATIE 2011, BEGROTING 2011 EN 2012	133

STAAT VAN BATEN EN LASTEN VOOR DE JAREN EINDIGEND OP 31 DECEMBER

(bedragen in duizenden euro's)

2011 begroting 2011

2010

Baten

Regulier

Heffingen	a	48.701	51.621	57.974
Boetes		375	–	559
Dwangsommen		64	–	112
Overheidsbijdragen	b	28.691	27.957	30.872
Overige opbrengsten	c	1.258	994	1.233

Als gevolg van geactiveerde lasten

Geactiveerde lasten ontwikkelde software	d	243	380	40
--	---	-----	-----	----

Totale baten		79.333	80.952	90.790
---------------------	--	---------------	---------------	---------------

Lasten

Personeelslasten	e	58.708	55.746	55.587
Afschrijvingslasten vaste activa	f	6.355	7.051	8.274
Overige bedrijfslasten	g	15.191	17.973	19.853

Totale lasten		80.254	80.770	83.714
----------------------	--	---------------	---------------	---------------

Financiële Baten en Lasten	h	10	182	-20
-----------------------------------	----------	-----------	------------	------------

Som der lasten		80.264	80.952	83.694
-----------------------	--	---------------	---------------	---------------

Exploitatiesaldo	k	-931	–	7.096
-------------------------	----------	-------------	----------	--------------

BALANS PER 31 DECEMBER

(bedragen in duizenden euro's)		2011	2010
Activa			
Vaste activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>			
	i		
Nieuwe taken		-	2.405
Ontwikkelde software		2.756	1.757
		2.756	4.161
<i>Materiële vaste activa</i>			
	j		
Verbouwingen		2.513	2.486
Inventaris		710	1.258
Computerapparatuur & software		2.281	3.824
		5.504	7.569
		8.260	11.730
Vlottende activa			
Te verrekenen exploitatiesaldi	k	2.759	1.828
Debiteuren	l	6.010	5.785
Kortlopende vorderingen en overlopende activa	m	3.385	4.479
Nog te ontvangen overheidsbijdrage Ministerie van Financiën		363	2.177
		12.517	14.269
Liquide middelen	n	18.245	1.023
		30.762	15.292
Totaal		39.023	27.022
Passiva			
Voorzieningen			
	o	15.003	9.731
Langlopende leningen (langer dan 1 jaar)			
Ministerie van Financiën	p	12.500	-
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Opgenomen kredietfaciliteit Ministerie van Financiën	q	-	4.962
Crediteuren		4.430	2.776
Belastingen en premies sociale verzekeringen		2.446	2.366
Overige schulden en overlopende passiva	r	4.644	7.187
		11.520	17.291
Totaal		39.023	27.022

KASSTROOMOVERZICHT VOOR DE JAREN EINDIGEND OP 31 DECEMBER

(bedragen in duizenden euro's)		2011	2010
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatiesaldo	k	-931	7.096
Aanpassing voor:			
- Afschrijvingslasten immateriële vaste activa	f,i	3.969	5.228
- Afschrijvingslasten materiële vaste activa	f,j	2.386	3.046
- Mutatie van de voorzieningen	o	5.272	4.318
		11.627	12.592
Toename (-/-) / afname in het werkkapitaal:			
- Kortlopende vorderingen		2.683	522
- Kortlopende schulden (exclusief kredietfaciliteit)		-809	2.312
		1.874	2.834
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		12.570	22.522
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings in materiële vaste activa	j	-1.425	-3.151
Desinvesteringen in materiële vaste activa	j	34	72
Investerings in immateriële vaste activa	i	-1.495	-433
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		-2.886	-3.512
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Ontvangsten uit langlopende schulden	p	12.500	-
Aflossing op kredietfaciliteit		-4.962	-19.014
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		7.538	-19.014
Netto-kasstroom		17.222	-4
Eindsaldo 31 december	n	18.245	1.023
Af: beginsaldo 1 januari	n	1.023	1.027
Mutatie liquide middelen		17.222	-4

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Het bedrag aan liquide middelen kan als volgt worden uitgesplitst:

	2011	2010
Banksaldi vrij opneembaar	17.218	-4
Banksaldi niet vrij opneembaar	1.026	1.026
Kas	1	1
Totaal per 31 december	18.245	1.023

TOELICHTING

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt in euro's. Conform de diverse toezichtwetten is de jaarrekening zoveel als mogelijk opgemaakt in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Vorderingen en schulden in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers op transactiedatum. De hiermee samenhangende koersverschillen worden in de staat van baten en lasten onder algemene lasten verwerkt (punt g overige bedrijfslasten).

De bedragen in deze jaarrekening luiden in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. De in de tabellen opgenomen getallen zijn afgeronde bedragen. Hierdoor kunnen zich afrondingsverschillen voordoen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

De lasten van de AFM worden hoofdzakelijk gedekt door jaarlijkse heffingen die worden opgelegd aan de onder toezicht staande instellingen, verder uit vaste bijdragen gekoppeld aan de behandeling van aanvragen en registraties (specifieke verrichtingen) en uit overheidsbijdragen.

De heffingen zijn gebaseerd op de volgende besluiten en regelingen:

Algemene maatregelen van bestuur

- Besluit bekostiging financieel toezicht 12 oktober 2006, Staatsblad 2006, 504, voor het laatst gewijzigd, Staatsblad 2011, nr. 673;
- Besluit toezicht accountantsorganisaties 16 augustus 2006, Staatsblad 2006, 380, voor het laatst gewijzigd, Staatsblad 2011, nr. 199;
- Besluit toezicht financiële verslaggeving 31 oktober 2006, Staatsblad 2006, 570, voor het laatst gewijzigd, Staatsblad 2011, nr. 638;
- Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling 18 december 2006, Staatsblad 2006, 709, voor het laatst gewijzigd, Staatsblad 2011, nr. 194.

Ministeriële regelingen

- Herziening tot aanpassing van een aantal regelingen van de minister van Financiën tot vaststelling van de bedragen voor eenmalige toezichthandelingen alsmede van maatstaven, bedragen, bandbreedtes en verdeelsleutels/tarieven voor het toezicht op de financiële markten gedurende de jaren 2005, 2006 en 2007, Staatscourant 12 februari 2009, nr. 29;
- Wijziging vrijstellingsregeling Wft en Regeling vaststelling bedragen voor eenmalige toezichthandelingen, Staatscourant 24 juni 2008, nr. 119;
- Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2008 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes en verdeelsleutels/tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 19 november 2008, nr. 225, voor het laatst gewijzigd Staatscourant 2011, nr. 15613;
- Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 25 september 2006 nr. 186, voor het laatst gewijzigd Staatscourant 2010, nr. 10782;
- Herziening van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2008 van de maatstaven, bandbreedtes en tarieven, bedoeld in artikel 3 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 17 november 2008, nr. 223;
- Regeling tot aanpassing van de regeling van de minister van Financiën van 10 januari 2008 tot vaststelling voor 2008 van de bedragen voor eenmalige toezichthandelingen, bedoeld in de artikelen 2 en 3 van het Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 8 januari 2009, nr. 4;
- Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2008 van de bedragen, bedoeld in artikel 6 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 8 januari 2009, nr. 4;
- Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2008 van de bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Wet toezicht financiële verslaggeving, Staatscourant 18 november 2008, nr. 224;
- Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2009 van de bedragen voor eenmalige toezichthandelingen, bedoeld in de artikelen 2 en 3 van het Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 31 maart 2009, nr. 62;

-
- Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2009 van de bedragen, bedoeld in artikel 6 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 31 maart 2009, nr. 62;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2009 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 29 juli 2009, nr. 11341;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2009 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes en tarieven, bedoeld in artikel 3 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 10 juli 2009, nr. 10356;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2009 van de bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Wet toezicht financiële verslaggeving, Staatscourant 16 juli 2009, nr. 10633;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2010 van de bedragen, bedoeld in artikel 6 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 22 december 2009, nr. 19840; voor het laatst gewijzigd, Staatscourant 2010, nr. 2047;
 - Correctie op de regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2010 van de bedragen, bedoeld in artikel 6 van de Regeling toezichtkosten accountantsorganisaties, Staatscourant 11 februari 2010, nr. 2047;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2010 van de bedragen voor eenmalige toezicht-handelingen, bedoeld in de artikelen 2 en 3 van het Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 1 februari 2010, nr. 1357;
 - Regeling tot vaststelling voor 2010 van de bedragen, bedoeld in artikel 3 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, en tot wijziging van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 13 juli 2010, nr. 10782;
 - Regeling tot vaststelling voor 2010 van de bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Wet toezicht financiële verslaggeving, Staatscourant 13 juli 2010, nr. 10776;
 - Regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2010 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 23 juli 2010, nr. 11809;
 - Wijziging van de regeling van de minister van Financiën tot vaststelling voor 2010 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht (Staatscourant 2010, 11809), Staatscourant 28 december 2010, nr. 21232;
 - Regeling van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 19 november 2010, nr. AV/PB/10/21214, tot wijziging van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met wijziging van de kostenregeling voor het jaar 2010, Staatscourant 29 november 2010, nr. 18943;
 - Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling, Staatscourant 29 december 2006, nr. 253 rectificatie in Staatscourant 19 december 2007, nr. 16, voor het laatst gewijzigd Staatscourant 2009, nr. 19698;
 - Regeling van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 11 december 2009, nr. AV/PB/09/28423, tot wijziging van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met wijziging van de kostenregeling, Staatscourant 21 december 2009, nr. 19698;
 - Regeling tot vaststelling voor 2011 van de bedragen, bedoeld in de artikelen 2 en 3 van het Besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 24 januari 2011, nr. 1051;
 - Regeling tot vaststelling voor 2011 van de bedragen als bedoeld in de artikelen 2 en 2a van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 28 december 2010, nr. 21233;
 - Regeling tot vaststelling voor 2011 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht 2011, Staatscourant 5 juli 2011, nr. 11774;
 - Wijziging van de Regeling van 28 juni 2011 tot vaststelling voor 2011 van de maatstaven, bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Besluit bekostiging financieel toezicht (Staatscourant 2011, 11774), Staatscourant 8 september 2011, nr. 16107;
 - Regeling tot vaststelling van een nadere categorie als bedoeld in artikel 8, tweede lid, van het Besluit bekostiging financieel toezicht (categorie premiepensioeninstellingen), Staatscourant 28 december 2011, nr. 23702;
 - Regeling tot vaststelling voor 2011 van de bedragen, bandbreedtes, verdeelsleutels en tarieven Wet toezicht financiële verslaggeving, Staatscourant 5 juli 2011, nr. 11778;
 - Regeling tot vaststelling voor 2011 van de bedragen, bedoeld in artikel 3 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties, Staatscourant 5 juli 2011, nr. 11777;
 - Regeling van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 14 november 2011, nr. AV/PB/2011/15446, tot wijziging van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met wijziging van de kostenregeling voor het jaar 2011, Staatscourant 21 november 2011, nr. 20881;
 - Wijziging van de Vaststellingsregeling 2006 Wet financiële dienstverlening en de Regelingen 2007 tot en met 2010 besluit bekostiging financieel toezicht, Staatscourant 30 augustus 2011, nr. 15613.

Indien een bezwaar, beroep of hoger beroep tegen een opgelegde heffing gegrond wordt verklaard en het te restitueren bedrag redelijkerwijs is vast te stellen, wordt het te restitueren bedrag in mindering gebracht op de baten uit heffingen.

Daarnaast biedt de Wet Invoering dwangsom en bestuurlijke boete de mogelijkheid boetes en dwangsommen op te leggen. Boetes worden als bate verantwoord zodra deze onherroepelijk zijn komen vast te staan. Dwangsommen worden pas na het uitbrengen van een invorderingsbeschikking als bate verantwoord. Om als bate te worden verantwoord, geldt voor boetes en dwangsommen tevens, dat het waarschijnlijk moet zijn dat de opgelegde boete of dwangsom door de AFM wordt ontvangen. De verantwoorde opbrengsten uit boetes en dwangsommen worden het volgende jaar in mindering gebracht op de heffingen voor het toezichtgebied waarin de overtreding is geconstateerd.

De pensioenpremies van de toegezegde bijdrageregelingen en de toegezegde pensioenregelingen worden, met uitzondering van de extra pensioenpremies ten behoeve van het herstelplan welke ten laste van de pensioenvoorziening komen, als last genomen in het jaar waarop deze betrekking hebben. Tevens wordt bij herrekening van de benodigde pensioenvoorziening de eventuele dotatie c.q. vrijval in de staat van baten en lasten verwerkt.

De AFM is voor de uitvoering van haar wettelijke taken vrijgesteld van zowel vennootschapsbelasting als omzetbelasting.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

De activa en verplichtingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde tenzij anders vermeld.

De lasten voortvloeiende uit de voorbereiding op nieuw toe te kennen taken worden geactiveerd onder immateriële vaste activa zolang er nog geen wettelijke basis bestaat voor de doorberekening van deze lasten aan onder toezicht staande instellingen. Na het tot stand komen van een dergelijke wettelijke basis worden de geactiveerde lasten over een periode van vijf jaar in de heffingen voor die taak verrekend.

De ontwikkelde software onder de Immateriële Vaste Activa wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.

Op de geactiveerde software wordt lineair afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur. Het verloop van de afschrijvingen houdt gelijke tred met de genoten economische voordelen in de verstreken perioden.

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en worden lineair over de verwachte economische levensduur afgeschreven.

De volgende afschrijvingstermijnen zijn gehanteerd:

- Verbouwingen: de resterende looptijd van het huurcontract;
- 5 jaar voor inventaris;
- 3 jaar voor computerapparatuur en (ontwikkelde maatwerk) software.

De waardering van debiteuren en kortlopende vorderingen gebeurt tegen nominale waarde. Voor zover nodig wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden gevormd tegen verplichtingen die op balansdatum als waarschijnlijk of als vaststaand worden beschouwd, maar waarvan niet bekend is welke omvang zij hebben of wanneer zij worden afgewikkeld. Voorzieningen worden, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen contante waarde.

De AFM heeft de pensioenregeling ondergebracht bij een pensioenfonds. De belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling en de uitvoeringsovereenkomst zijn als volgt:

- de opbouw van het pensioen gebeurt volgens het middelloonstelsel;
- jaarlijks worden de aanspraken van de actieve deelnemers op basis van de collectieve loonbijstellingen geïndexeerd;
- jaarlijks wordt aan de AFM de kostendekkende premie in rekening gebracht.

De AFM treft in overeenstemming met de Richtlijn RJ 271 voorzieningen voor verplichtingen die samenhangen met de pensioenregeling, de jubileumregeling, de regeling pensioengratificaties en enkele andere regelingen. De voorzieningen die verband houden met de eerste drie genoemde regelingen zijn actuarieel berekend. In de berekening is rekening gehouden met de kansen op invaliditeit en ontslag. Bij de bepaling van de verplichtingen uit hoofde van de jubileum- en pensioengratificatieregeling wordt rekening gehouden met toekomstige elementen zoals verwachte salarisstijgingen.

De voorziening die samenhangt met de pensioenregeling vloeit voort uit een herstelplan van het pensioenfonds en een voorgenomen aanvullende storting door de AFM in verband met een te lage dekkingsgraad van het pensioenvermogen dat nu nog deel uitmaakt van het pensioenfonds.

Bij de berekening van de voorzieningen op grond van RJ 271 zijn de volgende parameters gehanteerd:

Disconteringsvoet pensioenverplichtingen:

2,25% (gebaseerd op een duration van 1,5 jaar en op ondernemingsobligaties met kredietwaardigheid AA.)

Disconteringsvoet jubileumverplichtingen, pensioengratificaties en overige voorzieningen:

4,25% (gebaseerd op een duration van 8 jaar en op ondernemingsobligaties met kredietwaardigheid AA.)

Toename salarissen:

Conform de huidige beloningsstructuur; hierbij is rekening gehouden met de mogelijkheid van promotie.

Looninflatie (alleen voor de berekening van jubileumverplichtingen en pensioengratificatie):

2,00%

Sterftetafel:

AG prognosetafel 2060. Correctiefactoren behorende bij het gemiddelde salarisniveau 'hoog'

Pensioenleeftijd:

65 jaar

De voormalige Wabb-reserve is gewaardeerd tegen nominale waarde. Een eventueel ongebruikt gebleven deel wordt op termijn gerestitueerd aan de marktpartijen.

De voorziening uit hoofde van claims is gewaardeerd tegen nominale waarde.

EXPLOITATIESALDI

De te verrekenen exploitatiesaldi per toezichtcategorie worden normaliter in de heffingen voor die toezichtcategorie in het eerstvolgende boekjaar verrekend. De ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kunnen echter besluiten om in bijzondere situaties exploitatiesaldi niet of niet geheel in het eerstvolgende boekjaar te verrekenen. Concrete voorbeelden daarvan zijn:

- de exploitatiesaldi van de toezichtcategorie 'het uitgeven van effecten - openbare biedingen' worden over een periode van vijf jaren na het boekjaar verrekend;
- het exploitatietekort van het toezicht op het verlenen van accountantsdiensten, dat ontstaan is in de periode tussen ingangsdatum van de wet en het afronden van de eerste fase van vergunningverlening, wordt in vijf gelijke jaarlijkse termijnen in de heffingen verrekend.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(bedragen in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven)

Algemeen

Het exploitatietekort 2011 van € 0,9 miljoen is het resultaat van € 1,6 miljoen lagere baten en € 0,7 miljoen lagere lasten dan begroot. De lagere baten worden veroorzaakt door een lagere opbrengst uit heffingen (€ -2,9 miljoen) en lagere geactiveerde lasten ontwikkelde software (€ -0,1 miljoen) dan begroot. Dit effect wordt gedempt door de hogere overheidsbijdrage (€ +0,7 miljoen), een hogere opbrengst uit boetes (€ +0,4 miljoen) en dwangsommen (€ +0,1 miljoen) en hogere overige opbrengsten (€ +0,3 miljoen) dan begroot. De lagere lasten zijn een combinatie van hogere personeelslasten (€ +3,0 miljoen) en lagere afschrijvingslasten op vaste activa (€ -0,7 miljoen), lagere overige bedrijfslasten (€ -2,8 miljoen) en lagere financiële baten en lasten (€ -0,2 miljoen).

Het exploitatietekort 2011 kan worden onderverdeeld in een tekort in het doorlopend toezicht van € 0,6 miljoen, een tekort van € 0,1 miljoen bij de specifieke verrichtingen en een tekort van € 0,3 miljoen bij voorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht gerelateerd.

De relatie tussen het te verrekenen bedrag uit 2010 in 2011, van € 0,7 miljoen, het exploitatietekort 2011 van € 0,9 miljoen en het te verrekenen bedrag in 2012 van € 2,6 miljoen wordt in tabel k “te verrekenen exploitatiesaldi” getoond.

a. HEFFINGEN

		Te heffen 2011			
		A	B	C=A+B	
	2011	te verrekenen uit 2010 in 2011	begroting 2011	totaal te heffen 2011	2010
Heffingen doorlopend toezicht					
Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	6.200	1.086	5.018	6.104	5.501
Het aanbieden van beleggingsobjecten	-1.081	374	301	675	847
Het aanbieden van krediet	1.090	-320	1.379	1.059	1.706
Het aanbieden van levensverzekeringen	3.276	1.172	2.641	3.813	1.397
Het uitvoeren van collectieve pensioenregelingen (Wft)	-	-142	46	-96	-
Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	2.545	-457	3.157	2.700	4.684
Het aanbieden van schadeverzekeringen	626	-179	857	678	860
Het optreden als clearinginstelling	73	1	149	150	70
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	-	-109	46	-63	-
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	87	98	63	161	125
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	292	70	222	292	258
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	4.816	755	3.969	4.724	4.825
Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen	8	116	1	117	8
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klienten	4.602	-363	5.171	4.808	5.193
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klienten	2.076	43	1.969	2.012	3.741
Het adviseren en bemiddelen	9.134	-164	9.708	9.544	14.137
Het uitgeven van effecten - deponeren van financiële verslaggeving	316	12	316	328	318
Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving	4.767	-291	5.234	4.943	5.428
Het uitgeven van effecten - insider-meldingsregelingen	145	-60	211	151	183
Het uitgeven van effecten - KGI	484	-152	649	497	745
Het uitgeven van effecten - klikplicht	11	10	1	11	-35
Het uitgeven van effecten - melding zeggenschap	400	-178	583	405	373
Marktexploitanten	1.024	40	1.011	1.051	738
Het onderhouden van een betalingsafwikkelingsysteem	-	-	14	14	-
Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb)	2.479	346	2.111	2.457	2.225
Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb)	824	-230	1.272	1.042	1.075
Totaal doorlopend toezicht	44.193	1.476	46.098	47.577	54.405

		Te heffen 2011			
		A	B	C=A+B	
	2011	te verrekenen uit 2010 in 2011	begroting 2011	totaal te heffen 2011	2010
Heffingen specifieke verrichtingen					
Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	4	-	-	-	-
Het aanbieden van beleggingsobjecten	66	-	105	105	29
Het aanbieden van krediet	138	-	47	47	52
Het aanbieden van levensverzekeringen	2	-	-	-	-
Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	375	-	612	612	443
Het aanbieden van schadeverzekeringen	57	-	-	-	14
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	59	-	69	69	59
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	-2	-	95	95	-108
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	29	-	26	26	7
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	464	-	427	427	222
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - vrijgestelden	5	-	26	26	4
Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen	5	-	26	26	8
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten	15	-	-	-	21
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten	208	-	420	420	214
Het adviseren en bemiddelen	1.831	-	1.885	1.885	1.325
Het uitgeven van effecten - emissies	990	-	909	909	956
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	256	-466	746	280	320
Marktexploitanten	6	-	50	50	-
Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen	-	-	23	23	-
Credit Rating Agencies	-	-	57	57	-
Totaal specifieke verrichtingen	4.508	-466	5.523	5.057	3.569
Totaal Heffingen	48.701	1.010	51.621	52.634	57.974

Bij het merendeel van de toezichtactiviteiten zijn de werkzaamheden gekoppeld aan het doorlopend toezicht. De lasten hiervan worden grotendeels gedekt door jaarlijkse heffingen aan alle onder toezicht staande instellingen. De heffing in enig jaar is gebaseerd op twee componenten: (1) het te heffen bedrag uit de begroting van het betreffende jaar en (2) het te verrekenen bedrag uit het voorgaande jaar. Daarom is voor een goede vergelijking in bovenstaande tabel niet alleen de begroting opgenomen maar ook het te verrekenen bedrag uit 2010.

Het totaal te heffen bedrag slaat de AFM binnen de betreffende toezichtcategorie om via een vast bedrag per instelling en/of een variabel tarief dat is gebaseerd op een heffingsmaatstaf. Deze maatstaf verschilt per sub-categorie instellingen en is vaak gerelateerd aan de grootte van een individuele instelling. In 2011 is € 48,7 miljoen aan heffingsopbrengsten (markt) gerealiseerd. Dit is € 3,9 miljoen lager dan het te heffen bedrag van € 52,6 miljoen dat volgt uit de begroting samen met het te verrekenen bedrag uit het voorgaande jaar. De lagere opbrengst ten opzichte van het te heffen bedrag heeft voor € 3,4 miljoen betrekking op het doorlopend toezicht en voor € 0,5 miljoen op specifieke verrichtingen.

Het verschil tussen het totaal te heffen bedrag en de realisatie 2011 voor doorlopend toezicht van € 3,4 miljoen wordt voor € 1,4 miljoen veroorzaakt door crediteringen van oude heffingen als gevolg van de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) van 25 november 2010 en 6 december 2010 voor de categorie aanbieders van beleggingsobjecten. Daarnaast heeft de minister van Financiën bij de instemming met de AFM jaarrekening 2010 besloten om het exploitatietekort bij deze categorie van € 0,4 miljoen over 2010 niet in de tarieven 2011 te verdisconteren. Dit tekort is in 2011 door de overheid vergoed. Overige verschillen tussen het te heffen bedrag en het werkelijk geheven bedrag hangen grotendeels samen met onvoorziene mutaties in de populatie en maatstaven van onder toezicht staande instellingen waarop de heffingen betrekking hebben. Tevens hebben er in 2011 crediteringen plaatsgevonden die betrekking hadden op voorgaande jaren. Een toelichting op de verschillen per toezichtcategorie maakt deel uit van de toelichting op de exploitatieverschillen bij onderdeel k.

In de gevallen waarin de AFM specifieke toezichthandelingen verricht voor onder toezicht staande ondernemingen worden daarvoor waar mogelijk afzonderlijke bedragen in rekening gebracht. Dat kan bij activiteiten die gekoppeld zijn aan concrete verzoeken of acties van instellingen, bijvoorbeeld bij aanvragen voor vergunningen, registraties, ontheffingen, bestuurderstoetsingen en beoordelingen van openbare biedingen of emissieprospectussen. Deze heffingstarieven zijn in principe kostendekkend en worden vastgesteld door de minister van Financiën en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In 2011 zijn vooral de heffingsopbrengsten bij de categorieën 'aanbieders van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling' en 'accountantsorganisaties zonder OOB-klienten' lager dan begroot. Binnen de eerste categorie zijn na de inwerkingtreding van het verlicht regime, voor dat regime, geen verklaringen van ondertoezichtstelling in 2011 afgegeven en hebben geen persoonstoetsingen plaatsgevonden.

De lagere heffingsopbrengst uit specifieke verrichtingen bij 'accountantsorganisaties zonder OOB-klienten' houdt verband met werkzaamheden die betrekking hebben op de behandeling van bezwaarschriften op de afgewezen vergunningaanvragen in 2008. De begrote lasten van deze werkzaamheden zijn niet betrokken in de tariefstelling, waardoor de heffingsopbrengst in deze categorie lager is.

De opbrengsten uit specifieke verrichtingen zijn van € 3,6 miljoen in 2010 gestegen naar € 4,5 miljoen in 2011 als gevolg van een hoger aantal aanvragen en doordat een aantal tarieven in 2011 hoger is vastgesteld.

b. OVERHEIDSBIJDRAGEN

De overheidsbijdragen, die afkomstig zijn van het Ministerie van Financiën, zijn als volgt te specificeren:

	2011	begroting 2011	2010
Overheidsbijdrage doorlopend toezicht			
Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	282	618	781
Het aanbieden van beleggingsobjecten	1.494	836	2.480
Het aanbieden van krediet	448	480	514
Het aanbieden van levensverzekeringen	83	209	45
Het uitvoeren van collectieve pensioenregelingen (Wft)	–	2	1
Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	1.765	1.472	1.543
Het aanbieden van schadeverzekeringen	28	131	18
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	4	4	31
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	4	–	5
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	39	62	84
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	1.182	1.705	1.576
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten	784	489	433
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten	88	232	139
Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen	116	–	4
Het adviseren en bemiddelen	5.873	6.319	7.787
Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving	244	289	418
Het uitgeven van effecten - deponeren van financiële verslaggeving	121	60	117
Het uitgeven van effecten - insider-meldingsregelingen	15	2	2
Het uitgeven van effecten - KGI	226	234	151
Het uitgeven van effecten - klikplicht	83	121	99
Het uitgeven van effecten - marktmanipulatie	3.231	2.795	3.268
Het uitgeven van effecten - melding zeggenschap	29	31	35
Het uitgeven van effecten - publicisten	108	188	186
Het uitgeven van effecten - voorwetenschap	3.318	3.021	3.110
Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen	335	497	297
Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)	88	122	72
Het bemiddelen in opvorderbare gelden	25	28	7
Het onderhouden van een betalingsafwikkelingsysteem	–	–	34
Credit Rating Agencies	280	342	302
Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb)	50	133	35
Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb)	92	140	138
Wet handhaving consumentenbescherming	1.296	1.228	1.267
BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES)	68	318	20
Totaal doorlopend toezicht	21.800	22.108	25.000

	2011	begroting 2011	2010
Overheidsbijdrage specifieke verrichtingen			
Het adviseren en bemiddelen	4	-	56
Het uitgeven van effecten - emissies	3.121	3.251	3.014
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	8	4	8
Credit Rating Agencies	5	-	35
BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES)	-	35	-
Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen	50	-	-
Totaal specifieke verrichtingen	3.189	3.290	3.112
Vorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht	3.702	2.559	2.760
Totaal overheidsbijdragen	28.691	27.957	30.872

De overheidsbijdrage dekt onder meer de lasten van repressieve handhaving, dat wil zeggen de toezichtlasten die de AFM maakt wanneer zij een redelijk vermoeden heeft van een strafbaar feit of het overtreden van een bestuurlijk gestelde norm. Ten opzichte van 2010 zijn de lasten voor repressieve handhaving gedaald met € 1,5 miljoen tot een bedrag van € 18,4 miljoen in 2011.

Ook draagt de overheid de lasten van een aantal toezichttaken ongeacht of deze lasten repressief zijn. Dit betreft de lasten van het toezicht op marktmanipulatie, het toezicht op publicisten, het toezicht op de handel met voorwetenschap, het toezicht op het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen, het toezicht op de naleving van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme, het toezicht op het onderhouden van een betalingsafwikkelingssysteem, het toezicht op credit rating agencies, het toezicht op de naleving van de Wet handhaving consumentenbescherming, het toezicht op BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) en een deel van de lasten van het toezicht op emissies. Daarnaast vergoedt de overheid de lasten die de AFM maakt voor de voorbereiding van wet- en regelgeving en voor een aantal andere activiteiten waarvoor onvoldoende wettelijke basis bestaat om deze in de heffingsgrondslag te betrekken.

In de overheidsbijdrage 2011 is een extra bijdrage van € 0,1 miljoen opgenomen die betrekking heeft op de dekking van tekorten uit 2008, 2009 en 2010 van de categorie Auditorganisaties derde landen.

In verband met de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) van 25 november 2010 en 6 december 2010 voor de categorie aanbieders van beleggingsobjecten heeft de minister van Financiën bij de instemming met de AFM jaarrekening 2010 besloten om het te verrekenen tekort uit 2010 van de categorie 'aanbieders van beleggingsobjecten' niet in de tariefberekening 2011 te betrekken (zie tevens de toelichting onder punt a). Dit bedrag is opgenomen in de overheidsbijdrage. De uitspraken hebben daarnaast geleid tot crediteringen van oude heffingen, een vrijval van de voorziening voor de mogelijke oninbaarheid van vorderingen en een lagere vaststelling van de tarieven 2011. De gevolgen hiervan zijn in de overheidsbijdrage verwerkt. Het totale effect van de uitspraken op de overheidsbijdrage 2011 bedraagt € 0,4 miljoen.

De toelichting op overige grote afwijkingen in de overheidsbijdrage per toezichtcategorie maakt deel uit van de toelichting op de exploitatieverschillen die is terug te vinden bij punt k.

c. OVERIGE OPBRENGSTEN

	2011	begroting 2011	2010
Verkoop www.geldwaardering.nl	-	-	500
Incidentele overige overheidsopdrachten	-	-	8
Huuropbrengsten	633	731	329
Doorbelaste servicelasten	154	-	69
Detacheringen	218	-	163
Overige	253	263	164
Totaal overige opbrengsten	1.258	994	1.233

De huuropbrengst heeft betrekking op de onderverhuur van een deel van het kantoorpand. De 5e verdieping van het door de AFM gehuurde kantoorpand wordt sinds 1 maart 2010 onderverhuurd. Vanaf 1 januari 2011 wordt tevens een gedeelte van de 4e verdieping van het kantoorpand onderverhuurd. De doorbelaste servicelasten aan de huurder zijn begroot onder 'huuropbrengsten' maar zijn verantwoord onder 'doorbelaste servicelasten', dit verklaart de verschuiving van opbrengsten ten opzichte van de begroting.

Onder 'overige' worden onder meer opbrengsten verantwoord die betrekking hebben op werkzaamheden die de AFM verricht voor De Nederlandsche Bank in het kader van het opleggen van heffingen voor het prudentieel toezicht.

d. GEACTIVEERDE LASTEN

De geactiveerde lasten ontwikkelde software betreffen geactiveerde uren die door AFM-personeel zijn besteed aan in eigen beheer ontwikkelde software. Er zijn in 2011 minder lasten geactiveerd dan begroot. Dit hangt samen met het uitstel van een (deel)project voor een systeem ter ondersteuning van het primaire proces. Een deel van de functionaliteit wordt later ontwikkeld dan begroot.

e. PERSONEELSLASTEN

De personeelslasten zijn als volgt te specificeren:

	2011	begroting 2011	2010
Salarissen	35.423	38.747	34.690
Sociale lasten	4.055	4.171	3.753
Pensioenlasten*	13.446	7.518	10.640
Inhuur tijdelijke arbeidskrachten	1.995	1.109	2.858
Overige personeelslasten	3.789	4.201	3.645
Totaal personeelslasten	58.708	55.746	55.587

De lagere dan begrote realisatie van de salarislasten en sociale lasten ad € 3,4 miljoen wordt enerzijds verklaard door een lagere personele bezetting en anderzijds door lagere gemiddelde salarislasten. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat de collectieve salarisverhoging (inflatiecorrectie) per 1 juli lager is uitgevallen dan begroot. De lagere vaste personele bezetting is deels gecompenseerd door extra inhuur van tijdelijke arbeidskrachten.

De overige personeelslasten zijn € 0,4 miljoen lager doordat de lasten voor opleidingen en de reis- en verblijflasten van gedetacheerden lager zijn dan begroot.

De personeelslasten zijn in 2011 ten opzichte van 2010 € 3,1 miljoen hoger. Dit is grotendeels het gevolg van hogere pensioenlasten. De gemiddelde personele bezetting inclusief uitzendkrachten is toegenomen van 495 in 2010 naar 500 in 2011. Hierbinnen heeft een verschuiving plaats gevonden van tijdelijke inhuur naar vaste personele bezetting. De gemiddelde salarislasten per medewerker zijn ten opzichte van 2010 ongeveer gelijk gebleven.

* De pensioenlasten worden hierna toegelicht bij de tabel 'specificatie van de pensioenlasten'.

De verdeling van het gemiddeld aantal werknemers in dienst op fte-basis naar organisatie-indeling is als volgt:

	2011	begroting 2011	2010
Financiële Dienstverlening	186	187	183
Kapitaalmarkten	90	101	85
Directe Toezichtondersteuning	98	96	91
Bedrijfsvoering	109	120	115
Totaal gemiddeld aantal werknemers op fte-basis	483	504	474

SPECIFICATIE VAN DE PENSIOENLASTEN

	2011	begroting 2011	2010
Pensioenpremie pensioenfonds	7.151	7.396	5.637
Dotatie pensioenvoorziening	6.253	87	4.957
Pensioenpremie toegezegde bijdrageregeling	43	35	46
Totaal pensioenlasten	13.446	7.518	10.640

De hogere dan begrote pensioenlasten worden veroorzaakt door een niet begrote dotatie aan de pensioenvoorziening. Deze dotatie bestaat uit een voorgenomen extra storting van € 6,0 miljoen, de verwerking van actuariële resultaten en oprenting. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de toelichting bij de pensioenvoorziening. De belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling zijn beschreven bij de waarderingsgrondslagen voor de balans onder het kopje voorzieningen.

De stijging van de pensioenlasten ten opzichte van 2010 wordt veroorzaakt door een hogere dotatie en een hogere pensioenpremie. De totale pensioenpremie is, ondanks een hogere eigen bijdrage van het personeel, gestegen als gevolg van een lagere rekenrente en een stijging van het gemiddeld aantal fte.

Zowel in 2011 als in 2010 had de AFM voor één personeelslid een afzonderlijke pensioenregeling op basis van een toegezegde bijdrageregeling.

BEZOLDIGING BESTUUR EN RAAD VAN TOEZICHT EN ENKELE ANDERE FUNCTIONARISSEN (BEDRAGEN IN EURO'S)

De AFM is als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) uit hoofde van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt) verplicht de bezoldigingen van bestuurders en van enkele andere functionarissen te rapporteren. Overeenkomstig de diverse toezichtwetten richt de AFM haar jaarrekening zoveel mogelijk met overeenkomstige toepassing van BW 2:9 in. Daarom kiest de AFM er voor om naast de WOPT-tabel ook het bezoldigingsoverzicht zoals genoemd in BW 2:9 in haar jaarrekening op te nemen. Artikel 2:383c lid 1 schrijft een rapportage van de bestuursbezoldigingen voor welke afwijkt van de Wopt tabel. Ten behoeve van optimale transparantie heeft de AFM twee afzonderlijke tabellen in de jaarrekening opgenomen.

De rapportage uit hoofde van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt) is als volgt:

2011					
	dagen in dienst	belastbaar loon	pensioenpremie	vergoeding lidmaatschap commissies	totaal
Bestuur en directeuren (=managementgroep)					
R. Gerritse	245	195.694	110.528	–	306.222
Th. F. Kockelkoren	365	287.596	42.866	–	330.462
R.H. Maatman	365	265.317	115.836	–	381.153
J.F. Hoogervorst	120	130.600	42.841	–	173.441
H.W.O.L.M. Korte	365	216.244	107.642	–	323.886
G.J. Everts	107	63.418	14.579	6.667	84.664
S.J. Maijor	89	57.138	17.105	–	74.243
Overige functionarissen					
Hoofd	365	163.899	49.623	–	213.522
Hoofd	365	114.795	55.933	–	170.728
Senior medewerker / CESR-Secretaris	365	134.997	53.023	–	188.020

2010					
	dagen in dienst	belastbaar loon	pensioenpremie	vergoeding lidmaatschap commissies	totaal
Bestuur en directeuren (=managementgroep)					
R. Gerritse	–	–	–	–	–
Th. F. Kockelkoren	365	282.330	46.306	–	328.636
R.H. Maatman	365	267.408	90.122	–	357.530
J.F. Hoogervorst	365	297.738	114.442	–	412.180
H.W.O.L.M. Korte	365	225.160	80.944	–	306.104
G.J. Everts	–	–	–	10.000	10.000
S.J. Maijor	365	230.914	58.556	–	289.470
Overige functionarissen					
Hoofd	365	159.826	38.006	–	197.832
Hoofd	365	151.481	58.325	–	209.806
Senior medewerker / CESR-Secretaris	365	156.414	40.057	–	196.471

De beloning van de bestuurders en van enkele andere functionarissen van de AFM bedraagt meer dan het gemiddelde belastbare loon van de ministers zoals jaarlijks wordt vastgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Voor 2011 is het Wopt normbedrag inclusief pensioenpremie vastgesteld op € 193.000 zoals gepubliceerd in de Staatscourant nr. 2462 van 9 februari 2012. Deze hogere beloning hangt samen met het feit dat de toezichthoudende taken van de AFM een specialistisch karakter hebben. De AFM concurreert daardoor bij het aantrekken van medewerkers met de financiële sector. De AFM zoekt deskundige en ervaren medewerkers en bestuurders met een achtergrond als (register)accountant, specialist in financieel recht, financieel analist, effectenspecialist en dergelijke, en met werkervaring bij grote accountantskantoren, advocatenkantoren of financiële instellingen. De beloningen dienen dan ook in een redelijke verhouding te staan tot arbeidsvoorwaarden voor dergelijke functies. Voor de beloningen van de bestuurders geldt dat deze, na te zijn vastgesteld door de Raad van Toezicht, de instemming behoeven van de minister van Financiën. De minister heeft voor het laatst in zijn brief van 16 mei 2011 aan de Tweede Kamer het beloningsbeleid t.a.v. de bestuurders van de AFM uiteengezet. Voor de bestuurders is tevens de brief van de minister van 8 juni 2007 aan de Tweede Kamer relevant.

De heer Everts is in dienst getreden per 16 september 2011 en is vermeld in de tabel, omdat zijn bezoldiging op jaarbasis hoger was dan de norm. De heer Everts was tot 31 augustus 2011 lid van de Commissie Financiële Verslaggeving van de AFM. In het belastbaar loon van de Senior medewerker/CESR-Secretaris zijn tot 1 juli 2010 verstrekte vergoedingen voor hogere verblijfkosten in het buitenland inbegrepen. De senior medewerker heeft per die datum de functie van CESR-secretaris beëindigd.

De berekening van de pensioenpremie vindt op individuele basis plaats (en dus niet, zoals bij veel andere pensioenfondsen gebruikelijk is, op basis van een doorsneepremie). Door de berekening op individuele basis ontstaan, bij gelijke salarissen, verschillen tussen de premiebedragen afhankelijk van leeftijd en eerder in het pensioenfonds opgebouwde rechten. Voor oudere werknemers zijn de zo berekende premies hoog, voor jongeren laag, terwijl dit bij een doorsneepremie voor beiden gemiddeld zou zijn. Zo zou bij een doorsneepremiebenadering de pensioenpremie voor de AFM ten behoeve van de heer Gerritse pro-rata zijn dienstverband in 2011 circa € 52.300 bedragen.

De Wopt en BW 2 Titel 9 hanteren verschillende uitgangspunten voor de rapportage waardoor de in de tabel opgenomen bedragen verschillen. De verschillen tussen beide bezoldigingstabellen worden hoofdzakelijk verklaard doordat in de BW2 tabel eveneens rekening wordt gehouden met: (1) sociale premies die voor rekening van de werkgever komen, (2) mutaties in de pensioenvoorziening, de jubileavoorziening en de voorziening voor pensioengratificaties. Bij de pensioenvoorziening is eveneens rekening gehouden met de individuele toerekening van de collectieve extra dotatie in de boekhoudkundige pensioenvoorziening die in 2011 (respectievelijk 2010) binnen de AFM heeft plaatsgevonden (zie dotatie in verloop voorzieningen bij punt o. voorzieningen). Mutaties in voornoemde voorzieningen leiden niet altijd tot daadwerkelijke betalingen. Wanneer er op termijn geen daadwerkelijke betalingen plaatsvinden zal dit leiden tot een vrijval van de voorzieningen. Deze vrijval leidt tot negatieve lasten in de staat van baten en lasten en een overeenkomstige verwerking in de BW2 tabel.

Het volgende bezoldigingsoverzicht (BW2) heeft alleen betrekking op de managementgroepleden en is conform artikel 2:383c lid 1 van het Burgerlijk Wetboek gebaseerd op het 'laststelsel'; de vermelde bezoldigingen sluiten aan met de staat van baten en lasten.

2011				
	dagen in dienst	salaris, werkgeverslasten en overige vergoedingen	pensioenlasten en overige beloningen betaalbaar op termijn	totaal
Bestuur en directeuren (=managementgroep)				
R. Gerritse	245	207.436	135.366	342.802
Th. F. Kockelkoren	365	296.862	45.999	342.861
R.H. Maatman	365	283.623	152.628	436.251
J.F. Hoogervorst	120	136.447	47.584	184.031
H.W.O.L.M. Korte	365	228.351	135.837	364.188
G.J. Everts	107	74.707	23.829	98.536
S.J. Maijor	89	62.104	14.543	76.647

2010				
	dagen in dienst	salaris, werkgevers- lasten en overige vergoedingen	pensioenlasten en overige beloningen betaalbaar op termijn	totaal
Bestuur en directeuren (=managementgroep)				
R. Gerritse	-	-	-	-
Th. F. Kockelkoren	365	291.486	50.319	341.805
R.H. Maatman	365	282.682	123.241	405.923
J.F. Hoogervorst	365	310.756	150.471	461.227
H.W.O.L.M. Korte	365	227.972	106.250	334.222
G.J. Everts	-	10.000	-	10.000
S.J. Maijor	365	242.276	85.411	327.687

Aan bestuursleden en directeuren hebben in 2010 en in 2011 geen uitkeringen met betrekking tot bonussen en of het beëindigen van een dienstverband plaatsgevonden.

2011			2010	
	vaste jaarlijkse vergoeding	vergoeding lidmaatschap commissies	vaste jaarlijkse vergoeding	vergoeding lidmaatschap commissies
Raad van Toezicht				
G.A. Möller	30.000	-	30.000	-
Mw. D.C.C. van Everdingen	25.000	-	25.000	-
J.S.T. Tiemstra	25.000	10.115	25.000	11.900
Mw. H.M. Prast (vanaf 15 september 2010)	25.000	-	7.292	-
B.J.H.S. Feilzer (vanaf 1 februari 2011)	22.917	-	-	-
F.M.J. Böttcher (tot 15 september 2010)	-	-	17.708	-
Totaal	127.917	10.115	105.000	11.900

De minister van Financiën stelt de bezoldiging van de leden van de Raad van Toezicht vast op voorstel van de Raad van Toezicht. De heer Tiemstra is tevens lid van de Commissie Financiële Verslaggeving van de AFM.

f. AFSCHRIJVINGEN VASTE ACTIVA

	2011	begroting 2011	2010
Afschrijvingslasten nieuwe taken	2.405	2.408	5.052
Afschrijvingslasten ontwikkelde software	1.564	289	176
Totaal afschrijvingslasten immateriële vaste activa	3.969	2.697	5.228
Verbouwingen	347	403	253
Inventaris	593	608	618
Computerapparatuur & software	1.445	3.343	2.175
Totaal afschrijvingslasten materiële vaste activa	2.386	4.354	3.046
Totaal afschrijvingslasten vaste activa	6.355	7.051	8.274

De afschrijvingslasten op immateriële vaste activa zijn € 1,3 miljoen hoger dan begroot als gevolg van hogere afschrijvingslasten van ontwikkelde software. De afschrijvingslasten op nieuwe taken zijn conform de begroting en zijn € 2,6 miljoen lager dan in 2010. Dit wordt veroorzaakt doordat de voorbereidingskosten bij een groot aantal toezichtcategorieën eind 2010 volledig zijn afgeschreven.

Als gevolg van het uitstel van een (deel)project voor een systeem ter ondersteuning van het primaire proces is een deel van de investeringen voor intern ontwikkelde software in 2011 komen te vervallen. Hierdoor schuift een deel van de afschrijvingslasten door naar latere jaren. Anderzijds heeft er een verschuiving van materiële vaste activa naar immateriële vaste activa plaatsgevonden. Een deel van de afschrijvingslasten die onder computerapparatuur en software begroot zijn, worden nu in de afschrijvingslasten van ontwikkelde software verantwoord.

Op het moment van deze herclassificatie was de begroting 2011 reeds goedgekeurd waardoor dit niet in de begroting is verwerkt. Als gevolg van de herclassificatie zijn de afschrijvingslasten voor ontwikkelde software in 2011 hoger dan begroot.

De realisatie van de afschrijvingen op materiële vaste activa komen € 2,0 miljoen lager uit dan begroot. De lagere realisatie heeft grotendeels te maken met lagere afschrijvingslasten voor computerapparatuur en software. Deze blijven € 1,9 miljoen achter bij de begroting. Dit heeft deels te maken met de eerdergenoemde herclassificatie. Daarnaast is in 2011 minder in eigen beheer ontwikkelde software in gebruik genomen dan begroot, waardoor de afschrijvingen achter blijven bij de begroting. De afschrijvingslasten op materiële vaste activa komen daarmee ten opzichte van 2010 € 0,7 miljoen lager uit.

g. OVERIGE BEDRIJFSLASTEN

	2011	begroting 2011	2010
Huisvestingslasten	5.344	5.413	5.512
Advieslasten	3.191	3.727	3.879
Informatiseringslasten	4.225	2.770	5.825
Algemene lasten	2.431	6.062	4.637
Totaal overige bedrijfslasten	15.191	17.973	19.853

De overige bedrijfslasten bedragen € 15,2 miljoen en zijn € 2,8 miljoen lager dan begroot. Zowel de advieslasten (€ - 0,5 miljoen) als de algemene lasten (€ -3,6 miljoen) zijn lager. De advieslasten zijn lager dan begroot doordat AFM-breed minder advies is ingehuurd, onder meer doordat er minder Wft-curatoren als toezichtmaatregel zijn ingezet dan verwacht.

Binnen de algemene lasten is er sprake van een lagere realisatie van € 2,3 miljoen door een vrijval van de voorziening voor mogelijke oninbaarheid van vorderingen. Dit wordt veroorzaakt door verbeterd betaalgedrag en een vrijval als gevolg van de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven in 2010 ten aanzien van de categorie aanbieders van beleggingsobjecten. Naar aanleiding van deze uitspraken is een aantal vorderingen deels gecrediteerd.

Daarnaast is de begrote post die verband houdt met onvoorziene lasten (€ 1,5 miljoen) aangewend binnen een andere lastencategorie.

De informatiseringlasten zijn € 1,5 miljoen hoger dan begroot door een sterke nadruk op de automatisering van processen en de daarmee gepaard gaande hogere lasten voor hard- en softwareonderhoud (€ 1,3 miljoen) mede als gevolg van tijdelijke beheerlasten voor het in productie nemen van afgeronde ict-projecten en onvoorziene niet activeerbare projectlasten.

In 2010 bedroegen de overige bedrijfslasten € 19,9 miljoen. In 2011 kwamen deze lasten € 4,7 miljoen lager uit.

LASTEN CERTIFICEREND ACCOUNTANT

De lasten van de controle door de certificerend accountant zijn opgenomen onder de algemene lasten.

De onderverdeling van deze lasten naar soort vergoeding is als volgt:

	2011	begroting 2011	2010
Honoraria voor de controle van de jaarrekening	228	185	160
Honoraria voor andere niet-controlediensten	21	–	18
Totaal lasten certificerend accountant	249	185	178

De honoraria voor andere niet-controlediensten bestaan uit:

- de lasten van het regulier jaarlijks onderzoek naar de declaraties van de leden van de managementgroep;
- de lasten van een review door het Ministerie van Financiën op de controledossiers van de certificerende accountant.

De realisatie van de lasten van de certificerende accountant ten opzichte van 2010 is voornamelijk gestegen als gevolg van een EDP-audit op het eind 2010 in gebruik genomen toezicht ondersteunend systeem.

h. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

	2011	begroting 2011	2010
Interestlasten	253	242	97
Interestbaten	243	60	117
Totaal financiële baten en lasten	10	182	–20

De financiële baten en lasten zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot als gevolg van hogere interestbaten.

De voornaamste reden is de lagere dan begrote kredietbehoefte. In februari 2011 is voor € 12,5 miljoen aan vastrentende kredieten afgesloten bij het Ministerie van Financiën om fluctuaties in de jaarlijkse rentelasten te beperken. In het laatste kwartaal is een deel hiervan op een termijndeposito gezet vanwege een creditsaldo op de rekening-courant.

De lagere kredietbehoefte heeft tevens geleid tot lagere interestlasten, maar dit effect wordt volledig gecompenseerd door de te betalen wettelijke rente op grote crediteringen van oude heffingen van een aantal aanbieders van beleggingsobjecten.

LASTEN PER TOEZICHTCATEGORIE

In onderstaande tabel worden de gerealiseerde lasten, begrote lasten en de lasten voorgaand boekjaar per toezichtcategorie weergegeven.

	2011	begroting 2011	2010
Doorlopend toezicht op:			
Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	6.024	5.636	6.262
Het aanbieden van beleggingsobjecten	118	1.137	2.119
Het aanbieden van krediet	1.976	1.859	1.952
Het aanbieden van levensverzekeringen	5.070	2.850	3.832
Het uitvoeren van collectieve pensioenregelingen (Wft)	46	48	107
Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	4.937	4.629	4.476
Het aanbieden van schadeverzekeringen	1.272	988	601
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	5.478	5.674	5.940
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	236	284	349
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	52	63	58
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	52	50	75
Het optreden als clearinginstelling	-	104	1
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten	5.587	4.879	3.983
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten	1.429	1.866	1.707
Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen	5	1	10
Het adviseren en bemiddelen	13.933	16.028	17.743
Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving	3.781	4.324	4.066
Het uitgeven van effecten - deponeren van financiële verslaggeving	497	376	336
Het uitgeven van effecten - KGI	802	883	722
Het uitgeven van effecten - klikplicht	105	121	118
Het uitgeven van effecten - marktmanipulatie	3.255	2.795	3.034
Het uitgeven van effecten - publicisten	108	188	144
Het uitgeven van effecten - voorwetenschap	3.318	3.021	3.110
Het uitgeven van effecten - insider-meldingsregelingen	120	213	136
Het uitgeven van effecten - melding zeggenschap	392	614	488
Marktexploitanten	1.035	1.011	777
Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen	335	497	297
Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)	88	122	72
Het bemiddelen in opvorderbare gelden	25	28	7
Het onderhouden van een betalingsafwikkelingssysteem	-	10	-
Credit Rating Agencies	280	342	302
Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb)	1.841	2.201	1.999
Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb)	1.045	1.410	945
Wet handhaving consumentenbescherming	1.296	1.228	1.267
BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES)	68	318	20
Totale lasten doorlopend toezicht	64.608	65.796	67.053

	2011	begroting 2011	2010
Specifieke verrichtingen voor:			
Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	2	-	-
Het aanbieden van beleggingsobjecten	53	105	145
Het aanbieden van krediet	68	47	11
Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	343	612	460
Het aanbieden van schadeverzekeringen	20	-	-
Het aanbieden van levensverzekeringen	5	-	-
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	378	427	387
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	40	26	16
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	15	95	59
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	110	69	86
Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - vrijgestelden	19	26	27
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klienten	19	-	25
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klienten	316	420	539
Het verlenen van accountantsdiensten - auditorganisaties derde landen	12	26	38
Het adviseren en bemiddelen	1.696	1.885	1.704
Het uitgeven van effecten - emissies	4.111	4.160	3.767
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	425	750	518
Marktexploitanten	80	50	29
Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen	50	23	-
Credit Rating Agencies	5	57	35
BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES)	-	35	-
Totale lasten specifieke verrichtingen	7.766	8.814	7.846
Totale lasten van alle toezichtcategorieën			
Afschrijvingslasten nieuwe taken	2.405	2.408	5.052
Geactiveerde lasten ontwikkelde software	243	380	40
Vorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht	5.242	3.553	3.702
Som der lasten	80.264	80.952	83.694

TOELICHTING OP DE LASTEN PER TOEZICHTCATEGORIE

Het uitgangspunt voor de bekostigingssystematiek van de AFM is dat min of meer homogene groepen onder toezichtstaande instellingen alleen betalen voor het toezicht op de instellingen binnen die groep. Kruissubsidiëring tussen verschillende groepen wordt vermeden. De toerekening van de lasten aan toezichtcategorieën vindt plaats in de procentuele verhouding van het aantal directe toezichten per toezichtcategorie. Directe toezichten zijn gedefinieerd als uren voortkomend uit de voorbereiding op of uitvoering van toezicht dat direct toerekenbaar is aan een of meer toezichtcategorieën. Een aantal lastencomponenten wordt niet via de directe uren aan de toezichtcategorieën toegerekend, maar rechtstreeks. Hieronder vallen:

- (1) De dotatie aan de voorziening voor de oninbaarheid van vorderingen;
- (2) De rentelasten die samenhangen met de financiering van de geactiveerde voorbereidingskosten;
- (3) De lasten die voortvloeien uit contracten boven de € 100.000,- worden rechtstreeks aan de toezichtcategorie(ën) doorberekend waarop ze betrekking hebben. Hierbij geldt onder meer dat zowel de totale lasten van het contract als het gedeelte dat aan een bepaalde toezichtcategorie wordt toegerekend minimaal € 100.000,- bedraagt;
- (4) De lasten waarvoor onvoldoende wettelijke basis bestaat om deze in de heffingsgrondslag te betrekken. Deze lasten worden geheel toegerekend aan de daarvoor bedoelde toezichtcategorie “Voorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht”;
- (5) De afschrijving op geactiveerde voorbereidingskosten. Deze lastencomponent is niet in onderliggende lasten per toezichtcategorie opgenomen, maar wordt apart vermeld.

De begrote lasten per toezichtcategorie zijn gebaseerd op de begrote totale lasten van de AFM en de begrote directe toezichten per toezichtcategorie. De gerealiseerde lasten per toezichtcategorie kunnen afwijken van de begroting als gevolg van een tweetal factoren: (1) een verschil tussen begroting en realisatie van de totale lasten van de AFM en (2) een verschil tussen begroting en realisatie van de procentuele verhouding in het aantal directe toezichten per toezichtcategorie.

Er zit verschil tussen de begroting en de realisatie voor wat betreft de urenverdeling per toezichtcategorie. Dit is logisch omdat de begroting een inschatting betreft. Tijdens het begrotingsjaar past de AFM haar toezichtinspanning aan de ontwikkelingen in de markt aan. Zij reageert op incidenten en speelt in op trends die de aandacht van de toezichthouder vergen. De dynamiek van de markt maakt dat de toezichtinspanning per toezichtcategorie hierdoor afwijkt van wat bij de opstelling van de begroting voorzien was. Met de hierdoor optredende afwijkingen in de lasten per toezichtcategorie is daarom expliciet rekening gehouden in de bekostigingssystematiek van de AFM; de verschillen tussen de begrote en gerealiseerde lasten per toezichtcategorie in een jaar worden in het opvolgende jaar in de heffingen verrekend. Aanmerkelijke verschillen met de begroting die ontstaan tijdens de begrotingsuitvoering worden volgens afspraak gedurende het jaar gemeld aan de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en aan het Adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties.

De toelichting op de afwijkingen in de lasten per toezichtcategorie maakt onderdeel uit van de toelichting bij punt k, tabel bestemming van het exploitatiesaldo en de te verrekenen bedragen in de heffingen 2012.

TOELICHTING OP DE BALANS

(bedragen in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven)

Algemeen

Het balanstotaal is ten opzichte van 31 december 2010 met € 12 miljoen toegenomen. De belangrijkste oorzaken daarvan zijn de volgende:

- Een toename van de voorzieningen met € 5,3 miljoen voornamelijk als gevolg van een dotatie aan de pensioenvoorziening van € 6 miljoen;
- Een afname van de kortlopende schulden met € 5,8 miljoen;
- Het aangaan van langlopende leningen met vaste rentepercentages gedurende de hele looptijd voor totaal € 12,5 miljoen bij het Ministerie van Financiën. Voor een verdere toelichting zie het overzicht hierna.

De financiële verhouding tussen de AFM en het Ministerie van Financiën ziet per saldo er als volgt uit:

		2011	2010
Rekening-courant Ministerie van Financiën	Zie punt n. Liquide middelen	10.224	-
Termijndeposito Ministerie van Financiën	Zie punt n. Liquide middelen	7.000	-
Rekening-courant trekkingsrecht Ministerie van Financiën	Zie punt n. Liquide middelen	1.026	1.026
Kredietfaciliteit Ministerie van Financiën	Zie punt q. Opgenomen kredietfaciliteit Ministerie van Financiën	-	-4.962
Langlopende leningen Ministerie van Financiën	Zie punt p. Langlopende leningen	-12.500	-
Nog te ontvangen overheidsbijdrage Ministerie van Financiën		363	2.177
		6.113	-1.759

i. IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Dit betreft de geactiveerde lasten van nieuwe toezichttaken en de geactiveerde lasten van de door de AFM ontwikkelde of aangeschafte maatwerksoftware.

Het verloop is als volgt:

	2011	2010
Stand per 1 januari	4.161	8.116
Herclassificatie	1.068	840
Investerings	1.495	433
Afschrijvingen	-3.969	-5.228
Stand per 31 december	2.756	4.161
<i>Uitlopende geheel afgeschreven immateriële vaste activa</i>		
Aanschafwaarde	-17.061	-17.514
Afschrijvingen	17.061	17.514
Cumulatieve aanschafwaarde	4.720	19.218
Cumulatieve afschrijvingen	-1.965	-15.057
Boekwaarde per 31 december	2.756	4.161

De specificatie hiervan, met voor de voorbereidingskosten een verbijzondering naar toezichtcategorie, luidt als volgt:

	stand per 31 december 2010	herclassificatie	investeringen	afschrijving	stand per 31 december 2011
Het optreden als clearinginstelling	45	-	-	-45	-
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten	781	-	-	-781	-
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten	335	-	-	-335	-
Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving	1.199	-	-	-1.199	-
Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb)	43	-	-	-43	-
Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb)	2	-	-	-2	-
Totaal voorbereidingskosten	2.405	-	-	-2.405	-
Applicaties voor het opleggen van heffingen	191	-	-	-118	73
Toezicht ondersteunende applicatie	1.565	-	1.175	-722	2.018
Overige maatwerk software	-	1.068	321	-724	664
Totaal ontwikkelde software	1.756	1.068	1.495	-1.564	2.756
Totaal immateriële vaste activa	4.161	1.068	1.495	-3.969	2.756

De uitlopende geheel afgeschreven immateriële vaste activa betreffen geactiveerde voorbereidingskosten die in de afschrijvingsperiode conform de bekostigingssystematiek in de tarieven van de heffingen zijn verwerkt.

Vanaf 1 januari 2011 worden investeringen in software die specifiek voor de AFM is ontwikkeld en geen betrekking hebben op de toezicht ondersteunende applicatie, onder "overige maatwerk software" verantwoord.

De herclassificatie betreft een verschuiving van "overige maatwerk software" van materiële vaste activa naar de immateriële vaste activa. Deze verschuiving heeft betrekking op investeringen die voor 1 januari van dit boekjaar hebben plaatsgevonden en onder de materiële vaste activa werden verantwoord.

De investering in de 'toezicht ondersteunende applicatie' ad € 1,2 miljoen bestaat voornamelijk uit bestede uren van ingehuurde krachten en voor een klein deel uit geactiveerde uren die door AFM-personeel aan de ontwikkeling van de applicatie zijn besteed (zie punt d 'geactiveerde lasten').

Voor de in de balans opgenomen immateriële vaste activa (ontwikkelingslasten), dient krachtens het Burgerlijk Wetboek Boek 2 ter grootte van de boekwaarde een wettelijke reserve te worden aangehouden. Het is de AFM echter niet toegestaan om eigen vermogen aan te houden. Om deze reden hebben wij geen wettelijke reserve gevormd.

Het Ministerie van Financiën heeft een overheidsgarantie gegeven om het risico af te dekken dat de vorderingen uit hoofde van de geactiveerde voorbereidingskosten oninbaar zijn. De overheidsgarantie is verstrekt tot een maximum van € 2,4 miljoen.

j. MATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop is als volgt:

	2011	2010
Stand per 1 januari	7.569	8.376
Herclassificatie	-1.068	-840
Investerings	1.425	3.151
Afschrijvingen	-2.386	-3.046
Desinvesteringen	-34	-72
Stand per 31 december	5.504	7.569
Cumulatieve aanschafwaarde	31.398	31.076
Cumulatieve afschrijvingen	-25.893	-23.507
Boekwaarde per 31 december	5.504	7.569

De specificatie luidt als volgt:

	stand per 31 december 2010	herclassificatie	investerings	afschrijving	desinvesteringen	stand per 31 december 2011
Verbouwingen	2.486	-	374	-347	-	2.513
Inventaris	1.258	-	45	-593	-	710
Computerapparatuur & software	3.824	-1.068	1.006	-1.445	-34	2.281
Totaal materiële vaste activa	7.569	-1.068	1.425	-2.386	-34	5.504

De herclassificatie betreft een verschuiving van geactiveerde overige maatwerk software van materiële vaste activa naar de immateriële vaste activa.

k. TE VERREKENEN EXPLOITATIESALDI

Hierna is per toezichtcategorie een toelichting opgenomen op de exploitatiesaldi en de te verrekenen bedragen 2012. Indien de lasten voor een toezichtcategorie geheel door de overheid worden vergoed, worden deze direct verwerkt in de overheidsbijdrage van dat jaar waardoor er geen exploitatiesaldo ontstaat. In dat geval wordt een toelichting gegeven op de afwijking van de lasten. Exploitatiever verschillen die ontstaan bij de specifieke verrichtingen worden conform de wettelijke bepalingen daaromtrent verrekend in het doorlopend toezicht. Een in het volgende jaar te verrekenen bedrag kan onder meer het gevolg zijn van afwijkingen ten opzichte van de begrote lasten, de begrote overheidsbijdrage of de begrote heffingsopbrengst. In de 'Toelichting op te verrekenen bedragen in 2012' wordt ingegaan op de voornaamste oorzaken.

Op grond van het te verrekenen bedrag uit 2010 in 2011 (kolom A) was er in 2011 een exploitatieoverschot te verwachten van € 0,7 miljoen, maar met name als gevolg van lagere heffingsopbrengsten is een exploitatietekort gerealiseerd van € 0,9 miljoen (kolom G). Dit heeft, samen met enkele balansmutaties (kolom H), geleid tot een in 2012 na te heffen bedrag van € 2,6 miljoen (kolom I).

BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO EN DE TE VERREKENEN BEDRAGEN IN DE HEFFINGEN 2012	Uit 2010	Exploitatie 2011						Balansmutaties 31-12-2011		Toelichting
	A	B	C	D	E (=B+C-D)	F	G (=E+F)	H	I (=A+G+H)	
(DT staat voor doorlopend toezicht en SV staat voor specifieke verrichtingen)	te verrekenen uit 2010 in 2011	lasten 2011 na activering uren software-ontwikkeling	afschrijving 2011 nieuwe taken	opbrengsten 2011 exclusief geactiveerde uren software-ontwikkeling	exploitatie-saldo 2011	verrekening sv in dt	exploitatie-saldo 2011 na verrekening sv in dt	van/naar balans 2012/2016	te verrekenen in 2012	
DT Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	1.086	6.024	-	6.482	-458	-2	-460	-	626	(1)
SV Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten	-	2	-	4	-2	2	-	-	-	
DT Het aanbieden van beleggingsobjecten	374	118	-	420	-302	-13	-315	-	59	(2)
SV Het aanbieden van beleggingsobjecten	-	53	-	66	-13	13	-	-	-	
DT Het aanbieden van krediet	-320	1.976	-	1.716	260	-70	190	-	-130	(3)
SV Het aanbieden van krediet	-	68	-	138	-70	70	-	-	-	
DT Het aanbieden van levensverzekeringen	1.172	5.070	-	3.359	1.711	2	1.713	-	2.885	(4)
SV Het aanbieden van levensverzekeringen	-	5	-	2	2	-2	-	-	-	
DT Het uitvoeren van collectieve pensioenregelingen	-142	46	-	-	46	-	46	-	-96	(5)
DT Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	-457	4.937	-	4.310	627	-33	595	-	137	(6)
SV Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling	-	343	-	375	-33	33	-	-	-	
DT Het aanbieden van schadeverzekeringen	-179	1.272	-	654	618	-37	581	-	402	(7)
SV Het aanbieden van schadeverzekeringen	-	20	-	57	-37	37	-	-	-	
DT Het optreden als clearinginstelling	1	-	45	73	-28	-	-28	-	-27	(8)
DT Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	-109	52	-	4	48	51	99	-	-10	(9)
SV Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders	-	110	-	59	51	-51	-	-	-	
DT Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	98	52	-	91	-39	16	-23	-	75	(10)
SV Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF	-	15	-	-2	16	-16	-	-	-	
DT Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	70	236	-	330	-94	11	-83	-	-14	(11)
SV Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek	-	40	-	29	11	-11	-	-	-	
DT Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	755	5.478	-	5.997	-519	-72	-591	-	164	(12)
SV Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek	-	378	-	464	-86	86	-	-	-	
SV Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - vrijgestelden	-	19	-	5	14	-14	-	-	-	(13)
DT Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten (Wta)	-363	5.587	781	5.386	982	4	986	555	1.178	(14)
SV Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten (Wta)	-	19	-	15	4	-4	-	-	-	
DT Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten (Wta)	43	1.429	335	2.164	-401	108	-293	526	277	(15)
SV Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten (Wta)	-	316	-	208	108	-108	-	-	-	
DT Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen (Wta)	116	5	-	124	-118	7	-111	-	5	(16)
SV Het verlenen van accountantsdiensten - auditororganisaties derde landen (Wta)	-	12	-	5	7	-7	-	-	-	
DT Het adviseren en bemiddelen	-164	13.933	-	15.214	-1.281	-139	-1.420	-	-1.585	(17)
SV Het adviseren en bemiddelen	-	1.696	-	1.835	-139	139	-	-	-	
DT Het uitgeven van effecten - deponeren van financiële verslaggeving	12	497	-	437	60	-	60	-	72	(18)
DT Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving (Wtfv)	-291	3.781	1.199	5.011	-31	-	-31	-	-323	(19)
DT Het uitgeven van effecten - insider-meldingsregelingen	-60	120	-	184	-64	-	-64	-	-124	(20)
DT Het uitgeven van effecten - KGI	-152	802	-	710	92	-	92	-	-60	(21)
DT Het uitgeven van effecten - klikplicht	10	105	-	94	11	-	11	-	21	(22)
DT Het uitgeven van effecten - marktmanipulatie	-	3.255	-	3.255	-	-	-	-	-	(23)
DT Het uitgeven van effecten - melding zeggenschap	-178	392	-	429	-37	-	-37	-	-216	(24)
DT Het uitgeven van effecten - publicisten	-	108	-	108	-	-	-	-	-	(25)
DT Het uitgeven van effecten - voorwetenschap	-	3.318	-	3.318	-	-	-	-	-	(26)
SV Het uitgeven van effecten - emissies	-	4.111	-	4.111	-	-	-	-	-	(27)
SV Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	-466	425	-	264	161	-	161	-128	-433	(28)
DT Marktexploitanten	40	1.035	-	1.024	12	74	85	-	125	(29)
SV Marktexploitanten	-	80	-	6	74	-74	-	-	-	
DT Het onderhouden van effectenafwikkelssystemen	-	335	-	335	-	-	-	-	-	(30)
SV Het onderhouden van effectenafwikkelssystemen	-	50	-	50	-	-	-	-	-	
DT Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)	-	88	-	88	-	-	-	-	-	(31)
DT Het bemiddelen in opvorderbare gelden	-	25	-	25	-	-	-	-	-	(32)
DT Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb)	346	1.841	43	2.529	-644	-	-644	-	-299	(33)
DT Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb)	-230	1.045	2	915	132	-	132	-	-98	(34)
DT BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES)	-	68	-	68	-	-	-	-	-	(35)
DT Credit Rating Agencies	-	280	-	280	-	-	-	-	-	(36)
SV Credit Rating Agencies	-	5	-	5	-	-	-	-	-	
DT Wet handhaving consumenten bescherming (Whc)	-	1.296	-	1.296	-	-	-	-	-	(37)
Voorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht	-278	5.242	-	4.960	282	-	282	-	4	(38)
Totaal	732	77.615	2.405	79.089	931	-	931	953	2.616	

Kolom A is gelijk aan kolom I in de tabel van punt 11 van te verrekenen exploitatiesaldi in de jaarrekening 2010. Het saldo van kolom B en C komt niet overeen met de som der lasten in de staat van baten en lasten. Het verschil betreft de ‘ge-activeerde lasten ontwikkelde software’ die in de lasten per toezichtcategorie als negatieve lasten zijn verantwoord. In de jaarrekening betekent een positief te verrekenen saldo een vordering van de AFM op marktpartijen. Alle toezicht-categorieën waarachter geen verwijzing naar een toezicht-wet wordt vermeld vallen onder de Wet op het financieel toezicht (Wft).

Het voorstel voor bestemming van het exploitatiesaldo staat verwoord in deel III, overige gegevens.

Naast het in 2012 per saldo te verrekenen bedrag van € 2,6 miljoen, is er in 2013 tot en met 2016 per saldo nog € 0,1 miljoen te verrekenen met de sector. Dit bedrag laat zich als volgt specificeren:

TE VERREKENEN BEDRAGEN IN 2012 EN LATERE JAREN (STAND ULTIMO 2010)

Tabel I	2012	2013	2014	2015	2016	stand per 31 december 2010
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	-372	-97	-7	-36	-	-512
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten (Wta)	555	-	-	-	-	555
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten (Wta)	526	527	-	-	-	1.053
Balanswaarde	709	430	-7	-36	-	1.096

MUTATIEOVERZICHT TE VERREKENEN BEDRAGEN IN 2012 EN LATERE JAREN

Tabel II	2012	2013	2014	2015	2016	van/naar balans 2012/2016
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	372	-61	-61	-61	-61	128
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klanten (Wta)	-555	-	-	-	-	-555
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten (Wta)	-526	-	-	-	-	-526
Subtotaal mutatie 2011	-709	-61	-61	-61	-61	-953

TE VERREKENEN BEDRAGEN IN 2013 EN LATERE JAREN (STAND ULTIMO 2011)

Totaal tabel I + II	2013	2014	2015	2016	stand per 31 december 2011
Het uitgeven van effecten - openbare biedingen	-158	-68	-97	-61	-384
Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klanten (Wta)	527	-	-	-	527
Balanswaarde	369	-68	-97	-61	143

RECAPITULATIE TE VERREKENEN EXPLOITATIESALDI

	stand per 31 december 2011	stand per 31 december 2010
Te verrekenen in 2012 (respectievelijk 2011)	2.616	732
Te verrekenen in 2013 (respectievelijk 2012) en latere jaren	143	1.096
Balanswaarde	2.759	1.828

Ten aanzien van het toezicht op openbare biedingen op effecten wordt het jaarlijkse exploitatiesaldo vanaf het eerstvolgende jaar in vijf gelijke jaarlijkse termijnen verrekend. Het exploitatietekort van het toezicht op verlenen van accountantsdiensten dat ontstaan is in de periode tussen ingangsdatum van de Wet toezicht accountantsorganisaties en het afronden van de eerste fase van vergunningverlening wordt in vijf gelijke jaarlijkse termijnen verrekend. Dit volgt uit artikel 15 van de Regeling toezichtkosten Wet toezicht accountantsorganisaties.

Door het negatieve exploitatieresultaat 2011 voor het toezicht op openbare biedingen is het aan de markt te restitueren overschot verlaagd tot € 0,8 miljoen. Hiermee blijft een buffer bestaan voor toekomstige jaren met eventueel lagere inkomsten in dit volatiele segment. Voor het voorstel van de AFM voor de wijze van verrekening van de exploitatiesaldi 2011 wordt verwezen naar deel III, overige gegevens.

TOELICHTING OP TE VERREKENEN BEDRAGEN IN 2012. DE NUMMERS VERWIJZEN NAAR DE NUMMERS IN DE LAATSTE KOLOM VAN DE TABEL 'BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO EN DE TE VERREKENEN BEDRAGEN IN DE HEFFINGEN 2012' (BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

- (1) *Het aanbieden van bancaire diensten, elektronisch geld en betaaldiensten* € 626
De lasten in 2011 zijn hoger dan begroot als gevolg van extra inzet voor de voorbereiding van het toezicht op het productontwikkelingsproces. Deze stijging is deels gecompenseerd door een lagere dotatie aan de voorziening in verband met de mogelijke oninbaarheid van vorderingen. De repressieve lasten zijn lager dan begroot doordat er minder handhavingactiviteiten zijn verricht. Hierdoor valt de overheidsbijdrage lager uit dan begroot. Per saldo is een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.
- (2) *Het aanbieden van beleggingsobjecten* € 59
Naar aanleiding van de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) van 25 november 2010 en 6 december 2010 waarin het CBb heeft vastgesteld dat de heffingen uit 2006 aangepast moeten worden, heeft de minister van Financiën een regeling vastgesteld op grond waarvan de nog niet in rechte vaststaande heffingen, moeten worden gecrediteerd. Deze crediteringen, welke voor rekening van de overheid komen, hebben een gedeeltelijke vrijval van de voorziening in verband met de mogelijke oninbaarheid van vorderingen tot gevolg. Samen met een hogere overheidsbijdrage vanwege een lagere vaststelling van de tarieven 2011 leidt dit tot een beperkte aanvullende overheidsbijdrage.
In verband met de uitspraken van het CBb heeft de minister van Financiën bij de instemming met de AFM-jaarrekening 2010 besloten om het te verrekenen tekort uit 2010 niet in de tariefberekening 2011 te betrekken. Dit bedrag is opgenomen in de overheidsbijdrage. Er ontstaat een in 2012 met de markt te verrekenen bedrag, met name als gevolg van een hogere dan begrote dotatie aan de voorziening voor de mogelijke oninbaarheid van vorderingen met betrekking tot de heffingen doorlopend toezicht 2011.
- (3) *Het aanbieden van krediet* € -130
De tijdsbesteding met betrekking tot het doorlopend toezicht ligt in lijn met de begroting. Vanwege het hogere uurtarief zijn de lasten beperkt hoger uitgekomen dan begroot. De opbrengsten zijn hoger als gevolg van opbrengsten uit boetes. Per saldo is hierdoor een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.
- (4) *Het aanbieden van levensverzekeringen* € 2.885
De lasten van deze toezichtcategorie zijn hoger dan begroot vooral als gevolg van een hogere tijdsbesteding. Binnen het thema 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' is meer aandacht geweest voor projecten op het gebied van ketenbeheersing, het uitkeringsgedrag en de voorbereiding van het toezicht op het productontwikkelingsproces. Deze projecten zijn met name gericht op de aanbieders van levensverzekeringen. Daarnaast is de opbrengst uit heffingen lager als gevolg van wijzigingen in de populatie die bij de tariefsbepaling nog niet bekend waren. Als gevolg van de hogere lasten in combinatie met lagere opbrengsten is een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.
- (5) *Het uitvoeren van collectieve pensioenregelingen* € -96
In 2011 is geen heffing opgelegd aan de onder toezicht staande instellingen aangezien het terug te geven bedrag uit 2010 hoger was dan de begrote toezichtlasten 2011. De werkelijke lasten in 2011 liggen in lijn met de begroting. Als gevolg hiervan resteert er voor 2012 een terug te geven bedrag.

(6) *Het aanbieden van rechten van deelneming in een beleggingsinstelling € 137*

De totale lasten zijn ten opzichte van de begroting gestegen. Deze stijging is het gevolg van extra repressieve inzet op een aantal complexe handhavingdossiers en een hoger dan begroot uurtarief. De repressieve inzet wordt vergoed door de overheid. Per saldo is een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(7) *Het aanbieden van schadeverzekeringen € 402*

Binnen het thema 'Productaanbieders gaan het belang van de klant centraal stellen' is in 2011 meer aandacht besteed aan deze categorie dan begroot. Er hebben minder handhavingactiviteiten plaatsgevonden waardoor het aandeel van de lasten dat voor rekening van de overheid komt is afgenomen. Deze afname is het gevolg van het feit dat de focus binnen de beïnvloedingsstrategie verlegd is van handhaving naar voorlichting. Er is als gevolg van de hiervoor genoemde ontwikkeling een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(8) *Het optreden als clearinginstelling € -27*

De toezichtinspanning op deze categorie is als gevolg van risico georiënteerd toezicht in 2011 beperkt geweest, waardoor de lasten lager zijn dan begroot. Er is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(9) *Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - EP-houders € -10*

De reguliere toezichtinspanning op deze categorie is beperkt. In 2011 is geen heffing doorlopend toezicht opgelegd aan de onder toezichtgestelden, aangezien het terug te geven bedrag uit 2010 hoger is dan de begrote toezichtlasten 2011. Bij de specifieke verrichtingen is een tekort ontstaan dat wordt verrekend in het doorlopend toezicht. Per saldo resteert een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag.

(10) *Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - exploitatie van een MTF € 75*

Als gevolg van een lagere heffingsopbrengst welke verband houdt met een creditering uit voorgaande jaren, is een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(11) *Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen niet voor publiek € -14*

De inzet op deze categorie is als gevolg van een andere prioriteitstelling beperkt lager dan begroot. Er is hierdoor een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(12) *Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek € 164*

De lasten voor deze categorie zijn lager dan begroot als gevolg van een beperkt lagere inzet. Binnen het thema 'Verbetering producten en advies vermogensopbouw' is sprake van een verschuiving van handhaving naar reguliere inzet. Dit heeft te maken met het feit dat de activiteiten voor deze categorie meer verkennend van aard zijn geweest dan bij het opstellen van de begroting werd verwacht. Door de afname van het aantal handhavingactiviteiten is de overheidsbijdrage gedaald en is er sprake van een toename van de lasten die voor rekening van de markt komen. De opbrengsten zijn hoger dan begroot als gevolg van een te lage inschatting van de heffingsmaatstafwaarden bij de tariefbepaling. Bij de specifieke verrichtingen is een overschot ontstaan doordat de opbrengsten hoger waren dan de lasten. Dit overschot wordt samen met het tekort van de vrijgestelden (zie toelichting 13) in het doorlopend toezicht verrekend. Er is per saldo een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(13) *Het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - vrijgestelden € 0*

Er is een exploitatietekort ontstaan doordat de opbrengsten van de registraties voor deze categorie niet kostendekkend waren. Dit tekort is verrekend bij de toezichtcategorie 'het verlenen van beleggingsdiensten en het verrichten van beleggingsactiviteiten - handelen voor publiek' (zie toelichting 12).

(14) *Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties met OOB-klienten (Wta) € 1.178*

Bij het toezicht op accountantsorganisaties heeft de focus in 2011 gelegen op de accountantsorganisaties met OOB-klienten waardoor de lasten hoger zijn dan begroot. Deze hogere lasten zijn gedeeltelijk repressief van aard als gevolg van een aantal lopende boetetrajecten. Deze repressieve lasten worden door de overheid vergoed. De opbrengsten uit heffingen waren lager als gevolg van een te hoge inschatting van de heffingsmaatstafwaarden bij de tariefsbepaling. Samen met een te verrekenen bedrag uit voorgaande jaren dat in vijf gelijke delen in de jaren 2008-2012 met de markt verrekend wordt, leidt dit tot een in 2012 na te heffen bedrag.

(15) *Het verlenen van accountantsdiensten - accountantsorganisaties zonder OOB-klienten (Wta) € 277*

De lasten zijn lager dan begroot als gevolg van een lagere personele bezetting en de focus op accountantsorganisaties met OOB-klienten. Daarnaast is in 2011 een tekort bij de specifieke verrichtingen ontstaan als gevolg van werkzaamheden die betrekking hebben op de behandeling van de bezwaarschriften op de afgewezen vergunningaanvragen in 2008. Samen met een te verrekenen bedrag uit voorgaande jaren dat in vijf gelijke delen in de jaren 2009-2013 met de markt verrekend wordt, leidt dit tot een in 2012 na te heffen bedrag.

(16) *Het verlenen van accountantsdiensten - auditorganisaties derde landen (Wta) € 5*

Het toezicht op auditorganisaties uit een derde land is een relatief nieuwe taak van de AFM die nog in ontwikkeling is. Het in voorgaande jaren ontstane tekort wordt door het Ministerie van Financiën vergoed aangezien verrekening van dit tekort met de markt, gezien de verwachte lage toezichtintensiteit en het beperkte aantal onder toezicht staande ondernemingen, redelijkerwijs niet mogelijk is. In 2011 is bij de specifieke verrichtingen een beperkt nieuw tekort ontstaan omdat de opbrengsten van de registraties niet toereikend waren om de lasten te dekken.

(17) *Het adviseren en bemiddelen € -1.585*

Als gevolg van herprioritering is er sprake van een lagere inzet op deze categorie. Daarnaast zijn er minder handhavingactiviteiten verricht dan begroot en is er sprake van een vrijval van de voorziening in verband met de mogelijke oninbaarheid van vorderingen. De handhavingactiviteiten worden vergoed door de overheid waardoor de overheidsbijdrage voor deze categorie lager is dan begroot. Er is per saldo een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(18) *Het uitgeven van effecten - deponeren van financiële verslaggeving € 72*

De lasten voor deze categorie zijn hoger dan begroot als gevolg van een hogere inzet. Deels is dit veroorzaakt door een toename van de repressieve inzet op deze categorie, die voor rekening komt van de overheid. Daarnaast heeft het wegwerken van achterstanden geleid tot een toename van de inzet. Er is een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(19) *Het uitgeven van effecten - financiële verslaggeving (Wtffv) € -323*

De lasten zijn lager dan begroot. Dit is veroorzaakt door een lagere personele bezetting. Anderzijds waren de opbrengsten uit heffingen lager dan verwacht als gevolg van onvoorziene mutaties in de populatie. Per saldo is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(20) *Het uitgeven van effecten - insider-meldingsregelingen € -124*

Er zijn minder meldingen ontvangen en de kwaliteit van de meldingen is hoger. Hierdoor kunnen de meldingen sneller worden verwerkt en is de urenbesteding aan deze toezichtcategorie lager dan begroot. Daarnaast is er sprake van een hogere overheidsbijdrage doordat er meer aandacht is besteed aan handhavingstrajecten. Er is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(21) *Het uitgeven van effecten - KGI € -60*

Er is in 2011 minder tijd besteed aan onderzoeksdossiers die betrekking hadden op koersgevoelige informatie. Hierdoor is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(22) *Het uitgeven van effecten - klikplicht € 21*

De inzet op deze categorie is lager dan begroot. Als gevolg van een verschuiving van repressieve activiteiten naar regulier toezicht nemen de lasten die voor rekening van de markt komen toe. Er is hierdoor een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(23) *Het uitgeven van effecten - marktmanipulatie* € 0

Er is in 2011 extra capaciteit ingezet in het reguliere toezicht en bij marktmanipulatieonderzoeken. Als gevolg hiervan zijn de lasten toegenomen. De lasten van deze toezichtcategorie worden volledig door de overheid vergoed.

(24) *Het uitgeven van effecten - melding zeggenschap* € -216

Het aantal meldingen zeggenschap is teruggelopen en de meldingen worden efficiënter verwerkt. Hierdoor is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(25) *Het uitgeven van effecten - publicisten* € 0

Doordat de toezichtprioriteit sinds het opstellen van de begroting is gewijzigd hebben in 2011 minder onderzoeken naar publicisten plaatsgevonden. De lasten van deze toezichtcategorie worden volledig door de overheid vergoed.

(26) *Het uitgeven van effecten - voorwetenschap* € 0

Er is in 2011 extra capaciteit ingezet in het reguliere toezicht en bij voorwetenschaponderzoeken. Deze extra inzet leidt tot een toename van de lasten. De lasten van deze toezichtcategorie worden volledig door de overheid vergoed.

(27) *Het uitgeven van effecten - emissies* € 0

De lasten zijn gedaald ten opzichte van de begroting door een lagere urenbesteding. Dit komt met name doordat het aantal aanvragen tot goedkeuring van een prospectus met aandelenkarakter lager ligt dan begroot en een lagere gemiddelde urenbesteding per eenmalige toezichthandeling. De lasten zijn beperkt lager doordat het uiteindelijke uurtarief hoger was dan begroot. De tarieven van het prospectustoezicht worden niet kosten-dekkend vastgesteld en de overheid neemt eventuele tekorten voor haar rekening. De overheidsbijdrage is gedaald ten opzichte van de begroting doordat het werkelijke tekort lager is dan begroot.

(28) *Het uitgeven van effecten - openbare biedingen* € -433

De verwachte opleving van de markt voor openbare biedingen is in 2011 achtergebleven. Als gevolg hiervan is het aantal eenmalige toezichthandelingen lager dan begroot. In 2011 is een exploitatietekort ontstaan omdat de opbrengsten niet toereikend zijn om de lasten te dekken. Dit exploitatietekort wordt in de jaren 2012 tot en met 2016, samen met de verrekening van exploitatieverschillen uit eerdere jaren, verrekend.

(29) *Marktexploitanten* € 125

In het doorlopend toezicht is een tekort ontstaan doordat het werkelijke aantal bestede uren en het werkelijke uurtarief hoger liggen dan de prognose op basis waarvan geheven is. Bij de specifieke verrichtingen is een tekort ontstaan als gevolg van werkzaamheden die voortvloeien uit een bezwaarschrift. Er is hierdoor een in 2012 na te heffen bedrag ontstaan.

(30) *Het onderhouden van effectenafwikkelingsystemen* € 0

Er is in 2011 minder tijd aan deze categorie besteed dan begroot waardoor de lasten lager zijn. De lasten van deze toezichtcategorie worden volledig door de overheid vergoed.

(31) *Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft)* € 0

Er is minder aandacht nodig gebleken met betrekking tot deze categorie dan begroot. In 2011 heeft de AFM zich onder meer bezig gehouden met de opvolging van de aanbevelingen uit de Financial Action Task Force (FATF)-evaluatie. De effecten hiervan zullen zichtbaar zijn in 2012. Aangezien de lasten in deze categorie volledig door de overheid worden vergoed is de overheidsbijdrage lager dan begroot.

(32) *Het bemiddelen in opvorderbare gelden* € 0

De lasten en opbrengsten wijken beperkt af van de begroting. De lasten van deze toezichtcategorie worden volledig door de overheid vergoed.

(33) *Pensioenuitvoerders - pensioenfondsen (Pw en Wvb) € -299*

De lasten voor deze categorie zijn lager dan begroot. Deels is dit veroorzaakt door een lagere inzet vanwege beperkte toezichtcapaciteit. Daarnaast valt de inzet die verband houdt met een project met betrekking tot de kwaliteit van het productaanbod van aanvullende inkomensvoorziening na pensionering onder de reikwijdte van de Wft en zijn de lasten als gevolg hiervan niet op deze categorie geland. Samen met een lagere dan begrote dotatie aan de voorziening in verband met de mogelijke oninbaarheid van vorderingen leidt dit tot een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag.

(34) *Pensioenuitvoerders - verzekeraars (Pw en Wvb) € -98*

De lasten zijn lager dan begroot en dit wordt net als bij het toezicht op pensioenuitvoerders-pensioenfondsen veroorzaakt door een lagere beschikbare toezichtcapaciteit. Daarnaast valt de inzet die verband houdt met een project met betrekking tot de kwaliteit van het productaanbod van aanvullende inkomensvoorziening na pensionering onder de reikwijdte van de Wft en zijn de lasten als gevolg hiervan niet op deze categorie geland. De heffingsopbrengst is lager dan begroot als gevolg van crediteringen uit voorgaande jaren en onvoorzien mutaties in de populatie na tariefsbepaling. Per saldo is een in 2012 aan de markt terug te geven bedrag ontstaan.

(35) *BES (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) (Wabb BES) € 0*

Een deel van de capaciteit die is begroot op deze categorie is ingezet op toezichtgebieden met een hogere prioriteit. Als gevolg hiervan zijn de lasten ten opzichte van de begroting lager. Hierdoor daalt ook de overheidsbijdrage aangezien de lasten die in 2011 voor deze categorie zijn gemaakt, worden vergoed door de overheid.

(36) *Credit Rating Agencies € 0*

Het toezicht op de credit rating agencies is per 1 juni 2011 overgedragen aan de ESMA. Na deze overdracht is er beperkt inzet op deze categorie gepleegd. Als gevolg hiervan zijn de lasten voor deze categorie lager dan begroot. De lasten kunnen niet worden doorberekend aan de markt en komen voor rekening van de overheid.

(37) *Wet handhaving consumenten bescherming (Whc) € 0*

De inzet op deze categorie ligt in lijn met de begrote inzet. De lasten van deze toezichtcategorie worden door de overheid gefinancierd.

(38) *Vorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht € 4*

De niet toezichtgerelateerde lasten hebben betrekking op lasten waarvoor onvoldoende wettelijke basis bestaat om ze aan de markt in rekening te brengen (overheidsbijdrage) en lasten van de AFM waar een vergoeding van derden tegenover staat (bijvoorbeeld de verhuur van een deel van het kantoorpand). De stijging van de lasten op deze categorie wordt grotendeels veroorzaakt doordat er meer uren besteed zijn aan de voorbereiding van wet- en regelgeving als gevolg van een aantal lopende wetgevingstrajecten (waaronder bekostigingswet, wijzigingswet Wft, AIFM en de herziening prospectusrichtlijn Wft). Ook de lasten voortkomende uit het Parlementaire Enquêtecommissie Financieel Stelsel worden door de overheid vergoed en hebben aan de stijging van de lasten in deze categorie bijgedragen.

I. DEBITEUREN

	2011				2010
	< 60 dagen	60 - 180 dagen	> 180 dagen	totaal	totaal
Debiteurensaldi gesplitst naar ouderdom ultimo 2011 (respectievelijk saldo 31 december)	5.876	755	2.881	9.512	13.634
Voorzien wegens risico oninbaarheid				-3.502	-7.849
Balanswaarde debiteuren 31 december				6.010	5.785

De afname van het bruto debiteurensaldo met € 4,1 miljoen wordt in belangrijke mate verklaard door een creditering van € 1,4 miljoen op vorderingen op aanbieders van beleggingsobjecten, als gevolg van de uitspraken van het College van beroep voor het bedrijfsleven (CBb). Een nadere toelichting is te vinden onder punt a. Heffingen.

Verder is een bedrag van € 3,4 miljoen aan (met name oude) vorderingen afgeboekt. Het percentage wanbetaling waarvan binnen 12 maanden geen betaling wordt ontvangen is teruggedrongen tot ongeveer 1,5 procent. Deze 1,5 procent is een gemiddelde over de verschillende categorieën. Mede dankzij dit verbeterde percentage heeft per saldo een vrijval van de voorziening plaatsgevonden van € 0,9 miljoen.

m. KORTLOPENDE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	2011	2010
Vooruitbetaalde huur	1.084	1.073
Diverse vooruitbetaalde lasten	1.297	1.557
Nog te factureren	618	654
Eindafrekening pensioenpremie	59	668
Overige overlopende activa	328	527
Balanswaarde kortlopende vorderingen en overlopende activa 31 december	3.385	4.479

Bij de post nog te factureren is rekening gehouden met het risico voor oninbaarheid.

n. LIQUIDE MIDDELEN

	2011	2010
Kas	1	1
Rekening-courant Royal Bank of Scotland	-6	-4
Rekening-courant Ministerie van Financiën	10.224	-
Termijndeposito Ministerie van Financiën	7.000	-
Rekening-courant trekkingsrecht Ministerie van Financiën	1.026	1.026
	18.245	1.023

De rekening-courant trekkingsrecht Ministerie van Financiën dient ter dekking van lopende bankgaranties, in verband met de huur van het kantoorpand.

De bij het Ministerie van Financiën geplaatste termijndeposito heeft een looptijd van 9 maanden en loopt op 16 juli 2012 af, maar kan vervroegd worden opgevraagd.

o. VOORZIENINGEN

	2011				2010
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	totaal	totaal
Pensioenvoorziening	1.056	12.163	–	13.219	7.743
Overige personeelsvoorziening: Overgangsregeling ex-DNB-medewerkers	58	153	42	253	350
Overige personeelsvoorziening: Woningfinanciering	4	14	7	25	22
Jubilea-voorziening	83	315	379	777	832
Voormalige-Wabb-reserve	–	279	–	279	279
Voorziening pensioengratificaties	2	14	235	251	205
Voorziening uit hoofde van claims	–	200	–	200	300
Balanswaarde voorzieningen 31 december	1.203	13.138	662	15.003	9.731

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

	2011	2010
Pensioenvoorziening		
Balanswaarde 1 januari	7.743	3.436
Dotatie	6.000	4.746
Oprenting	209	83
Actuariële resultaten	44	128
Onttrekking	–777	–650
Balanswaarde per 31 december	13.219	7.743
Overige personeelsvoorziening: Overgangsregeling ex-DNB-medewerkers		
Balanswaarde 1 januari	350	408
Oprenting	41	56
Herziene berekening vanwege bijstellen diverse rekenparameters	12	9
Uitbetaald	–67	–83
Mutatie wegens wijziging in aanstellingsomvang	–83	–40
Balanswaarde per 31 december	253	350
Overige personeelsvoorziening: Woningfinanciering		
Balanswaarde 1 januari	22	22
Oprenting	3	3
Herziene berekening vanwege bijstellen diverse rekenparameters	3	1
Uitbetaald	–3	–4
Balanswaarde per 31 december	25	22

	2011	2010
Jubilea-voorziening		
Balanswaarde 1 januari	832	697
Dotatie	92	143
Oprenting	24	31
Actuariële resultaten	-124	3
Uitbetaald	-47	-42
Balanswaarde per 31 december	777	832
Voormalige-Wabb-reserve		
Balanswaarde 1 januari	279	466
Uitbetaald	-	-187
Balanswaarde per 31 december	279	279
Voorziening pensioengratificaties		
Balanswaarde 1 januari	205	159
Dotatie	27	37
Oprenting	6	7
Actuariële resultaten	27	2
Uitbetaald	-14	-
Balanswaarde per 31 december	251	205
Voorziening uit hoofde van claims		
Balanswaarde 1 januari	300	225
Dotatie	-	100
Vrijval	-65	-25
Uitbetaald	-35	-
Balanswaarde per 31 december	200	300

De AFM heeft haar pensioenregeling ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds Mercurius Amsterdam.

Als gevolg van de achterblijvende dekkingsgraad van het pensioenfonds is door Mercurius in 2008 een herstelplan opgesteld waarin de aangesloten werkgevers zich hebben verplicht om – naast een aantal andere maatregelen – een 10%-opslag op de premie te voldoen. Deze opslag heeft een onvoorwaardelijk karakter en geldt zolang het vereist vermogen niet is bereikt.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds per 31 december 2011 is vastgesteld op 84,9% (31-12-2010: 100,3%).

Als gevolg van het achterblijven van het herstel, heeft Mercurius in februari 2012 een gewijzigd herstelplan moeten indienen bij De Nederlandsche Bank (DNB). Om de dekkingsgraad tijdig op het gewenste niveau te brengen (uit dekkingstekort per 31 december 2013), is Mercurius met de aangesloten werkgevers aanvullende herstelmaatregelen overeengekomen. Een deel van de werkgevers heeft ingestemd met een voorwaardelijke storting op 31 december 2013, een ander deel met een overeenkomstige korting op de aanspraken en rechten van de deelnemers.

De AFM heeft een storting toegezegd, welke is gemaximeerd op een bedrag van 8,5 miljoen euro. Dit bedrag (en de door andere werkgevers toegezegde stortingen en/of kortingen) wordt verlaagd als op 31 december 2013 blijkt dat een minder ingrijpende maatregel volstaat om per die datum op het herstelpad te komen. Als de maximaal toegezegde bijdrage (in geld of in korting) daarentegen niet toereikend is, wordt het meerdere gerealiseerd door (verder) te korten op de aanspraken van de deelnemers, tenzij een of meer aangesloten werkgevers zich bereid verklaren om opnieuw een storting te doen.

De AFM heeft echter in 2010 de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds per 1 december 2012 opgezegd. Het vermogen dat samenhangt met de uitvoering van de AFM-pensioenregeling wordt naar verwachting eind 2012 of begin 2013 ontvlochten uit het vermogen van het pensioenfonds. De AFM streeft ernaar om de dekkingsgraad van de verplichtingen uit de AFM-pensioenregeling per ontvlechtsdatum te brengen op een niveau van ten minste 105%. Dit is niet alleen wenselijk omdat dit de wettelijk voorgeschreven minimumdekkingsgraad is, maar het vereenvoudigt ook de overgang naar een andere pensioenuitvoerder. Om deze redenen is in 2011 besloten om de in 2010 in dit kader aan het personeel toegezegde storting van 4 miljoen euro te verhogen tot 10 miljoen euro. Hierbij is rekening gehouden met de omvang van het dekkingstekort per jaareinde en met de mogelijkheden binnen de AFM-begroting. Bij de toezegging is de voorwaarde gesteld dat als per datum van de ontvlechting een beperkter bedrag als storting nodig is om het niveau van het vereist vermogen voor de AFM-deelnemers te bereiken (bij een dekkingsgraad van circa 125%), de storting tot dat lagere bedrag beperkt zal blijven.

Het voorgaande is op de volgende wijze in de jaarrekening verwerkt:

- Op grond van onder andere de dekkingsgraad per eind 2011 en de voorgenomen aanvullende storting door de AFM van 10 miljoen euro, heeft de actuaire de duur van de verwachte hersteltermijn opnieuw berekend alsook de hoogte van de voorziening die in verband daarmee moet worden getroffen. Het pensioenvermogen van de AFM is naar verwachting uit reservetekort (dekkingsgraad van circa 125% of meer) per eind 2014. Het uit het herstelplan van het pensioenfonds voortvloeiende deel van de pensioenvoorziening bestaat uit de contante waarde van de toekomstige premie-opslagen en bedraagt per 31 december 2011 3,1 miljoen euro, waarbij de premie-opslagen verondersteld zijn jaarlijks nominaal gelijk te zijn aan de opslag op de premie voor 2012;
- Voor de specifiek aan het AFM-personeel toegezegde storting is een voorziening opgenomen op de balans van de AFM. Het is niet alleen waarschijnlijk dat de afwikkeling van deze verplichting een kasuitstroom tot gevolg heeft, maar ook kan de omvang van deze verplichting betrouwbaar worden vastgesteld. Per 31 december 2010 was voor dit doel al een voorziening opgenomen van 4,0 miljoen euro. Deze is in 2011 met 6,0 miljoen euro verhoogd (+ oprenting van de eerdere € 4 miljoen);
- Omdat het bestuur van de AFM het waarschijnlijk acht dat de ontvlechting eind 2012 of begin 2013 gerealiseerd zal worden, is er ten behoeve van de met Mercurius voorwaardelijk overeengekomen extra storting in december 2013 geen voorziening getroffen op de balans. Mocht in de toekomst overigens blijken dat deze storting toch plaats gaat vinden, dan is de verwachting dat deze bekostigd zal worden uit de nu getroffen specifieke voorziening voor het AFM-personeel.

De eindafrekening van het pensioenfonds voor de premie over 2011 is in de post kortlopende vorderingen en overlopende activa opgenomen.

De voorziening 'Overgangsregeling ex-DNB-medewerkers' betreft rechten in verband met de compensatie voor verschillen in de arbeidsvoorwaarden van personeel dat is overgekomen van De Nederlandsche Bank in het kader van de overdracht aan de AFM van het toezicht uit hoofde van de Wet toezicht beleggingsinstellingen.

De voorziening 'Woningfinanciering' betreft rechten in verband met de compensatie voor verschillen in de woningfinancieringsregelingen van personeel dat is overgekomen van De Nederlandsche Bank in het kader van de overdracht aan de AFM van het toezicht uit hoofde van de Wet toezicht beleggingsinstellingen.

De jubilea-voorziening betreft rechten van werknemers bij een dienstverband van 10, 20, 30 en 40 jaar. De post actuariële resultaten van € 0,12 miljoen bestaat uit € 0,03 miljoen reguliere actuariële resultaten +/- € 0,15 miljoen actuariële resultaten als gevolg van een bijstelling van diverse rekenparameters. De aanpassing van de actuariële rekenparameters bestaat uit een aanpassing van de vertrekansen (een afname van de voorziening € 0,28 miljoen) en van de salarisstaffel (een toename van de voorziening van € 0,13 miljoen).

De voormalige-Wabb-reserve (Wet Assurantiebemiddelingsbedrijf) is een voorziening gevormd door een in 2006 ontvangen bedrag van € 0,9 miljoen van de Sociaal Economische Raad (SER). Deze voorziening dient ter dekking van arbeidsrechtelijke afspraken gemaakt in het kader van de overgang naar de AFM per 1 januari 2006 van een aantal personeelsleden van de SER in verband met de inwerkingtreding van de Wet financiële dienstverlening.

De voorziening pensioengratificaties betreft rechten van werknemers bij einde dienstverband in verband met het bereiken van de (pre)pensioengerechtigde leeftijd.

De voorziening uit hoofde van claims betreft de nominale verplichtingen in verband met aansprakelijkstelling door derden.

p. LANGLOPENDE LENINGEN

Ministerie van Financiën	2011				2010
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	totaal	totaal
Overige schulden, Lening 1 Ministerie van Financiën	-	10.000	-	10.000	-
Overige schulden, Lening 2 Ministerie van Financiën	-	1.500	-	1.500	-
Overige schulden, Lening 3 Ministerie van Financiën	-	1.000	-	1.000	-
Balanswaarde langlopende schulden 31 december	-	12.500	-	12.500	-

	lening	rentevoet	aflossingsdata
Lening 1 Ministerie van Financiën	10.000	1,83%	02-02-15
Lening 2 Ministerie van Financiën	1.500	1,37%	03-02-14
Lening 3 Ministerie van Financiën	1.000	0,99%	01-02-13

In 2011 heeft het Ministerie van Financiën naar aanleiding van een door de AFM ingediend financieringsvoorstel een drietal langlopende leningen met een vast rentepercentage gedurende de looptijd aan de AFM verstrekt.

Hiermee heeft de AFM het renterisico over haar langlopende financieringsbehoefte ingeperkt.

q. OPGENOMEN KREDIETFACILITEIT MINISTERIE VAN FINANCIËN

Dit betreft een met het Ministerie van Financiën afgesloten rekening-courant overeenkomst met kredietfaciliteit. De AFM voorziet in zijn korte termijn kredietbehoefte door een rekening-courant-kredietfaciliteit bij het Ministerie van Financiën. De limiet is verlaagd en bedraagt per 31 december 2011 € 24,5 miljoen. Voor het niet benutte deel van de faciliteit worden geen kosten in rekening gebracht.

Tevens zijn per 1 februari 2011 voor € 12,5 miljoen langlopende vastrentende kredieten bij de Staat afgesloten (zie punt p).

r. OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

	2011	2010
Vooruit ontvangen bedragen	236	93
Niet opgenomen vakantiedagen en overuren	2.352	1.958
Geïncasseerde bedragen voor DNB	401	3.416
Overige te betalen lasten	1.656	1.720
Balanswaarde overige schulden en overlopende passiva 31 december	4.644	7.187

De heffingen voor DNB werden in 2011 eerder in het jaar opgelegd dan in 2010, waardoor er tevens sprake was van eerdere ontvangsten dan in het jaar daarvoor. Het grootste deel van de ontvangsten is in 2011 met DNB afgerekend.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VORDERINGEN

De vordering kan als volgt worden gespecificeerd:

	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	totaal
Verhuurovereenkomsten	913	953	–	1.866
Totaal niet in de balans opgenomen vorderingen	913	953	–	1.866

Door de huurder van de 4e en 5e verdieping is aan de AFM een bankgarantie verstrekt van totaal € 0,2 miljoen.

NIET VERWERKTE ACTIVA

In de loop van 2011 heeft de AFM besloten om de registraties van buitenlandse bemiddelaars in verzekeringen in het register van de AFM vooralsnog niet in rekening te brengen. Onder andere vanwege het feit dat er alleen in Nederland een tarief bestaat voor deze registratie, dit tarief buiten Nederland niet kenbaar is gemaakt en de notificaties via de buitenlandse toezichthouders lopen. Op grond van een bedrijfseconomische afweging is besloten om de betreffende partijen eerst te informeren over het feit dat er kosten zijn verbonden aan hun registratie in Nederland en hen in de gelegenheid te stellen om hun notificatie in te trekken. De verwachting is dat een ruime meerderheid daarvoor zal kiezen, omdat maar heel weinig van de buitenlandse bemiddelaars daadwerkelijk actief zijn op de Nederlandse markt. Indien een partij naar aanleiding van het verzoek van de AFM besluit de notificatie in stand te houden dan factureert de AFM alsnog het voor de registratie geldende tarief van € 275,00.

Indien alle betreffende instellingen die een notificatie hebben gedaan in 2011 alsnog een heffing ontvangen dan vertegenwoordigt dit een bate van € 0,1 miljoen.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

De verplichtingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	totaal
Huurovereenkomsten	4.363	17.452	4.363	26.178
Kantoormachines	57	50	–	107
Verzekeringen	23	5	–	28
Overige lease-overeenkomsten	94	112	–	206
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	4.537	17.619	4.363	26.519

Ten behoeve van de verhuurder van het kantoorpand van de AFM is per 1 januari 2009 een bankgarantie afgegeven van € 1,0 miljoen.

NIET VERWERKTE VERPLICHTINGEN

Als niet verwerkte verplichtingen worden zaken aangemerkt waarbij de AFM het vooralsnog niet waarschijnlijk acht dat het tot een veroordeling van de toezichthouder zal komen en/of waarbij de omvang van de uitstroom van middelen niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden vastgesteld.

ArcelorMittal /Trafalgar SRM

Mittal Steel heeft op 4 juli 2006 een openbaar bod gedaan op Arcelor. In dit openbaar bod werd een bepaalde ruilverhouding aangeboden aan de aandeelhouders Arcelor. Hedgefonds Trafalgar en SRM stellen dat zij op grond van de ten tijde van het openbaar bod bekend gemaakte documenten en mededelingen mochten verwachten dat de ruilverhouding die werd aangeboden in het openbaar bod ook zou worden gehanteerd in de daaropvolgende fusie, hetgeen niet het geval bleek te zijn. Zij wendden zich tot de AFM en verzochten de AFM in te grijpen, onder meer omdat sprake zou zijn van overtreding van de artikelen 5:59 Wft (oud) (verplichting voor uitgevende instelling tot onverwijld openbaar maken van koersgevoelige informatie) en 5:58 Wft (marktmanipulatie, specifiek het verspreiden van misleidende of onjuiste informatie). De AFM heeft dit handhavingverzoek afgewezen na eigen onderzoek, een informatieverzoek en het horen van beide partijen. Trafalgar en SRM stellen een schade van circa € 150 miljoen te hebben geleden ten gevolge van overtredingen van Mittal, welke schade voorkomen had kunnen worden door ingrijpen van de AFM. Het oordeel van de Rechtbank Rotterdam dat de AFM onvoldoende onderzoek zou hebben gedaan naar aanleiding van het handhavingverzoek, ligt nu in hoger beroep bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB). Ook indien door het CBB geoordeeld zou worden dat de AFM destijds onvoldoende onderzoek zou hebben gedaan, dan staat daarmee nog niet vast dat sprake is van een overtreding door Mittal, noch van eventuele schadeplichtigheid van de AFM, noch van een daadwerkelijk geleden schade van € 150 miljoen. In februari 2011 heeft een zitting plaatsgevonden bij het CBB. Naar aanleiding daarvan heeft het CBB het onderzoek heropend. In het eerste kwartaal van 2012 wordt een nieuwe zitting verwacht.

Depositohoudster DSB/AFM

De rechtbank Amsterdam heeft bij (tussen)vonnis van 13 april 2011 bepaald dat de AFM aansprakelijk is jegens een depositohoudster bij DSB Bank. Deze cliënte van DSB had bij de bank een zogeheten ‘achtergestelde deposito’ afgesloten, ofwel een deposito dat bij een faillissement van de bank (zoals zich later heeft voorgedaan bij DSB) is achtergesteld bij de overige crediteuren. In deze procedure stelde de betrokken depositohoudster zich op het standpunt dat de AFM onvoldoende toezicht heeft gehouden op de informatieverstrekking door DSB inzake de risico's van dit specifieke spaarproduct. De rechtbank Amsterdam heeft haar daarin gelijk gegeven en geoordeeld dat de AFM onrechtmatig heeft gehandeld jegens deze depositohoudster en daarvoor aansprakelijk is. De AFM heeft toestemming van de rechtbank gevraagd en gekregen om – gelet op het belang van deze uitspraak – tussentijds hoger beroep te kunnen instellen van het tussenvonnis. Dit hoger beroep is vervolgens ingesteld bij het gerechtshof te Amsterdam en aldaar in behandeling.

Een aantal vorig jaar nog opgenomen niet verwerkte verplichtingen zijn dit boekjaar afgewikkeld en hebben niet geleid tot een (materiële) uitstroom van middelen.

Naast claims waarvoor de AFM een voorziening heeft getroffen, is de AFM tevens in een aantal zaken aansprakelijk gesteld. Op grond van de nu beschikbare informatie en/of gesterkt door de adviezen van de betrokken juridische adviseurs is de AFM van mening dat het zeer onwaarschijnlijk is dat deze zaken zullen leiden tot een materiële uitstroom van middelen.

REALISATIE 2011, BEGROTING 2011 EN 2012

(bedragen in duizenden euro's)

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de in 2011 begrote en gerealiseerde, en de voor 2012 begrote baten en lasten.

	2011	begroting 2011	begroting 2012
Baten			
<i>Regulier</i>			
Heffingen	48.701	51.621	49.370
Boetes	375	-	-
Dwangsommen	64	-	-
Overheidsbijdragen	28.691	27.957	29.288
Overige opbrengsten	1.258	994	1.491
<i>Als gevolg van geactiveerde lasten</i>			
Geactiveerde lasten ontwikkelde software	243	380	219
Totale baten	79.333	80.952	80.368
Lasten			
Personeelslasten	58.708	55.746	58.830
Afschrijvingen vaste activa	6.355	7.051	4.191
Overige bedrijfslasten	15.191	17.973	17.303
Totale lasten	80.254	80.770	80.324
Financiële baten en lasten	10	182	44
Som der lasten	80.264	80.952	80.368
Exploitatiesaldo	-931	-	-

Voor begrote bedragen per toezichtcategorie voor 2012 verwijzen wij naar de begroting voor 2012 van de AFM waarmee de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben ingestemd. De volledige begroting 2012 is te vinden op de website van de AFM (www.afm.nl).

SPECIFICATIE VAN DE NETTOLASTEN

De AFM gaat in haar begroting uit van de nettolasten. Dit houdt in dat de som der lasten zoals in de jaarrekening gepresenteerd, in de begroting wordt gecorrigeerd voor een aantal posten. Voor de realisatie 2011, de begroting 2011 en de begroting 2012 ziet deze specificatie er als volgt uit:

	2011	begroting 2011	begroting 2012
Som der lasten	80.264	80.952	80.368
Overige opbrengsten	-1.258	-994	-1.491
Geactiveerde lasten software-ontwikkeling	-243	-380	-219
Afschrijvingslasten voorbereidingskosten	-2.405	-2.408	-
Advertentielasten in verband met ruiltransactie www.geldwaardering.nl	-278	-	-
Totaal nettolasten	76.080	77.170	78.658

Amsterdam, 8 maart 2012

Bestuur

dr. R. Gerritse, voorzitter
ir. Th.F. Kockelkoren MBA
prof. mr. R.H. Maatman

Raad van Toezicht

drs. G.A. Möller, voorzitter
mr. D.C.C. van Everdingen, vice-voorzitter
prof. dr. H.M. Prast
B.J.H.S. Feilzer

Deel III Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Het Bestuur van de Stichting Autoriteit Financiële Markten

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2011 van de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) te Amsterdam gecontroleerd. Deze financiële overzichten bestaan uit:

- de jaarrekening 2011 bestaande uit de balans per 31 december 2011, de staat begrotings- en realisatiecijfers (baten en lasten) over 2011 en het kasstroomoverzicht over 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (zoals opgenomen in deel II van dit jaarverslag);
- de in deel I van dit jaarverslag opgenomen rapportage over de financiële rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2011 (paragraaf 3.2, Verantwoording rechtmatigheid financieel beheer);
- het in deel IV van het jaarverslag opgenomen overzicht lasten per toezichtcategorie (afgeleid uit de staat van baten en lasten) ten behoeve van departementaal jaarverslag Ministerie van Financiën.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die het vermogen, het resultaat en de financiële rechtmatigheid getrouw dienen weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, zoveel mogelijk in overeenstemming met de overeenkomstige toepassing van Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en voor de financiële rechtmatigheid in overeenstemming met de overeenkomstige toepassing van de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële overzichten. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de financiële overzichten een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking, die relevant is voor het opmaken van de financiële overzichten en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die in de gegeven omstandigheden adequaat zijn. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de

geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing van ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de financiële overzichten

Naar ons oordeel geven de financiële overzichten een getrouw beeld van:

- zowel de grootte en de samenstelling van het vermogen van de AFM per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011 zoveel mogelijk in overeenstemming met de overeenkomstige toepassing van Titel 9 Boek 2 BW;
- de financiële rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties over 2011 in overeenstemming met de overeenkomstige toepassing van de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving;
- de lasten per toezichtscategorie zoals opgenomen in deel IV van het jaarverslag.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, zoveel als mogelijk overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 13 maart 2012

Rijksauditedienst

drs. P.S. van Nes RA MGA

Bestemming van het exploitatiesaldo

Het bestuur van de AFM stelt de ministers van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor om, conform het bepaalde in art. 1:35 (Wft), artikel 36 (Wta), artikel 13 (Wtfv), artikel 159 (Pw) en artikel 154 (Wvb), de te verrekenen bedragen zoals vermeld bij onderdeel k 'te verrekenen exploitatiesaldi' integraal te betrekken in de tarieven doorlopend toezicht 2012 met uitzondering van:

- de (gedeelten van) overschotten die inclusief de begrote toezichtlasten 2012 zouden leiden tot negatieve heffingsbedragen in 2012 (€ 0,1 miljoen);
- het na te heffen bedrag bij het toezicht op beleggingsobjecten (€ 0,1 miljoen). Voorgesteld wordt om dit voor rekening van de overheid te laten komen in 2012. Het verrekenen van het na te heffen bedrag met de markt zou leiden tot onevenredig hoge heffingen. Dit ligt niet in lijn met de uitspraken van het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Deel IV Bijlagen

Bijlage 1: AFM prestatie-indicatoren 2011

		Niet formele toezichtmaatregelen				Formele toezichtmaatregelen							
Hoofdcategorie	Subcategorie	Signalen	Instellingspecifieke onderzoeken	Instellingsoverstijgende onderzoeken	Normoverdragende gesprekken/brieven	Aangiftes	Aanwijzingen	Lasten onder dwangsom	Boetes	Vergoedingintrekkingen	Publieke waarschuwingen	Instelling van Wft curator	Civielrechtelijke maatregelen (mededeling)
Aanbieders	Aanbieden	2.109	18	7	20	0	1	1	7	0	0	0	0
	Verlenen van beleggingsdiensten en verrichten van beleggingsactiviteiten	91	4	6	6	0	2	0	1	0	0	0	0
	Verlenen van accountantsdiensten	0	3	2	1	0	0	0	4	0	0	0	0
	Adviseren en bemiddelen	1.417	51	9	37	0	28	4	13	97	0	0	0
	Ernstig en Openbare Bedingen	11	10	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Effecten uitgevende instellingen	Financiële verslaggeving	4	122	4	0	0	26	0	0	0	0	0	22
	Meldingen en Marktgebruik	58	48	0	21	4	0	0	8	0	0	0	0
	Toezicht op informatievoorziening	578	294	12	290	0	1	1	0	0	0	0	0
	Infrastructuur	0	7	2	3	0	4	0	0	0	0	0	0
	Integriteitstoezicht	1.110	538	1	92	5	2	12	0	5	7	0	0
Overig	Wet handhaving consumentenbescherming	69	34	0	6	2	0	1	1	0	0	0	0
	Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Toezicht pensioenvervoerders	81	35	9	442	0	0	0	2	0	0	0	0
Pensioenen													
Totaal 2011		5.528	1.164	52	919	11	64	19	36	102	7	0	22
	Totaal 2010	6.766	1.329	54	673	12	201	42	53	29	3	1	25
	Totaal 2009	7.945	1.305	32	1.605	15	242	59	52	38	9	6	33

Bijlage 2: Overzicht lasten per toezichtcategorie ten behoeve van departementaal jaarverslag ministerie van Financiën

Jaarlijks neemt het ministerie van Financiën in het departementaal jaarverslag onder meer een overzicht op van de lasten die de AFM heeft doorberekend aan de onder toezicht gestelde instellingen. Op verzoek van het ministerie neemt de AFM hiervoor onderstaand overzicht op in haar jaarverslag.

Kerncijfers AFM (bedragen in miljoenen euro's)	Realisatie 2011	Realisatie 2010
Lasten		
Aanbieders	26,3	27,0
Accountantsorganisaties	7,4	6,3
Adviseurs en bemiddelaars	15,6	19,4
Effecten uitgevende instellingen	16,9	16,4
Infrastructuur	1,5	1,1
Integriteit	0,1	0,1
Overig	4,6	4,6
Vorbereiden van wet- en regelgeving, consumentenvoorlichting en overig niet toezicht	5,2	3,7
Afschrijving eerder geactiveerde kosten	2,4	5,1
Geactiveerde lasten ontwikkelde software	0,2	0,0
Som der lasten	80,3	83,7
Aan onder toezichtgestelden toe te rekenen kosten	47,7	47,0
Gemiddeld aantal fte's in dienst	483	474

De aan de onder toezichtgestelden toe te rekenen lasten bestaan uit: de som der lasten minus de afschrijving op de voorbereidingslasten, de geactiveerde lasten voor intern ontwikkelde software, dat deel van de overheidsbijdrage dat geen betrekking heeft op de vergoeding van de afschrijving op voorbereidingslasten voor categorieën die volledig door de overheid worden vergoed en de overige opbrengsten.

Bijlage 3: Samenstelling, verantwoordelijkheden en nevenfuncties Raad van Toezicht en managementgroep

De Raad van Toezicht

De AFM heeft een Raad van Toezicht. Deze Raad ziet toe op het doelmatig en doeltreffend functioneren van het bestuur (in het bijzonder van het financieel beheer) en staat daarnaast het bestuur met raad terzijde. De begroting, het jaarverslag en de jaarrekening van de AFM worden ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht voorgelegd. Evenals de strategische bestuursbesluiten. Het gaat daarbij onder meer om het vaststellen en wijzigen van de organisatiestructuur, wijziging van de statuten, en de resultaten van de uitvoeringstoets bij de toebedeling van nieuwe taken aan de AFM. De Raad van Toezicht benoemt voorts de certificerende accountant. De minister van Financiën is bevoegd om de leden van de Raad van Toezicht te benoemen en te ontslaan. Benoeming van een lid van de Raad van Toezicht gebeurt op voordracht van deze Raad.

De Raad van Toezicht bestond in 2011 uit de volgende leden:

- **drs. G.A. (George) Möller (geboren in 1947)**

(voorzitter, man, Nederlandse nationaliteit, eerste benoeming als voorzitter per 01-01-2010, tweede benoeming als voorzitter per 15-09-2011, lopende termijn tot 15-09-2015, herbenoeming voor vier jaar mogelijk).

- **mr. D.C.C. (Diana) van Everdingen (geboren in 1957)**

(vice-voorzitter, lid, vrouw, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 01-11-2009, lopende termijn tot 01-11-2013, herbenoeming voor vier jaar mogelijk).

- **drs. J.S.T. (Tjalling) Tiemstra RA (geboren in 1952)**

(lid, man, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 01-11-2009, lopende termijn tot 01-04-2012, op eigen verzoek afgetreden per 01-02-2012).

- **prof. dr. H.M. (Henriëtte) Prast (geboren in 1955)**

(lid, vrouw, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 15-09-2010, lopende termijn tot 15-09-2014, herbenoeming voor vier jaar mogelijk).

- **B.J.H.S. (Joop) Feilzer (geboren in 1949)**

(lid, man, Nederlandse nationaliteit, eerste benoemingsdatum 01-02-2011, lopende termijn tot 15-09-2014, herbenoeming voor vier jaar mogelijk)

Op grond van de Corporate Governance Code dienen alle leden van de Raad, met uitzondering van maximaal één persoon onafhankelijk te zijn. De AFM heeft deze bepaling in de statuten overgenomen, met de mogelijkheid hiervan af te wijken als er zwaarwegende redenen zijn. De onafhankelijkheidseis wordt door de AFM strikter ingevuld dan in de Corporate Governance Code. Leden van de Raad kunnen niet voorafgaand aan hun benoeming tot lid van de Raad van Toezicht een bestuursfunctie bij de AFM hebben vervuld waarbij in tegenstelling tot de Corporate Governance Code geen verjaringstermijn geldt.

Portefeuilleverdeling Raad van Toezicht

Drs. G.A. Möller

- Voorzitter Raad van Toezicht
- Lid Benoemingen- en remuneratiecommissie
- Communicatie
- Toezicht effectenmarkten en financiële infrastructuur
- Thema Internationale handelsplatformen worden eerlijker en efficiënter
- Thema Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

Mr. D.C.C. van Everdingen

- Vice voorzitter Raad van Toezicht
- Voorzitter Benoemingen- en remuneratiecommissie
- Juridische zaken
- Integriteitstoezicht
- Toezicht emissies en openbare biedingen
- Thema Meer doelgerichte en snellere aanpak zware schendingen integriteit
- Toezicht op marktmisbruik wordt meer zichtbaar
- Thema Beter bestuur
- Thema Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

Drs. J.S.T. Tiemstra RA

- Voorzitter auditcommissie
- Toezicht accountantsorganisaties
- Toezicht financiële verslaggeving
- Thema Kwaliteit informatie kapitaalmarkten wordt verbeterd
- Thema Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

Prof. dr. H.M. Prast

- Toezicht financiële ondernemingen
- Markttoegang
- Transparantietoezicht financiële producten
- Thema Productaanbieders gaan klantbelang centraal stellen
- Thema Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter
- Thema Hoogte en risico's van pensioenen worden transparanter
- Thema Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

B.J.H.S. Feilzer

- Lid auditcommissie
- Toezicht emissies en openbare biedingen
- Toezicht financiële ondernemingen
- Transparantietoezicht financiële producten
- Thema Kwaliteit van de financiële dienstverlening wordt beter
- Thema Verbetering producten en advies vermogensopbouw

- Thema Bevorderen kwaliteit internationaal toezicht

Nevenfuncties Raad van Toezicht

drs. G.A. (George) Möller

- Voorzitter Raad van Toezicht; Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), Leiden
- Voorzitter van Stichting Kunst10daagse Bergen, Bergen
- Bestuurslid Stichting Verenigd Bezit, Naarden
- Lid Supervisory Board Nasdaq Dubai; Verenigde Emiraten/Dubai
- Bestuurslid Stichting Ubbo Emmius Fonds, Groningen
- Kerndocent Comenius Leergang 'Financial Ethics', Groningen/Leusden
- Bestuurslid Amsterdam Institute of Finance, Amsterdam
- Non-executive Director van het Winton Futures Fund/ British Virgin Islands (per 24 januari 2012)

mr. D.C.C. (Diana) van Everdingen

- Lid Raad van Toezicht Stichting Almeerse Theaters (Schouwburg Almere)
- Lid Raad van Toezicht Stichting International Choreographic Arts Centre (ICK)

prof. dr. H.M. (Henriëtte) Prast

- Hoogleraar persoonlijke financiële planning aan de Universiteit van Tilburg
- Lid Monitoring Commissie Corporate Governance
- Lid Curatorium De Baak
- Columnist voor Het Financieel Dagblad
- Lid redactie Me Judice
- Adviseur bestuur Nibud
- Commissaris en lid auditcommissie Sens (Staatsloterij)
- Freelance lezingen, advisering en dagvoorzitterschappen
- Commissaris bij Espris
- Commissaris Woonzorg Nederland
- Lid Raad van Advies van duurzaamadeel.nl
- Lid Raad van Advies Actuarieel Genootschap
- Lid Programma-adviescommissie Geldmuseum
- Lid Raad van Advies ZIFO

drs. J.S.T. (Tjalling) Tiemstra RA

- Bestuurslid Stichting Continuïteit ICT NV
- Bestuurslid Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen
- Bestuurslid Stichting Continuïteit TNT Express N.V. (vanaf 31 maart 2011)
- Voorzitter Commissie Informatie Voorziening VNO-NCW (tot 1 juli 2011)
- Lid Raad van Commissarissen Bruynzeel Holding B.V.
- Member International Executive Committee Amnesty International London (tot 19 augustus 2011)
- Inner Circle Coach voor QEC (Quist Executive Coaching)
- Voorzitter Raad van Commissarissen J. van Walraven Holding B.V., Mijdrecht
- Lid Raad van Toezicht Reinier de Graaf Gasthuis, Delft

- Lid Raad van Advies Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), ministerie van OCW
- Lid Raad van Commissarissen van MegaGroup B.V., Veghel
- Lid Commissie Financiële Verslaggeving, AFM
- Diverse advies- & coachingsactiviteiten vanuit TMS Management Services BV

B.J.H.S. (Joop) Feilzer

- Non-Executive Director Henderson Euro Trust plc
- Adviseur Stichting VSB Vermogensfonds
- Lid Raad van Toezicht Stichting Pro Senectute, Amsterdam

De managementgroep

De managementgroep geeft leiding aan de AFM. De managementgroep bestaat uit drie bestuurders en twee directeuren. De bestuurders vormen samen het statutaire bestuur van de AFM, nemen gezamenlijk bestuursbesluiten en dragen als collectief de strategische eindverantwoordelijkheid. Het bestuur heeft de leden van de managementgroep (zowel de bestuurders als de directeuren) individueel gemandateerd tot het nemen van besluiten namens het bestuur met toepassing van het vier-ogenprincipe. Managementgroepleden hebben ieder een portefeuille met aandachtsgebieden waarvoor zij individueel de strategische verantwoordelijkheid en de operationele eindverantwoordelijkheid dragen.

De managementgroep van de AFM is in 2011 als volgt samengesteld:

dr. R. (Ronald) Gerritse, voorzitter (vanaf 1 mei 2011)
 drs. J.F. (Hans) Hoogervorst, voorzitter (tot 1 mei 2011)
 ir. Th.F. (Theodor) Kockelkoren MBA, bestuurslid
 prof. mr. R.H. (René) Maatman, bestuurslid
 drs. H.W.O.L.M. (Harman) Korte, directeur
 mr. drs. G.J. (Gerben) Everts RA, directeur (vanaf 16 september 2011)
 prof.dr. S.M. (Steven) Maijor, directeur (tot 1 april 2011)

Portefeuilleverdeling van de huidige managementgroep

Dr. R. Gerritse, voorzitter

- Strategie, Beleid en Internationale Zaken
- Communicatie
- Interne Audit Dienst
- General Counsel (incl. Compliance en Privacy)

Ir. Th. F. Kockelkoren MBA, bestuurslid

- Toezicht Service Centrum
- Toezichtgroepen Financiële Ondernemingen

Prof. mr. R.H. Maatman, bestuurslid

- Integriteitstoezicht
- Toezicht Emissies en Openbare Biedingen
- Toezicht Effectenmarkten en Financiële Infrastructuur

Drs. H.W.O.L.M. Korte, directeur

- Juridische Zaken
- Transparantietoezicht Financiële Producten
- Personeel en Organisatie
- Informatisering

Mr. drs. G.J. Everts, directeur

- Toezicht Accountantsorganisaties
- Toezicht Financiële Verslaggeving
- Facilitair Bedrijf
- Planning, Control en Financiën

Nevenfuncties managementgroep

Dr. R. Gerritse

- Lid Algemeen Bestuur van Holland Financial Center
- Lid van het Curatorium van de Postgraduate Opleiding Accountancy van de Vrije Universiteit
- Lid van de Raad van Commissarissen van de MareGroep NV (sociaal werkvoorzieningsbedrijf)
- Lid van de Netherlands Advisory Committee van het Atlantic and Pacific Exchange Program (APEP) (tot 1 december 2011)

Ir. Th.F. Kockelkoren MBA

- Lid IUCN Netherlands Committee
- Comité van aanbeveling van UniPartners Rotterdam
- Lid Curatorium PGO Compliance & Integriteit Management, VU Amsterdam (vanaf 15 november 2011)

Prof. mr. R.H. Maatman

- Medewerker van het tijdschrift Ondernemingsrecht.
- Lid van de ILA (International Law Association) Committee on Regulation of Securities (tot december 2011)
- Hoogleraar Vermogensbeheer, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bestuurslid Vereniging voor effectenrecht.
- Bestuurslid werkgeversvereniging Alliates (vanaf februari 2011)

mr. drs. G.J. Everts RA

- Penningmeester D66 afdeling Haarlem e.o.
- Lid curatorium postdoctorale opleiding Accountancy van de Tilburg University

Autoriteit Financiële Markten (AFM)
Vijzelgracht 50 | 1017 HS Amsterdam
Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam
T + 020 797 2000 | F +020 797 3800

Meldpunt Financiële Markten
0900 540 05 40
info@afm.nl

www.afm.nl/jaarverslag

Amsterdam, april 2012